Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Aṙaḱel Siwnecʻi ew ir ḱerťowacnerę

Aṙak'el <Syownec'i>

Venetik, 1914

urn:nbn:de:hbz:5:1-144520

Visual Library

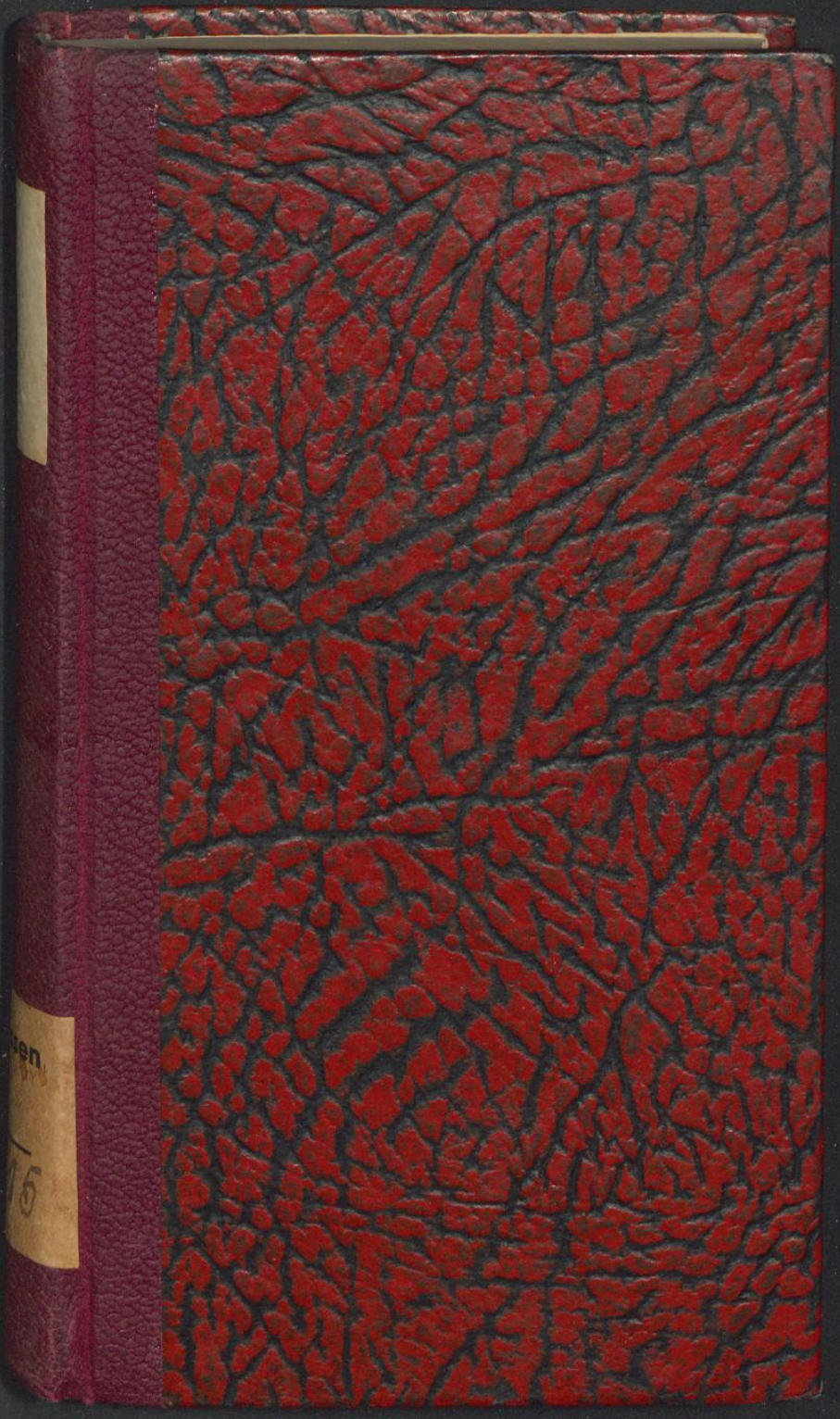

Cyrillen 3515

ՍՈ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻ

ԵՒ

ԻՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ի 3

ԹԱՆԳ

ԱՌԱ

Ի

ՈՒՄ

Հ. ՄԿ

Ի

Ա 3515

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՑ

Զ.

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻ

ԵՒ

ԻՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԸ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

Ի Մխիթ. ՈՒԽՏԻՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

1914

3515

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԿՐՏՉԻ ԷՄԻՆ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑՒՈՑ ՎԱՐՔԸ

Ա ՌԱՔԵԼ Սիւնեցի, որքան որ նշանաւոր բարձրաստիճան եկեղեցական մ՚եղած է և բեղուն մատենագիր մը և քերթող մը, իր արժանեաց համեմատ որոշ դէմքով մը ներկայացած չէ ո՛չ մեր գարուն և ո՛չ նախորդներուն. ըստ իս, այս գրկանքը որ կրած է Առաքել Սիւնեցին՝ իր պատճառն ունի, այն է՝ որ գրեթէ իրեն ժամանակակից ուրիշ համանուն մատենագիր մը և քերթող մը՝ կու գայ իր նախորդին դէմքի լոյսէն բան մը պակսեցնելու:

Գրչագիրք՝ ընդհանրապէս զԱռաքել Սիւնեցին՝ Առաքել Բաղիշեցւոյն հետ շփոթած են, և շատ անգամ՝ նոյն իսկ տպագրողք՝ Սիւնեցւոյն գործերը Բաղիշեցւոյն ընծայած[1]. այս շփոթութիւնը Հ. Ջամչեանէն[2] անցած է Հ. Զարպհանալեանի[3], ան-

1. Ադամգրքի հրատարակողք (1721), գրքին ճակատին վրայ գրած են «Արարեալ ձեր Առաքել վարդապետի Բաղիշեցւոյ և Սիւնեաց եպիսկոպոսի»:
2. Հմմտ. Պատմ. Հայոց հա. Գ. էջ 452:
3. Տես նոր Մատենագ. Բ. էջ 249:

կից Հ. Ալիշանի[1] և Հ. Տաշեանի[2], որոնք ամէնքն ալ, մի և նոյն կերպով հրատարակած են թէ «երկու անուանակից մատենագիրք իրարու հետ կը շփոթուին». և իրենք ալ ըստ ձեռագրաց՝ Բաղիշեցւոյն և Սիւնեցւոյն գործերը փոխադարձ իրարու ընծայած են։

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէր Հ. Ալիշան՝ խօսելով Բաղիշեցւոյն վրայ. «Արձակ գրուածներէն աւելի ոտանաւոր և երկար գրուածներ ունի, ինչպէս Յովասափայ Պատմութիւնն, և Նախահարց վիպասանութիւնն[3], որ ըստ ոմանց իր համանուն Սիւնեցւոյն քերդուածն է»։

Եւ Առաքել Սիւնեցւոյ մասին սապէս կը գրէ նոյն ինքն Հ. Ալիշան՝ Հայապատումին մի և նոյն էջին մէջ. «Այս Առաքել երիցագոյն է և հռչակաւոր քան զԲաղիշեցին՝ թէ՛ իբրև ազնուական և թէ՛ աւելի կոկիկ գրող, քերթող և աշակերտ Գրիգորի Տաթևացւոյ, որոյ վրայ Ներբող մի գրած է, որ և գտնուի ի Յայսմաւուրս։ Աւելի հռչակեալ են ոտանաւոր երկար վիպասանութիւնքն, որոց գլխաւորն Ադամգիրքն է, նախահարց երջանիկ և յետոյ ապերջանիկ դիպուածն, որոյ համար կոչուի և Դրախտագիրք, նաև Կողգիրք՝ Եւայի յԱդամայ կողէն գոյանալուն համար. — Վիպասանութիւն Ս. Լուսաւորչին և Վիպասանութիւն Մեծին

1. Հայապատում Ա. Մասն Բնիկ պատմիչք Հայոց, էջ 126։
2. Մայր Ցուցակի Ցանկը, տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի և Առաքել Սիւնեցի։
3. Այսինքն «Ադամգիրք» կոչուածը, զոր Սիւնեցւոյն ընծայելու համար Հ. Ալիշան ընաւ պէտք չկասկածէր, եթէ ուշադրութիւնը յիշատակարանաց վրայ դարձնէր։

Ներսիսի[1] ։ Այսոնցմէ աւելի ընտիրն են իր Երգերն կամ Տաղերն ի տէրունական տօնս և բարոյական խրատքն ։ — Այս երկու Առաքելից (Բաղիշեցւոյն և Սիւնեցւոյն) հեղինակութիւնքն շփոթին ի-րարու հետ։ Ըստ ոճոյ և լեզուի գրութեան՝ Սիւնեցին աւելի ընտիր է, և աւելի մօտ իրմէ առջի դարու » ։

Ահա ուրեմն Առաքել Սիւնեցին ինչ որ էր Հ. Չամչեանի դարուն՝ նոյնը մնացած է մինչև հիմակ. զինքը իր արժանեաց աստիճանին բարձրացնելու համար՝ նախ պէտք ենք իր վարքը սահմանագծել և յետոյ ցուցակագրել ու հրատարակել այն ամէն քերթուածները՝ որոնց հեղինակն եղած է Առաքել Սիւնեցին[2] ։

*
* *

Չորեքտասաներորդ դարուն վերջերը, երբ Կիլիկիայի գրական փայլը խաւարիլ սկսաւ՝ Թագաւորական գահուն վերցուելով՝ մատենագրութեան մէջ ամենէն աւելի փայլունը Տաթևոյ վանքը կ՚երևայ ։ Սիւնեաց աշխարհը իր մետրապօլտական աթոռով գրեթէ միշտ պատճառներ փնտռած է անկախ ըլլալու Գրիգոր Լուսաւորչայ յաջորդող կաթողիկոսներու իշխանութենէն. իրենց համար կերպով մը նպաստաւոր էր Կիլիկեան շրջանին հայ

1. Բնական է որ Հ. Ակինեան ևս ինծի համամիտ պիտի ըլլայ, Հ. Ալիշանի՝ Սիւնեցւոյն ընծայած այս երկու վիպասանութիւնք Սիւնեցիէն առնելու և Բաղիշեցւոյն տալու ։
2. 1907ին արդէն հրատարակած եմ «Ադամգիրք»ը, միևնոյն հատորին մէջ ամփոփելով երեք գրքերն ալ ։

կաթողիկոսաց ոմանց սերտ յարաբերութիւնը Հռոմայեցւոց հետ, վասն զի ասիկա պատճառ մը կ'ըլլար Սիւնեաց մետրապոլիտներուն անկախ ըլլալու հայ կաթողիկոսութենէն, բայց աշխարհական իշխանութիւնը կ'ընկճէր զիրենք։

Երբ Ռուբինեանց թագաւորութիւնը վերջացաւ ԺԴ դարուն վերջերը, անմիջապէս Սիւնեաց աշխարհին ներսը միացող կայծը բորբոքեցաւ և երևան եկաւ Տաթեւոյ վանքը, ուր կը նստէին աաւեն մը և Սիւնեաց առաջնորդը կամ եպիսկոպոսը։ Այս վանքին ամենէն աւելի փայլուն շրջանն էր այն կէս դարը (1365–1415), յորում Յովհաննէս Որոտնեցին՝ Կախիկ և Կախեալ կոչուած, Գրիգոր Տաթևացին և Առաքել Սիւնեցին ապրեցան։

1386ին վախճանելով Յովհաննէս Որոտնեցին՝ Տաթևոյ վանքին առաջնորդ եղաւ Գրիգոր[1]։

Գրիգոր՝ ինքը բնիկ Սիւնեցի չէր. իր հայրը Սարգիս՝ Քաջբերունեաց Աբղէշ քաղաքէն էր, որ այլազգիներու յարձակումներէն և հալածանքներէն ձանձրացած՝ փախած էր ի Սիսական և հոն ծնած զԳրիգոր։

Ինչպէս յայտնի է, Գրիգորի քեռորդին էր Առաքել։ Վերջինս իր ամէն յիշատակարանաց մէջ չի մոռնար յիշել զիւր «մեծ վարդապետն» զԳրիգոր Տաթևացին, ինչպէս վերջինս ալ իր յիշատա-

1. Ո՛չ սա և ոչ իր նախորդը Յովհաննէս՝ եպիսկոպոսական աստիճան չունէին, «որք թէպէտ ոչ նստան իսկ եպիսկոպոսք յաթոռս, այլ ի վեր քան զնստաղան արդիւնաւորեցին զաթոռս Սիւնեաց», կ'ըսէ «Շարակարգութիւն եպիսկոպոսաց Սիւնեաց»ի հեղինակը. Ձմմտ. Սա. Օրբել. տպ. ի Բարիզ 1859 հա. Բ, էջ 274)։

կարանաց մէջ չէ մոռցած իր քեռորդին զԱռաքել։

Աղաքելի ծննդեան և մահուան որոշ թուականը չենք գիտեր, բայց հաստատապէս կրնանք որոշել այն շրջանը ուր ապրած և գործած է։ Չենք կարծեր որ Աղաքելի գէթ մահուան թուականը անծանօթ պիտի մնար մեզի, նկատելով որ ան բաց ի մատենագիր ըլլալէ՝ բարձրաստիճան եկեղեցական մ՚եղած էր։

Ի՛նչ տեղեկութիւն որ ունինք Աղաքելի ընտանեաց մասին՝ իր յիշատակարաններէն կը քաղենք։

Ազնուազարմ ընտանեաց մը գաւակ կ՚ենթադրուի ըլլալ. հայրը Դաւիթ՝ Սիսական աշխարհի վայոց ձոր գաւառէն եղած պիտի ըլլայ, վասն զի ան ամուսնացած է Գրիգոր Տաթեացւոյ Մելիք քրոջ հետ. և գիտենք Գրիգորի վարքէն՝ որ Սարգիս Աբճէշէն երբ գաղթեց՝ եկաւ վայոց ձոր բնակեցաւ ուր ծնաւ և զՄելիք դուստրը, որ յետոյ կ՚ամուսնանայ Դաւիթի հետ, որոնք Աղաքելի ծնողքը կ՚ըլլան։

Ա. Սիւնեցին ատեպ կը յիշէ «(յիշեցէք) զհայրն իմ զԴաւիթ և զՄելիքն իմ մէր (մայր)[1]»։ Ինքամ մ՚ալ իր հանիկը կը յիշէ.

« Այլ և զմայրն իմ զՄելիք,
Եւ զՄարիամ հանն[2] իմ բարիք »։

1. Հրատարակուած յիշատակարանները տե՛ս Ադամգրքերուն վերջերը (ապ. ի վենետ. 1907 էջ 229, 270, 331)։

2. Այսպէս քա՛ ընտրելագոյն և հնագոյն ձեռագրի։ Ուրիշ ձեռագիր մը հարսն ունի փոխանակ հանիի. (տ. Ադամգիրք, էջ՝ 229)։

Դժբախտաբար Գրիգոր Տաթևացին իր բազմաթիւ յիշատակարանաց մէջ յիշած չէ մօրը անունը, զոր եթէ Մարիամ կոչէր՝ ապահով զայն կ'ուզէր ակնարկել Առաքել։ Բայց այսու հանդերձ եթէ ուրիշ ոչ մի տեղէ յայտնի չըլլայ մեզ Գրիգոր Տաթևացւոյ մօր անունը՝ նորէն կրնանք վստահանալ թէ Առաքել Սիւնեցւոյ յիշած Մարիամ հանը՝ իր մօր Մելիքի և միանգամայն Գրիգորի մայրն է։

Ինձ կը թուի որ Առաքել մէկ եղբայր մը միայն ունեցած ըլլայ[1], այն է՝ Բարսեղ քահանան, զոր այնքան գորովով կը յիշէ իր բոլոր յիշատակարանաց մէջ. Բարսեղի մահը մեծ ազդեցութիւն ըրած է ո՛չ միայն իր եղբօր՝ այլ քեռւոյն Գրիգորի վրայ. 1401 ի յիշատակարանին մէջ Առաքել կ'ապաչէ Քրիստոսի.

«Յորժամ փառօք յերկնից գայցես,
Եւ զարարածըս նորոգես,
ԶԲարսեղ եղբայրն իմ որ առ քեզ
Անճառ լուսով պըսակեսցես»։

Կ'երևայ որ սա Բարսեղ ևս Գրիգոր Տաթեւացւոյ աշակերտած է. ահա թէ ի՛նչ կը գրէ իր Քարոզգրքի յիշատակարանինմէջ.

1. Թէև Բարսեղ 1393ին աւետարան մը օրինակելով՝ յետ Մատթէոսի՝ սա համառօտ յիշատակարանս ունի. «Զաշխատող սորա և զծրագս զԲարսեղ կրաւնաւոր և զծնողան իմ և զեղբարան ադաչեմ յիշել». (Աւետ. ի Թավրէզ. Հ. Ամ. 1907 էջ 108)։

«Նախ քեռորդւոյն իմոյ ՚սա մարմնի,
Ծընընդամիտ երգարանի
Առաքելոյ առաքինի
Եւ սիւնական գլխոյ արհի.
Եւ նորաբոյս քահանայի
Նախ ի Բրիատոս կոչեալ լինի
Նորին եղբօրըն Բարսեղի,
Բարեաց մասին յիշեալ լիցի»[1]:

Ո՛րքան յարմար առթիւ մը, և ինչ թանկագին մասունքի մը օծումով՝ մի քանի տարի առաջ՝ եբևան հանեց պ. Հր. Ադառեան Թավրիզու Ս. Աստուածածնայ թ. 8 աւետարանը, գրուած Պխբ (1393)ին Բարսեղ քահանայէ մը[2]: Այդ գրիչը՝ է նոյն ինքն Առաքել Սիւնեցւոյ եղբայրը, և յիշատակագիրս ինքն Առաքել, որ կու գայ եղբօր եղեբական մահը պատմելու մեզ և մենք հիմայ կ՚իմանանք պատճառը թէ ինչո՞ւ համար Առաքել խոր ցաւով մը միշտ կը յիշէ իր եղբայրը: Կ՚ըսէ Առաքել, վերոյիշեալ յիշատակարանին մէջ՝ թէ Բարսեղ, «կուսակրօն քահանայն», ինքն անձամբ ձեռագրին նիւթերը պատրաստելով՝ առանց ո և է մէկը օգնական ունենալու՝ 1393ին անձամբ կը գրէ և կ՚աւարտէ Աւետարանը. և կ՚երևայ նոյն տարին, շտապեցուցիչ գործով մը՝ այնպէս որ և ոչ ժամանակ կ՚ունենայ գլխաւոր յիշատակարանը գրելու՝ Կիլիկիա կ՚երթայ առ կաթողիկոսն. և դեռ

1. Քարոզգիրք, տե՛ս և տպ. ի Կ. Պոլիս 1741։
2. Տես Հանդէս Ամսօրեայ 1907, էջ 108։

Սիսականի սահմանէն դուրս չելած՝ անօրէն մարդոց կը հանդիպի, որոնք զինքը կը մեռցնեն, «կը նահատակեն». իր հարազատը Աղաքել՝ – որ ո՛վ գիտէ թերևս ինքն իբրև Սիւնեաց եպիսկոպոս՝ ղբրկած էր զեղբայրն առ կաթողիկոսն կարևոր գործով – տեսնելով որ եղբօրմէ լուր մը չառներ, ետքն ամիս երկրէ երկիր կը պտտի իր հարազատը փընտռելու, և վերջապէս կ'իմանայ անոր եղերական մահը և մարմինը կը գտնէ «ի սարն որ կոչի Եղջախոռ[1]. և առեալ զնշխարս նորա, կ'ըսէ, եդաք ի տապան ի վանս Վաղաղնոյ[2], առ սեմաւք դրանցն սուրբ կարապետին»: Ցետոյ, տարիներ վերջ՝ ՊԽԶ (1407) թուին, Աղաքել ընդարձակ յիշատակարանս կը գրէ, կը ծաղկէ զաւետարանս անճամբ[3], «ցրուացանգն» կը գրէ և կը կազմէ «ի յիշատակ նահատակ եղբօրն Բարսեղ քահանայի»: Հոս ևս Աղաքել կը յիշէ զծնողսն Դաւիթ և զՄելիք և զԳրիգոր բարեբնապետն:

Աղաքել, բնականաբար իր ուսումը իր մօրեղբօր Գրիգորի քով ըրած է, բայց թէ անոր աշակերտած է թէ աշակերտակից եղած՝ այդ կարելի է ենթադրել հետևեալ իր յիշատակարանէն.

1. Սիսականի Աղահէճ գաւառին մէջ է լեռս, ըստ Հ· Ալիշանի Եղջերուոյ – խոռ սար. ըստ Կաղանկատուացւոյ Եղջեր – խոռ սար (հմմտ. Սիսական էջ 3, 266)։

2. Վանքս Ծղուկ գաւառի մէջ Տաթևոյ մօտ կը գտնուի. 1384ին Գրիգոր Տաթևացին հոս շարագրած է Եսայեայ մեկնութեան քառածոյքը. «ի վանս Վաղաթընոյ, ընդ հովանեաւ Ս. Կարապետին ի Սիւնեաց գաւառին». ըստ 1495 Պիծ թուին գրուած ձեռագրի մը՝ որ կը գտնուի ի Ս· Վազար։

3. Պ· Հր· Ամատեան աւետարանս նկարագրած առեն կը շեշտէ թէ «լուսանցազարդերն ու խորանները անարուեստ են»։

«Զիմ մեծ րաբունապետն յոյժ իմաստասէր,
Գրիգոր մեծ ճգնազգեաց, աղերսէք առ Տէր»[1]։

Եւ 1401ին գրած Ադամգիրք Գ. ի յիշատակարանին[2] մէջ կը գրէ.

«Վերադիտողն իմ ըստ հոգւոյ,
Եւ ազգակից հիքիս մարմնոյ,
Նա հրամեաց ինձ գրելոյ
Զոտանաւորքս ըստ խորհրդոյ։

Ասաց գրել ինձ ըստ կարգի,
Յաղագս նախնեացն յիշատակի.
Վասն Ադամայ և Եւայի,
Ի դէմս օձին և բանսարկուի։

Րաբունապետն յոյժ ցանկալի,
Ծով իմաստից ծաւալք շնորհի.
Ի նոյն շնորհէ մասն ինչ առի,
Զոտանաւորքս շարագրեցի»։

Գրիգոր Տաթևացին՝ ըստ Յայսմաւուրաց ծընած է 1340ին ի Վայոց ձոր[3], 1386ին ըստ յիշատակագրաց Յովհաննէս Որոտնեցւոյ մահուանէն ետք ինքն եղած է Տաթևոյ առաջնորդ կամ րաբունապետ և 1410–1ին վախճանած նոյնպէս ըստ յիշատակագրաց։

1. Ադամգիրք տպ. 1907 էջ 271։
2. Այս յիշատակարանը մէկ օրինակի մը մէջ միայն կը գտնուի. տ. Ադամգիրք տպ. 1907 էջ 323։
3. Տես Նոր Մատենագրութիւն Հ. Գ. Զարբհանալեանի տպ. ի Ս. Ղազար 1905 էջ 177։ Տես և Նօտարք Հայոց Փիրղալէմեան վարդապետի էջ 36։

Բնականաբար Առաքել՝ Գրիգորի աշակերտն ըլլալով՝ առ նուազն տասը տարի փոքր պիտի ըլլար որով իր ծնունդը 1350էն առաջ չենք կարող համարիլ։

Բայց թէ ե՞րբ Սիւնեաց եպիսկոպոս ձեռնադրեցաւ Առաքել՝ ես կարծեմ երբ նա Ադամգրքերը շարադրեց 1401–3ին՝ արդէն եպիսկոպոս էր. այս կարծիքն ունենալուս պատճառը՝ ինքզինքը միշտ «Տէր Առաքել» կոչելն է. և 1403ին իբրև հովիւ Սիւնեաց կը հայցէ.

«Զհերձուածք չարին որ յայս ժամանակիս էր,
ի Սիւնեաց վիճակէս փարատեսցէ Տէր»[1] ։

Սիւնեաց եպիսկոպոսաց յաջորդութեան շարայարողը, Ստեփանոս Օրբելեանէ ետք՝ զՅովհաննէս Որոտնեցին յաջորդ կը համարի, որուն յաջորդած է Գրիգոր Տաթեւացի՝ յետ մահուան իւր վարդապետին, և վերջնոյս ալ՝ Առաքել Սիւնեցին[2]։

Ուրեմն ըստ պատմագրիս Առաքել Սիւնեցի՝ Գրիգոր Տաթեւացւոյ յաջորդած է. բնականաբար կարելի չէ ընդունել այդ, քանի որ Գրիգորի կենդանութեան օրով արդէն սա Սիւնեաց եպիսկոպոս էր, ինչպէս որ նոյն ինքն Գրիգոր իր 1407ի յիշատակարանին մէջ իր քեռորդին սապէս կը յիշէ.

1. Ադամգիրք էջ 271։ Հ. Ալիշան ապահովուած Գրիգոր Տաթեւացւոյ Քարոզգրոց յիշատակարանէն՝ 1407ին կը նշանակէ զԱռաքել՝ իբրև եպիսկոպոս Սիւնեաց (Սիսական էջ 21)։

2. Տես Ստ. Օրբելեան պատմ. Սիւնեաց տպ. ի Բարիզ 1859, էջ Հտ. Բ. էջ 274։

« Առաքելոյ առաքինի
Եւ Սիւնական գլխոյ արքի »։

Եւ Թովմայ Մեծոփեցին ժամանակակից. և կենակից Առաքել Սիւնեցւոյ կը պատմէ թէ 1409էն առաջ Տաթևոյ վանքը կ'երթայ քանի մը աշակերտօք առ ոտս Գրիգոր Տաթևացւոյ, և կ'ըսէ թէ «Էր սուրբ ուխտին (Սիւնեաց Տաթևոյ) առաջնորդ հեզահոգին և ընտրեալն յորովայնէ սուրբ եպիսկոպոսն Տէր Առաքել և մեծ իմաստասէրն, քուերորդին մեծ վարդապետին, որ ունէր զմիտքն իբրև զհրեղինաց և էր սիրող ամենայն առաքինութեանց[1]»։ Գիտենք նոյն Թովմա Մեծոփեցիէն թէ ՊԾԸ[2] (1409) թուին Գրիգոր Տաթևացին «ի հալածմանէ բռնաւորաց» Սիւնեաց աշխարհէն Արճէշ գնաց և բնակեցաւ ի Մեծոփայ վանս։ Տարի մը ետք երբ Գրիգոր Արարատ կ'երթայ «առ մեծ վարդապետն Յակոբ Սաղմոսավանից» գայ «ի Սիւնեաց ի սուրբ Առաքելոյն Ստաթէոյ՝ իմաստասէր եպիսկոպոսն և վարդապետն՝ տէր Առաքել» և զինքը ի Տաթև կը տանի, ուր շաբաթ մը ետք կը վախճանի։

Այլ ևս պատմութիւնն և յիշատակարանք կը լռեն մեզի համար և այս «սուրբ իմաստասէր» Սիւնեաց եպիսկոպոսը լռութեան մէջ կը վախճանի. ե՞րբ. յայտնի է՝ որ նա 1422ին այլ ևս Սիւնեաց

1. Նոտարք էջ 32։
2. Թերևս ՊԾԷ թուին պէտք էր ըլլալ, վասն զի այդ թուականին Գր. Տաթևացի արդէն Մեծոփայ վանքին մէջ կը շարադրէ Լուծումն Յոբայ։

աթոռոյն վրայ չէ[1]։ Ո՞ւր վախճանած է. այդ ալ յայտնի չէ։ Քանի որ Տաթեւոյ, Նորավանից մէջ կամ այլուր ի Սիսական աշխարհի՝ շատ մը նոյն իսկ աննշան առաջնորդներու մահարձաններու քով չէ գտնուած հատ մը՝ որուն վրայ այս նշանաւոր անձնաւորութեան անունը գրուած ըլլայ՝ ես կը կարծեմ որ նա իր աթոռէն հրաժարած և պանդխտած է։

Բայց սակայն ո՛րքան որ զինքը մահարձանի մը ներքև չենք գտներ՝ իր գրական գործերու հաւաքածուն անշուշտ մեզի համար յուշարձանէ մը աւելի թանկագին է[2]։

1. Երուսաղէմայ մէջ գտնուած թիւ 1248 Ոսկեփորիկի մը յիշատակարանը կ'ըսէ թէ Սիւնեաց եպիսկոպոսն տէր Ստեփանոս որդի Պր. Սմբատի 1422ին կը վախճանի։

2. Հ. Գ. Զարբհանալեան, Նոր Մատենագրութեան մէջ յէջ 195–6, Առաքել Սիւնեցւոյ վարքը կը պատմէ. ընթերցողք հոն բաւական նորութիւն պիտի գտնեն, բայց ես ընթերցողներէս պիտի խնդրեմ այդ վարքը բոլորովին ջնջել. վասն զի այդ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ Մովսէս կաթողիկոսի վարքը, որ վախճանած է 1633ին. զարմանալին այն է՝ որ Հ. Զարբհանալեան գիտնալով որ Առաքել Սիւնեցին 1400ին կ'ապրէր՝ կ'ըսէ. «Կաթողիկոսական աթոռն բարձրանալով մեռաւ ի թուին Հայոց ՌՁԲ (= 1633)!։

ԶԵՌԱԳԻՐՔ

Ա.Ր. ՍԻՒՆԵՑԻՈՑ ԲԵՐԹՈՒԱԾՈՑ

Նախ քան Ա. Սիւնեցւոյ քերթուածները իր անուան վաւերացնելու և դասաւորելու՝ հարկ է ճանչնալ այն ձեռագիրները՝ որոնց մէջ Ալաքեւի անուամբ քերթուածներ օրինակուած և որոնք մեր այս հրատարակութեան ծառայած են։ — Բնականաբար հարկ պիտի չհամնեմ շատ մանրամասն տեղեկութիւններով հատորս ծանրացնելու, քանի որ արդէն մեր մատենադարանի այդ ձեռագիրները Մայր — յուցակի մէջ պիտի նկարագրուին։

Ալաքեւի բանաստեղծութեանց ընթերցողը՝ իւրաքանչիւր քերթուածի քով նշանակուած պիտի գտնէն՝ թէ յիշեալը ո՛ր ձեռագրէն առնուած է. հոս կրկնութիւններէ և ծանրաբեռնութենէ զերծ մնալու համար՝ պիտի նշանակեմ այս կամ այն թիւ ձեռագիրը. որոց վրայ կարևոր տեղեկութիւններն ստանալու համար պէտք է նկատի ունենալ մեր հետագայ դասաւորած թիւերը։

Թիւ 1

« Ձեռագիրք Ալաքել Սիւնեցւոյ[1] ». Թիւ ձեռագրին՝ 568. *Թղթեայ, բոլորգիր, գրուած յԱ-*

1. Բնականաբար, այն ձեռագիրք՝ որոնց ո՛ւր գտնուիլը չեմ նշանակած՝ վերնագոյ մեր Ս. Վաղարշ մատենադարանին մէջ կը գտնուին։

մասիա 1475ին։ — Էջք՝ 478։ Յիշատակարան յէջ 471· «փառք... որ եա կարողութիւն... տեսանել զաւարտ գրոցս... որ Ադամգիրք յորջորջի որ ասացեալ է ի տէր Մատթէէ Սիւնեաց եպիսկոպոսէ... ես անպիտանս յամենայնի Ներսէս քահանայս ... գրեցի զսա... յԱմասիա ... ի թուիս Հայոց ՋԻԴ»։ — ի թվ. ՋԿԹ (=1520) Դրիգոր երէց կը ստանայ զգիրս. իսկ 1558ին Աստուածատուր մը կը նուիրուի։

Մատեանս կը պարունակէ.

ա. — Ադամգիրք Ա· յէջ 1–334 (հմմտ. Տպագիրն էջ Թ–ԺԲ+1–232· Օրինակ Ա·)։

բ· — Ադամգիրք Բ· յէջ ձեռագրին՝ 335–401· (հմմտ. Տպ· էջ 237–272· Օր· Ա·)։

գ· — Ադամգիրք Գ· յէջ ձեռագրին՝ 402–471· (հմմտ. Տպ· էջ 275–322· Օր· Ա·)։

Թիւ 2

«Տաղարան ԺԶ»· թիւ Ջեռագրին 1330· թղթեայ, նոտրգիր։ Ջեռագիրս գլխաւոր երեք գրիչներէ ընդօրինակուած է։

Ա· Մասն՝ էջ 1–392՝ գրուած է 1563ին ըստ յէջ 386 եղած յիշատակարանին «... գրեցաւ եւ դանակաւոր գիրս որ կոչի Տաղարան՝ ի քաղաքս ի կաթա... ի թվ. ՌԺԲ»· գրիչն է Նիկողոս գպիր։

Բ· Մասն՝ էջ 393–483՝ գրուած է 1589ին. և որ Մատթէի ոչ մի քերթուած չի բովանդակեր։

Գ· Մասն՝ էջ 484–675՝ գրուած է 1604ին ի կաթա Ստ. Թօխաթեցի[1] քահանայէն (հմ. յէջ 650)։

1. Այլ Ստեփանոս Թօխաթեցիէն գրուած են նաև թիւ 7, 8. Ջեռագիր տաղարաններու։

Տաղարանիս Ա. մասը Աստուածածնի հետեւեալ քերթուածներն ունի.

ա. – Ամենայն փառք մարդոյ. խորագիր՝ «Տէր Աստուածածին վարդապետէ». էջ 259–66։

բ. — Տէրն որ աւրհնեաց զնախնին Ադամ. խ. «Աւրհնութիւնք Աստուածոյ Աստուածնէ» էջ 266–7։

գ. — Անճառ միածին հաւրն երկնաւորին. խ. «Տաղ սուրբ Ակոբայ ի տէր Աստուածածին ասացեալ». էջ 317–9։

դ. — Աւրհնեսցուք մեք միաբան. խ. «Յաղագս ուրախութեան մարդկան Աստուածածնէ» էջ 359–63։

Տաղարանիս Գ. մասէն

ե. — Աստուածածնին բարեաց պատճառ. (առանց խորագրի) էջ 509։

զ. — Տունկ անմահութեան բողբոջեցար. խ. «Տաղ ծննդեան Աստուածածնէ վարդապետէ» էջ 510–20։

է. — Աչք իմ ծովացեալ, գետք յինէն հոսեալ. խ. «Տաղ յԱստուածածնէ վարդապետէ ասացեալ վասն հոգեվարի...» էջ 558–65։

ը. — Ար եկ ասեմ բան հրաշական. խ. «Խրատաւական բան ի գրոց Աստուածածնէ վարդապետէ» էջ 566–70։

թ. — Աւրհեալ անուն անմահ սուրբ. խ. «Գովասանք աղաւթից յԱստուածածնէ վարդապետէ» էջ 571–5։

ժ. — Պասքըն հրէական եղին պահապան. խ. «Տաղ յարութեան... Աստուածածնէ վարդապետէ ասացեալ» էջ 589–92։

ժա. — Աստուածածնին անհարանցեալ, զպատուոնս մեր ընկալ. խ. «Բանք մաղթանաց առ

սուրբ Աստուածածին և ամենայն սուրբս և առ Քրիստոս Աստուածն մեր, յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ յետ Եկեսցէին» էջ 593–601։

ժբ. — Տեսէք զխորհուրդ անճառ բանից. խ. «Խրատք երեցկնոջ և քահանայից. Առաքել վարդապետէ» էջ 614–37։

Թիւ 3

«Պղնձէ քաղաք և Տաղարան Ե». Թիւ ձեռագրին՝ 529. Թղթեայ, նոտրգիր, սկիզբը կը պակսի 7 թերթ (64 թուղթ). էջք՝ 328։ Յիշատ. յէջ 326. «գրեցաւ... ի թվ. Հայոց ՌԸ (=1559), ի մայրաքաղաքս Բստամպօլ ... ձեռամբ Յովհաննէս եպիսկոպոսի Համթեցոյ, ի վայելումն Աստուածատուր դպրի» (ընդգծուածը նոտրգիր է)։

Մատեանս ունի Առաքելի հետևեալ քերթուածը միայն.

ա. — Անմահ բնութիւն առի և զմահու օրն մոռացայ. խ. «Տաղ գեղեցիկ ի վերայ հոգոյ ասացեալ» էջ 279–284։

Թիւ 4

«Տաղարան Ա. և Ոտանաւորք Առաքելի». Թիւ Ձեռագրին՝ 1289. Թղթեայ, մանր բոլորգիր, սըխալագիր. գլխաւոր գրիչ Սրապ սարկաւագ՝ աշակերտ Խաչատուր քարտուղարի ի Պոնտոս, ի թվ. ՌԿ (=1611). ստացող՝ Աստուածատուր, (յիշատ. յէջ 87 և 566), էջք՝ 568։ — Ձեռա-

գիրս ՌՃԴ (=1655) թուին վերստին կը կազմուի Յովհաննէս դպրէ, որ նոր գրով կ՚աւելցնէ 569–620 էջերը։

Մատեանս Առաքելի հետեւեալ գործերն ունի։

ա. — Ադամգիրք Ա. առանց «բանք յարմարականք»ի, (հմմտ. տպ. յէջ ԺԱ–ԺՁ), բայց զայդ ևս ընդօրինակելու տեղ թողած է. կը սկսի «Նախ քան զեղեալքս» և այլն. յէջ ձեռագրին՝ 93–362 (հմմտ. տպ. էջ 1–212, օրինակ Բ.)[1]։

բ. — Անմահ բնութիւն առի և զմահու օրն մոռացայ. իւ. «Տաղ հոգւոյ գեղեցիկ և ազնիւ որ ասացեալ է իմաստասիրաց». էջ 477–82։

գ. — Տէրն[2] որ աւրհնեաց զնախնին Ադամ. իւ. «Տաղ աւրհնութեան, զոր ասացեալ է Առաքել վարդապետէ». էջ 560–6։

դ. — Անճառ միածին հայրն երկնաւորին. իւ. «Տաղ սրբոյ Յակոբայ գովք գեղեցիկ» էջ 595։

Թիւ 5

«Ընդարձակ գիրք Ոտանաւորաց Ա.» Թիւ Ձեռագրին՝ 171. Թղթեայ, մանր բոլորգիր, երկսիւն, գրուիլ սկսած է Բաղիշու Ամրդոլու վանքին մէջ և աւարտած ի Լիմ անապատի 1620–1622–4. գրիչ՝ Ստեփաննոս. յիշատակարանք՝ յէջ 347,380, 427, 609, 761։

1. Գրիչը հետեւեալը կը կցէ «... Արդ գրեցաւ կողոպտեալս ձեռամբ մեղսամած և փծուն գրչի սուտանուն Սրապի, ի թվ. Հայոց Ռ և Կ ի քաղաքս որ կոչի Տրապիզոն ի դուռն Զարխափան սուրբ Աստուածածնին...». վերջը՝ էջ 364

2. Թէեւ Ձեռագիրն սխալմամբ Այբ. դնելի է որ տնագլուխք «Տէր Առաքել» կը յօդեն։

էջք՝ 844. յորոց ց832 ի Մատթիանոսէ գրուած, 833–844 ժամանակակից ուրիշ անծանօթէ մը։

Մատեանս Առաքելի հետևեալ գործերն ունի.

ա. — Ահա ասեմ բան գովեստից. խ. «Տաղ սուրբ Էջմիածնի». էջ 319–22։

բ. — Այբէն մինչ ի Քէն, այբէն մինչ ի Քէն՝ զքեզ Աստուածածին գովեմ. խոր. «Երկու տաղս որ առաջի կայ ի Սիւնեաց Տէր Առաքելէ է». էջ 383–6։

գ. — Այբէն մինչ ի Քէն գովիս դու յինէն. խ. «Գովեստ սուրբ Աստուածածնին, Յորդորակի ձայնն է և Դասք հրէականին». էջ 386–9։

դ. — Տուի ես զանազան խնկոց. խ. «Գովեստ սուրբ Աստուածածնին». էջ 389։

ե. — Ադամգիրք Ա. «Բանք յարմարականք» և այլն. «Նախ քան զեղեալքս ամենեքեան» յէջ ձեռագրին՝ 512–617. (հմմտ. տպ. էջ ԺԱ–ԺՋ+1–212. օրինակ Գ.)։

զ. — Ադամգիրք Բ. (առանց նախաբերութեան) կը սկսի «Պատմութիւն վասն գեղազարդութեան Ադամայ. Յորժամ Ադամ ստեղծաւ». ... յէջ ձեռագրին՝ 618–626 (հմմտ. տպ. էջ 239–69. օրինակ Գ.)։ Ամբողջ գիրքը պակասաւոր և խառն ի խուռն է։

է. — Ադամգիրք Գ. (առանց նախաբերութեան). խ. «Վասն նախնոյն և դիւաց» – «Ընդ բանասարկուին յոյժ զարմացայ», յէջ ձեռագրին՝ 627–647 (հմմտ. տպ. էջ 277 – 327, օրինակ Գ.)[1]։

1. Ձեռագրիս գրքէը յէջ 644 սա յիշատակարանն ունի. « Ով սուրբ ընթերցող յԳ, Դ, (երեք, չորս) օրինակէ գրեցի զԱդամ

ը. — Առ քեզ գոչեմ սրտիւ մեղայ. խ. «Ի յԱռաքել վարդապետէ ողբս» էջ 647–8։
թ. — Եղբայր ինձ միտ դիր և լսէ. խ. «Նորին վասն խոստովանութեան» էջ 648–51։
ժ. — Այրէն մինչև ի ՔԷն Քրիստոս մեղայ քեզ. խ. «Ողբ ի Տէր Առաքելէ» էջ 651–2։
ժա. — Արքայ անմահ երկնային խ. «Տաղ յԱռաքելէ». էջ 652։
ժբ. — Բան զամենայն գործս բարեաց. խ. «Տաղ վասն ողորմութեան յԱռաքել վարդապետոյ Պռուեցոյ» էջ 652–3։
ժգ. — Այրն Աստուծոյ է օրինակ. խ. «Խրատք յոյժ պիտանի յԱռաքել վարդապետէ վասն մանկանց». էջ 654–6։
ժդ. — Տէր Առաքել դիտող Սիւնեաց. խ. «Նորին Տէր Առաքելի Սիւնեաց» էջ 656–9։
ժե. — Յաստուածային շնորհաց վերին. խ. «յԱռաքել Սիւնեաց վարդապետէ շինեալ ոտանաւոր վասն չարականաց արարողաց». էջ 659–60։
ժզ. — Անմահ բնութիւն առի. խ. «ՅԱռաքել վարդապետէ ասացեալ ողբ հոգեշահ». էջ 660–2։
ժէ. — Անճառ միածին Հօրն երկնաւորին. խ. «ՅԱռաքել վարդապետէ, սրբոյն Յակոբայ Մծբընայ հայրապետի» էջ 662–3։

գիրքս, այն որ Սիւնեաց Առաքելի ասացեալն է ԲՌՅ (2300) տուն է գրած ի յանդն, իսկ որ Պռուեցի(!) Առաքելի ասացեալն է ԲՃԻ(220) տուն. բայց աւրինակներն ժամամ չէր, եւ այլ խառըն գրեցի»։

ժը. — Ամենայն փառք մարդոյ. խ. «ՅԱռաքել վարդապետէ Սիւնեաց». էջ 746-8։

Թիւ 6

«Տաղարան ԻԵ և վէպք». Թիւ Ջեռագրին՝ 459. *Թղթեայ, նոտրգիր, պակասաւոր ի վերջոյ, որով և առանց յիշատակարանի. բայց* 1667*էն առաջ գրուած, վասն զի արդէն այդ Թուականին երկրորդ ստացողի մը ձեռք կ'անցնի (հմմտ. էջ* 5)*. էջք՝* 424։

Մատեանս Առաքելի հետագայ տաղն ունի միայն.

ա. — Անմահ բնութիւն առի. խ. «Տաղ ագնիւ» էջ 177-80։

Թիւ 7

«Տաղարան ԼԸ» Թիւ Ջեռագրին 1823. *Թղթեայ նոտրգիր, սկիզբը* 20 *տող կը պակսի։ Էջ* 1-168 +173-318+325-8+333-342 *գրուած է* 1659*ի բստ յիշատակարանին որ յէջ* 162, *ձեռամբ Թուխման սարկաւագի, ի վայելումն Աստուածատուրին (ընդգծուածը վերջը գրուած) ի Թվ. ՌՃԸ* (=1659)։

Իսկ էջ 169-172+318-324+329-332+343 -586 *գրուած է* 1690*ին բստ հետևեալ յիշատակարանին. «Գրեցաւ Տաղարանս ձեռամբ Աստուածատրոյ դպիրէ ի Թվականութեանս Հայկազեանս ՌՃԽԹ* (=1680) *ամին»։*

Մատեանս Առաքելի անուամբ ունի

ա. — Տունկ անմահութեան բողբոջեցար. խ. «Տաղ ծննդեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի». 32–3։

բ. — Ականջ դրէք բանիս որ պատուական է. խ. «Տաղ վարդի և պլպուլի». էջ 90–9։

գ. — Դասքըն հրէական. խ. «Տաղ վասն յարութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի». էջ 121–4։

դ. — Անճառ միածին. խ. «Տաղ սրբոյ Յակոբայ». էջ 130–3։

և. — Յիշելով զօր մահուն (առանց խորագրի). էջ 472–3։

զ. — Աւրհնեալ յանուն անճառ սուրբ Թագաւորին. խ. «Երգ Աւաքել վարդապետէ». էջ 401–5։

է. — Աշխարհս ոչինչ է և անցաւոր. խ. «Երգ գեղեցիկ և պիտանի ի յԱւաքելէ». էջ 505–7։

ը. — Աւտարութիւն է խիստ ղժար. խ. «Երգ վասն օտարութեան ի յԱւաքել վարդապետէ». էջ 507–510։

թ. — Ա՛ո քեզ պաղատիմ լալով. խ. «Երգ աշնուշ և պիտանի». էջ 513–5։

Թիւ 8

«Տաղարան Լ.Ա.», թիւ Ջեռագրին՝ 1683. թղթեայ, բոլորգիր, գրուած ի կաֆա ի Մատիանոս Թոխաթցիէ (ըստ յիշատակարանին որ յէջն 556)։ Էջք՝ 642։ Վերջին էջերը ուրիշ գրչէ և պակասաւոր են։

Մատեանս ունի Առաքելի հետեւեալ քերթուածները.

ա. — Աւրհնեսցուք մեք միաբան. խ. «Աւրհնութիւն սեղանոյ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ». էջ 1–5։

բ. — Ամենայն փառք մարդոյ. խ. «Տաղ հոգոյ Առաքել վարդապետէ». էջ 193–200։

գ. — Յիշելով զօր մահուն. խ. «Տաղ հոգոյ յԱռաքել վարդապետէ». էջ 239–242։

դ. — Աչք իմ ծովացեալ. խ. «Տաղ Առաքել վարդապետէ ասացեալ վասն հոգէվարի...» էջ 263–9։

ե. — Աւրհեալ անուն անմահ. խ. «Տաղ և գովասանք ազօթից Առաքել վարդապետէ ասացեալ». էջ 284–9։

զ. — Բան զամենայն գործըս բարեաց. խ. «Տաղ ողորմութեան Առաքելէ». էջ 289–93։

է. — Բան զամենայն գործըս չարեաց. խ. «Տաղ հպարտութեան Առաքելէ» էջ 293–6։

ը. — Ար եկ ասեմ բան հրաշական. էջ 296։

թ. — Անճառ միածին հայրն երկնաւորին. խ. «Տաղ Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ» էջ 415–8։

ժ. — Այրն Աստուծոյ է աւրինակ. խ. «Բանք խրատականք յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ յաղագս մանկանց տղայոց» էջ 504–12

ժա. — Աստուածածին անճառաբանեալ (Հմմտ. Թ.2. ժա. ուր անճառաբանեալ է) ըզպաղատանս մեր ընկալ. (առանց խորագրի). էջ 573–84։

ժբ.— Այսօր բանն Աստուած կացեալ յատենի. խ. «Տաղ մեծի ուրբաթին Առաքելէ վարդապետէ» էջ 608–14։

Թիւ 9

«Տաղարան ԺԴ». Թիւ Ձեռագրին՝ 872. Թղթեայ, նոտրգիր. էջք՝ 325։ Գրուած ի վենետիկ Անտոն գրչէ 1663ին (հմմտ. յիշ. յէջ 181) և մի մասը 1691ին միևնոյն Անտոն գրչէ (ըստ յիշ. յէջ 252)։

Մատեանս Առաքելի հետևեալ ներբողեանները ունի.

ա.— Աստուածածնին բարեաց պատճառ. խ. «Տաղ Աստուածածնին Առաքել վարդապետէ». էջ 142–5։

բ.— Ոտնկ անմահութեան բողբոջեցաւ սուրբ կոյս. խ. «Տաղ սուրբ ծննդեան նորին Առաքեալ վարդապետէ» էջ 143–5։

գ.— Ահա ասեմ բան գովեստի. խ. «Տաղ սուրբ Էջմիածնի անուշ և գեղեցիկ». էջ 258–60։

դ.— Աստուածածնին կոյս Մարիամ. խ. «Տաղ անուշ և գեղեցկագան Առաքեալ վարդապետէ ասացեալ». էջ 275–7։

Թիւ 10

«Ոտանաւորք Առաքել Սիւնեցւոյ Բ». Թիւ Ձեռագրին՝ 47. Թղթեայ, մանր նոտրգիր, երկսիւն, անթուական և առանց յիշատակարանի. էջք 151։

Մատեանս կը պարունակէ.

ա. — Ադամգիրք Ա. «Բանք յարմարականք». յետոյ «Նախ քան զեղեալքս ամենեքեան» էջ 1 – 83 (հմմտ. Տպ. ԺԹ–ԺԶ+1–232· օր· Թ)։

բ. — Ադամգիրք Բ. «Պատմութիւն վասն գեղա-զարդութեան... — Յորժամ Ադամ ստեղծաւ քան զարեգակն էր» էջ 83–99 (հմմտ. Տպ. էջ 239–72· օրինակ Ա.)։

գ — Ադամգիրք Գ. «Ընդ բանսարկուին յոյժ զարմացայ» էջ 99–115 (հմմտ. Տպ. 277–322· օրինակ Բ.)։

դ. — Տունկ խընկարեր ծաղկածին. խ. «Գովք Աստուածածին քաղցրաձայն երգով ասա» էջ 117–8։

ե. — Աչբէն մինչ ի բէն, յայբէն մինչ ի բէն զբեզ Աստուածածին. խ. «Գովք Աստուածածնին». էջ 118–20։

զ. — Անճառ ճառագայթ լուսոյն. խ. «Գարձեալ գովք Աստուածածնին՝ Առաջնաճաշակի ձայնիւ» էջ 121–3։ կցուած է «Տուի ես զանազան խընգոց»ը, որ թիւ 5 ձեռագրին մէջ իբրև առանձին քերթուած գրուած է։

է. — Տուի ես լուսափայլ խնգին (առանց խոբագրի)· էջ 124։ (Աւոր չորրորդ տողը «Անճառ ճառագայթ լուսոյն»ի նման «անճառ լուսոյ սբ. կոյս վերջ անալուն համարկընայինք վերոյիշեալին շարունակութիւնն համարել։

ը. — Աչք իմ ծովացեալ. խ. «Վասն հոգեվարբին»· էջ 125–6։

ը. — Այրէն մինչ ի Քէն, յԱյրէն մինչ ի Քէն զբան դատաստանին պատմեմ. խ. «Վասն դատաստանին». էջ 126–8։

ժ. — Այրէն մինչ ի Քէն, յԱյրէն մինչ ի Քէն ըզփառս արդարոց ասեմ. խ. «Վասն փառաց արդարոցն» էջ 128–30։

ժա. — Անճառ ու անքնին, ծաղիկ լուսածին. խ. «Գովք սուրբ Աստուածածնին. Խանդակաթ ձայն» էջ 130–3։

ժբ. — Այրէն մինչ ի Քէն գովիս դու յինէն. խ. «Գովք սուրբ Աստուածածնին կուսին». էջ 133–7։

ժգ. — Անքանակ էին, անորակ գոյին. խ. «Վասըն նախնեացն Ադամայ և կնոջն» էջ 137–9։

ժդ. — Ահա բաղձամ քեզ ցանկալի. խ. «Բանք բաղձականք ի հոգեկան մտաց խանդաղատմունք սիրոյ առ բաղձալին Քրիստոս ...» էջ 139–42։

ժե. — Այգի տնկեալ էք վայելուչ. խ. «Գովք վասն սրբոց Առաքելոցն» էջ 142–4։

ժզ. — Ահա մին ծառ տեսի ծաղկեալ. խ. «Վասըն Լուսաւորչին Գրիգորի[1]». էջ 144–7։

ժէ. — Աստուածային դրախտ տնկեալ. խ. «Վասըն առաքինեաց է բանքս» էջ 148–151։

1. Թերթուածիս կը կցուի սա յիշատակարանը «Եփրեմ նուաստ և եղկելի. Տէր Աստուածըդ շնորհալի, Տուր ինձ շնորհ ի քո շնորհէ, Որ միշտ օրհնեմք անլռելի։ Ով Աստուած աղբիւր ջրի, Ջերդ ըմպեցու ծառիս ծաղկի. Եւ զարդարիս տերևալի, Միշտ ընձեռիս դու ի յերկրի»։

Թիւ 11

«Գանձարան ԻԲ». Թիւ Ձեռագրին՝ 604, Թըղթեայ, բոլորգիր, երկսիւն. էջք՝ 552։ Գրուած ի Նեխըրի գիւղ Բալուայ, ի Թվ. ՋԼԷ(=1488)(բստ յիշատ. յէջ 550)։

Գանձարանս ի բաց առեալ Բաղիշեցւոյ ընծայելի շատ մը Գանձերէ՝ ունի և հետևեալքը.

ա. — ՅԱյրէն (Այրէն) մինչ ի Քէն Քրիստոս մեղայ քեզ. խ. «Երգ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ» էջ 318–20։

բ. — Տունկ անմահութեան բողբոջեցար. խ. «Տաղ Աստուածածնին ասա անուշ լաւ». էջ 504–5։

Թիւ 12

«Տաղարան Լ և Ոտանաւորք Առաքելի Է». Թիւ Ձեռագրին՝ 160. Թղթեայ, գլխաւոր մասը (էջ 21–417) բոլորգիր, իսկ յետնագոյն գրչէ գրուածը՝ նոտրգիր. էջք՝ 485. պակասաւոր թէ՛ սկիզբը, թէ մէջերը և թէ վերջը։ Անթուական. միայն յէջ 377 ծնւցած է սա յիշատակարանը. «Այլ և զգծող սակաւ բանի զԱւետիս Երզնկացի որ ի Թոխաթ մեծի քաղաքի դարիպ գոլով գըրեցի»։

Մատեանս Առաքելի հետևեալ քերթուածները կը բովանդակէ.

ա. — Աղամդիրք Ա. «Նախ քան զեղեալքս».

յէջ 21–194 և 373–7 հմմտ. (Տպ. էջ 1–232. օրինակ Դ.)։

բ. — Յորժամ Ադամ ստեղծաւ. խ. «Տաղ Ադամայ» էջ 284–8. (Ադամգիրք Բ.ի Ա գլուխը հմմտ. Տպ. էջ 239)։

գ. — Քան զամենայն գործըս չարի հպարտութիւնն է զազրալի (առանց խորագրի). էջ 289–91։

դ. — Անճառ 'ւ անքննին, ծաղիկ լուսածին. խ. «Գովասանք սուրբ Աստուածածնին». էջ 395–401։

ե. — Այգի տնկեալ էք վայելուչք (առանց խորագրի). էջ 401–8։

զ. — Ահա մին տեսի ծաղկեալ. խ. «Գովեստ սուրբ Լուսաւորչին ասացեալ յԱռաքել վարդապետէ». էջ 408–417։

Թիւ 13

«Տաղարան ժէ». Թիւ Ձեռագրին՝ 1371. Թըղթեայ, մաքուր բոլորգիր. էջք՝ 454։ Գրուած ՌՂ (=1641) թուին հաւանօրէն ի Կաֆա. գրիչ՝ Միքայէլ սարկաւագ։

Մատեանս բացի Առաքել Բաղիշեցւոյ «Աւրհնեալ հայր երկնաւոր» սկզբնաւորութեամբ Աստուածածնայ ոտանաւոր վարքէն, և «Աւրհնեալ անուն անճառ Աստուծոյ մեծին» Ներսեսի պատմութենէն՝ ունի հետևեալները.

ա. — Աւրհնեսցուք մեք միաբան[1] (էջ 47–9).

1. Թուղթ ինկած ըլլալով՝ տաղիս սկիզբը կը պակսի. «Վարդապետն արարածոց»էն կը սկսի։

բ. — Ամենայն փառք մարդոյ. խ. «Նորին հոգոյ սս. (Նախորդը՝ Մկրտիչ Նաղաշի «Անցանէ մեծութիւն»ն է). էջ 151–6։
գ. — Դասքն հրէական. խ. «Տաղ յարութեան Քրիստոսի սայ». էջ 160–3։
դ. — Աւրհնեալ անուն անմահ. խ. «Տաղ և Գովասանք աղօթից». էջ 171–3։
ե. — Տունկ անմահութեան բողբոջեցար. խ. «Տաղ Աստուածածնի ասացեալ վասն..» էջ 173–5։
զ. — Քան զամենայն գործըս բարեաց. խ. «Տաղ ողորմութեան». էջ 177–9։
է. — Եղբայր ինձ միտ դիր. խ. «Նորին տաղ Առաքել վարդապետի ասացեալ». էջ 332–8։
ը. — Անճառ միածին. խ. «Տաղ Յակոբայ Մըծբընայ հայրապետին, Առաքել վարդապետէ». էջ 366–9։
թ. — Քան զամենայն գործըս չարի. «Այլ տաղ վասն հպարտութեան». էջ 374–6։

Թիւ 14

«Ոտանաւորք Առաքելի և Տօմար աղխսակօք Ե». Թիւ Ձեռագրին՝ 139. բոլորգիր, անթուական ԺԵ–ԺԶ դարուն գրուած. յէջ 165. Աղամգրքէն ետք եղած համառօտ յիշատակարանէն կ'իմանանք որ գրիչն եղած է Յովսէփ և ստացողն Մովսէս քահանայ։

Մատեանս կը բովանդակէ Առաքելի
ա. — Ադամգիրք Ա. առանց նախադրութեան.— «Նախ քան զեղեալքս» յէջ 1–165. (հմմտ. Տպ. էջ 1–212. Օրինակ Ե.)։

Թիւ 15

«Ոտանաւորք Լ.». Թիւ Ձեռագրին՝ 829։ Տաղարանս երկու գրչի գործեր կը պարունակէ. էջ 1–96 նոտրգիր, աւելի նոր գրչութիւն, պակասաւոր թէ սկիզբը և թէ վերջը. իսկ էջ 97–278՝ մանր բոլորգիր, պակասաւոր թէ սկիզբը և թէ վերջը. սա յիշատակարանը միայն կայ յէջ 220. «Գրեցաւ Ադամգիրքս ձեռամբ անարժան Սրապիոնիս»։

Մատեանս բաց ի Ա.ռ. Բաղիշեցւոյ «Աւրհնեալ անուն անճառ» Ներսէսի վարքէն՝ կը բովանդակէ

ա. — Այրն Աստուած է օրինակ. խ. «Տաղ Ա.ռաքել վարդապետի ասացեալ է». էջ 46–51։

բ. — Անմահ բնութիւն առի. խ. «ՅԱ.ռաքել վարդապետէ ասացեալ. անուշիկ տէր տէր». էջ 58։

գ.— Ականջ դրէք բանիս որ պատուական է (առանց խորագրի). էջ 65–70։

դ. — Ադամգիրք Ա. «Բանք յարմարականք...» յետոյ «Նախ քան զեղեալքս» յէջ 98–220. (հմմտ. Տպ. էջ Թ–ԺԲ+1–208. Օրին. ժ[1].)։

Թիւ 16

«Ոտանաւորք Ա.ռաքելի Դ.». Թիւ Ձեռագրին՝ 644. Թղթեայ, բոլորգիր անթուական և պակա-

1. Ա.յս Ձեռագիրը Ադամգրքի հրատարակութեան մէջ (երեք ժԱ) վեցերորդ օրինակ դասած ենք անուշադրութեամբ։

սաւոր. էջք՝ 160. յէջ 160 կը յիշուի ի գրչէն՝ Ձեռագրիս ստացողը Յովհաննէս կրօնաւոր և գհայրն Ազգին։ ԺԶ դարուն գրուած կ՚ենթադրեմ։

Մատեանս է

ա. — Աղամգիրք Ա. առանց Նախադրութեանց (հմմտ. Տպ. էջ 1–212. Օրինակ Է.)։

Թիւ 17

«Բերթուածք Յովհ. Թուլկուրանցւոյ, Առաքելի, Յովհ. Երզնկացւոյ» թիւ Ձեռագրին՝ 946. թղթեայ, կէս նոտրգիր անթուական և նոր գըրչութիւն.

Մատեանս ունի Առաքել Սիւնեցւոյ

ա. — Ադամգիրք Ա. հանդերձ նախադրութեամբ «Բանք յարմարականք» են. (հմմտ. ի Տպ. Օրինակ Ը)։

Թիւ 18

«Առաքել Սիւնեցի Թ». թիւ Ձեռագրին՝ 1119։ Թղթեայ. բոլորգիր, անթուական. էջք՝ 352։

Մատեանս կը բովանդակէ.

ա. — Ադամգիրք Ա. «Նախ քան զեղեալքս» էջ 1–203։

բ. — Խոյն է գլուխն որ է պարսիկ. էջ 204–23։

գ. — Այգի անկեալ էք. խ. «Գովասանութիւն սրբոց առաքելոց». էջ 227–35։

դ. — Ահա մին ծառ տեսի. խ. «Բանք բազձանք... էջ 246–55

և. — Ահա բազձամ քեզ. խ. «Գովասանք սուրբ Աստուածածնին ի յԱռաքել վարդապետէ» էջ 255–63։

Թիւ 19

«Ոսկեփորիկ Գ». Թիւ Ձեռագրին՝ 545. նորագիր անթուական, նոր գրչութիւն, էջք 470։ Մատեանս Առաքելի հետևեալ քերթուածներն ունի։

ա. — Յօտարութիւն (իմա՝ «Աւտարութիւն») է խիստ դժար (առանց խորագրի). էջ 9–12։

բ. — Աւրհնեսցուք մեք միաբան. խ. «Մեղանաւրհնէք ի յԱռաքել վարդապատէ ասացեալ». էջ 433–5։

գ. — Տէր Առաքել դիտող Սիւնեաց. խ. «Քիշատակարան Աստուածաշունչ գրոց». 443–7։

Թիւ 20

«Հաւաքումն քերթուածոց Զ» Թիւ Ձեռագրին՝ 559. Թղթեայ, մանր բոլորգիր, գրուած ՉԺՐ (=1469) Թուին ի Խուրական, ընդ հովանեաւ Տեղերոյ ս. Աստուածածնի ի Մկրտչէ. էջք՝ 684։

Մատեանս Առաքել Սիւնեցւոյ բաց ի «Յետ քննութեանց դատաստանին» քերթուածէն և Բագիշեցւոյ Յովասափու պատմութենէն՝ ունի հետևեալները

ա. — Ահա ասեմ բան գովեստի. խ. «Առաքել վարդապետի ի ս. Էջմիածին» էջ 514։
բ. — Իմանալի այս բուրաստան. էջ 519. ևն։

Թիւ 21

«Գանձարան Ը». Թիւ Ջեռագրին՝ 651։ Թղթեայ, բոլորգիր, երկսիւն, անթուական, պակասաւոր ի վերջոյ. հաւանականաբար գրուած ԺԴ դարուն։ Էջք՝ 660։

Մատեանս բաց ի Առաքել Բաղիշեցւոյ ընծայելի եկեղեցական Գանձերէն և Տաղերէն՝ կը բովանդակէ Առաքելի հետևեալ քերթուածները – զանոնք կ՝ընենք Ազամգրքէ առնուած քանի մը հատուածներըը նշանակել–։

ա. — Աստուած (ուղիղն՝ Տէր) մեր փառօք այսօր յարեաւ. խ. «Տաղ Առաքել վարդապետէ» էջ 277–8։
բ. — Տեսեալ Մարիամ զՏէրն. խ. «Նորին Առաքելէ» էջ 279։
գ. — Ահա ասեմ բան գովեստի. խ. «Տաղ գովասանք սուրբ տաճարին Էջմիածնա» էջ 333–7։
դ. Տունկ անմահութեան բողբոջեցար. խ. «Տաղ Առաքել վարդապետէ» էջ 343։
ե. — Այցի տնկեալ էք վայելուչ (առանց խորագրի) էջ 397–401։
զ. — Տաճար լուսոյ տուն արքային. խ. «Տաղ եկեղեցւոյ Առքել». կը պակսի չորրորդ տունէն), էջ 456։

Ե. — Անճառ միածին հօրն երկնաւորին. խ. «Այլ տաղ սրբոյն Յակոբայ» էջ 559–60. (Չունի յիշատակարանը)։

Ը. — Ի մեծին հրաշափառ հանդիսի. խ. «Տաղ ձեռնադրութեան» էջ 598–9։

Թ. — Անթիւ չարեօք յանցեալ եմ. խ. «Ողբ և կշտամբանք անձին Առաքել վարդապետէ ասացեալ» էջ 645–7։

Ժ. — Ի միտ առէք զողբըս բանիս. խ. «Ողբ և խրատ ամենեցուն Առաքել վարդապետէ էջ 647–9։

Ժա. — Ցիշելով զօր մահու. խ. «Ոտանաւոր և ողբ Առաքել վարդապետէ ասացեալ է» էջ 647–51

Ժբ. — Աչք իմ ծովացեալ. խ. «Ոտանաւոր Առաքել վարդապետէ ասացեալ վասն հոգևաս բի...» էջ 651–3։

Ժգ. — Եղբայր ինձ միտ դիր և լըսէ. խ. «Գովասանութիւն և խրատ խոստովանութիւն Առաքել» էջ 653–6

Թի։ 22

«Տաղարան Դ». Թիւ Ձեռագրին՝ 1339։ Թղթեայ, նոտրգիր, անթուական, պակասաւոր ի միջոց. հաւանականաբար գրուած ի ԺԲ դարու։ Էջք՝ 467։

Մատեանս կը բովանդակէ Առաքելի հետևեալ քերթուածները։

ա. — Աւրհնեսցուք մեք միաբան. խ. «Աւրհնութիւն հաւատոյ» էջ 1–5։

բ. — Ամենայն փառք մարդոյ. (պակասաւոր ի սկզբան) սկսի «Ջեռընտու ոչ լինի»էն, էջ 163–6։

գ. — Քան զամենայն գործըս բարեաց. խ. «Տաղ վասն ողորմութեան» էջ 194–7։

դ. — Բանք սաղմոսին է պատուական, (անխտրագիր) էջ 238–40։

ե. — Քան զամենայն գործըս չարի (անխորագիր) էջ 240–3։

զ. — Աւրհնեալ անուն սուրբ Թագաւորի. խ. «Տաղ վասն աղաւթելոյ» էջ 243–9։

է. — Աչք իմ ծուլացեալ գեաք յինէն. խ. «Տաղ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ վասն հոգեվարին» էջ 325–333։

Թիւ 23

«Գր. Նիւսացի» ևն. Թիւ Ջեռագրին՝ 363 Թղթեայ. բոլորգիր, անթուական. էջք՝ 597։

Մատեանս կը բովանդակէ Առաքել Սիւնեցւոյ հետևեալ գործերը.

ա. — Տեսէք զխորհուրդ. խ. «Խրատք աշխարհական քահանայից» ևն. էջ 341–56։

բ. — Տեսի ըզփառան անճառելոյ. խ. «Դարձեալ վասն կուսակրօն քահանայից» ևն. էջ 356–78։

գ. — Տեսի մեծ բան. խ. «Խրատ վասն խընդրոց ինչ ի Տեառնէ» էջ 378–92։

դ. — Տես (օր Ջէս) տասնուվեց ցեղս մարդկան

խ. «Դարձեալ վասն յատկութեան զանազան բարուց մարդկան» էջ 392–402։

և. — Երկոտասան դասք են սրբոց. խ. «Վասն յատկացուցանելոյ զդասս առ հասարակ». ևն. 402–440։

զ. — Զարմանալի բան մի տեսայ. խ. «Բանք խրատական և յոյժ հարկաւորք» ևն. էջ 440–516. նոյնը ևս յէջ 517–597։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻՈՅ

Առաքել Սիւնեցի ո՛չ թէ միայն իբր բանաստեղծ – տաղասաց, այլ իբրև մատենագիր իր արժանավայել տեղն ունի մեր մատենագրութեան պատմութեան մէջ։

Իր գլխաւոր գրական կամ մեկնողական գործն է

1. «Մեկնութիւն կամ Համառօտ լուծմունք Սահմանաց՝ գրոցն Դաւթի Անյաղթի»։

Այս ստուարահատոր գործը լեզուական տեսակէտիւ մեծ յարգ ունի, այնպէս որ քանիցս խնդրած է Տ. Նորայր Բիւզանդացի հրատարակել զայս, ուսկից ստորին հայերէն լեզուի ընդարձակ նիւթ կարելի պիտի ըլլայ քաղել։

2. «Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորածնեալ մանկանց, որք հրաւիրելոց են յաստիճան քահանայութեան։ Խրատք հարկաւորք և պիտանիք արարեալ ի Տէր Առաքելոյ՝ Սիւնեաց եպիսկոպոսէ, և Գրիգոր քաջ հռետորէ». գործս նաեւ տպուած է ի Կ. Պոլիս 1752ին (հմմտ. Ձեռնագրութեան գիրք՝ Հ. Ա. Ղազիկեանի Նոր Մատենագիտութեան մէջ)։

Ունի հետեւեալ քարոզները՝ ըստ մեր Ս. Ղազարու մատենադարանի ձեռագրաց.

3. Քարոզ «Ի բանն ի վեցից վշտաց փրկեաց զձեզ»։

4. Ներբող «վասն քառասնօրեայ գալըստեանն Տեառն — Անճառ ծնունդ...»

5. «Ի Ս. Աստուածածինն — Ով ամենասըրբուհի...»։

6. «Գովեստ ներբողական ի Ս. Աստուածածինն և ի ծնունդն Քրիստոսի, — Զբերան իմ...»։

7. «Ի բանն՝ Գեղեցիկ իմ մերձաւոր իմ»։

Հ. Յ. Տաշեանի Ցուցակին համեմատ Սիւնեցւոյ են նաև

8. «Ներբողեան Աթանագինեայ՝ պատմագրաբար. Աւրհնեալ է մեծ պսակաւորն», ի վերջն «Ով սուրբ Աթանագինէ, ես անարժան ծառայ Առաքել եպիսկոպոս երկրամերձ դիմօք անկանիմ առաջի գարշապարաց քոց...»։ (Հմմտ. Ցուցակ Հ. Տաշեանի, էջ 565)։

9. Տեսութիւն բանիցն «Ամենայն չար տանջելի» (Հմմտ. Ցուցակ Հ. Տաշեանի էջ 1037)։

Իմ միաբանակից Հ. Աղեքսիս Յովսէփեանի կը պարտիմ հետևեալ երկու քարոզները՝ զորս գտած է անթուական Ոսկեփորիկի մը մէջ.

10. Տէր Առաքելի Սիւնեաց վերադիտողի ... քարոզ ի բանն Միքիա մարգարէին որ ասէ. Բարկութեան Տեառն համբերեցից՝ զի մեղայ նմա. «Բանականութեանս է գործ քննել...» են։

11. Քարոզ վասն պատուհասի, ի բան Տեառն որ ասէ. Ամենայն որ խնդրէ առնու... «Այս դուռն յուսոյ բանայ ամենայն մարդոյ...» են։

12· «Քերականութեան մեկնութիւն», կամ՝ ինչպէս Սա. Ռոշքեան կը կոչէ Քերականութեան Լուծումն. այս գործը միայն ծանօթ է ինձ՝ Ս. Կաթողիկոսեան Էջմիածնայ Ցուցակէն, ուսկից կը գիտենամ որ հոն երեք օրինակ կայ. (համմտ. Թ. 2333–5)։

Ըստ Հ. Ն. Ակինեանի տեղեկութեան՝ Ա. Սիւնեցւոյ են հետեւեալքը·

13· «Քարոզգիրք», իբր քսանևհինգ քարոզներով։

14· Քարոզ Ծննդեան, ի բանն որ ասէ «Սիբելին ի սենեակ մեր երգեսցուք զսէր»։

15· Քարոզ ի կինն Քանանացի։

Իբրև արձակ գործեր՝ ցարդ այսքան յայտնուած են։

*
* *

Առաքել Սիւնեցին իբրև քերթող և բանաստեղծ ստուար հատորով մը կը ներկայանայ, Տաղարաններն ու Գանձարաններն՝ ընդհանրապէս անպատճառ ունին Առաքելի քերթողական կտոր մը։ Բայց թէ ո՞ր Առաքելն է այս կամ այն քերթուածին հեղինակը՝ ահա այդ է կնճռոտ հարցը, զոր լուծելու համար հարկ է ամէն բանէ առաջ լաւ ճանչնանք զՍիւնեցին։

Ո՛րքան որ անուան նոյնութիւնը պատճառ եղած է շփոթելու Սիւնեցւոյ և Բաղիշեցւոյ գործերը՝ սակայն գրական ոճը կարող է զանազանել զանոնք։

Ինչպէս Հ· Ալիշան ալ ըսած է «ըստ ոճոյ և լեզուի գրութեան՝ Սիւնեցին աւելի ընտիր է և աւելի մօտ իրմէ առջի դարու» (Հայապատմ. էջ 126), և մենք ունենալով, բայց ի «Ադամգիրք» երէն, բառական թուով քերթուածներ որոնց հեղինակը ինքն Սիւնեցին է, — ինչպէս կը վկայեն գրութեան թուականները և յիշատակարանները՝ — կրնանք զանոնք հիմ դնել և փորձել սկսիլ։

Զանոնց վարանելու՝ Առաքել Սիւնեցւոյ կը վերագրենք Ադամգրքերը, զորս հրատարակած ենք արդէն։ Ո՛չ ձեռագրաց (ոմանց) և ո՛չ տպագրոց զանոնք Բաղիշեցւոյն ընծայելը՝ զմեզ երբեք վարանումի չեն մատներ, քանի որ հեղինակին յիշատակարանները կան։

Առաքել Սիւնեցի արդէն Ադամգրքին մէջ երեան կու գայ բարձր, երևակայուա բանաստեղծ մը, աւելի բարձր քան այն շատ մը վարդապետներն ու եպիսկոպոսները՝ որոնք Գանձարանները կը լեցնեն իրենց անհամ, անիմաստ և շատ սովորական տողերով։

Ադամգիրքը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ Դրախտի կորուսաը, սա տարբերութեամբ՝ որ Առաքել զայն շարադրած է 1400ին, իսկ Միլտոն 250 տարի վերջ։ Միլտոնը յիշելով՝ բնականաբար երբեք փորձութիւն չենք ունենար զՍիւնեցին իր հետ բաղդատելու, վասն զի սա իր վէպը շատ շուտով կը լուծէ և ընդարձակ գրքով մը ապրելու մարմաջով՝ կրկնութիւններով, իմաստակութիւններով ամբողջ գործը կ՝անհամցնէ. բայց սակայն այն քանի մը գլուխները որ կան Ադամգրքի մէջ՝ ինչպէս՝

Նախնեաց և Դրախտի նկարագրութիւնը (գլուխ Բ.), Բանսարկուին հնարքներու, և զԵւա ու զԱդամ խաբելու նկարագրութիւնը (գլ· Գ·), Դժոխքի տանջանաց նկարագրութիւնը (գլ· Է·), բաւական են Սիւնեցւոյ բանաստեղծական ու երևակայական տաղանդը ցոյց տալու մեզ։

Առաքել Սիւնեցին 1401ին կը գրէ Ադամգիրքը՝ տասը գլուխներով։ Առաջին գլխոյն մէջ իբրև թատերաբեմի վրայ կ'երևայ Ադամ, արդէն արտաքսուած Դրախտէն՝ կը մեղմախօսէ. յետոյ Եւա կուգայ և իւրաքանչիւր ոք կը փորձէ ինքզինքը չըքմեղել։

Կ'երևայ Սիւնեցւոյ այս գործը մեծ ախորժով կարդացած են ժամանակակիցք, և բնականաբար ախորժելին միշտ կարճ կը թուի։ Հեղինակը 1403ին ութոտնեայ Ադամգիրքը կը կերպարանափոխէ և ութը գլխով մեծատառնոտնեայ ուրիշ գիրք մը կը հրատարակէ, որ նախորդէն միայն արտաքին ձևով կը տարբերի։ Մի և նոյն տարին կը հրատարակէ նորէն ութոտնեայ ընդարձակ գիրքը՝ զոր մենք Ա. Ադամգիրք Ա. կոչած ենք։ Տաղարանաց գրիչները, կամ ըսեմ Ծաղկեփունջ կազմողք կամ Ծաղկաքաղ տաղարանները գիտցած են գնահատել Սիւնեցւոյ Ադամգրքի գեղեցիկ կտորները, և զանոնք տեղ, իբրև առանձին քերթուածներ՝ ընդօրինակած են։

Դրախտագիրք. — Ինձի համար անակնկալ մ'եղաւ գիւտը Առաքել Սիւնեցւոյ մէկ գործին՝ որ ցարդ անյայտ մնացած էր, և ինձի ծանօթ բազմաթիւ Տաղարաններ չէին ճանչցած զայն։ Այդ

գործը Դրախտագիրք՝ կը կոչենք։

Ստեփանոս Ոսկեբեան Առաքել Սիւնեցւոյ համար կ՚ըսէ՝ թէ գրած է «Աղամգիրքը չորս հատոր». և մինչդեռ մենք միայն երեք հատորը ճանչցած ենք. ո՛րն է այդ չորրորդ հատորը. ըստ իս՝ այս մեր գտած Դրախտագիրքը պիտի ըլլայ։

Գիրքս մեր մատենադարանի թիւ 563 Ձեռագրին մէջ գտայ, որ Գր. Նիւսացւոյ և Նարեկացւոյ երգերգոցի մեկնութեանց հետ՝ կը բովանդակէ Առաքել Սիւնեցւոյ հազուագիւտ քանի մը ոտանաւորներ։

Զարմանալին այն է՝ որ ձեռագրիս ընդօրինակողը՝ մի և նոյն գիրքը երկու անգամ ընդօրինակած է. առաջինը՝ 440–516 էջերու մէջ, իսկ երկրորդը՝ յէջս 517–597։ Վերջինս հետեւեալ նախադրութեամբ կը սկսի. «Բանք խրատականք և յոյժ հարկաւորք, որք քակտեն զխորհուրդ մարմնական և տան ուրանալ զնոտի խաբէութիւն աշխարհիս և այլ իմն շինեն զխորհուրդ մարդկան»։

Ի վերջոյ՝ համառօտ յիշատակարանին մէջ կը յիշէ ինքզինքը.

«Նուաստ ոգի տէր Առաքեալ
յոտս անկանիմ ձեզ,

1. Հ. Ալիշան Հայապատումին մէջ (յէջ 126) Առաքել Սիւնեցւոյ համար կ՚ըսէ. «Ածելի հռչակեալ ևս ոտանաւոր երկար վիպասանութիւնքն, որոց գլխաւորն Աղամգիրքն է, նախահարց երջանիկ և յետոյ ապերջանիկ դիպուածն, որոյ համար կոչուի և Դրախտագիրք, նաև Կողգիրք՝ Եւայի յԱդամայ կողէն զոյանալուն համար»։ Կ՚ենթադրեմ որ Հ. Ալիշան ո՛ և է հեղինակի մը քով հանդիպած պիտի ըլլայ «Դրախտագիրք» կոչումը, ու իրեն անծանօթ ըլլալով այդ գիրքը՝ Աղամգիրքին հետ նոյնացուցած է զայն։

Զմեզ յիշեցէք յաղօթըս ձեր
և զննջեցեալսն մեր»:

Դրախտագիրքը քսան ճառերու կամ գլուխներու բաժնուած է, 4–4–5 չափով, 1060 տող:

Անոր համար Դրախտագիրք կը կոչենք՝ վասն զի հեղինակին նպատակն եղած է այս աշխարհի բնակիչները իր հետ առնելով՝ փնտռելու ելլել այն անծանօթ քաղաքը՝ ուսկից արտաքսուած էր Ադամ. և այդ դրախտն է, «որուն դրան բանալին ողորմութիւնն է»: Այդ քաղաքը մտնելու համար նախ հողվերօքէն պէտք է անցնիլ, այս այն քաղաքն է՝ որ Ադամայ մեղանչելէն վերջ հիմնուեցաւ, որ միայն մուտքի դուռ ունի: — Մեռած հոգիները ճանապարհորդին կ'աղաղակեն որ խունկ և աղօթք ղրկեն երկինք, որպէս զի օր մ'առաջ ազատին ու երկնային դրախտին արժանանան:

Առաքելի այս գործն ալ Ադամգիրք Բ.ի պէս նոյնայանգ է, այնպէս որ ձանձրանալի է բռնազբօսիկ բերուած եզ կամ ես յանգը. գրքիս մէջ թէև կան գեղեցիկ պատկերներ, բայց աւելի ընդարձակ տեղ կը բռնեն ձանձրացուցիչ կտորները և կրկնութիւնները:

Լեզուն աւելի աշխարհաբարի մօտ է քան Ադամգրքինը:

Բարեբախտաբար ձեռքերնիս ունինք նոր գրչագիր մը[1], որ առանց ճանչնալու զԹաղիշեցին՝ Սիւնեցւոյ բոլոր գործերը հաւաքած է, ի մէջ առնելով երեք Ադամգրքերն ալ. իբրև ամենավաւե-

1. Ուսումնասիրութեանս նախորդ գլխոյն մէջ տես թիւ 10 Ձեռագիրը

րական քերթուածները Սիւնեցւոյ՝ նախ զանոնք կը հրատարակենք. և են հետևեալքը.

Ա. Ահա բաղձամ քեզ ցանկալի...
Բ. Ահա մին ծառ տեսի ծաղկեալ...
Գ. Այրէն մինչ ի Քէն զովիս դու յինէն...
Դ. Այրէն մինչ ի Քէն զքեզ Աստուածածին...
Ե. Այրէն մինչ ի Քէն զբան աւետարանին...
Զ. Այրէն մինչ ի Քէն ըզփառս արդարոց...
Է. Այգի անկեալ էք վայելուչ...
Ը. Անճառ ճառագայթ լուսոյն...
Թ. Անճառ 'ւ անքնին...
Ժ. Անքանակ Էին, անորակ գոյին...
ԺԱ. Աչք իմ ծովացեալ...
ԺԲ. Աստուածային դրախտ անկեալ...
ԺԳ. Տունկ խընկաբեր ծաղկածին[1]...
ԺԴ. Տեսեալ Մարիամ ըզՏէրն...

Այս տասնեչորս քերթուածներով Առաքել Սիւնեցին՝ ընթերցողաց մտքին մէջ եզականութիւն մը կը սկսի առնել։ Նախ որ եպիսկոպոսական աստիճանին բարձրանալէն ետք, – ինչպէս Ադամգրոց յիշատակարանաց մէջ ալ դիտած ենք – ինքզինքը «Տէր Առաքել կամ Առաքեալ» կը կոչէ, կոչում մը՝ որ սովորական վարդապետ մը, ինչպէս Բաղիշեցին չըներ երբեք. ըստ այսմ, բոլոր այն քերթուածները՝ որոնց տնագլուխք «Տէր Առաքել» կը յօդեն՝ առանց վարանելու կրնանք Սիւնեցւոյն ընծայել, և այդ կարգի քերթուածներու լեզուն, իմաստի բարձրութիւնը արդէն կարելի է համեմատութեան դրուիլ վերոյիշեալ 14 քերթուածներու հետ։ Հետևեալ քերթուածներու տնագլուխք

1. Ձեռագիրս՝ քերթուածիս 16երորդ տունէն ունի «Տարփմամբ սիրոյ տագնապիմ» (7 քառեակ) որոնց տաղագլուխք կը յօդեն նոյնպէս «Տէր Առաքեալ առէ»։ Պալեան եպ. ուրիշ քերթուած մ'ալ ունին սոյն սկզբնաւորութեամբ, որ հրատարակած է յէջ 192։

կամ «ի Տէր Աւաքելէ», կամ «Տէր Աւաքելի» կը յօդեն, և կան որոնք Միւնհաց ալ կ'աւելցնեն։

ԺԵ. Տարփամբ սիրոյ քեզ տագնապիմ...

ԺԶ. Տուփ ես լուսափայլ խընկին...
ԺԷ. Տաճար լուսոյ տուն արքային...
ԺԸ. Տեսէք վխորհուրդ անճառ բանից...
ԺԹ. Տեսի զփառան անճառելոյ...
Ի. Տեսի մեծ բան 'ւ անճառելի...
ԻԱ. Տես տասնուվեց ցեղս մարդկան...
ԻԲ. Տէր մեր փառօք այսօր յարեաւ...
ԻԳ. Տէրն որ օրհնեաց գնախնին...
ԻԴ. Տէրն է զրել յօրէնքըն հին...
ԻԵ. Ի մեծի հրաշափառ հանդիսիս...
ԻԶ. Տունկ անմահութեան...

ԻԷ. Խոյն է գլուխ որ է պարսիկ...

Վերջինս աստղաբաշխական ոտանաւոր մ'է, որոյ խորագիրն է «Վասն երկոտասան կենդանակերպից՝» քանի մը գլուխներու բաժնուած. Ա. գլուխը՝ 10 տուն, կը սկսի «Խոյն է գլուխ, որ է պարսիկ»։ Երկրորդ գլուխը «Կան եօթն աստեղք մոլորականք» 37 տուն։ Երրորդ գլուխը՝ «Հընչեալ հոգմունքըն զանազան» 11 տուն։ Չորրորդ գլուխը՝ «Խոյն որ իշխան է ամպրոպաց» 11 տուն։ Հինգերորդ գլուխը՝ «Այլ և յայտնեալ մեկնեմ զայս բան» 4 տուն։ Վեցերորդ գլուխը՝ «Ի քան 'ւ երկուս» 13 տուն. ուրեմն ընդ ամէնը 86 տուն, զոր իբրև ԻԷ. քերթուած կը հրատարակենք։ Զեռագիրը գայս Աւաքելի կ'ընծայեն և այդ անուամբ ալ տպուած է 1792ին, ի Նախիջևան, Յովհան. Երզնկացւոյ «Վիպասանութիւն գերկնային շարժմանց» ընդարձակ քերթուածին հետ։ Միւնհացւոյ Աղամգրքի ոճը ակն յայտնի կը նկատուի այս ԻԷ.

քերթուածիս մէջ և 6երորդ տան «Տէր Առաքել՝ գրեցի զայս բան» տողը զմեզ կ'ապահովէ քերթուածիս հեղինակը Առաքել Սիւնեցին համարելու։

ԻԸ. Տէր Առաքել դիտող Սիւնեաց...

Դեռ բազմաթիւ քերթուածներ ունինք որոնք մեզ կ'ընծայեն ձեռագիրք «Առաքել»ի կամ «Առաքել վարդապետ»ի անուամբ։

Բայց ի իմաստի բարձրութենէ՝ Սիւնեցին եզական է իբրև տաղաչափ։ 5–5·5–3–5 չափը եզական է Սիւնեցւոյն. և հետևեալները այդ չափով գրուած՝ Բաղիշեցւոյն չենք կրնար ընծայել.

ԻԹ. Այսօր բանն Աստուած կացեալ յառենի...
Լ. Անճառ միածին Հօրն երկնաւորին...
ԼԱ. Ամպ լուսոյ հրածին...
ԼԲ. Դասքըն հրէական էին պահապան...

Արդէն Լ քերթուածը՝ ըստ քանի մը ձեռագրաց՝ ունի «Ես տէր Առաքեալ» սկզբնաւորութեամբ յիշատակարան մը, ուր կը յիշէ և զիւր եղբայրն Բարսեղ քահանայ։

ԼԳ. Երկոտասան դասք են սըրբոց...

Այս ընդարձակ 240 տուն քերթուածը ցարդ անծանօթ էր ինձ և ուրիշներու, այս պատճառաւ իբրև առանձին քերթուած մը կը ճանչնայինք «Ար'եկ ասեմ բան հրաշական» սկզբնաւորութեամբ խրատական քերթուածը, որ ներկայապէս ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ այս ԼԳ քերթուածէն քաղուածոյք մը։ «Ար'եկ ասեմ»ը հրատարա-

կած էինք իբր ԽԳ. քերթուած երբ անդրադարձանք. այնպէս որ այս ԽԳ. քերթուածով կարեւի է քանի մը սրբագրութիւններ ընել: ԽԳ. քերթուածին 3–11 տուները նոյն են ԼԳ. քերթուածիս 124—132 տուներուն հետ. 12 տունը = 136. 13—14 = 180—181. 15—22 = 185—192:

Իբրև եզական Առաքել Սիւնեցւոյ՝ Փուչակեան չափը 7–8, իրեն կ'ընծայենք և հետեւեալները.

ԼԳ. Երկնից և երկրի Արարուած...
ԼԷ. Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ...
ԼԶ. Աւ քեզ պաղատիմ լալով...

Հետեւեալները հաւանականաբար աւելի Սիւնեցւոյն ընծայելի կը համարինք.

ԼԷ. Ահա ասեմ բան գովեստի...

Էջմիածնայ նուիրուած, Ստեփ. Օրբելեան Սիւնեաց եպ.ի «Ողբ ի Ս. Կաթողիկէն» ընդարձակ քերթուածին ազդեցութեան ներքև գրուած:

ԼԸ. Ամենայն փառք մարդոյ...

Խրատական այբուբենական քերթուած մը. Սիւնեցւոյ ոճը և լեզուն ակներև է:

ԼԹ. Այբէն մինչ ի Քէն քրիստոս մեղայ քեզ...

Ահա և այբուբենական, և ունի Սիւնեցւոյ եզական բառերն ու դարձուածները:

Խ. Անմահ բնութիւն առի...

Ըստ Հ. Տաշեանի ցուցակին՝ Գր. Աղթամարցւոյ ընծայուած է այս զեղեցիկ քերթուածը, առանց հաստատուն հիման մը:

ԽԱ. Առ քեզ գոչեմ սրբալիս մեղայ...
ԽԲ. Աստուածածին անհարսնացեալ...
ԽԳ. Ար՛ եկ տես բան հրաշական...
ԽԴ. Արփիական լոյս երկնային...
ԽԵ. Արքայ անմահ երկնային...
ԽԶ. Իմանալի այս բուրաստան...
ԽԷ. Բանք սաղմոսիս է պատուական...

Այս ԽԶ և ԽԷ քերթուածները Սաղմոսի փառաբանութիւն են, երկուքն ալ Առաքելի անուամբ հասած մեզ։ Առաջինը — ինչպէս տուներու սկզբնատառերէն կ՚իմանանք՝ Գէորգ քահանայի մը խնդրանօք գրած է Առաքել վարդապետ, արդեօք Երզնկացի Գէորգ վարդապե՞տն է այդ Գէորգ քահանան՝ որուն խնդրանօք գրեց Գրիգոր Տաթևացի իր Փոքր Հարցմունքը և Պարապմանց լուծումը։ Առանց ԽԶերորդ քերթուածը հաստատապէս ընծայելու՝ չեմ վարանիր ԽԷն Սիւնեցւոյ համարելու։

ԽԸ. Յաստուածային շնորհաց վերին...
ԽԹ. Յիշելով զօր մահուն...
Ծ. Ի մէտ առէք զողբս բանիս...
ԾԱ. Աստուածածին կոյս Մարիամ...

Թէ՛ ինծի և թէ Հ. Ակինեանի համար բոլորովին նորութիւն են հետևեալ 3 քերթուածները՝ զորս հրատարակած է Պալեան եպ. իր Հայ Աշուղներու Ա. հատորին մէջ Առաքելի անուան ներքև.

ԾԲ. Ահա մեծ լեառն և ահագին...
ԾԳ. Այրէն մինչև ի Քէն զքէն գոհանամ ես...
ԾԴ. Դարձեալ և այս է կամք...

ԾԵ. Աստուածածին բարեաց պատճառ...
ԾԶ. Տուփ ես զանազան խնկոց

Առաքել Սիւնեցւոյ այս քերթուածներէն դուրս՝ բանասէրք Տաղարանաց մէջ պիտի հանդիպին դեռ

հետևեալներուն, որոնք ուրիշ բան չեն՝ բայց եթէ Աղամգրքէն քաղուած կտորներ. ինչպէս.

Յետ այս հարցմանցս քննութեան...
Յետ քննութեան դատաստանին...
Յորժամ Ադամ ստեղծաւ...
Յորժամ դրունք երկնից բանին...
Ջորեքկերպեան թեւք սուրբ խաչին...
Վա՜յ այն աւուրն...

Այս ցխուն և վեց քերթուածներէն դուրս կայ

Տարփացեալ քաղցրամբ տէր Յիսուս...

սկզբնաւորութեամբ Ջեռնադրութեան տաղ մը՝ անձնակրաց՝ Առաքել Սիւնեցւոյ ընծայելի, զոր զանց ըրինք հրատարակել, վասն զի մեր «Գանձ. Ջ.» ձեռագիրը ամբողջութեամբ չունի զայն։

Պալեան Եպ. իր «Հայ Աշուղներ»ուն մէջ իբրև առանձին քերթուած հրատարակած է

Տուփ ես խնկալի...

զայդ մենք հրատարակած ենք յէջ 29 իբրև շարունակութիւն կամ յիշատակարան՝ քերթուած Դ-ին։

Բաց ի մեր այս հրատարակածներէն՝ դեռ կը ճանչնանք շատ մը քերթուածներ՝ Առաքելի անուամբ, որոնք ապագային ուրիշ ստուար հատոր մը պիտի կազմեն, միանալով Առաքել Բաղիշեցւոյ քերթուածոց և Սիւնեցւոյ «Դրախտագիրք»ին հետ. և այդ հատորին կը վերապահենք մեր ու-

սուհնասիրութեան ամբողջացումը և քանի մը նոր անդրադարձութիւններ։

Կը յուսանք թէ բանասէր ընթերցողք ներողամիտ կ'ըլլան եթէ մանր վրիպակներ ուղղել զանց ըրած ենք։

15 Հոկտ. 1913
Եղիսաբեթուպոլիս
(Հոնգարիա)

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ր և քանի մը նոր

թերցողք ներողա.
ւկներ ուղղել զանց

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ա.

Առ ճշմարիտ բաղձալին Քրիստոս[1]

1. *Ահա բաղձամ քեզ ցանկալի,*
Պայծառատիպ եւ հրաշալի.
Սիրտ իմ սիրով խանդաղատի
Նուաղեալ՝ տեսլեամբ քո սքանչելի։

2. *Բուրումն անուշ ի քէն բղխէ,*
Որպէս խնկոց ի բուրվառէ.
Ըզռընգունս մեր զմայլեցուցէ,
Զերդ կինամոն եւ ըզհալուէ։

3. *Գեղեցկատիպ լուսով ծաղկեալ,*
Մաքրապաճոյճ պայծառացեալ,
Սիրտ իմ սիրով ի քեզ հարեալ,
Դիտմամբ ի սէր քո պըշուցեալ։

4. *Դու ի վերայ ծաղկեալ լերանց,*
Անուշահոտ խընկաբերաց,

1. Ա. Օր. հմմտ. ի Թիւ 10յդ. Բ. Օր. Թիւ 18դ.

Ձառագայթեա լուսով փառաց,
Ձիւնատեսիլ սպիտակացած։

5· Եւղ թափեալ է անուն քո,
Եղբօրորդեակ նըման լուսոյ·
Որպէս ըզմոմ հալեալ ի հրոյ
Խանդաղատիմ ի դէմըս քո։

6· Ձմուռ եւ հալուէ, դու հոտ անուշ,
Լուսատեսիլ քաղցրամեղուշ·
Ծառ վարդենեաց ես դու անփուշ,
Փըթթեալ սիրով բողբոջաբոյս։

7· Լլեալ խընդրեմ ըզքեզ սիրով,
Աչօք թացեալ որպէս ըզծով·
Ուրախասցուք ընդ քեզ գինւով
Ձըսահնըս քո միշտ դիտելով։

8· Ընդելուզեալ յաթոռ ոսկւոյ,
Բազմեալ հանգչիս արքայդ լուսոյ·
Բախմամբ սըրտիս հառաչելոյ,
Աղաչեմ ի դէմըս քո։

9· Թէ տեսութեան քում հանդիպիմ՝
Որպէս շուշան լուսով ծաղկիմ·
Եւ որպէս հուր սիրով վառիմ,
Փափագելով քեզ ներւաղիմ։

10· Ժառանգ սիրոյ եւ ցընծութեան
Հաստատեցար դու ի մարդկան·

Դու իմ սըրտիս միշտ յանգիման
Ճառագայթիս փայլատակմամբ։

11. *Իղձք բազձանաց սիրովըդ քո,*
Ցուր ինձ համբոյրըս բերանով.
Ջհետ ընթացուք հոտոյդ իւղոյ,
Զի իւղ թափեալ է անուն քո։

12. *Լուծէք[1] և զիս ի տուն գինոյ,*
Ինձ երգեցէք զերգըս սիրոյ.
Ոչ հանդարտի սիրտս ի լալոյ,
Խանդաղակաթս ի սիրելոյ։

13. *Խորհուրդ ծածկեալ նըրբատեսակ*
Ծածուկ բանիւըս ծանուցաք.
Սիրով վառեալ կամ ես անյագ,
Ցիպ զանազան բազմատեսակ։

14. *Ծրար ըստաշխից եղբօրորդին,*
Որում սիրով ես փափագիմ.
Ողկոյզ ծաղկեալ իմ ցանկալին,
Ցորոյ սիրոյն ես չհանդարտիմ։

15. *Կաթ եւ խորիսխ ի քո շրթանց,*
Բղխեալ բաշխես պատքեալ անճանց.
Դու ճառագայթ արեգականց,
Զիս արասցես լուսաթափանց։

1. Բ. Ա*ուծէք*։

16. Համբուրեսցես զիս ի սիրոյ
ի համբուրից քոյդ[1] բերանոյ.
Զի ծարաւի սիրտըս հոգոյ,
Ըմպել զըսաինըս քո գինոյ:

17. Զիւնատեսիլ սպիտակացայ,
Յորժամ ի սէրըդ քո հարայ[2]:
Ծաղկեալ լուսով հոգիս ցընծայ,
Լրցեալ ցօղով աչք իմ ծըփայ:

18. Ղօղեալ ըզքուն յաչաց հանի,
Վասըն սիրոյդ քում բաղձալի.
Կերայ ըզհող փոխան հացի,
Ջուր զարտասուս ինձ արբուցի:

19. Ձիչ բառնալով անձն իմ գոչէ,
Ինձ ցանկալոյդ միշտ վաւաչէ,
Յորժամ ըզքեզ ոչ տեսանէ,
Որպէս մեռեալ անկեալ նիրհէ:

20. Մտեալ ի պարտէզ[3] քո ծաղկաւէտ
Փըթթեալ տեսի զծառդ անվըրէպ.
Ուռեալ կերայ ի քում պըտղէդ,
Ի լուսատունկ[4] բուրաստանէդ:

21. Յառաւօտու պահուն եկի
Ի յանդաստանըս քաղաքի.

1. Ա. քոց: 2. Բ. սիրովդ քո հարայ: 3. Բ. զա-
յի պարտէզ: 4. Բ. ի նորատունկ:

Մի թէ տեսէ՞ք արք հանդիսի[1]
Զայն՝ որում անձն իմ փափագի։

22. *Նարդոս, քրքում եւ կինամոն,*
Անուշահոտ խունկ ըստ հրնոյն.
Զիս վառեսցես լուսով հոգւոյն,
Որով զմայլիմ միշտ ի հոտոյն։

22. *Շրջեալ խընդրեմ ի գիշերի*
Զծաղիկ դաշտացըդ ցանկալի.
Ցո՛յց ինձ ըզտիպ քո հրաշալի,
Զի հանդարտի սիրտս եւ հոգի։

24. *Որպէս ծաղիկ գարնանային,*
Լուսափըթիթ բողբոջածին.
Պայծառահրաշ եւ անքընին
Սիրա իմ խոցեալ սիրով քոյին։

25. *Զրհանդարտիմ ի յանկողնի,*
Հանգիստս հատեալ ի գիշերի,
Որպէս արբեալ եւ կամ մոլի,
Վառեալ ի սէր քո սքանչելի։

26. *Պարտէզ փակեալ ծաղկափըթիթ,*
Եւ դու ի ներս իմ ցանկալիդ.
Պայծառագեղ եւ հրաշատիպ,
Բաղձամ քոյին սուրբ համբուրիդ։

1. Բ. հանդիպի։ 2. Բ. Լուսաւեսիլ։ 3. Բ. հրոյն։

27· Ջըրհոր ջըրոյ ես կենդանոյ,
Հոսեալ յերկրէն Լիբանանու·
Աչք իմ լըցան նըման ծովու
Ջըրով ի ջուրըդ ցանկալոյ։

28· Ընդգունըդ քո զերդ զաշտարակ,
Լիբանանու բարձրադիտակ·
Հեզահոգի մաքուր տատրակ
Եւ աղաւնի լուսատեսակ։

29· Սիրտ իմ սիրով խանդաղատի
Որպէս գեռանդըն կաթսայի·
Թէպէտ շըրջիմ ես յաշխարհի,
Սէրդ ի սրտէս ոչ փարատի։

30 Վառեալ ի սէր քո հըրդեհիմ
Բոցակիզեալ հըրով մաշիմ·
Թէպէտ հոսին ջուրք հեղեղին,
Կայծ մի սիրոյս ոչ շիջանին։

31· Ցարիմամբ բաղձամ հառաչագին
Համբուրելոյ ըզքեզ կըրկին·
Տո՛ւր ինձ զըսոխնս քո լուսածին
Ուսոի բըղխէ կաթն եւ գինին։

32· Բամեալք ի սէր քո միաբան,
Բացեալ սրտիւ խանդաղատման,
Սպասեմք սիրոյդ քում հրաշազան,
Սուրբ համբուրիդ աստուածանման։

33·

35·

35·

36·

33. Յօղ արտասուացս իմ սաստկագին
Համայն երկիր հեղեղեցին.
Յո՛յց ինձ ըզդէմըս քո կըրկին,
Ահեղակերպ եւ լուսածին:

35. Խուճեալ սիրով քո մաշեցայ,
Եւ որպէս մոմ հալեալ լուծա.
Նարդոս, ծաղիկ եւ զըմըռնեայ,
Սիրաքարշող զիս քեզ արա:

35. Փաղաքշելով գոչեմ առ քեզ
Զիս քո սիրովդ յագեցուացես.
Փառաց ի փառըս դու զիմեա,
Եթէ զփափագս իմ կատարես:

36. Փակեալ ըզսիրտ ըզխորհըրդոյ,
Սպասեմ հրաշից ծագման լուսոյ.
Զպատքեալս ի սէր քո արբեցո՛
Զի իւղ թափեալ է անուն քո:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Բ

Վասն սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի[1]

1. Ահա մին ծառ տեսի ծաղկեալ,
Լուսաբողբոջ նոր փըթըթեալ.
Զանմահութեան հոտըն բուրեալ,
Զտիպս անթառամ պըտղաբերեալ:

2. Բողբոջ բուսեալ զարնանային
Փըթթեալ ծաղիկ բուրաստանին.
Դու զարդ փառաց առագաստին,
Սուրբըդ Գրիգոր, այր լուսածին:

3. Գունով փայլես դու զանազան
Որպէս ծաղիկ երփնագունեան.
Թէ ոք լինի քեզ յանդիման
Զմայլի հոտով քո աննըման:

4. Դրախտ զարդարեալ հոգւոց մարդկան,
Ծաղկեալ լուսով տունկ զանազան.
Բուր ուշն անմահ ի քէն հեղան,
Որով զմայլի երկնից արքայն:

5. Երկու իրօք դու զարդարեալ,
Սուրբ հայրապետ նահատակեալ.
Մարմնով դու ծառ յերկրի արնկեալ
Հոգովդ բզմեզ պըտղաբերեալ:

1. Ա. Օբ. Թ. 10 ժզ. Բ. Օբ. Թ. 18դ. Գ. Օբ. Թ. 12 զ.

6. Զբաւարթասցիս ցօղով երկնից
եւ զարդարիս տերեւալից.
Հաճոյ աչաց, բերկրումն սըրտից,
ի քեզ հանգչի արքայն երկնից։

7. Լթերային լուսով ծաղկիս,
Ասղակաճառ պայծառասցիս.
Հաճոյ աչաց բերկրումն սըրտից
ի քեզ հանգչի արքայն երկնից։

8. Ընդելուզեալ անօթ յոսկոյ,
եւ լանջանոց շար մարգարտոյ,
Զուգաւորեալ հիւսմամբ լուսոյ
Պըսակ փառաց եկեղեցոյ։

9. Թագ զարդարեալ ի սուրբ յականց,
ՅԱբրահամու գոլով թոռանց.
Ձառագայթիս դու ի բարձանց,
ի նըշուլից արեգականց։

10. Ծողով ծաղիկ դու փունջ կազմեալ,
Վարդ մանուշակ նոր փըթըթեալ.
Զարդ Սիոնի շառաւիղեալ.
Լուսապըսակ մօրն ընծայեալ։

11. Ի յոստ կանանչ քո կենդանի,
Զանազան տունկըս պատուաստի.
Վիրք եւ Աղուանք 'ւ ազգըս Հայի,
Լուսով ծաղկին բազմագունի։

12. Լուսաւորիչ Տեառն հոգոյն,
Նմանեալ մաքուր սուրբ աղաւնոյն,
Արձակեցար ի տապանոյն
Շիւղ ձիթենոյ բերեալ իսկոյն։

13. Խանդաղատեալ սիրտ իմ սիրով,
Նուագեալ թմբիմ գթեզ գովելով.
Բայց ոչ կարեմ ասել լիով
Ջերանգ գունոց քոց քննելով[1]։

14. Ծառ ես կանանչ լուսով ծաղկեալ,
Ի գնացըս ջուրց արմատացեալ,
Ոստք քո բազում շառաւիղեալ,
Ընդ տիեզերըս տարածեալ։

15. Կանանչ տերեւ քո բողբոջեալ,
Հոգմով հոգոյն պըտղաբերեալ.
Գրիգորիոս հայր սուրբ ընտրեալ,
Բազում որդիս ի փառս[2] ածեալ։

16. Հոգոյն սըրբոյ գու բուրաստան,
Գրիգորիոս հայր քըրտնաջան.
Ջարչարանօք քո եւ արեամբ
Ազգըս Հայոց ազատեցան։

17. Ջիւնածաղիկ կանուխ գարնան,
Պայծառատիպ հոգոյդ փայլման.
Նըշան լուսոյ նոր ամարան,
Սառնամանիք քեւ հալեցան։

18.

19.

20.

21.

22.

23.

1. Բ. Գ. զննելով։ 2. Բ. ի լոյս։

18. Ղամբար վառեալ պայծառ ջահիւք,
Յոլմամբ լուսոյ ճառագայթիւք.
Երկնանըման ծաղկեալ զարդիւք,
Սուրբըդ Գրիգոր ընտրեալ զարմիւք։

19. Ձաշակ համեղ քաղցըր շըրթանց,
Հոտ անուշից հոգւոց մարդկան.
Ախորժ բաժակ պասքեալ անձանց,
Լուսաւորիչ բազում ազանց։

20. Մարմնով դու ծառ ես կանանչեալ,
Բազմագունի լուսով ծաղկեալ.
Սուրբ գաւակօքըդ բողբոջեալ
Ջազգըս Հայոց լուսաւորեալ։

21. Մըտօքդ[1] պայծառ, հոգով զօրեղ,
Մաճուվըդ սուրբ եւ հանճարեղ.
Միրով վառեալ որպէս կանթեղ,
Շնորհաց քարոզ քաղցր եւ համեղ։

22. Ցորժամ գարուն լինի կըրկին,
Որոբընդոստ գալուստ Բանին,
Յայնժամ քո ոստքըդ կակղասցին,
Մերձ ամարան ժամանակին։

23. Նոր բողբոջեալ լուսով ծաղկիս,
Նոր պըտակօք ճառագայթիս.
Նոր յառագաստ[2] փառօք բազմիս,
Նորանըշոյլ պայծառասցիս։

1. Ա. Այս առանը չունի։ 2. Ա. Ի նոր։

24· Շուշան ծաղիկ շքեղազարդեալ,
Լուսով հոգւոյն բողբոջեցար·
Գրիգորիոս[1] նահատակեալ
Մարմնով ծաղկիս անմահաբար:

25· Որպէս ըզվարդ ի մէջ փշոց
Զարչարեցար յազգէս Հայոց·
Փայլատակեալ գոյնըզգունոց,
Բուրմամբ բըլխես զհոտ քո խընկոց:

26· Զարչարք առեր դու զանազան
Հընգետասան ամք ի լըման·
Պէսպէս լըկանք կըսկըծական
Զոր ոչ տանի մարմին մարդկան:

27· Զբքնաղագեղ[2] լուսով ծաղկիս,
Խանդաղատեալ սիրով յազգիս·
Թըմբեալ հոտով ծաղկանց զմայլիս,
Պէսպէս փառօք պըճնեալ հըրճուիս:

28· Պարկով լըցեալ զմոխիր հնոցին
Կայծակնախառն զըլխոյդ արկին·
Կապար հարեալ զմարմնովդ հեղին
Ոչ ՚ի քաւեցար ամենևին:

29· Պըսակ փառաց քեզ ընձեռին,
Ահեղաւբէն ի հանդիսին·

1. Բ· շքեղազարդեալ· 2. Ա· Զքնաղատես·

Ձառագայթիս մարմնով քոյին,
Ի ծաղկաւէտ հարսնարանին։

30. Ջանիւ հնարէր չար թըշնամին,
Պէսպէս տանջանք մարմնոյ քոյին.
Աբկ ի վիրապն յայն ահագին,
Ի թիւնաւոր օձից միջին։

31. Ջահք լապտերաց քոց վառեսցին,
Ծաղկապաճոյճ յառագաստին.
Ծափըս ծափեալ ցընծան կըրկին,
Հանդէպ նեղչացդ օրըն վերջին։

32. Ամիկ ամբոխն ազգի Հայոց,
Քեզ կազմեցին տաւտասկ փըշոց.
Եւ տարածեալ նման անկողնոց,
Տային մարմնոյդ քում թաւալոց։

32. Ահաւ ցուցանեն քեզ լուսեղէն,
Մարմնով թոռուցեալ որպէս հրեղէն.
Ձառագայթիս աստուածօրէն,
Ջոր չէ տեսեալ աչք հողեղէն։

34. Սրով խոցոտեալ մարմինդ ուժգին
Ժրաջան հովիւ, քաջ մըշակին,
Ըստուար ուռունք բարձիցդ հարին,
Մաքրապայծառ հովուապետին։

35. Սեղան ածին քեզ զանազան,
Քաղցրաճաշակ ախորժական.

Պատրաստեցես հոգոյդ ծածկմամբ
Զոր չէ անկեալ ի սիրտ մարդկան։

36. Վահան եղին քեզ ի գըլխի,
Զպարկըն լըցեալ հողով հնոցի.
Զոր այժմ ունի յեկեղեցի,
Թագ զարդարեալ յոյժ պանծալի։

37. Վարագ եղեւ Տըրդատ յայտնի
Որ չարչարէր զքեզ խըստալի.
Մինչ գըթացար հայրըդ բարի
Զնա արարեր այր ցանկալի։

38. Տարփմամբ գոչեմք ի հանդիսի,
Դըստեր որդիքս նոր Սիոնի,
Զարչարանօք քո ի մարմնի
Բացաւ նոր դուռն յառագաստի։

49. Բամեալ ծընունդքս աւազանին,
Հայոց, Վըրաց եւ Աղուանին,
Քեւ օրհնութիւն տամք Արարչին,
Զքեզ յաշխարհի առաքողին։

40. Ցընծամք հոգով ի հանդիսի,
Հօտըս մեծի հովուապետի.
Զքեզ բարեխօս տալ Յիսուսի՝
Զի քո հայցմամբդ ընդ մեզ հաշտի։

41. Խիւսեալ ընդ քեզ զմեզ ընդ գըլխին
Մարդացելոյ յԱստուած Բանին,

Հօր ճառագայթ անեղածին,
Սուրբ կուսածին թագաւորին։

42. *Փառք քեզ Յիսուս անճառ արքայ*
Որ ընտրեցեր զնա յԱնակայ.
Զմեզ ի չարեաց մերոց կորզեա՛,
Եւ ընդ նմին լուսաւորեա՛։

43. *Քեզ օրհնութիւն ամէն լեզուայ*
Հօր ճառագայթ Յիսուս Աստուած.
Յաւուր մեծի սուրբ հարսանեաց
Զմեզ արասցես սպիտակազգեաց։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Գ

Գովք սուրբ Աստուածածնին կուսին

1. *Այբէն մինչ ի քէն՝ գովիս զու յինէն,*
Լուսածին մըտօք խմացմամբ
բանիւ հոգեղէն։

2. *Բանն հայրածին ի քէն եղև մարմին*
Ըզքեզ զաւանեմք մայր լուսոյ
սուրբ Աստուածածին։

1. Միակ Օր. տես Թ. 10 ժգ։ Փերթուածիս առաջին տողը անդամատուած է 5–5 և երկրորդը՝ 5–3–5։

3. Գեղ գունոյ քոյին զմիաս իմ վառեցին.
Պըշուցեալ հայիմ անդադար,
յանեղծ ցանկալին:

5. Դաշտ դու ցանկալի, շուշան երփնաբոյր,
Հոտ անոյշ բուրեալ քացրաշունչ
դրախտին բանալի:

5. Եթեր ծաղկալի ծաղկեալդ ի հոգի,
Աբեգակն անշէջ որ ի քեզ
միշտ շըրջագայի:

6. Եւղ թափեալ ի քէն բուրեալ յանեղէն
Աբբեալ թըմբրեցաք ի հոտոյ
ծաղկանց վըտակէն:

7. Զքեզ տեսեալ նախկին Ադամն առաջին,
կոչեաց զանուն ցանկալոյդ անդ
ի մէջ դըրախտին:

8. Էդեմ ծաղկածին, ծառ կենաց ի նմին,
Դու ես ծառ կենաց, և պըտուղ՝
քո Աստուածորդին:

9. Ընդ քեզ ցանկային նախնիքն առաջին,
Բաղձմամբ քո կերաւ մայրն Եւա՝
զպըտուղն ի դրախտին:

10. Թառամեալ նախնին հոգ դարձաւ կըրկին,
Յարմատոյ նոցին դու բուսար,
դու զՑէր լուսածին:

11. Ժամ գարնանային յետ ձըմրան յանցին,
Դարձ արեգական է ի քեզ,
Ճառագայթ որդին։

12. Ի Նոյեան տարին հաշտութեան ուխտին,
Նըշանեալ աղեղն որ ի յամպս,
Դու և քո որդին։

13. Լուսակերպ լուսին, արեգակնածին,
Որ զտիւ և զգիշեր լոյս ծագես
Ծնընդոցն Եւայի։

14. Խունկ բուրեալ ի քէն յազգըս համօրէն,
Նարդոս և քըրքում հոտ անոյշ,
Ծաղիկ լուսեղէն։

15. Խորան անքընին հօրն Աբրահամին,
Հուրն Աստուած ի քեզ բնակեցաւ
տաճար անեղին։

16. Ծառ ես խընկեղէն, ծաղկեալ ի դրախտէն
Որ հոտոտեցաւ Ծէրն ի քո
սուրբ պատարագէն։

17. Ծափըս հար ուժգին, ծաղիկ լուսածին,
Քեւ զարդարեցաւ առագաստ
սուրբ հոգոյն արքային։

18. Կայծ ես բոցեղէն, լոյս ծընաւ ի քէն,
Խանդակաթ սիրով քո վառին,
դասքըն լուսեղէն։

19. Կեանք բաշխես ի քէն ազգիս հողեղէն,
Քեւ անմահացեալ խայտացին
խաբեալքն ի յօձէն:

20. Հուրըն բոցեղէն ծագկեցաւ ի քէն
Որ ի մորենին վառեցաւ
ծնանելով ի քէն:

21. Հոտ բուրեալ ի քէն ծագկանց լուսեղէն,
Դու բուրվառ խընկոց անուշից
բուրեալ յանեղէն:

22. Զայն զոր քաղցրագին սիրաք մեր ճըմլեցին,
Հալեալ նըւագիմ զո սիրովդ
ով հարսն անեղին:

23. Զայնըն հրեշտակին աւետեաց քոյին,
Խօսք զո գեղեցիկ յօրինէը
ըզպատասխանին:

24. Ղալատեալ նախնին՝ խօսի ընդ օձին,
Խօսք զո գեղեցիկ բըժըշկեաց
զխոց թիւնից նոցին:

25. Ղաւլ եղեալ նըմին, յետ հարցման բանին,
Ի քեզ սուրբ հոգին եկեսցէ
հարսըն լուսածին:

26. Ձառագայթ որդին, հօր ծագիկ ծոցին,
Փըթթեալ ծագկեցաւ նա ի քէն
զանթառամելին:

27. Ձըմլեցաւ ի քէն սիրտք մեր մարմնեղէն,
Զարքայն հրեղինաց դու ծընար
մանուկ լուսեղէն:

28. Ձեմս առեալ հըրճուին նախնիքն ի բանտին,
Զի դու ծառ կենաց ծաղկեցար
զանմահ կենդանին:

29. Մանանայ ի լին յոսկի սափորին,
Ցայտնեաց գլըղանալն Աստուծոյ
ի յարգանդ քոյին:

30. Մատունք Արարչին գրէր ի տախտակին,
ի քեզ գրաւորեալ բանն անմահ
պատգամ կենդանին:

31. Մեղու քաղցրածին, մեղըր քաղցր ի քէն,
ի ծաղկանց առեր զհիւթըն սուրբ
զճաճանչն երկնային:

32. Մեղու քաղցրաձայն՝ ծնունդ անախտային,
խայթեցեր մահու և մեռաւ,
կըսկըծմամբ ի քէն:

33. Ցարփոյն յանեղէն շող կաթեալ ի քէն,
Հողացեալ փոշիք քև խաղան
ամպօք լուսեղէն:

34. Ցանգմամբ ի դրախտին հող լուծեալ ազգին,
Ցարուցեալ խաղան ի քո շողդ
անթիւ կենդանին:

35․ Նարդոս ծաղկածին անթառամ ծաղկին,
Ափշեալ քո սիրովդ ամենայն
աչք ի քեզ հային։

36․ Ներկ դու կարմրեղէն, ոսկիթելն ի քէն,
Սեացեալ հոգիքս ի մեղաց
զարդարին ի քէն։

37․ Շող դու լուսեղէն, արեգակն ի քէն,
Զքեզ դաւանելով լոյս առաքեմք
ի սուրբ յեթերէն։

38․ Որթ ի փուտ փայտէն, նախնեաց յարմատէն
Լուսեղէն հանդերձ կազմեցաւ
մեր բնութիւնս ի քէն։

39․ Զհանդուրժին ի քէն հոյլքըն բոցեղէն,
Պասքեալ ծարաւին ի սիրոյ
տեսութեանցդ ի քէն։

40․ Պարտէզ ծաղկածին նըռնենօք ի լին,
Հոտով քո թըմբրեալ զմայլեցան
զօրք վերին դասին։

41․ Պատմէ Եսային զբազմաց բաղձալին,
Նա կոյս յըղացեալ ծընանի
զարարիչ նորին։

42․ Ջուր կենաց ի քէն յանսահման ծովէն,
Արբեալք զովացաք ծարաւեալքն
ի բոցոյ տապէն։

43. Ջահ լուսոյ հրեղէն ազգիս համօրէն,
Քեւ հոգիքն երթեալ անցանեն
զխաւարն օդեղէն:

44. Ահա դու լուսեղէն, հոգոց համօրէն
Ջքեզ դաւանելով ազատին
ի չար վիշապէն:

45. Ահաւիկ մեր նախնին խաբեալքն ի դրախտին,
Քև բերկրեալ խայտան հրճուանօք
ի յառագաստին:

46. Ահաւիկ երկնային ծընունդ ծաղկածին,
Անթառամ ծաղկօք պըսակէ
զազգըս մարդկային:

47. Սրոբէք բոցեղէն սարսափին ի քէն,
Թևառքօղելով պարիսակեն
զդէմըս լուսեղէն:

48. Վառեալ բորբոքին սիրով անքընին,
Քաղցրաճայն գովքն նոր երգով
զմեծ արքայուհին:

49. Ցօմար անքընին, ամպ թեթևագին,
Կուսական լեռնէդ քո հատաւ
վէմն առանց ձեռին:

50. Ցարփացեալ անձն իմ բաղձմամբ ահագին,
Վառեալ տոչորիմ քո սիրովդ
մայր կենաց բանին:

51․ Ռամք վերին դասին և սուրբք երկրային,
Սուրբ Աստուածածին դաւանեն
զերկնից Թագուհին։

52․ Ցընծացեալ հըրճուին հարսունքն ի հոգին,
Պէսպէս պըսակօք խայտասցին
յայն հարսնարանին։

53․ Ցոլմունք բոցեղէն փայլեցաւ ի քէն,
Մարմնով վերացար դու յերկինս,
կառօք լուսեղէն։

54․ Խիւթ մարմնոյ քոյին խունկ է ծաղկածին,
Մարմնով բազմեցար դու յաթոռ
ահեղ ու անքընին։

55․ Փայլք մարմնոյ քոյին արեգակնային,
Ճառագայթեցաւ լոյսն յերկինս
ի մարմնոյ քոյին։

56․ Քեզ մայր լուսածին և քո Միածնին,
Օրհնութիւն և փառս տացուք
յանանց կայանին։

57․ Տունկ ես խընկալի Էդեալ ի հոգի
Ռամք հոտոյ ծաղկանց անուշից
ի քէն ծաւալին։

58 Աչք քո աղաւնի Ռաա լուսով ի լի,
Անճառին ծնող Մարիամ
ծաղկեալդ ի հոգի։

59. Քըրքում ծաղկալի եւ նարդոս բարի,
Անեղծ կինամոն զըմրոսեայ
Լուսափայլ հոգի։

60. Ես տէր Աստուած երգողս բանի,
Ըզքեզ աղաչեմ զիս առնել
յիշման արժանի։

61. Եւ որ զիս յիշէ մըտօք բարեվի
Ցիշէ զնա Աստուած քաղցրութեամբ
յաւուրն ահեղի։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Դ

Գովք Աստուածածնին[1]

1. Այբէն մինչ Քէն
Ըզքեզ Աստուածածին գովեմ
Սիրտըս կու բաւէ։

2. Բերիր զու ինձ հէնց
Հուր աստուածային սիրոյ՝
Որ անցնելոյ չէ։

1. Քերթուածիս Ա. Օր. համմ. Ջեռ. թիւ 10 եւ. Բ. Օր. Թ. 5 գ։ — Տաղաչափութիւն՝ 5–5 և 5–2–5։ Ա. Օրինակը հետեւեալ ձեւով կ'անդամատէ «Տիրամայր» աւելցնելով.
Այբէն մինչ ի Քէն, այբէն մինչ ի քէն,
Ըզքեզ Աստուածածին գովեմ, սիրտըս կու բաւէ
«Տիրամայր», սիրտըս կու բաւէ։

3. Գոյն ես ի լուսոյ.
Այդ քո ծաղկատիպ փայլմունքդ
Զգոյնս կու քաղէ։

4. Դու ես յայն ծաղկան
Նըման՝ որ ի քէն անոյշ
Հոտըն կու բուրէ։

5. Եւդ հոտիցըդ քո
Հալեալ նըւաղեաց զհոգիս.
Իմ դեղ ի քէն է։

6. Ես ոչ հանդարտիմ,
Վառեալ կամ ի քո սիրոյդ,
Հանգիստս հատեալ է։

7. Զարեգակնածին
Զդէմքըդ քո ցուցո՛ հոգոյս՝
Որ զիս հանդարտէ։

8. Էլեալ հոտ անոյշ
Ի քո անթառամ ծաղկէդ,
Զխելքըս[1] կու քաղէ։

9. Ընարեալդ ի բիւրուց
Զինչ լաւ յարարածըս կան՝
Ոչ ով զքեզ չարժէ։

1. Բ. զուշս։ 2. Ոք քեզ նման չէ։

1. Բ.
3. Բ.

10. Թըմբրեալ ի սիրոյդ
Լոյս պայծառութեանըդ քո
Ջմիտըս կու ցընդէ։

11. Ժառանգել ըզքեզ
Հոգիս ծարաւեալ պասքի,
Բայց[1] կու ամաչէ։

12. Ի քոյին սիրոյդ
Գոյնըզգոյն փոխի խորհուրդս,
Ալ անցնելոյ չէ։

13. Լոյս ես դու անճառ
Քեզ[2] հասանել ոչ կարեմ,
Ան զիս կու հալէ։

14. Լուսինն ՚ւ արեգակն
Ի ճառագայթիցըդ քո
Ըզլոյսն ամփոփեն[3]։

15. Խանդակաթ սիրով
Սիրտըս ծարաւեալ պասքի,
Ան զիս կու մաշէ։

16. Ծրար ես դու խընկոյ,
Բուրմունք անուշիցդ ի քէն
Ջհոգիս նըւաղէ։

1. Բ. Բայց խիրա։ 2. Ա. Ի քեզ։
3. Բ. Ջնւր լոյսն ամփոփէ։

17· Ծոցածին ծագիկն
Աչն որ ի Հօրէ բըղխեալ՝
Ծաղկեաց ի քենէ։

18· կարօտեալ սիրովդ ,
Որ խիստ փափագեալ եմ քեզ,
Աչն գիս կու տանջէ։

19· կայծ ես դու անշէջ
Աչն լոյսն որ ի քէն ծագեաց՝
Ջհոգիս կու վառէ։

20· Հաց ես դու սիրոյ,
Որ [ոք] ճաշակէ ի քէն
Այլ քաղցելոց չէ։

21· Հարսն ես լուսածին
Մո՛յծ գիս յառագաստըդ քո,
Սիրարս կու խընդրէ։

22· Ջայնիւդ քաղցրաբար
Կոչեա՛ գիս ի յարկըս քո,
Հոգիս կու կանչէ։

23· Ղամբար լուսոյ քո
Վառեաց ըզհոգիս բոցով,
Այլ անցնելոյ չէ։

24· Ձառագայթ ես դու
Միաք իմ ապշեցաւ ի քեզ
Ի այլ յուշ գալոյ չէ։

25. Մեծ ես ՚ւ անհուն
Սիրա իմ գլորեցաւ ի քեզ,
՚Ի այլ կանգնելոյ չէ։

26. Յարբմանէ սիրոյդ
Բնութեամբ թըմբըեցաւ մարմինս
՚Ի այլ զարթնելոյ չէ։

27. Նոր ես ՚ւ աննըմանի
Ջըննելով ըզքեզ մըտօք,
Փունըս հատեալ է։

28. Շատ քեզ ցանկացայ,
Ոչ յագիմ ի քո սիրոյդ
Սովըս կու նեղէ։

29 Ոսկեփայլ դիմօքդ
Գունովդ վառեցեր զհոգիս,
Բոցըս կու մաշէ։

30. Ըզկայ քեզ նմանի
Լոյս ես ՚ւ այլոց լոյս բաշխես,
Ով զքեզ դաւանէ։

31. Պայծառ քան զարեւ,
Լուսով քո լըցաւ աշխարհս,
՚Ի այլ մըթնելոյ չէ։

32. Ջահ ես դու անշէջ
կանթեղ վառեցեր յերկինս,
Այլ անցնելոյ չէ։

33· Ոահ երկնագընաց
Ջով ընդ քեզ տանիս յերկինս՝
Այլ վար գալոյ չէ։

34· Սէր քո աննըման,
Ով սիրով ի քեզ հայի՝
Այլ կորչելոյ չէ։

35· Վարդ ես դուն անփուշ,
Ով որ հոտոտէ ի քէն՝
Նա ծաղկելոց է։

36· Ցունկ անմահութեան,
Ով ուտէ ի քո պըտղէն
Այլ մեռնելոյ չէ։

37· Բամք ծաղկանց ի քէն
Ով քո գուներոյդ ցանկայ՝
Նա փըթթելոց է։

38· Ցօղ ես քաղցրագին
Ով ի քո սիրոյդ պասքի՝
Նա ծարուելոյ չէ։

39· Խիթ մարմնոյդ քո խունկ,
Ով առնու ի քո հոտոյդ՝
Նա հըրճուելոց է։

40· Փառք ես կուսանաց
Ով քո սըրբութեանդ ցանկայ՝
Նա պըճնելոց է։

41. Քո Աստուածորդին՝
Ով զքեզ կուսոյ մայր ասէ՝
Ընդ քեզ կու դասէ։

42. Տուի ես խընկալի,
Էն հոտն որ ի քէն բուրեաց՝
Ջհոգիս կու վառէ։

42. Բարուն երկնայինն
Աստուած որ ի քէն ծընաւ՝
Ցերկնից գալոց է։

44. Ոահիւ լուսեղէն
Առեալ վերանայ յերկինս
Ով զքեզ դաւանէ։

45. Քո հարսնարանին
Եւ զմեզ դասակից առնել՝
Լեր դու բարեխօս։

46. Անթառամ ծաղկօք
Զմեզ և զնընջեցեալսըն մեր՝
Լուսով պըսակէ։

47. Ի ձեր սուրբ աղօթս
Եւ զտէր Աստքեալս յիշէք,
Ջձեզ կու աղաչէ։

48. Ով ասէ զայս բան
Կամ օրինակէ գըրով,
Եւ զիս յիշեսցէ։

49. Եւ որ զիս յիշէ՝
Յիշեսցի ի գիրքն անջինջ,
Որ անցնելոյ չէ։

50. Ի թըւիս Հայոց
Ութ հարիւր յիսուն 'ւ իրեք
Բանքս այս գըրած է։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ե

Վասն Դատաստանին[1]

1. Այբէն մինչ Քէն
Զբանն դատաստանին պատմեմ՝
Որ խիստ հեռի չէ։

2. Բորբոքեալ վառին,
Երկինք եւ երկիրս հըրով
Զերդ մոմ կու հալէ։

3. Գալարին երկինք
Որպէս մագաղաթ բոցակէզ,
Զաստեղս թօթափէ։

4. Դուռն երկնից բանին,
Զօրք հրեղէնք ի վայր ծաւալին
Յանուն բանակնէ։

1, Միակ Օր. հմմտ. Թ. 10 ը։ Տաղաչափութիւն՝ 5–5, 5–2–5։

5. Երգէ Գաբրիէլ.
Աբիք նընջեցեալք, զի ահա
Ձեր տէրն եկեալ է։

6. Զարթչին ընդ ձայնին
Բոլոր հողացեալ մարմինք
Զինչ որ մեռեալ է։

7. Լլեալ հիանան
Անթիւ 'ւ անհամար բիւրք բիւրոց,
'Ի այլ մեռնելոյ չէ։

8. Ընթանան յատեան,
Ի դատաստանին տեղին՝
Որ թաքչելոյ չէ։

9. Թընդմունք ահագին,
Ձայնմունք 'ւ որոտմունք լինիցին
Ցամպոցն ի ձայնէ։

10. Ժանտք ի մարդկանէ
Որպէս բզզբծնիկ վառեսցին
'Ի էլ անցնելոյ չէ։

11. Ի յերկնից ի վայր,
Դասքըն հրեղինաց հոսեսցին,
Անհուն բանակէ։

12. Լուսին ու արեգակն
Եօթն այնչափ լուսով փայլեսցին
Քան զոր հիմայ է։

13. Խաչըն Քրիստոսի,
Այնպէս ճառագայթ ցոլանայ,
Զայլ լոյսքն անփոփէ։

14. Ծափս հարեալ հըրճուին
Խաչին դաւանողք ի յայն ժամ՝
Որ յայտնելոց է։

15. Կառք հրեղէնք յայտնին,
Հազարք հազարաց՝ ծաղկապէս
Յերկնից իջանէ։

16. Հուր փայլատակի
Կայծակնատեսիլ յաթոռոցն
Որ յայտնելոց է։

17. Ձայնք սարսափելի
Յոյժ ահեղագոչ հընչեսցէ,
Զուարթնոց բանակէ։

18. Դամբարք կուսանաց,
Արեգակնապէս վառեսցին՝
՚Ի էլ անցնելոյ չէ։

19. Ճայթմունք հրահոսանք
Յերկնից ահագոչ հընչեսցէ՝
Շարժմանցն յաթոռէ։

20. Մըրրիկ հրահոսան,
Հողմ ամպախաղաց թընդասցեն
Աթոռքն իջանէ։

21. Յահեղից հրաշէն
Ահիւ յուսահատ լինիցին,
Որ ոքառեսանէ։

22. Նորահրաշ տեսիլ
Զանձն երջորդական անեղին,
Աչխարհ տեսանէ։

23. Ելացեալ հիանան
Ընդ այն անճառական տեսլեանն՝
Որ յայտնելոց է։

24. Որպէս մոմ ճալեալ
Յահէն սաստանին արարածք՝
Որ գերծնելոյ չէ։

25. Զկարէ միտք քննել
Զայն ահեզակերպ լզբաներն՝
Որ գործելոյ չէ։

26. Պապանձեալ կարկին
Շատ ճարտարախօս լեզուք՝
Որ շարժելոյ չէ։

27. Զոկին յիրերաց
Երամք զանազան գործոյ։
Դաս դաս որոշէ։

28. Ոատ բաշխին պարգեւք
Ծառկեալ զանազան պըտակ,
Որ անցնելոյ չէ։

29. Սարսափեալ զողան
Գունդք ձախակողեան զաւուն,
Ի էլ հանգչելոյ չէ։

30. Վառեալ բորբոքին
Գետք հրահոսան գնացիւք,
Ի էլ անցելոյ չէ։

31. Տանջին կրակբծմամբ
Ի զատաստանին յահէն՝
Որ քըննելոց է։

32. Բամբ գործոցն յայանին
Խորհուրդն եւ լեզուին բաներն՝
Զոր ինչ խօսեալ է։

33. Ցաւօք շիվարին
Ի յամօթալից գործոյն՝
Որ ծածկելոյ չէ։

34 Իւրթ մարմնոց նոցին
Որպէս փայտ վառեալ ցուցանին
Ի էլ անցնելոյ չէ։

35. Փուչ եւ փոշիման,
Լալով հառաչեն յայնմ յաւուր
Ու այլ հանգչելոյ չէ։

36. Քանի շատ կենան
Եւ շատ ժամանակ անցանի
Վերջ լինելոյ չէ։

37.

38.

39.

40.

41.

42.

37. Տեսանեն զբարիքն
Զանազան փառօք պըսակեալ,
Էն խիստ կու տանջէ։

38. Բամեալ պազատին,
Ասեն. Տուք յիւղոյդ ձեր մեզ.
Ոչ ով տալոյ չէ։

39. Ոամիկ եւ գերիքն
Ասեն. Տէր Տէր բաց մեզ ըզդուռն.
Ու այն լինելոյ չէ։

40. Փարշին ի տանջանքն
Եւ ի տարտարոսըն անանց
Որ պատմելոյ չէ։

41. Աչօք ծովանան
Լալով արտասուօք հառաչեն՝
Ու այլ դադրելոյ չէ։

42. Սարսափեալ հալիմ
Ի յայն բորբոքեալ գեհենոյն
Յահեղ դատողէ։

ԳԼՈՒԽ Զ

Վասն փառաց արքունի[1]

1· *Այբէն մինչ ի Քէն*
Ըզփառս արդարոց ասեմ՝
Որ յայտնելոց է։

2· *Բանին գերեզմանք,*
Յառնեն հոգացեալ մարմինք՝
Ձինչ որ մեռեալ է։

3· *Գունով զարդարին*
Արեգակնակերպ մարմնով՝
Որ անցնելոյ չէ։

4· *Դասք դասք պըսակին*
Աչնպէս զանազան փառօք՝
Որ պատմելոյ չէ։

5· *Երկիր նորոգի,*
Որպէս ձիւն սպիտակ դառնայ,
Չի Տէր գալոց է։

6· *Զարդարին երկինք*
Եօթնապատիկ լոյս դառնան
Քան զոր հիմայ է։

1. Միակ Որ. հմմտ. Թ. 10ժ Տաղաչափ. 5-5, 5-2-5.

7. Լրեւեալ յերկնից
Ճառագայթաճեւ սուրբ խաչն՝
Զայլ լոյս ամփոփէ։

8. Ընդ խաչին ծագմանն
Զօրքն հրեղինաց հոսին,
Ցանհուն բանակէ։

9. Թիթղունքն թռուցեալ՝
Մարմնով ընդ հրեշտակս խառնին,
Ի այլ բաժնելոյ չէ։

10. Ժառանգեն ըզկեանս
Նոյն անմահացեալ մարմնովն՝
Ի այլ մեռնելոյ չէ։

11. Ի ճաշն ահագին՝
Հողմն ամպախաղաց հընչմամբ,
Ահռոգն իջանէ։

12. Լուսերամ դասիք,
Մարդիկ ընդ հրեշտակս թըռչին՝
Ի այլ վայր գալոյ չէ։

13. Խայտալով հրճուին,
Երկնից արքային սպասեն՝
Անմ որ գալոց է։

14. Ծագի ի վերուստ
Անճառ ճառագայթն Աստուած,
Որ պատմելոյ չէ։

15· *Կառք լուսեղինացն*
Հազար հազարաց յայտնին
Որ թիւ տալոյ չէ։

16· *Հաստատեն ի յօդս*
Աթոռքըն փառաց լուսոյն
Աշխարհ տեսանէ։

17· *Զայն քաղցրագըւարճ*
Հընչին ի զուարթնոց դասէն,
Զմայլումն ոգոց է։

18· *Ղամբարքըն կուսից*
Արեգակնապէս վառին,
Ի այլ անցնելոյ չէ։

19· *Ճառագայթք լուսոյ,*
Հոսին ի մարմնոց նոցա
Զինչ արեգակնէ։

20· *Մեծ քան զարեգակն*
Լոյս տան նիւթք մարմնոց նոցին
Զոր Տէր վըկայէ։

21· *Յաթոռ ծաղկածին*
Բազմեալ հանգիցեն մարմնով,
Զոր միտք չըվկայէ։

22· *Ներատեալ ընդ աչմէ*
Երկնից արքային փառօք,
Որ պատմելոյ չէ։

23· *Որ*
Ընտ

24· *Փայ*
Որ

25· *Ճա*
Որ

26· *Լին*
Մի

27· *Յայ*
Որ

28· *Թա*
Որ

29· *Թը*
Յայ

30· *Ընդ*
Որ

23. Շատ են 'ւ անիհմունք
Որպէս զփոշի որ շողան
Ընտրեալք ի Հօրէ։

24. Որպէս և զաստեղս
փայլեն ի կաճառս երկնից,
Որ ընկնելոյ չէ։

25. Չէ մեզ պատմելի
Ճառագայթք փառաց նոցա,
Որ յայտնելոց է։

26. Պըսակք զանազան
Լինի որպէս գոյն ծաղկանց
Մարմանց նըման չէ։

27. Ջահք անշիջելիք
Ցայնմ առագաստին վառին,
Որ անցնելոյ չէ։

28. Ոամիկ հոգեղէնք
Թագաւորութեան հանդին,
Որ մեզ գուման չէ։

29. Սլացեալ վերանան,
Թըռչին լուսափայլ մարմնով,
Ցայսըմ կայանէ։

30. Վերանան յերկինս,
Ընդ աստուածութեան փառացն՝
Որ պատմելոյ չէ։

31· *Տարեալ յօթեւանս*
Ի տուն հայրական յերկինս,
Բազմեալ հանգուցէ։

32· *Բարունին ասէ.*
Ուր ես եմ ի փառսն անհուն,
'Ի որ զիս դաւանէ։

33· *Ցանկալի սեղան,*
Պէսպէս բարութեամբ լըցեալ՝
Նոցա պատրաստէ։

34· *Նիւթ այն սեղանոյն*
Չէ մեզ գիտելի այսօր,
Թէ ո՛րպէս իցէ։

35· *Փափկացեալ յագին*
Ցայն աստուածային սեղանն՝
Որ անցնելոյ չէ։

36· *Քրիստոսի փըրկչին*
Որ քան զհրեշտակս ի վեր
Զմարդիկ կու դասէ։

37· *Տամք փառք անեղին*
Էին որ զհողոյ ստեղծեալքս,
Այսպէս պըսակէ։

38· *Բամք հոգեղինացն՝*
Այսպիսի փառաց ցանկան,
Պետրոս վըկայէ։

39. Որբին երկնային,
Այսպէս անթառամ փառօք
Զարդարս պըսակէ։

40. Քեզ փառք յաւիտեան
Երկնաւո՛ր արքայ Յիսուս,
Ծագո՛ւմն ի Հօրէ։

41. Աւրհնեա՛լդ յաւիտեան,
Լոյս Հա՛յր, լոյս Որդով, լոյս Հոգով,
Ըզմեզ նորոգէ՛։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Ի

Գովք վասն Սրբոց և Աւաքելոցն Քրիստոսի[1]

1. Այգի ա՛ընկեալ էք վայելուչ[2],
Ծաղկափըթիթ լուսատեսուչ.
Աւրմատացեալ[3] ի գընացըս ջուրց,
Զպըտուղ ձեր տայք միշտ ի ժամուց։

2. Բուրեալ ըզհոտ ձեր ցանկալի,
Պէսպէս ծաղկանց զարմանալի.
Քիմք տեսողացն ի ձէնջ[4] զմայլի,
Աչքեալ սիրով ձեր[5] նըւագի։

1. Ա. Օրինակ համառ. թիւ 10 ձե։ Բ. Օր. թ. 12 ե։ Գ. Օր. թ. 18 գ։ Տե՛ս եւ «Հայ էջեր» Ջօպանեանի։
2. Բ. վայելուչէք։ 3. Բ. Աւրմատացեալք։ 4. Ա. ի քէն
5. Ա. քո։

3. Գունով փայլէք դուք աննըմանն,
Կայծ և կանանչ և զանազան.
Ծաղիկ դաշտաց դուք անթառամ,
Աչք տեսողացն առ ձեզ բաղձան:

4. Դրախտ ծաղկաւէտ արմաւենեան,
Լուսաբողբոջ որպէս շուշան.
Ի ձեզ բնակէ երկնից արքայն,
Եւ հրեշտակաց դասքն[1] ամենայն:

5. Երկին ծաղկեալ դուք աստեղօք,
Եւ գումարեալ բոլոր լուսնօք,
Պայծառանայք դուք միշտ դոքօք,
Արեգական ճառագայթեօք:

6. Ջմռռեայ ծաղիկ դուք երկնային,
Նարդոս քըրքում բոզբոջածին.
Փունջ[2] մանուշակ սուրբ հանդիսին,
Փըթթեալ վարդունք բուրաստանին:

7. Էդէմ տընկեալ ընդ արեւելս,
Յոր միշտ[3] բնակէ[4] Աստուած ի ձեզ.
Ովքը օրհնութեանց ի ձէնջ բըղխեն,
Ջոգիս մարդկան առողանեն:

8. Ընդ արեւելս էք բընակեալ,
Պայծառ լուսով ճառագայթեալ.
Ծառք լուսեղէնք առ ձեզ բուսեալ,
Անմահութեամբ պըտղաբերեալ:

1. Ա. զօրքն, 2. Բ. Գ. փունճ, 3. Բ. Որ, 4. Գ. բնակի,

9. [illegible]
Ծա
Հան
Մա

10. [illegible]
Եւ
Պը
Մու

11. [illegible]
Փա
Հո
Վա

12. [illegible]
Թ
Դո
Գո

13. [illegible]
Ջ
Ա
Նը

14. [illegible]
Պ
Բ
Ծ

1. Ա. զ
շաբ, Գ. Ա

9. Թագաւորին դուք առագաստք,
Ծաղկափըթիթ լուսով պատրաստք.
Հանճարամիտք և գերիմաստք,
Մաքրապայծառ հոգով ըզգաստք:

10. Ժառանգ լուսոյ յառագաստին
Եւ զարդարողք[1] հարսնարանին.
Պըսակք փառաց սուրբ հանդիսին
Սուրբ առաքեալքդ ամենեքին:

11. Իմաստից տունք և հանճարեղք,
Փառօք պատեալք պայծառագեղք.
Հոգով դուք[2] ճոխք՝ւ անուամբ ահեղք
Վառեալք լուսով ջահ և կանթեղք:

12. Լալ և փէրօժ ակըն գոհար[3],
Թագ զարդարեալք մարգարտաշար[4].
Դուք լանջանոց փըրկչին յարմար,
Գունով փայլէք լուսապայծառ:

13. Խանդաղատեալ արքայն սիրով,
Ջձեզ ընկալցի համբուրելով.
Ասէ. Եկա՛յք օրհնեալք հոգով,
Նըստէք յաթոռ ծագկեալ լուսով:

14. Ծափըս հարեալ փառօք խայտաք
Պայծառացեալ մըտօք ցընծայք,
Բերկրեալ սըրտիւ զըւարճանայք,
Ծիծաղախիտ աչօք խընդայք:

1. Ա. զարդողք: 2. Ա. ձեր: 3. Բ. Լալ փօրաժք ակ գոհար շար: Գ. Ալլ և փօրօժք ակն գոհար: 4. մարգարտափայլ:

15. Կայծ և կանանչ թագ ձեզ կազմի,
Ներկեալ արեամբն Քրիստոսի.
Լուսապըսակ հըրճուիք յայտնի,
Ի ծաղկաւէտ բուրաստանի։

16. Հասնարանին դուռըն բացուի,
Եւ առագաստըն զարդարի,
Պայծառ լապտերքըն ձեզ վառի,
Լուսով պարէք ի հանդէսի։

17. Զիւնատեսիլ փայլմամբ փայլէք,
Պայծառացեալ զձեզ տեսանէք.
Ելեալ յերկինս փառօք ճեմէք,
Ընդ աղաւնեացն օդապարէք։

18. Ղամբարք վառին ձեզ լուսեղէն,
Ջահք և լապտերք աստուածեղէն.
Փայլատակէք ցոլմամբ հրեղէն,
Զոր չէ տեսեալ աչք հողեղէն։

19. Ծառագայթիք ճաճանչանման,
Բազմեալ ի փառսն անզուգական.
Սեղան դընի ձեզ զանազան,
Զոր չէ անկեալ ի սիրտ մարդկան։

20. Մըտցէք ի փառս հարսնարանին,
Ծառագայթիք յառագաստին.
Ունկամբ լըսէք զանճառելին.
Զոր չէ լըսեալ մարդ հողածին։

21. Յաթոռ նըստի արքային փառաց,
Դուք ընդ աջմէ լուսով ծածկած[1]
Վառեալ ջահիւքըն լապտերաց,
Թառնիք ի դասըս հրեղինաց։

22. Նըստիք և դուք Տեառն ընդ աջմէ,
Յորժամ փառօք յերկնից գայցէ.
«Եկա՛յք օրհնեալք Հօր իմ, ասէ,
Որ պաշտեցիք գիս ի սըրտէ»։

23. Շարժմամբ յերկինս երթայք[2] փառօք,
Պարագայիք անդ հրեշտակօք.
Լուսազարդիք ճառագայթեօք,
Պայծառաշքեղ[3] պատմուճանօք։

24. Ուտէք ըզհաց սուրբ սեղանին,
Զգինին ըմպէք 'ստ անսուտ բանին.
Զպարարտութիւնն աստուածային
Ըստ նախաճայն մարգարէին։

25, Զբնաղագեղ փառազգեստիք,
Տեառն յանդիման բազմեալ հըրճուիք,
Յանմահական հացէն յագիք,
Ըմպեալ գինին՝ միշտ զովասջիք։

26. Պըսակ փառաց ձեզ պատրաստին,
Նմանեալ լուսոյ ճառագայթին.
Քան զարեգակն եթերային,
Լօթնապատիկ պայծառասցին։

1. Ա. ծակած, 2. Գ. գնայք, Գ. Յ. Պայծառազեղ,

27· Ջահաւորեալ լուսով ծագկիք,
Սուրբ առաքեալքն ընտրեալ հոգիք·
Որք ըզբաժակ Տեառն ըմպեցիք,
Ընդ խաչելոյն թագաւորիք։

28· Ոհ[1] գործեալ դասքըն վերին,
Ջեզ[2] ընդ առաջ խանդաղատին.
Դուք զինաւորք սուրբ Միածնին,
Ջեզ ծառայեն զինուորք նորին։

29· Սիրով գըրկեալ հայրըն վերին,
Ջձեզ համբուրէ 'սա անառակին.
Տացէ պըսակ ձեզ զառաջինն,
Անճառակերպ և անքրնին։

30· Վերնական դասքըն հիանան,
Ընդ պըսակաց ձեր զանազան[3].
Եւ զի բնութիւն անեղական
Գայ ընդ առաջ ձեզ յանգիման։

31· Տօնախըմբումն առնէ հրաշիւք,
Հրեշտակական սրբոց դասիւք,
Եղանակեն ձայնիւ երգօք,
Ծափըս հարեալ ցընծան պարօք[4]։

32· Բամբ գումարաց սուրբ հանդիսին,
Քաղցրաձայնեն ըզհրաշալին.
Երգեն նըւագ զիմանալին,
Ջոր չհանդարտեն լըսողք ձայնին։

1, Գ, Ջահ։ 2. Բ. Գ. Գան։ 3. Գ. զարմանան։ 4. Ա. պարիւք։

33. Յընծացեալ ծափըս հարկանեն,
եւ պարակցեալ աղաղակեն.
Ձառագաթեալ փայլատակեն,
Զձեզ խրախճուեցեամբ հրատարակեն:

34. Խիւսեալ պըսակք ձեզ պատրաստին,
Ականջք լըցեալք աստուածային.
եւ բոց լուսոյ ճառագայթին,
Ըզձեօք պատեալ փայլատակին:

35. Փառաց ի փառըս վերանայք,
Ընդ Աստուծոյ բազմեալ խայտաք.
Հոգով զմայլեալ, մըտօք ցընծայք,
Սըրտիւ բերկրեալ զուարճանայք:

36. Քրիստոսի փառք անզրաւական,
Հարք և Հոգով ի յաւիտեան,
Որ զհողեղէն ազգըս մարդկան
Եհան ի փառս անճառական:

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Ը

Գովք Աստուածածնին[1]

1. Անճառ ճառագայթ լուսոյն
ի քէն մարմնանալ գայ Նոյն,
Յաղագս նախաստեղծ մարդոյն,
Անճառ լուսոյ մայր սուրբ կոյս:

2. Բուրումն անուշից բըխին
ի քէն ծնընդեամբ նորին,
Միշտ հորդածաւալ հոսին,
Անճառ լուսոյ մայր սուրբ կոյս:

3. Գոյնն որ աննիւթ առ Հայր՝
Նոյն ծնընդեամբ ի քէն ծագկեալ,
Զլոյսն իւր ի թափոր փայլեալ, Անճ:

4. Դաշտ ես խընկալի ծաղկանց,
Լոյսն եղև ի քեզ թափանց.
Պայծառ քան զարեգականց, Անճ:

5. Եւզ թափեալ անուն որդին,
Հոտ անուշ բուրեալ նորին
Ի յեկեղեցեաց քոյին, Անճ:

1. Ա. Օր. համառ. թիւ 10 գ: Բ. Օր. Յուցակ Ձեռ. Ներսիսեան Վարժարանի Ս. Կանայեանցի. էջ 59:

6. Զգոյն անեղական ծաղկին,
Դու բողբոջեցեր կըրկին,
Զհօր ծընեալ ծաղիկ ծոցին. Անճ...

7. Էդէմ լուսափայլ ծաղկեալ,
Դու ես ծառ կենաց յայտնեալ,
ԶԱստուած մեզ պըտուղ բերեալ. Ան:

8. Ընդ Գաբրիէլեան ձայնին
Ի քեզ բնակեցաւ Հոգին,
Անսերմն յղացոյց զՈրդին. Անճ...

9. Թափեալ իւղ անոյշ առ քեզ,
Թըմրեալ զմայլեցոյց ըզքեզ,
Պատքեալ ծարաւիմ առ քեզ. Ան...

10. Ժամ գարնանային հասեալ,
Աբեգակն ի քեզ[1] դարձեալ,
Ձառագայթն ի քէն ծագեալ. Անճ...

11. Ի յոսա ծաղկափայլ քոյին,
Եկեալ բնակեցաւ Հոգին,
Քեզ բողբոջեցոյց զՈրդին. Ան...

12. Լեառըն զըմրոսեայ ծաղկեալ
Զհոտ անմահութեան բուրեալ,
Սիրով քո վառիմ թըմրեալ. Ան...

1. Բ. առ քեզ:

13. *Խանդաղատեցաւ հոգիս,*
Միրով նըւազեալ առ իս,
Մինչև դու լուսով յայտնիս. Անճ...

14. *Ծրար ես դու ստաշխից խընկոց,*
Բուրումն անուշիկ վարդոց,
Ծաղիկ լուսափայլ հոգոց. Անճառ...

15. *Կարօտեալ պասքիմ մարմնով,*
Միրոբս[1] *ծարաւեալ սիրով,*
Ըզքեզ համբուրեալ հոգով. Ան...

16. *Հոտ անմահութեան խընկոց,*
Բուրումն անուշիկ հոգոց,
Ջարդ ես դու ծաղկանց գունոց. Ան...

17. *Զայնըն տատրակի սըրբոյ,*
Հընչեալ ի յերկրիս[2] *մերոյ,*
Եղև ցընծութիւն հոգոյ. Անճ...

18. *Ղամբար երկնային ջահին,*
Աբեգակն[1] *ի քէն ծագին,*
Լուսով քո լըցաւ երկին. Անճ...

19. *Ձառագայթ փառացըն Հօր,*
Ի քէն մարմնացաւ այսօր,
Ցընծայ Հերմոն և Թափօր. Ան...

1. Բ. Ա՛ռ քեզ ծարաւիմ գոլով – Աբրոյ զմեզ հոգով։
2. Ա· Հընչեցեալ յերկիրս։

20. *Մ*
Անս
Նիւ

21. *Ց*
ի ք
Մեզ

22. *Ն*
Փեւ
Գուն

23. *Շ*
Փոշի
Լուս

24. *Ո*
Անս
Մեզ

25. *Զ*
Առե
Ծրն

26. *Պ*
Սուր
Լհան

1. Ա· Փա
3. Բ. Բան

20. Մեղու քաղցրածին ես դու,
Անսերմն յղութեամբ Որդոյ,
Նիւթ քո ի ծաղկանց լուսոյ. Ան...

21. Յերկնից մանանայն իջեալ,
Ի քո քաղցր արգանդ[1] խառնեալ,
Մեզ քաղցր ճաշակ կազմեալ. Ան:

22. Նոր գարնանային ծաղիկ,
Քեւ բողբոջեցան մարդիկ,
Գունով քո փայլին հոգիք. Ան...

23. Շող ես լուսեղէն ի տան,
Փոշիք մեր ի քեզ խաղան,
Լուսով քո փայլեալ խայտան. Ան:

24. Որթն ես դու փըտեալ փայտէ,
Անսերմն յղացար յերկրէ,
Մեզ հանդերձ լուսոյ կազմէ. Անճ:

25. Զըքնաղ տաղաւար[2] Բանին,
Առեր դու զանձրեւ բարին[3],
Ծընար մարգարիտ անգին. Ան...

26. Պայծառ լուսոյ ծով անեզր,
Սուրբ Հոգին եմուտ առ քեզ,
Էհան զգոհար ակըն մեզ. Ան...

1. Ա. Քաղցրաւանդ: 2. Ա. Զքնաղ ոստրէոս բանին:
3. Բ. Բանին:

27. Պարք[1] մարգարէից ազդեաց,
Ծագիկ նոր ծընար կենաց,
Լոյս և ճառագայթ փառաց. Անճ...

28. Ջահ վառեալ ես յարփենից,
կանթեղ վառեցեր յերկնից,
Նա է ճառագայթ էից. Ան...

29. Ոամիկ մոլորեալ նախնոյն,
Դուստրըդ լուսածին ես դուն,
Ծընար զԱրարիչ նոցունց. Անճ...

30. Սարգ ես լուսեղէն յանկեան,
Առանց նիւթ հինես զոստայն.
Անսերմն յղացար ըզբան. Անճ...

31. Վարդ ես անթառամ 'ւ անփուշ,
Ի քէն բուրի հոտ անուշ,
Դու ածեր զմեռեալքս իյուշ. Անճ...

32. Տունկ ես նրոնենեաց պըտղոյն,
Աբբո՛ զօշարակ լուսոյն,
Որ է երկնային գինոյն. Անճառ...

33. Բամբ ծաղկանց ի քէն փըթթին,
Հոտով քո գմայլեալ արբին,
Որք քեզ ցանկացեալ պասքին. Ան...

1. Բ. Օր. միայն ունի զայս տունս։

34. Բարուն ի հօրէ անմայր,
Ի քէն մարմնացաւ անհայր,
Դու Հոգով սրբով յղացար. Ան...

35. Ցընծացեալ հրճուին լուսով,
Որք և դաւանեն հոգով,
Զքեզ աստուածամայր մարմնով. Ան...

36. Իւթ մարմոյ քո խունկ ծաղկեալ,
Հոգիս քո բուրվառ հրափայլ,
Հոտ անոյշ յԱստուած բուրեալ. Ան...

37. Փայլեալ դու վառիս լուսով,
Յառագաստն երկնից մարմնով,
Յաթոռ ծաղկածին կալով. Ան...

39. Քեզ խանդաղատեալ պատքիմ,
Սիրով քո վառեալ հալիմ,
Մո՛յծ զիս յառագաստ քոյին. Ան...

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Թ

Գովք ամենասուրբ Աստուածածնին[1]

1. Անճառ ՚ւ անքընին, ծաղիկ լուսածին,
Բորբոքեալ վառիմ քո սիրովդ՝
սուրբ Աստուածածին։

1. Ա. Օր. համա. թիւ 10 ժա։ Բ. Օր. թիւ 12 դ։ Գ. Օր. թիւ 18 է։ Տաղաչափութիւն՝ 5–5, 5–3–5։

2. *Բուրեալ հոտով քո Թըմրիմ ի սիրոյ,*
Հառաչմամբ գոչեմ ծարաւեալ,
ծաղիկդ[1] ցանկալոյ։

3. *Գեղ քո բաղձալի, գունով երփնարփի[2].*
Ճառագայթ հոսին ի մարմնոյդ՝
մայր[3] կենաց Բանին։

4. *Դրախտ դու ցանկալի, ծաղկեալդ ի հոգի,*
Գոյնըզգոյն փայլես դու լուսով,
արեգակնոգի։

5. *Երկնից Թագուհի, դու ակն ի Թագի,*
Լուսակերպ ծաղկօք ծաւալեալ,
քեւ հոգիս պըճնի։

6. *Զդէմքըդ քո ինձ ցո՛յց, լուսատուդ հանուրց,*
Ցանկալով բաղձամ տեսութեանդ՝
լոյս մարմնակառոյց։

7. *Զքեզ[4] տեսեալ Նախնին, Ադամն առաջին,*
Կենաց կոչեաց զանուն ցանկալոյդ՝
անդ ի մէջ դրախտին։

8. *Էրեւեցուցեալ զդէմքըդ լուսափայլ,*
Տեսեալ ցանկալիդ՝ քեւ լիցիմ
ես պայծառացեալ։

1. Ա. ծաղկիս, 2. Ա. երկնարփի, 3. Ա. Գ. Մօր,
4. Ա. չունի զայս և 14 և 16 տուները,

9. Ընդդէմ քո մաշեալ, սիրտ իմ նըւաղեալ,
Սիրով քո վառեալ խոցոտիմ
փաղաքշադիմեալ։

10. Թուի ծաղկաշուշան, հոտդ անմահութեան,
Բոլորեալ լուսնի ես նըման,
Ընդդէմ արեգական։

11. Ժըպտեցաւ նախնին սուրբ ծնընդեամբ քոյին,
Քեւ զարդարեցաւ մայրն Եւա
ի փառս անճառին։

12. Ժառանգ աւետեաց, մայր լուսոյն փառաց,
Սուրբ Աստուածածին բաղձալիդ,
դասուց հրեղինաց։

13. Ի յերիցն մինն, ի քէն առեալ մարմին,
Հօր ծաղիկ ծոցոյ լոյս փառաց,
ճառագայթ որդին։

14. Ի նոյեան տարին, հաշտութեան ուխտին,
Նըշանեալ յաղեղն որ ի յամպս,
դու և քո որդին։

15. Լուսակերպ զուարթունն եկեալ ի լուսոյն,
Զքեզ հարսըն լուսոյ խօսեցաւ,
միածին որդոյն։

16. Լուսամուտ բանին, նոյեան տապանին,
Եւ և մուտ առ քեզ աղաւնին,
Աստուած սուրբ Հոգին։

17. Խընդա՛ բերկրալի, խայտացեալդ յոգի,
Անեղին ծընօղ Մարիամ,
ծաղկեալդ ի հոգի։

18. Ծառք կենաց դըրախտին քեւ փըթթեալ ծաղ-
Զծաղկանց արարիչըն ծընար, [կին,
որ ստեղծ ըզՆախնին։

19. Կաթըն կուսածին, արբեալ Միածնին,
Այնմ որ կերակրէ զարարածս
բանիւն իւրային։

20. Հարսըն լուսածին, քոյր վերին դասին,
Անթառամ ծաղիկ Մարիամ,
ծընողդ անճառին։

21. Զայն քո քաղցրագին տայ մարդկան զհոգին,
Զայնիւ քո լըցաւ սուրբ Հոգւով՝
մայր Կարապետին։

22. Ղամբար լուսածին, զքեզ վառեաց Հոգին,
Զարեգակն անշէջ ծագեցեր՝
հոգոցն ի բանտին։

23. Ճըմլեալ նըւաղիմ, սիրով քո հալիմ,
Քուն աչաց հատեալ հառաչմամբ՝
քեզ խանդաղատիմ։

24. Մինդ ի բիւրս ընտրեալ, ծաղիկ լուսափայլ,
Նարդոս և քըրքում մանուշակ
եւ վարդ փըթըթեալ։

25. Յառագաստն երկնից կայանս անմահից,
Զարդարեալ բազմիս դու փառօք
յաթոռ ծագկալից:

29. Նոր հարսնարանին, նոր մայր լուսածին,
Նոյն մարմնով բազմիս լուսափայլ,
յաջմէ Միածնին:

27. Շնորհեա՛ քո ազգի, որդոցս Եւայի,
Բազմիլ յառագաստըն լուսոյ,
քում հարսնարանին:

28. Ո՛վ հարսն անեղին և մայր լուսածին,
Մո՛յծ ի յառագաստ քո լուսոյդ,
զծնունդս աւազանին:

29. Ընկայ քեզ նմանի յորդիքս Եւայի,
Դու մարմնով ծընար զարարիչն
երկնի եւ երկրի:

30. Պետքըն հրեղինաց կան քեզ ի յոտաց,
Քաղցրաձայն գովեն հրեշտակնօք
զմայրդն Բանին կենաց:

31. Ջահ դու երկնային, արեգակնածին,
Ճառագայթ անշէջ ծագեցեր,
այնմ առագաստին:

32. Ընտիկ ազգ մարդկան, եղեալքն ի տապան,
Քեւ բուսեալ ծաղկին յարութեամբն՝
եւ անմահանան:

33. Սոյն մարմնով կանգնին, ամպովք վերասա-
Փըթթեալ ծաղկազարդ լուսեղէն |ցին,
փառօք պըսակին:

34. Վառեալ լապտերօք, լոյս պատմուճանօք,
Գոյն երանգ երանգ զարդարին,
ծաղկեալ պըսակօք:

35. Տեսանեն ակամբ զլոյսն երրորդական,
Եւ զդըշխոյդ փառօք պաճուճեալ
յաթոռ զանազան:

36. Բամբ վերին դասին երգեն քաղցրագին,
Հըրճուանօք օրհնեն զԱրարիչն՝
եւ զքեզ ընդ Նըմին:

37. Ցընծացեալ հըրճուին ծնունդք աւազանին,
Որք բոլոր սըրտիւ դաւանեն
զքեզ սուրբ Աստուածածին:

38. Իւսին ցանազան պըսակքն անթառամ,
Ծաղկազարդ պըճնին՝ որք մարմնով
սատ արժանացան:

39. Փըթթին անվախճան ծաղկունքն անթառամ
Որպէս զարեգակն փայլեն՝
գունով զանազան:

40. Փայլք նոցին փառաց ձայնքըն հըրճուանաց,
Զմայլեալ փըշրեսցին ի սիրոյ,
յանճառ բերկրանաց:

41. Քեզ հարան անքընին և քո Միածնին
Տացուք օրհնութիւն հըրճուանօք՝
այնմ առագաստին։

42. Տաճար լուսածին Էմմանուէլին,
Իմք վերին գօրացըն բազմամբ՝
քեզ խանդաղատին։

43. Ամպ թեթևագին, ոտտ ցօղ քաղցրածին,
Անձն որ ծարաւի քո սիրոյդ՝
ցօղեա՛ ի նոսին։

44. Քառակերպ դասին եղեր վեհագին,
Անթառամ մարմնով լուսակերպ
բազմիս ի նոսին։

45. Ով՝ զայս ընթեռնու կամ օրինակէ,
Ջիս տէր Աստքեալս ի յաղօթս
իւր յիշատակէ։

46. Եւ որ զմեզ յիշէ ի յուղիղ սըրտէ՝
Ջնա Յիսուս Աստուած՝ ծաղկազարդ
փառօք պըսակէ։

47. Ի թուիս Հայոց ութ հարիւր ամի
Յիսուն և երիս էր մըտեալ
որ զայս բան գրեցի։

1. Բ. Գ. չունին յաջորդ տուները։

ԳԼԵՐԹՈՒԱԾ Ժ

Վասն նախանձուցն Աղամայ և կնոջն[1]

1· *Անքանակ էին, անորակ գոյին,*
Անեղ ՚ւ անվախճան ՚ւ անսահման,
երից միակին։

2· *Բանըն հայրածին, Հօր բըղխեալ Հոգին*
Անճամբ յատկացեալք ի միմեանց՝
բայց ոչ բաժանին։

3· *Գոյացոյց նախկին ըզսեռս անմարմին,*
Զլուսեղէն երկինս և զհրեշտակս՝
յաւուրն առաջին։

4· *Դարձեալ յատկացոյն տարերք չորեքկին,*
կամարըս ջըրէն և երկիրս՝
յերկուշաբաթին։

5· *Դարձեալ խորհէին ստեղծանել զնախանին,*
Պայծառ լուսակերպ յօրինեալ՝
ի տիպն Աբրաչին։

6· *Եղ ի մէջ դրախտին ըզմարդն առաջին,*
Հըրճուանօք բերկրեր խայտալով՝
ծաղկացն ի միջին։

1. Ա· Օր· համմ. Թիւ 10 ծգ· Տաղաչափութիւն՝ 5–5, 5–3–5։

7. Զկողն առեալ ձախին ստեղծանէր ի կին,
Աբեգակնակերպ փայլէին
և միջի դրախտին։

8. Լկեալ Թըշնամին, օձն և չարն ի նմին,
Հըրճուանօք խօսէր նենգաւորն
ընդ նախաստեղծին։

9. Ընդէ՞ր, ասէր, ո՛վ կին, զծառըն որ ի դրախ-
Ասաց. Մի՛ ուտէք ի պըտղոյն, (տին՝
ստեղծողն առաջին։

10. Թուլացեալ նորին խօսէր ընդ օձին,
Եւ ընդ խօսելոյն՝ արկ ի նմա
զթիւնք մահաբերին։

11. Ժանտն և դըժնային, օձն և չարն ի նմին,
Ջինչ մեզաւ ձեզ մայրն իմ Եւա՝
որ զմահ ածիք ի նմա։

12. Իսկ, յիմար դու կին, զի՞ խօսիս 'նդ օձին,
Հա՛րց դու Ադամայ, նա տացէ
ըզպատասխանին։

13. Լըրտեսք ընդ չարին, օձըն Թըշնամին,
Որ միով բանիւ գերեցին
զազգըս մարդկային։

14. Խօսելով կըրկին առ տըգէտըն կին,
Թէ պըտուղն ուտէք՝ ճանաչէք
զչարն և զբարին։

15· Ծափս հարեալ նըմին հաւատայր բանին,
Բորբոքեալ վառէր ի սիրոյ
մահաբեր պըտղին։

16· կաքաւէր գերին կացեալ մերձ ծառին,
Որպէս կայծ հըրով վառվառէր
պըտուղն ի ծառին։

17· Հոտն և գոյն պըտղին՝ զմիտքըն գերեցին,
Աբբեալ թըմրեցաւ ի սիրոյ
մոլորեալ հոգին։

18· Ջեռքն, այն լըկտենին, ձըկտէր ընդ ծառին,
Առեալ ճաշակեաց զհուրն անշէջ
խաւարեալ հոգին։

19· Ղօղանջեալ նորին ընդ ուտել պըտղին,
Հառաչմամբ գոչէր մորմոքեալ,
իւր սիրան ի փորին։

20· Ձիչ բարձեալ ուժգին կըսկըծմամբ ի լին,
Լեալ արենճախաճ փետտելով
զհերան իւր ցաւագին։

21· Մերկ ՚ւ անամնանային դառնութեամբ ի լին
Լայր ՚ւ աղաղակէր հառաչմամբ՝
զիւր մեռեալ հոգին։

22· Ցայնժամ մեծ նախանին, ղէպ եղեալ նըմին,
Ջարհուրեալ փախչէր ի նմանէ
ի գարշից նորին։

23· Նա

24· Շի

25· Ո՛

26· Զկ

27· Պա

28· Ջա

29· Ի

30· Ա

23. Նա ձայնէը նըմին ձայն ողորմագին,
Ես քո կողակիցն իմ Եւա
նախկին սիրելին:

24. Շիւարեալ նըմին ի ձայնից նորին
Տըրտմութեամբ լըցեալ դառնանայր
զարմացմամբ ի լին:

25. Ո՞ւր ես ո՛վ դու կին, ինչ չար քեզ հասին,
Ո՞ւր է գեղ պայծառ քո մարմնոյդ
արեգակնային:

26. Զկարացեալ նորին տալ զպատասխանին,
ի խիստ ողբալոյն որ գոչէը
ձայն ողորմագին:

27. Պատմեա՛ ինձ ո՛վ կին զկորուստ քո անձին,
Ըզմեզ անհրնար է կենալ
այլ ի միասին:

28. Զանը եղեալ նորին բան ինչ նորածին,
Զկամէը ելանել ի դրախտէն
միայն առանձին:

29. Ոամիկ և գերին, մոլորեալ հոգին,
փոխան խրատելոյ՝ նա պատմէը
զԱդամն առաջին:

30. Սէրն այն առաջին որ կայր մեր նախկին,
Եթէ հըշմարիտ էր այն սէրն
այսօր երեւին:

31· Վէրքս իմ ցաւագին, դու բըժիշկ ցաւին,
Տե՛ս թէ որպիսի հընարիւք
ցաւքս իմ փարատին։

32· Տեառնըն հրամանին ես ստեցի նախկին,
Զինչ պատիժ գալոյ էր ստեղծողէն՝
այս էր զինչ եկին։

33· Բամեալ դու վասն իմ կե՛ր զպըտուղս ընդ իմ,
Վասըն քո սիրով ուտելոյն՝
յանցանքս իմ ջընջին։

34· Բամք պատժոց չարին որ գայր յանցողին,
Ես յառաջն յանցեայ, գալոյ չարն
այս էր գ ինչ եկին։

35· Ցանկացեալ նախնին հաւանէր բանին,
Կամէր նա ուտել զի կընոջ
յանցանքըն ջընջին։

36· Խիւսեալ միտք նորին ա՛ռ զպըտուղ ծառին,
Ի ձեռաց կընոջն Եւայի
զյետին խաբողին։

37· Փըրփըրեալ նորին ճաշակմամբ պըտղին,
Կատաղեալ չարեօք մոլեգնէր
ընդ ուտել պըտղին։

38· Քուրց խաւարային պատէր ըզնոսին
փախուցեալ թագեան յամօթոյ՝
ի ներքոյ թըզին։

39. Տէրըն քաղցրագին Էկեալ առ նախնին,
Բարունին հարցնէր քաղցրութեամբ
զլալոյ արժանին։

40. Ասէ առ նախնին. Ո՞ւր ես ցաւագին.
Ոամիկն այն չգիտաց տալ զուղիղ
ըզպատասխանին։

41. Ասէր Թէ այս կին Ֆո ստեղծուած ձեռին,
Սա խաբմամբ պըտղոյն զիս արար
այսպէս ցաւագին։

42. Եղկելիք նոքին՝ «մեղայ» չասացին.
Անկեալք ի դրախտէն լի ցաւօք
ի հող լուծանին։

43. Ես տէր Առաքեալ յոյժ հոգով տըկար,
Զայս մին քանի բանս ասացի
ի ղէմս նախաստեղծին։

44. Ընթերցողք բարի եղբարք սիրելի,
Զիս յաղօթս ձեր արարէք
յիշման արժանի։

45։ Ի Թըւիս Հայի ութ հարիւր ամի,
Ցիսուն երեք ամ էր անցել
որ զայս բան գրեցի։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԺԱ.

Վասն հոգեվարի[1]

1. *Աչք իմ ծովացեալ զեառք յինէն հոսեալ,*
Ցահել համբաւէն ղըժոխոց[2]
որ ինձ կայ պահեալ։

2. *Բերանս իմ կարկի, բանք լեզուիս սպառի,*
Ի յահէն մահուան, ղըժոխոց
եւ դատաստանի։

3. *Գոյնքս յինէն քաղի, լոյսըս խաւարի,*
Մարմինս դառնալոց է ի հող
ի յերկրի փոշի։

4. *Դողալով սարսիմ յահէ հրեշտակին,*
Որ զհոգիս հանէ քակտելով
յօր հոգեվարին։

5. *Երկունք ցաւագին մահու զիս կալցին,*
Սարսափմամբ հալիմ կըսկըծմամբ
յահէն կոչողին։

6. *Չարմանք զիս ունին յետ մահուան ժամին,*
Չօգնէ սիրելի, 'ւ ոչ եղբայր
յօր հոգեվարին։

1. Ա. 0բ. համա. Թ. 2ե։ Բ. 0բ. Թ. 10բ։ Գ. 0բ. Թ. 8դ։ Տաղաչփ. 5–5, 5–3–5։
2. Բ. որ լսեմք։

7. Լկեալ հրեշտակին յաւանդել զհոգին,
Ահեղակերպ դիմօք զարհուրմամբ
ինձ երեւեցին։

8. Ընդ նոյն հրեշտակին այլ հրեշտակք յայտ-
Դիմօք զանազան ՝ւ ահակերպ (նին,
հոգոյն երեւին։

9. Թաղեալ ըզմարմին՝ տանին ըզհոգին,
Ապշեալ հիանայ զարհուրմամբ
ի ճանապարհին։

10. Ժամ հասեալ նըմին երկամբք ցաւագին,
Ժողովեալ դիւացն ընդ հոգոյն
յոյժ պատերազմին։

11. Ի յօդըս վերին խաւարեալ տեղին,
Դասք դասք ժողովեալ բարկութեամբ
ընդ հոգոյն կըռուին։

12. Լան և մորմոքին բարկութեամբ[1] ի լին,
Մեծ կըսկըծանօք հառաչեն
և փոշիմանին։

13. Խաղալով նոցին ընդ մեռեալ հոգին,
Զար գազանքն այսօր[2] կատաղեալք
ի վերայ նորին։

1. Բ. դառնութեամբ։
2. Բ. որպէս չար գազանք։

14. Ծափ տալով նոցին ի վերայ նորին,
Ասեն թէ տեսաք մեք զարկածք
գործոց մեր ի դմին։

15. կացեալ ի միջին շըւարեալ հոգին,
ի վեց կողմանէ պաշարեալ
վեց շարժմամբ չարին։

16. Հոտքըն զազրագին ի դիւաց բուրին,
Հոգին տաղտկացեալ ի հոտոց
գարշութեանց նոցին։

17։ Զայնիւ սաստկագին որոտան նոքին,
Որպէս ըզճայթմունք ի յամպոց
գոչելով նոցին։

18. Ղօղանջին նոքին զաղաղակ չարին,
«Ջգործք չարեաց տեսաք մեք ի դմա
դա է մեր բաժին»։

19. Ձիչ ձայնից նոցին գլսելք հոգոյն տանջին
Որպէս մամ հալեալ նըւաղի
այն մեռեալ հոգին։

20. Մըռմըռեալ նոցին ընդ հոգոյն կըռուին
Որպէս կայծակունք ի հրոյ
ընդ հոգոյն հոսին։

21. Յետ ՚ւ յառաջ կըռուին, յաջ ՚ւ յահեա
ի վեր և ի վայր պաշարեն (մըրցի
զայն խըղճուկ հոգին։

22. Նո

23. Շո

24. Ո

25. Ջ

26. Պ

27. Ջ

28. Ո

29. Ս

22. Նոր չարքս որ յայտնին՝ չէ եղեալ բնա-
կատաղեալ գազանք այլակերպք (ւին,
և ղէմք ահագին։

23. Շող ցոլայ հրագին յրոընգաց նոցին,
Որպէս բոց վառեալ բորբոքեն
զմոլորեալ հոգին։

24. Ողբալով հոգին կըսկըծմամբ ուժգին,
Մորմոքեալ գոչէ հառաչմամբ
ձայն ողորմագին։

25. Զեմ տեսեալ բնաւին հանց չար ահագին,
կատաղեալ գազանքս որ այսօր
զիս պաշարեցին։

26. Պէսպէս ղէմք նոցին հալեն ըզհոգին,
Դասք սատանայի եւ զիւաց
քաջանց և ալին։

27. Ջահ վառեալ նոցին ի մէջ խաւարին,
Պէսպէս երեւմունք ցուցանեն
ի ճանապարհին։

28. Ահմիկ այն հոգին՝ յետ պատերազմին,
Որպէս մոմ հալեալ լինիցի
ի յահէ նոցին։

29. Սատեալ հրեշտակին չար զիւաց դասին,
Հանէ զայն հոգին ի կայանս
ուր հոգիքն պահին։

30. Վերացեալ հոգին տեսանէ զնոսին,
Դասք դասք ժողովեալ 'սա արժանեաց
զոր ինչ գործեցին:

31. Տեսանեն նոքին զայն գերեալ հոգին,
Շուրջ պատեալ ողբան զմեղաւորան
յայն հրապարակին:

32. Բամբ հոգոց զասին անդրը ժողովին,
Շուրջ եղեն կոծողքն՝ ասէ գիրն
յայն հրապարակին:

33. Յաւակցեալ նոքին կոծեն զայն հոգին,
«Դու եկիր այսօր ո՛վ գերի»
պատմէ Եսային:

34. Խիւսեալ ընդ նոսին ձայնակցի նոցին,
Հառաչմամբ ողբան մինչ ի յօրըն
դատաստանին:

35. Փակեալ է նոցին դուռն առագաստին,
Մորմոքմամբ գոչեն կրակրծմամբ
եւ ոչինչ շահին:

36. Քուն մահու նոցին տանջէ ըզնոսին
վայ 'ւ եղուկ մարմնոցն է նոցին
յորժամ զարթնիցին:

37. Յառապեալ հոգին
Լկեալ առ մարմին

Բամ գործոց չարեացըն ծածկեալ
յայնժամ յայտնեսցին։

38. Անձամբ եղկելին,
Ոսամիկ եւ գերին,
Առաջի կացեալ դողալով
մեծ դատաւորի։

39. Քըննէ զգործք նորին,
Եւ զբարբառ լեզուին,
Անձամբ հառաչեն
Լալագին՝ յայն հրապարակին։

40. Թիւ հայոց մեծի ութ հարիւր տարի,
Եւ յիսուն 'ւ երեք մըտեալ
որ զբանս ասացի։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԺԲ

Վասն առաքինեաց է բանքս[1]

1. Աստուածային դըրախտ տընկեալ,
Ծառ լուսեղէն պըտղաբերեալ.
Պայծառազեղ հոգով ծաղկեալ,
Ի յառագաստըն հրաւիրեալ։

1. Միակ Օր. հմմտ. Թ. 10 ժէ. Տաղաչափութիւն՝ 4–4.

2. Բուսեալ ծաղկօք դու բուրաստան,
Այգի սիրոյ տընկեալդ յանկեան.
Ահա մըշակ քեզ անխափան,
Տէր եւ Աստուած յերկնից արքայն։

3. Գունով ծաղկեալ դու զանազան,
Ոարոյն ճաշակ վաղ ՚ւանազան.
Յորժամ գայցէ Յիսուս արքայն՝
Եղեմաբեր ծառք քո ցընծան։

4. Դու բուրաստան լուսով ծաղկեալ,
Երկնից ցօղովըն զուարթացեալ.
Ծաղիկս փըթիթ նոր բողբոջեալ,
Բարուն ի քէն պըտուղ կըթեալ։

5. Եկեալ առ քեզ արքայն Յիսուս,
Սիրով կըթէ ի քէն ողկոյզ.
Ագ...[1] պըտղով քո կենսատուս,
Ասէ դո՛ւ ծառ իմ լուսաբոյս։

6. Զվայելչատունս իմ բուրաստանս,
Ծառով լըցեք միշտ զանազան.
Ոամիկ մըշակք և այգիպան,
Ոաբէն ասէ երկնից արքայն։

7. Էկեալ՝ պըտուղ գըտի ի սմա,
Անուշահոտ ճաշակ ինձ տայ.
Ախորժ կամաց իմոց է սա,
Անանց պահեմ յաւէտ ըզսա։

1. Ձեռագիրն կղծուած է։

8. Ընդ ծաղկալիս իմ ծաղկաստան,
Ղօղեալ առ սէր սորա միշտ գամ.
Սպասեմ պըտղոյս այս քաղցրահամ,
Քրիստոս ասէ երկնից արքայ:

9. Թուփ մորենոյ լուսով ծաղկեալ,
Կենաց հըրովըն բորբոքեալ.
Ցոլմամբ լուսոյ ճառագայթեալ,
Երրորդութեանն օթևանեալ:

10. Ժամանակ նոր գարնանային,
Եւ ծաղկաստանք քո զարդարին.
Ի քեզ բըղխէ ջուր կենդանին,
Լուացմամբ սըրբոյ աւազանին:

11 Ի ծաղկազարդ քո բուրաստան,
Ածուած եկեալ մեծաւ բաղձմամբ.
Սիրով ցանկայ քոյին տեսլեան,
Ուտել զպըտուղ քո զանազան:

12. Լըցեալ ըզքաղցն ի քէն Յիսուս,
Լուսաբողբոջ պահէ քոյդ բոյս.
Համեղ և քաղցր ասէ ողկոյզ,
Ախորժ կամաց լինէ ի հաճոյս:

13. Խանդաղատէ սիրտ իմ սիրով,
Լուսափըթիթ քոյին ծաղկով.
Ոսոք քո կանանչ են տերևով,
Սիրամարգին թևին գունով:

15. Ծառ պըտղատու ես դու հոգով,
Ողոգանեմ սուրբ անձրեւով.
Գեաք բըղխեսցեն քեզ վըտակով,
Ասէ Աստուած զքեզ գովելով։

15. կայծ և կանանչ հոգով ծաղկեալ
Խնամամբ ի բունըն պատուաստեալ.
Ողկոյզ համեղ պըտղաբերեալ,
Ցանկամ՝ ասէ՝ առ քեզ միշտ գալ։

16. Հոգով դու ծառ ես կանանչեալ,
Սիրաբողբոջ մըտօք ծաղկեալ.
Վարդ մանուշակ դու փունջ կալեալ,
Եկեղեցոյ թագ զարդարեալ։

17. Ջիւնատեսիլ հոգով մաքուր,
Առաքինեաց քաղցրահամբոյր.
Քեզ պահապանք հազարք և բիւրք,
Աստուած ինքնին առ քեզ գայ հիւր։

18. Ղամբար լուսոյ ճառագայթեալ,
Փառօք հըրճուիս պայծառացեալ.
Որպէս ըզգառն անմեղ պահեալ,
Լուսերամիցըն նըմանեալ։

19. Ճառագայթես դու միշտ հոգով,
Թէ զոր ասեմ առնես սիրով.
Ի քէն աղօթք խընդրեմ ծընրով,
Վառել զհոգիդ ծաղկեալ լուսով։

20.
Ի
Ն
Ա

21.
Թ
Ի
Ա

22.
Ե
Լ
Ն

23.
Թ
Ո
Լ

24.
Ե
Ի
Ո

25.
Ա
Ս
Ի

20. Մեղբը բըղխէ միշտ ի շըրթանց,
ի լուսեղէն մաքուր մանկանց.
Նոր բուրաստան բուսեալ ծաղկանց,
Աստուածատիպ պայծառատեսքանչ։

21. Ցորժամ գայցէ տէր քո այգոյդ,
Թըւով խընդրէ զպըտուղ ծառոյդ.
ի թիւ արկեալ զհամար ծընրոյդ,
Ստանալ պըսակ քեզ ըստ գործոյդ։

22. Նըռնենեաց ծառ ծաղկեալ սիրով,
Եւ զանազան փայլեալ գունով.
Լըցեալ ըզմէջն անթիւ պըտղով,
Նոյնպէս և դու զհոգիդ ծընրով։

23. Շուշան հովտի, ծաղիկ դաշտաց,
Թագաւորին տեղիք փառաց.
Որքան բազում լինիս ծաղկած,
Լուսաբողբոջ ծընրով փըթթած։

24. Որպէս ըզծառ արմաւենեաց,
Ելեալ բողբոջ քոյին ծաղկաց.
Խիւսամամբ հիւթի պըսակ փառաց,
Ուխտեալ սիրով ծընրաղրողաց։

25. Զարչարելով զմարմինդ հընկմամբ
Առնել անօթս աստուածութեան.
Սրովբէախառամբ ձայնիւ գոչմամբ,
Խիւծեալ սըրտիւ ծընրաղրութեամբ։

26. Պատառելով զսիրտ մարմնեղէն,
Որոյն նըւէրք մատո՛ ի քէն.
Երկըրպագեա՛ անձամբ քեզէն,
Սըփռեա՛ սիրով ծանր առ ի քէն:

27. Ջահք և լապտերք աստուածային,
Նիւթեալ վառեալ յառագաստին,
Ղամբար լուսոյ քեզ պատրաստին,
Եւ անթառամ պըսակ անձին:

28. Որբին պըտղով ի քէն խընդրէ,
Երկնեա՛ եւ տուր ի քում ծառէ.
Երթեալ առ նա ծունըր կըրկնէ՛,
Ղամբար լուսոյ հոգոյդ կազմէ՛:

29. Սիրով հոգոյդ խանդաղատեա՛,
Սարսափելով առ նա գոչեա՛.
Նոր խորհըրդով զքեզ նըւիրեա՛,
Էին առ ոտս անկեալ գոչեա՛:

30. Վառեա՛ սիրով զանձըն քոյին,
Ջերգըս Դաւթի մատո՛ նըմին.
Անձն իմ ծարաւ ըստ եղջերուին,
Նուաղեալ սիրով քո անքընին:

31. Ծառապելով միշտ հառաչեա՛,
Ոգոյ մասամբդ աղաղակեա՛.
Որպիդ Յիսուս ինձ պարգեւեա՛,
Ծընրադրութիւն միշտ յարակայ:

32. Բարունն այգի զքեզ անուանեաց,
Բամեալ ծաղկօք արմաւենեաց,
Աս մըշակ Հայրըն փառաց,
Անդաստանիդ քո մըրգենեաց։

33. Ցընծացեալ ծափըս հար փառօք,
Կալ առ Աստուած հառաչանօք,
Գուբ քո լըցեալ սուրբ բաժակօք,
Ղունկիանու հանեալ գինօք.

34. Խիմեալ զպըտուղ քոյին ծաղկած,
Աստուածն Յիսուս արքայն փառաց.
Առեալ կամօք սիրով ծաւկեաց,
Կենաց պըսակ քեզ ընձեռեաց.

35. Փըթթեալ ծաղկեա՛ դարձեալ յոլով,
Ի նոր գարնան ժամուս հոգով.
Սեղնեա՛ ի քէն տերև պըտղով,
Անյապաղ ծունըր կըրկնելով։

36. Քանզի զքեզ ծառ և ծաղկաստան.
Գեղեցկազարդ տընկեաց արքայն.
Տերև կանանչ բանըդ օրհնութեան,
Նոր բողբոջեալ ծընրադրութեամբ։

37. Ցարածելով զձեռքըդ գոչեա՛,
Ի խոր սըրտէ դու հառաչեա՛,
Ի յառագաստն երկնից փութա՛,
Յընծութեամբ փառս վերառաքեա՛։

38. Երկնից արքայն յորժամ գայցէ
Ի հարսանիս զքեզ հրաւիրէ·
Նոր պըսակօք զքեզ պաճուճէ,
Ընդ ընտրեալոցն ի սկըզբանէ։

39. Սեղան ածէ քեզ ըմպելի,
Տայ քեզ ըմպել զանմահ գինի,
Նոր օրհնութիւն անլըռելի,
Նորոգողին մարդկան ազգի։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ՃԳ

Գովք Աստուածածնին[1]

1· Տունկ խընկաբեր ծաղկածին,
Լուսաբողբոջդ մարմին
Տարածեցաւ ի յերկինս
Անմահութեան հոտ քոյին։

2· Տիպ քո պայծառ հրաշագին
Ամենայնի քեզ հայեին,
Լ..... ծաղկեալ լուսածին,
Փոյր իմ և հարսն երկնային։

3· Էլեալ սըրտիւ՝ տագնապիմ·
Բաղձմամբ սիրոյ քո մաշիմ·

1· Միակ Օրինակ քերթուածիս համա. Թիւ 10 դ. Տաղաչափութիւն՝ 4-3։

Է՛Հ ի հոգիս, քաղցրագին,
Զի քո տեսովդ հանդարտիմ։

4. Բամից (ծաղկանց) հոտ անուշ,
Ծառ վարդենեաց ես ՚ւ անփուշ.
Բամք շուշանաց ծաղկաբոյս,
Քո գունեղովդ խայտան յոյժ։

5. Բամք մարդկային անբզգոյշ,
Քեզ բաղձալով գան ի յուշ.
Ամպ լուսեղէն և հրածին,
Քեզ հովանի սուրբ Հոգին։

6. Առեր զանձրեւն երկնային,
Ու ծնար զահեղ կենդանին.
Աթոռ հրակերպ ծաղկածին,
Մայր և ծընող անեղին։

7. Ոամիկ ծընունդք մարդկային,
Քո սուրբ ծնընդեանդ սպասէին.
Ոաբին լուսոյ երկնային
Հօր ծոցածին լոյս որդին։

8. Ոահիւ հանէ ի յերկին,
Որք զքեզ հոգով զաւանին.
Անեղ Որդին Հայրածնին՝
Ի քէն ծնանի նոր կըրկին։

9. Ասուածծ է նա անքընին,
Հայր վըկայեաց առ Որդին.

Աղաւնակերպ սուրբ Հոգին,
Էջ ի վերայ փառակցին։

10· Ցեզ Գաբրիէլ աւետեաց,
Ի քէն ծնանի տէր Աստուած.
Քարոզեսցուք ընդ հովուացն,
Փառք ի բարձունս առ Աստուած։

11· Քունըս հատեալ ի յաչաց,
Սիրով քոյին բաղձանաց.
Երկնային ծառ ես ծաղկած,
Զի ծնար պըտուղըդ զԱստուած։

12· Երգեմք ձայնիւ հառաչմամբ,
Աստուածածին Մարիամ.
Ե՛լ և հայցեա՛ ողոքմամբ,
Զլոյս Միածինըդ քո բան։

13· Աղաչանացո՛ զմեզ տեսլեան,
Ցո Միածնիդ քաղցրութեամբ.
Առնուլ զպըսակ անթառամ,
Սուրբ հարսանեացն անվախճան։

14· Աւետեանին հօր փառաց,
Առագաստին ծագկազգեաց,
Լուսապայծառ հարսանեաց,
Զմեզ բազմեցո՛ մայր կենաց։

15· Լըսել ըզձայն աւետեաց
Խառնել ի դասս հրեշտակաց

Լուսոյ երից միակաց
Տալ օրհնութիւն անմոռաց։

16. Տարփմամբ սիրոյ տագնապիմ,
Ա՛ռ ոտըս քո անկանիմ.
Լրևեցո՛ զքեզ կըրկին,
Չի քո սիրովդ հանդարտիմ։

17. Բամք լուսավայլ հրեշտակաց,
Քեզ զողալով կան յոտաց.
Աբքայածին մայր կենաց,
Դու ծնար զանճառ բանն Աստուած։

18. Ոամիկ գերին մայրըն Եւա,
Ծափըս ծափեալ քև ցընծայ.
Աղամ տեսեալ զքեզ խայտայ,
Յերկրէ յերկինս վերանայ։

19. Փոյր իմ և հարան երկնային,
Նարդոս քըրքում ծաղկածին.
Եկեալ առ քեզ սուրբ Հոգին,
Ցղացոյց ի քէն լոյս Որդին։

20. Ամպ լուսածին քև ցօղայ,
Անմահութեան մանանայ.
Լըցեալ սիրով քեզ բաղձայ,
Ծընունդս ամէն Աղամայ։

21. Աղաղակեմք միաձայն,
Բարեխօսեա՛ առ արքայն.

Սպասեմք լուսոյ քո ծագման,
Հայեաց ի մեզ քաղցրութեամբ։

22. *Երբեակ անձանց միակին,*
Տամք օրհնութիւն նոր կըրկին.
Քրիստոսի փառք անմահին,
Ընդ Հօր ՚ւ Հոգւոյն փառակցին։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ԺՊ

(*Տաղ Յարութեան*[1])

1. *Տեսեալ Մարիամ ըզՏէրն*
ի վերայ խաչին,
Հառաչմամբ գոչէր ...
կըսկըծմամբ սըրտին։

2. *Եկեալ մերձ ոտից նորին՝*
գոչմամբ ահագին,
Տայր համբոյր արտասուալից
երկնագնաց ոտին։

3. *Բամից արարիչ Յիսուս*
իմ սուրբ միածին,
Վասն էր տարածեր զբազուկդ
ի վերայ խաչին։

4. *Առեալ ի խաչէն զմարմինն*
անճառ միածնին,

1. Մեկ Օր. հմմտ. Թիւ 21բ։ Տաղաչափութիւն 5–2–5։

Պատեցին կըտաւօք խընկօք
զանպարագրելին։

5. Դարին երկնային Քիսուս
Աստուած կենդանին,
Ծածկեալ թաղեցաւ մարմնով
ի գերեզմանին։

6. Առեալ զիւղս անուշ խընկօք
իւղաբեր գընդին,
Գան ի յօծանել լալով՝
զաէրունեան մարմին։

7. Քերովբէն նըստեալ գոչէր
ի վերայ վիմին,
Արեգակնակերպ տեսլեամբ
ի մէջ գիշերին։

8. Իւղաբեր կանանցն՝ ասէր
ձայնիւ քաղցրագին.
«Յարեաւ Տէր, յարեաւ, մի՛ լայք
զանմահ կենդանին։

9. Աըդ եկա՛յք տեսէ՛ք զտեղին՝
ուր ըզնա եդին.
Վարշամակն որ կայր ի գլուխն՝
և զպատանս նորին»։

10. Լըցան խընդութեամբ կանայքն
առեալօք նորին,

Երթեալ պատմեցին բազմաց
զյարութիւն Փըրկչին։

11. *Սիրով յարուցեալ փառօք*
տիրասնունդ որդին,
Լոյս ճառագայթեալ հոսէր
ի մարմնոյ նորին։

12. *Ի Գալիլիայ երթեալ*
աշակերտք նորին,
Ըզճառագայթ լուսոյն
եւ երկըրպագին։

13. *Իւթ մարմնոյ փառաց փըրկչին*
արեգակնային,
Որպէս ի Թաբոր փայլեաց
զլոյսն աստուածային։

14. *Նոյն ճառագայթիւքն յայտնեալ*
մեռանան գընդին,
կէսըն յերկուացան որ զնա
Թաբոր ոչ տեսին։

15. *Երկիր պագանեմք սիրով*
քեզ սուրբ Միածին,
Եւ ընդ Թումայի գոչմամբն
Աստուած դաւանեմք։

16. *Արեգակնատիպ Յիսուս*
անճառ Միածին,

Յարո՛ զմեզ քոյին փառօքդ
յօր զատաստանին։

17. *Յընծուքեամբ օրհնեմք հոգով*
զյարուքիւն քոյին,
Օրհնուքիւն և փառք քեզ տէր
յանանց կայանին։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԺԵ[1]

1. *Տարփմամբ սիրոյ քեզ տագնապիմ,*
Տիպ զանազան փառաց քոյին,
Պէս պէս նըշոյլք ի քէն հոսին,
Եւ զուշ հոգոյ իմոյ տանին։

2. *Լլեալ տեսի զգեղ քո պայծառ,*
Սիրով եղէ ուշաթափեալ.
Տիպ քո լուսով ճառագայթեալ,
Ջմիտս իմ տարաւ գերի առեալ։

3. *Բամեալ ծաղկունք որ յաշխարհի,*
Պէս պէս գունով՝ քեզ չընմանի.
Դու նոր ծաղիկ ես ցանկալի,
Հոտ քո զհոգոյս ուշըն տանի։

4. *Աբեգական լուսոյդ նըմանի,*
Ի քէն նըշոյլք արձակեցան.

1. Միակ Օրինակ հմմտ. Պալեան (Հայ Աշուղներ) էջ 192։ Տաղաչափութիւն 4–4։

Պէս պէս ծաղկունք քոյին փայլման,
Զուշտ և զհոգիս առեալ տարան։

5. Ոամիկ մասունք զգայարանիս,
Ուշքս թափեալ պահեն միշտ զիս·
Յորժամ ի միտս իմ անկանիս,
Ա՛յլագունի առ իս հոգիս։

6. Աչք իմ ի տես քո նըւաղի,
Սիրտս սիրով քեզ տագնապի·
Մարմինս թըմրեալ՝ հոգիս մաշի,
Քեզ ցանկացեալ խանդաղատի։

7. Փակեալ զխորհուրդս իմ մարմնական,
Թողի զմարմնոյն պէտքս ամենայն·
Ջուխս և գիշեր միշտ անխափան,
Մըտօք առ քեզ երթամ ու գամ։

8. Երեւեցո՛ զտես քո կըրկին,
Ինձ՝ որ առ քեզ ուշաթափիմ·
Աըբո՛ և զիս սիրով քոյին,
Զի միշտ առ քեզ խանդաղատիմ։

9. Առեալ ըզգեղ քո զանազան,
Քըննեմ ի միտս իմ անխափան·
Պէս պէս փայլմունք քո ծաղկազան,
Զուշտս տանի խանդաղատման։

10. Լուսատեսիլ ես ՚ւ աննըման,
Ջերդ ճառագայթս արեգական·

Զտես քո արա՛ ինձ յանդիման,
Զի հանդարտեալ փառըս քեզ տամ։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ԺԶ[1]

1. Ցուպ ես լուսափայլ խընկին,
Ըզքեզ արծարծեաց Հոգին,
Հոտով քո լըցաւ զերկին,
Անճառ լուսոյ մայր սուրբ կոյս։

2. Լլեալ հոտ անուշ ի քէն,
Ի քո լուսաբողբոջ ծաղկէն,
Թըմբեցոյց զդասըս հրեղէն. Անճ...

3. Բամբ հոգեղինաց դասին,
Հոտով քո զմայլեալ արբին,
Տան քեզ օրհնութիւն նոքին. Անճ...

4. Աբեգակնածին ծաղիկ,
Լուսով քո հրճուին հոգիք
Քեւ յառնեն մարմնոյս փորիք. Անճ...

5. Ոտտ պարգեւք բաշխէ բազմաց,
Պըսակ լուսեղէն փառաց,
Ա՛ռ իքէն ծընեալն Աստուած. Անճ...

6. Առեալ վերանայ ընդ քեզ,
Յառագաստ լուսոյ ընդ քեզ,
Որք խոստովանիմք ըզքեզ. Անճ...

1. Հմմտ. Քհ. 10ի, Տաղաչափ. 5—2։

7. Քո հարանարանին փառաց
փայլեն գոյնըզգոյն ծաղկանց,
Որպէս լոյս արեգականց. Աննման...

8. Երգ զարմանալեաց հընչին,
Ծափըս ծափելով հըրճուին,
Ի քո լուսեղէն յարկին. Աննման...

9. Ազգ հողեղինաց մարդկան,
Խառնեալ ընդ հրեշտակս ցընծան,
Առ քեզ պարելով խայտան. Աննման...

10. Լուսով ծաղկազարդ հըրճուին,
Ընդ քո ծոցածին ծաղկին,
Զքեզ միշտ օրհնելով զմայլին. Աննման...

11. Զքեզ աղաչեմ սիրով,
Եա Տէր Առաքեալ՝ սիրով,
Ցիշէք վիս յաղօթս հոգով,
Ով սուրբ ընթերցողք յոլով։

12. Ի թըւական հայոց ազգիս,
Ութ հարիւր ՚ւ յիսուն ՚ւ երիս,
Բանքս այս կարգեցաւ ի գրիս,
Ի յաւուր Թամուր խանին։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԺԲ

Տաղ եկեղեցւոյ[1]

1. Տաճար լուսոյ տուն արքային
Տեղի զենման անմահ գառին.
Դու կերակրես զամենեսեսին,
Որք հաւատով առ քեզ դիմեն:

2. Լդեալ սեղան անմահականն,
Բաղցրաճաշակ հոգոց մարդկան.
Տաս դու զերկնից սուրբ մանանայն,
Չի որք ուտեն անմահանան:

3. Բամք հրեշտակացն առ քեզ բաղձան,
Անճառահրաշ շնորհաց բաշխման.
Չի լուսեղէնքն ի քեզ ուսան,
Չխորս անճառիցն աստուածութեան:

4. Այսօր շինես դու նոր հրնճան,
Սուրբ ողկուզին անմահութեան.
Ի քեզ հեղու լուսահոսան
Բաժակ հոգւոյն ուրախութեան:

5. Ունիկ ծընունդք մեր ի հոդոյ՝
Ի քէն ծնանին որդիք լուսոյ.
Աղաւնակերպ թեւօք հոգոյ,
Թըռչին յերկինս յարկն Աստուծոյ:

1. Ա. Օր. Թիւ 21գ՝ Բ. Պալեան (Հայ Աշուղներ, էջ 190–2)՝ Տաղաչափութիւն՝ 4—4:

6· Աբեամբ ներկեալ զքեզ զարդարեաց,
Մահուամբն խաչին Յիսուսն Աստուած,
Զքեզ առագաստ հոգոց կազմեաց,
Աստուածային տուն հարսանեաց։

7· Քեզ կոչեցաւ անուն տաճար,
Տաս փրկութեան ճար և հընար.
Որք չար գործով լինին խաւար,
Դու լոյս ածես աստուածաբար։

8· Եկեղեցի՝ անուն քոյին,
Որք զինչ հայցեն՝ քեւ եղիցին.
Որք գան առ քեզ՝ մեղքըն քաւին,
Ի արքայութեանն արժանասցին։

9· Աստուած եկեալ ի քեզ բնակի,
Ի քոյդ սեղան պատարագի,
Ըզհաշտութիւն տայ աշխարհի,
Ի ողորմութիւն մարդկան ազգի։

10· Լուսով վառեա զքոյդ առագաստ,
Պըճնեազարդեալ հարսըն փառաց.
Զի ի յաւուր քում հարսանեաց,
Արժանասցուք մեք պըսակաց։

11· Միւն հաւատոյ սեղան փըրչին,
Սուրբ երկնային մանանային.
Անձախապէս ի քեզ բաշխին,
Մարմին ՚ւ արիւն կենարարին։

12. Ի քեզ հոսի իւղն օրհնութեան,
Սուրբ միւռոնին տեառնագրութեան.
Որով դրոշմին որդիք մարդկան,
Ցանուն սրբոյ երրորդութեան:

13 Խիթ պատկերի մեր ի հողոյ,
Որ կազմեցաւ պատկեր լուսոյ.
Քեւ նորոգիմք յԱստուած հոգւոյ,
Ի յառաջին տիպն Աստուծոյ:

14. Նոր յառագաստ դու զարդարած,
Սուրբ փեսային տուն հարսանեաց,
Որ ի հանդէս քո հրաւիրեաց
Զազգս մարդկան և հրեշտակաց:

15. Եզբն զենաւ քեզ պարարակ
Աստուածային սուրբ պատարագ,
Տացի մանկանց քոց ի ճաշակ,
Որով հրճուին ընդ մեզ հրեշտակք:

16. Աւրհնեա զխորանս և զպատաճար՝
Աստուածդ Քիստոս լոյս հաշտարար.
Զմաղթանք սրբոց սոցին ընկալ,
Որք հառաչեն միշտ անդադար:

17. Ջընծամք այսօր որդիք մարդկան,
Եւ հրեշտակաց զօրք ամենայն,
Տամք օրհնութիւն միշտ անխափան,
Երրորդութեանդ միասնական:

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ԺԸ

Խրատք երիցկնոջ և քահանայից[1]

1. *Ցեսէք զխորհուրդ անճառ բանից,*
Մաքուր կանայք քահանայից,
Ուսիք զխորհուրդ ձերոց բանից,
Թէ վինչ է գործք քահանայից։

2. *Եկեղեցին՝ տուն հարսանեաց,*
Եւ դուք հարսունք փառօք պըճնած,
Ձեզ ծաղկեցէք[2] գործովք բարեաց,
Չի արժանանայք սուրբ պըսակաց։

3. *Բամեալ ծընունդք աւազանին,*
Ձոր մըկրտեն երեցանին,
Անպէս հայիք դուք ի նոսին
Որպէս յորդիս ձեր բընածին։

4. *Այլ թէ աչօք յարատ հայէք,*
Ընդ ձեր հոգոյդ[3] կու պոռնըկէք,
Թէպէտ մարմնով ոչ մեղանչէք,
Այլ զձեր հոգիդ կու աղտեղէք։

5. *Ոամիկ մարդիկ որ յաշխարհի,*
Զգիտեն զխորհուրդ այսըմ բանի,
Որ չար աչօք ընդ ձեզ հայի
Որպէս ընդ մօր կու պոռնըկի։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 2 ժբ։ Բ. Օր. Պալևան՝ (Հայ Աշուղներ էջ 198—211)։ Գ. Օր. Թ. 23ա։ — 2. Բ. Ծագկեցուցէք։ — 3. Բ. որդոց։

6. Աչք ձեր լիցի զերդ զաղաւնի,
Քոյր իմ և հարսըն ցանկալի,
Զի դուք հարսնունք էք Քրիստոսի,
Ասա և յերկնիցն առագաստի։

7. Քահանայն տիպ է Քրիստոսի,
Եւ դուք մարմին քահանայի,
Մերձաւորիլ ձեզ յանկողնի,
Ի տարին մին անգամ լիցի։

8. Եւ թէ քան զայն այլ աւելի,
Աղտեղանան ի յանկողնի,
Նա չէ արժան պատարագի,
Այլ պարտական դատաստանի։

9. Ասաց աստուած թէ՝ Ածեցէք,
Զարբայութիւնն երկնից լցցէք,
Տարին մին հետ կու ծընանէք,
Այլ աւելի մի՛ մեղանչէք։

10. Լուր դուստր և տես զխորհուրդ բանիդ
Զայս մարգարէն ասէ Դաւիթ,
Ծաղկազարդեա՛ լուսով զհոգիդ,
Զի արքայն ցանկայ քոյին գեղիդ։

11. Այս է կանոնք քահանային,
Եւ այս է վարք կանանց նոցին.
Զի որք այսպէս կրօնաւորին,
Ընդ կուսանացըն դասակցին։

12· Սարսեա՛ յահեղ դատաստանէն,
Եւ ահագին թագաւորէն,
Զի զոր[1] գործէք մարմնով աստէն,
Անդ հարցանէ զամէն մէն մէն։

13· Երթեալ կանգնիս յայնմ ատենին,
Յահագնակերպ հրապարակին,
Գործք քո յայտնեալ հրատարակին[2],
Եւ մորմոքիս կըսկըծագին։

14· Զքեզ շորերով մի՛ զարդարեր,
Մի՛ ծարուրով զաչքըդ դեղեր,
Մի՛ զտեսողաց աչքըն գերեր,
Մի՛ զքեզ դիւաց գերի մատներ։

15· Այլ ի ներքուստ զքեզ զարդարեա՛
Պէսպէս լուսով զհոգիդ ծաղկեա՛,
Նըման հարսին զհոգիդ պըճնեա՛,
Զի թագաւորըն քեզ ցանկայ։

16· Ցայտնէ զայս բան մարգարէին,
Թ·է փառք դըստեր թագաւորին,
Է ի ներքուստ ծաղկեալ հոգին,
Որք ոսկէհուռըն զարդարին։

17· Սիրեա՛ սըրտիւ զփեսայն փառաց,
Զքեզ զարդարեա՛ լուսով ծաղկանց,
Զի ի յաւուր սուրբ հարսանեաց,
Զքեզ պըսակէ պայծառասքանչ։

1· Ա· որ։ — 2· Բ· խայտառակին։

18. Բազմիս լուսով յայն առագաստ,
Պըճնազարդեալ հարսըն փառաց.
Լինիս մարմնով ծաղկազարդած,
Ջերդ զարեգակը պահուճած[1]։

19. Այլ թէ լինիս հոգով խաւար,
Եւ չար գործով նեխեալ հոտեալ,
Եւ արտաքուստ մարմնով պըճնեալ,
Որպէս ըզբոզ փողոց նըստեալ։

20. Ներկեալ լինի հոգիդ սեւօք,
Եւ խաւարեալ զազիր գործօք,
Թէպէտ պըճնիս դու հանդերձօք,
Հոգիդ կու լայ հառաչանօք։

21. Քեզ ինչ օգուտ է զարդ մարմնոյդ,
Կամ սընգուրել զպատկեր գեղոյդ,
Զի խոցոտեալ է վէրք հոգոյդ,
Եւ մորմոքիս ի կըսկըծոյդ։

22. Սընգուրն զերեսըդ կու ծաղկէ,
Բայց ըզհոգիդ խաւարեցնէ,
Դա յիմարաց աչքըն խաբէ,
Զքեզ[2] յԱստուծոյ աչացն հանէ։

23. Խաւարասէր և աղտեղի,
Հոգիդ նեխեալ է ի մարմնի,
Մուշկ և ամբարդ քեզ ինչ օգտի,
Երբ դու հոտած ես յաշխարհի։

1. Բ. համանչաց։ — 2. Բ. Այլ զքեզ։

24. *Բամեալ մասունք հոգոյ քոյին,*
խաւարեցաւ գործովք չարին,
Զարդ մարմնոյդ չօգուտէ[1] ղըմին,
երբ զքեզ յանշէջ հուրըն տանին։

25. *Այն օրըն լաս և մորմոքիս,*
փոշիմանեալ՝ ոչ ինչ օգտիս,
Շատ հառաչես և նըւաղիս,
'ի անշէջ հրոյն ոչ ազատիս։

26. *Տեսեալ ըզքեզ փեսային փառաց,*
Զազիր գործով աղտեղացած,
Զքեզ արտաքսէ յայն հարսանեաց,
Որ զայլ հարսունքըն պըսակեաց։

27. *Կանայք մաքուր քահանայից,*
Սարսափեցէք յայսքան բանից,
Մաքուր կացէք ի չար ախտից,
Որպէս հարսունք առագաստից։

28. *Աչօք դուք մի՛ յարատ հայէք,*
Ձեզ հանդերձով մի՛ զարդարէք,
Զի փեսային յաչաց ելնէք,
Յայն հարսանեացն ըզձեզ զըրկէք։

29. *Նոր հարսանիք կայ ձեզ պահած,*
Եւ առագաստ լուսով ծաղկած,
Պէսպէս պըսակ յանճառ փառաց,
Որ պատրաստի այն հարսանեաց։

1. Բ. *ինչ օգուտ։*

30. Ասա պատրաստեա՛ զիւղ լապտերաց,
Զքեզ զարդարեա՛ գործովք բարեաց,
Դու Քրիստոսի ես նըշանած,
Մի՛ սէր կապել հետ օտարաց։

31. Նըշան դըրած է քեզ յերկրի,
Խաչն և շընորհքն աւազանի,
Թաս է բըռնած քեզ սիրելի,
Աբիւն փըրկչին յեկեղեցի։

32. Յանկայ փեսայն գեղոյ քոյին,
Ըստ բարբառոյ մարգարէին,
Եւ գայ ի տես աւուրց ոճնին,
Տուն հարսանեաց յեկեղեցին։

33. Քրիստոս փեսայ քեզ երկնաւոր,
Որ հրեղինացն է թագաւոր,
Լեր դու սուրբ հարսն արժանաւոր,
Չի պըսակէ զքեզ փառաւոր։

34. Այլ թէ լըսէ ի հրեշտակաց,
Թէ հարսըն գնաց հետ օտարաց,
Յայնժամ առնու և մերկացնէ,
Եւ կողոպտէ յամէն փառաց։

35. Հարսն ես դու Տեառըն նըշանած,
Ի ի հարսանիսըն հրաւիրած,
Դու զարդարեա՛ զքեզ ծաղկազգեաց,
Չի պըսակիս յանճառ փառաց։

36· Այլ մի՛ նմանիք դուք այլ կանանց,
Որք ի յաշխարհս են շաղախած,
Զի դուք ունիք զկարգ հրեշտակաց,
՚Նդ քահանայից ձեր կողակցաց։

37· Նոյնպէս կացէք սուրբ և արդար[1]
Զինչ քահանայն ձեր ժամարար,
Զի մին մարմինըք պըսակեալ,
Մին վարք պիտի ձեզ ըստանալ։

38· Այլ թէ նա է սուրբ քահանայ,
Դու անարժան զինչ սատանայ,
Որքան նա ժամ առնէ ու լայ,
Քեզ բարկութիւնըն չատանայ։

39· Յայս աստիճանքս որք մերձենան,
Ի յանկողնոց պատրաստ կենան,
Այլ աւելի չազտեզանան,
Բայց ի տարօրըն մի անգամ։

40· Իսկ որք չկենան յայս կանոնի՝
Քան զանասուն անարգ կոչի,
Զի նա՛ որ անբան է ՚ւ անհոգի,
Տարին մին հետ մերձաւորի։

41· Յանկա՛ նմանիլ դու հրեշտակաց,
Եւ ակն ունել սուրբ պըսակաց,
Զի ի յաւուր սուրբ հարսանեաց,
Ի յառագաստ մըտցես փառաց։

1: Բ. Նոյնպէս եւ դուք կացէք արդար։

42. Նոքա անբանք են կենդանի,
Որ զահ չունին դատաստանի,
Ցարին մին հետ մերձաւորի,
Ըստ հրամանաց իւր արարչի։

43. Սակայն դու տիպ ես Քրիստոսի,
Ի աստուածագործ յեկեղեցի,
Զկարես կենալ դու յայն կարգի,
Որպէս անբանքն են յաշխարհի։

44. Ընդ հրեշտակաց ես դասակցեալ,
Ի կարգ անբանից չկարես կենալ,
Պատարագես անհոգաբար,
Որպէս հարբած կամ խելագար։

45. Բամք հրեշտակաց հրաբուն դասին,
Դողան յահէն և սարսափին,
Դու հողեղէն մեղօք ի լին,
Ընդ մերձիս յանճառելին։

46. Ոտք կայծականցն անճառելի,
Ի Սրովբէիցն անհրպտելի.
Դու հողեղէն և աղտեղի,
Կու շօշափես զհուրն ի մարմնի։

47. Որպէս ասացն ընդ Մովսէսի,
Զխորհուրդ գործոց քահանայի,
Լո՛յծ ըզկօշիկ, զկին քո յերկրի,
Երբ մերձեցար ի սուրբ տեղի։

48. Ցանկա՛ և դու այսըմ բանի,
Մաքուր մարմնով կալ յաշխարհի,
Պատարագիչ ես Քրիստոսի,
Նման հրեշտակաց լեր ի մարմնի։

49. Նոր աւրհնութիւն քեզ հըրճուանաց,
Անճառագութ Յիսուս Աստուած,
Որ վեր քան զդասըս հրեշտակաց,
Ցուցեր զխորհուրդ հողեղինաց։

50. Տէ՛ս դու զանբան սուրբ կենդանին,
Որ ոչ թողուն յեկեղեցին,
Ու թէ անասունք անդ մտանին,
Այլ ժամ չ՚առնեն յայն տաճարին։

51. Եկեալ ի միտըդ դու քննէ,
Որ քահանայ ես ի կարգէ,
Որ յանբանից չափըն[1] չկացցէ,
Զի՞րդ զՔրիստոս[2] պատարագէ։

52 Բամեալ սուրբ դասք քահանայից,
Զձեզ աղաչեմք արտասուալից,
Մի՛ գործէք զգործ անարժանից,
Մի՛ մասնակցիք[3] տիրասպանից։

53. Այն քահանայն որ մեղիցէ,
Եւ պոռընկի յայլ անկողնէ,
Տան երկու ամ ապաշխարէ
Եւ յայլ խորհուրդ մերձիլ չիշխէ։

1. Ա. կարգն. — 2. Բ. Աստուած։ — 3. Ա. Զլինիք նըման։

54. Ռամիկ էրէց եկեղեցոյ,
Յորժամ սղալիս մեղօք մարմնոյ,
Յեւթըն խորհուրդ եկեղեցոյ,
Զունիս հրաման մերձենալոյ։

55. Այլ որ լըրբի նման Յուդայի,
'Ի յանճառ խորհուրդըն մերձեսցի,
Ընդ Աստուածասպանսըն կարգեսցի,
Կայիափայ և Աննայի։

56. Քահանայն տիպ է Քրիստոսի,
'Ի աստուածագործ յեկեղեցի,
Թէ ունի զգործ սատանայի,
Ի վայր[1] քան զդասք դիւաց տանջի։

57. Եկայք լացցուք ամենեքին,
Ըզքահանայքն որ սըղալին,
Ի գործս մարդկան ոչ են նոքին,
Եւ ընդ մարդկան ոչ տանջեսցին։

58. Այլ որ գիտէ զկամս Արարչին,
Եւ հակառակ գործէ նըմին,
Առցէ ըզգանըս սաստկագին,
Զտանջանք հըրոյն յաւիտենին։

59. Լուարուք ըզբանս այս ահագին,
Զոր տէր սպառնայ յանցաւորին.
Վայ և եղուկ սղալող անձին,
Յայն ահագին դատաստանին։

1. Բ, վեր։

60· Սարսեա՛ այսօր ո՛վ քահանայ,
Եղեր[1] գործով զինչ սատանայ,
Զի՞նչ պատասխան տաս դու նըմա,
Սարսափելի բանից նորա։

61· Ի յանկողինս աղտեղանաս,
Միշտ պոռընկիս՝ անհոգ կենաս,
Ցեւթըն խորհուրդ սուրբ մերձանաս,
Եւ յԱստուծոյ ոչ վախենաս։

62· Իխուծեալ մաշխս ի մէջ հըրոյն,
Ցանանց տանջանքըն դառնագոյն,
Լաս հառաչես ի կըսկըծոյն,[2]
'Ի ոչ ազատիս յանշէջ բոցոյն։

63· Նոյն այդ մարմնովըդ մոլմոքիս,
Որ շաղախեալ կաս ի չարիս,
Աստ ըզդիւաց գործք դու ունիս,
'Ի անդ ընդ նոսա[3] բոցակիզիս։

64· Եթէ[4] ի հրեշտակս ոչ խընայեաց,
Այլ անանցական պատժոք տանջեաց
Դու հողեղէն չարեօք լըցած,
Զի՞նչ կու գործես[5] թէ այդ քեզ մնաց։

65· Ադամ միով պըտղով յանցեաւ,
Վեց հազար ամ չարչարեցաւ,
Դու որ բազում չարեօք մեղար
Քեզ թէ քանի՞ չար կայ պահեալ։

1. Բ. Որ եղեր։ — 2. Բ. Կըսկծագոյն։ — 3. Ա. Նըմա։ — 4 Ա. Զոնի այս տունը։ — 5. Գ. կարծես։

66. Յուցի զխորհուրդ մեծ 'ւ ահագին,
Քահանայից, կանանց նոցին,
Զանան պատրաստ կենալ անձին,
Զի մի' անդարձ փոշիմանին։

67. Նոր կարգ առեր դու հրեշտակաց,
Նոր վարք ստացիր գործոց բարեաց,
Լե'ր օրինակ անճանց բազմաց,
Զի այլք ուսցին պաշտել զԱստուած։

68. Աստուածակերպ լեր ի մարմնի,
Որպէս հրեշտակ յեկեղեցի,
Մի լինիր[1] չար լիրք և լըկտի,
Այլ քաղցրամիտ հեզահոգի։

69. Հրեշտակք սարսին յահէ Փըրկչին,
Եւ Սերովբէք դիմօք ծածկին,
Այսպէս և դու սարսեա[2] յանձին,
Ահիւ մտանել յեկեղեցին։

70. Այլ թէ լինիս լիրք 'ւ անըզգամ,
Զար կատաղեալ որպէս գազան,
Սատանայի ես կերպարան,
Որք յԱստուծոյ չերկընչեցան։

71. Նոյնպէս և դու չարեօք պարծիս,
Զօրէնս յոչինչըս համարիս,
Ուտես 'ւ ըմպես ու պոռընկիս,
Որպէս ըզշուն լըրբերեսիս։

1. Բ. լինիք։ — 2. Ա. սարսեալ։

72. Գաս մըտանես յեկեղեցի,
Անխոստովան և աղտեղի,
Սուրբ զօրութիւնքն որ անդ լինի,
Ցեկեղեցոյ անտի փախչի։

73. Իսկ դու զազիր գործով ի լի,
Լըրբեալ դիմօք նման Յուդայի,
Մերձիս խորհուրդն անճառելի,
Ուստի[1] Սրովբէն ահիւ սարսի։

74. Այսպէս և դու սարսեա՛ յանձին,
Զըմտանել անսուրբ յեկեղեցին,
Զի նոյն Աստուածն է ահագին[2],
Բնակեալ փառօք ի տաճարին։

75. Նոյնպէս Նաբաթ և Աբիութ,
Որ արարին զայս բանս անփոյթ,
Մըտին խընկել[3] սուրբ սեղանոյդ,
Հրով այրեցան մեզ ի խորհուրդ։

76. Ելեալ ի բեմըն խընկարկես,
Զանճառ խորհուրդն պատարագես,
Անշէջ հըրով զքեզ կու վառես,
Զայդ յետին օրըն տեսանես։

77. Զի՞նչ կու շահիս դու յայդ բանէ,
Երբ զքեզ անշէջ հուրըն մատնէ,
Եթէ սղալեալ ես ի կարգէ՝
Մինչև ի մահ[4] ապաշխարէ։

1. Ա. Որով. — 2. Բ. անքննին։ — 3. Բ. խնկարկել։ — 4. Բ. Գ. Գնա լալով։

78. Այլ թէ կացեալ ես ի կարգի,
Բայց չես պատրաստ պատարագի,
Եւթըն խորհուրդն որ ըստ կարգի,
Մի՛ մերձենալ յեկեղեցի։

79. Ցանկողնոց քոց հեռի՛ կացիր
Ի տարին մին հետ մերձեցիր,
Մի՛ քան զանբանքն այլ խիստ լըրբիր,
Մի՛ քան ըզշուն միշտ[1] կատաղիր։

80. Սարսեա՛ հոգով ի Քրիստոսէ,
Որ զծածուկ գործք հոգոյդ քննէ,
Թէ չկարես կալ զատ յանկողնէ,
Սուրբ խորհըրդոյն զքեզ հրաժարէ՛։

81. Բանք տեառն ահեղ և սոսկալի,
Դու անարժան և ազտեղի,
Մի՛ զքեզ մատնել խեղճ ու գերի,
Մեծ 'ւ ահագին դատաստանի։

82. Աշխարհական վարք դու ունիս,
Միշտ յանկողինդ կու սըխալիս,
Դու միշտ գործով նոցա նմանիս,
Որք շաղախեալ կան ի չարիս։

83. Նոյն դու մըտօք զայս բանս քննեա՛,
Միշտ գործակից ես դու նոցա,
Միայն անունդ է քահանայ,
Ջունիս սուրբ վարք քան ըզնոսա։

1. Բ. Մի՛։

84. Քննիչ գործոց կայ քեզ ծածուկ,
Զամէն հարցնէ մէն մէն յատուկ,
Թէ ինձ չլսես այսօր գաղտուկ,
Յետոյ գոչես[1] դառն և տաղտուկ։

85. Սուտ է այդ վարքըդ զոր ունիս,
Մի՛ կալ անհոգ՝ որ յայդ մեռնիս[2],
Զանա՛ որ յայդ գործոյդ դարձցիս,
Զի մի՛ անշէջ հուրըն մատնիս։

86. Ի քէն[3] խնդրէ զօծմունք շնորհին,
Որով օծար ի կարգ շնորհին.
Որք զայս մաքուր ոչ պահեցին,
Մատնէ ի հուրն յաւիտենին։

87. Խնդրէ և կարգըս հրեշտակին,
Եւ զպատարագս զոր մատուցին,
Զեւթըն խորհուրդն որ ըստ կարգին,
Թէ սրբութեամբ զայն գործեցին։

88. Ըստ այնմ[4] զքանքարըն զոր առին,
Հարցնէ թէ զո՞րպէս յարգեցին,
Թէ շահեցո՞յց[5] նա պըսակին,
Ապա թէ ոչ՝ պատժէ զնոսին։

89. Բամից ծնընդոց աւազանին,
Դէտ կարգեցար դու յաշխարհին,
Թէ չխրատեցեր զհօտն ըստ կարգին,
Արիւնն ի քէն կու պահանջին։

1. Ա. կոչիս։ — 2. Բ. Գ. որ յայդ մեռնիս։ — 3. Բ. ի ձէնջ։ — 4. Բ. Ըստ այնմ և։ — 5. Բ. թէ շահեցայց։

90. Այս ամենայն ահ դառնագին,
Կայ ի վերայ քահանային,
Զոր թէ չպահեն զայս ըստ կարգին,
Խընդրէ զհամար նոցա մին մին։

91. Ցարակուսեալ եմ ես յանձին,
Թէ վի՛նչ տացուք զպատասխանին,
Զի առաք զկարգ աստուածային,
Կացաք գործաւք սատանային[1]։

92. Նըստի յաթոռ երկնից արքայն,
Հարցաքըննէ զայս ամենայն,
Ցորմէ երկինք ՝ւ երկիր դողան,
Մենք վի՛նչ տացուք նմա պատասխան։

93. Ո՛վ հողեղէն և եղկելի,
Որ քահանայ ես ըստ կարգի,
Լաւ թէ չէիր ծընեալ յերկրի,
Մեծ բարկութիւն կայ առաջի։

94. Յանկաս առնուլ զկարգ հրեշտակի,
Կենաս գործովք սատանայի,
Ցորժամ հարցնէ Տէրըն յայտնի,
Զի՞նչ տաս նըմա պատասխանի։

95. Ուտես ՝ւ ըմպես միշտ անխափան,
Զմարմինդ բըտես որպէս գազան,
Առնուս զարիւն ժողովըրդեան,
Ես եմ ասես ձեր քահանայն։

1. Բ. անատնային, — 2. Բ. Զի մեծ։

96. Իիւլթես քեզ զանձըս բարկութեան,
Մ՚նաս պարտական բազմաց արեան,
Հովիւ կարգիս ժողովրդեանն,
Եւ դու լինիս նոցին գազան։

97. Նոքա ոչխարք են յաշխարհի,
Եւ դու հովիւ կարգեալ հօտի,
Թէպէտ զնոսա գայլըն տանի,
Զվարձկանդ չհոգաս զցաւն ոչխարի[1]։

98. Ցըրուէ գազանն զնոսա մէն մին,
Զհետ զանազան գործոց չարին,
Եւ չէ քեզ փոյթ վասն ոչխարին,
Զի դու վարձկան ես քո շահին։

99. Քրիստոս ասաց Հրէից ազգին,
Ես եմ հովիւըն քաջ հօտին,
Զանձն իմ դընեմ վերայ նոցին,
Եւ մեռանիմ վասըն հօտին։

100. Այլ որ վարձկանք են նոյն հօտին,
Չէ փոյթ նոցա վասն ոչխարին,
Գազանք ցրուեն զնոսա մէն մին,
Եւ նմա փոյթ չէ ամենևին։

101. Հօտքըն ցըրուին հետ գազանաց,
Ի զանազան գործըս չարեաց,
Իսկ որ վարձկանն է ոչխարաց,
Միայն հոգայ զվարձս ապրանաց։

1. Բ. չունի ոչխարի։

102. Առնեն ըզգործն ի կիրակին,
Եւ գողանան զինչս օտարին,
Յիշուցքըն տան և պոռընկին,
Եւ այս փոյթ չէ քահանային։

103. Նա միայն տէր կենայ հասին,
Եւ այլ ցաւ չէ թէ կորընչին,
Որ[1] խըրատէ թէ զըղջասցին,
Եւ կամ զյանցանս խոստովանին։

104. Արդ զոչխարաց համարս մէն մին,
Զոր գողք և գայլըն կորուսին,
Խընդրէ զհաշիւ յօրն ահագին,
Քահանայէն զարիւնս նոցին։

105. Յայտնէ զայս բան աստուածային,
«Դէտ կացուցի ըզքեզ նոցին».
Թէ դու չազդես անօրինին,
Արիւն նորա ի քէն խընդրին։

106. Իսկ դու թէ զգոյշ կենաս անձին,
Միշտ խըրատես զամենեսին,
Դու ազատիս[2] յարեանց նոցին,
Միայն քո գործքն ի քէն խընդրին։

107. Յայսքան խըրատ քահանայից,
Եւ սուրբ կանանց բարեպաշտից,
Եւ թէ առնեն զոր գըրեցից,
Առցեն զպըսակըն ծաղկալից։

1. Բ. Ոչ։ — 2. Բ. ազատեալ։

108. Նոքա զայս բանքըս թէ առնեն,
Ընդ հրեշտակաց դասուն պարեն,
Ընդ Քրիստոսի թագաւորեն,
Ի անճառական փառսըն փայլեն:

109. Մի համարիք զօրէնս տուգանք,
Այլ խընդութիւն և փառք և կեանք,
Զի որ պահէ զոր ասա գրեցան,
Առցէ զպըսակն անճառական:

110. Արդ օրհնութիւն Տեառն անբասիր,
Որ եւս զօրէնս կենաց պատճառ,
Եւ որ պահեն զնա սըրբարար,
Լինին սըրբոցըն հաւասար:

ԿԵՐԹՈՒԱԾ ԺԹ

Դարձեալ վասն կուսակրօն քահանայից, ժառանգաւորաց սրբոց, թէ որո՞յ շնորհի հասին, կամ ո՛րպէս պարտ է կեալ արժանապէս պատարագողացն[1]։

1. Ցեսի ըզփառան անճառելոյ,
Ի զանազան որակ լուսոյ,
Պէս պէս նըշոյլք նոցին գունոյ,
Ջմայլեաց ըզսիրտս մասանց հոգոյ։

2. Ի զանազան փառքն անեղին,
Անճառակերպք և անքընին,
Թէ որ բաղձայ սիրով նըմին,
Ցուցցէ զպէսպէս փայլմունք շնորհին։

3. Բամեալ ծաղկանց որ ի հողէ,
Գոյնք զանազան որ հոտ[2] շնորհէ,
Քանի՛ քան զայն իւր փառքն իցէ,
Ի այլ զանազան զոր նա գիտէ։

4. Ասէ Դաւիթ զայս խորհըրդոյ,
Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ,
Թ՝ որ զիս ծաղկեաց յայնքան լուսոյ,
Քանի՛ քան զայս զարդ նըմա գոյ։

5. Ոամիկ ստեղծուածք արարածոց,
Պէս պէս զարդարք ունին գունոց,
Նա՛ որ զարդարքն շնորհէ այլոց,
Իւր փառքն անճառ է յեղելոց։

1. Ա. Օր. Պալեան Եպ. «Հայ Աշուղներ» էջ 212։ Բ. Օր. Քիւ 23բ։ Տաղաչափութիւն 4—4, — 2. Բ. ի հոտ։

6. Արեգակն ասաղ է լուսափայլ,
Որ է մատանց նորին ստեղծեալ,
Քանի՛ քան զայն լոյս է անճառ,
Ստեղծող նորին անճառափայլ:

7. Քրիստոս սակաւ զլոյսն իւր փայլեաց,
Որ ի Թափօր ճառագայթեաց.
Զարեգական լոյսըն ծածկեաց,
Եւ զառաքեալսն ուշաթափեաց:

8. Եթէ բոլոր զլոյսն իւր յայտնէ,
Զայն որ աշխարհս տանել կարէ,
Այլ ի Թափօր[1] խորհուրդ յայտնէ,
Թէ արդարոցն այսչափ իցէ:

9. Այսպէս և խաչն ի Գողգոթա,
Ճառագայթեաց զլոյսըն նորա,
Եւ արեգակն որ լոյս կու տայ,
Ծածկեալ լինէր լուսով նորա:

10. Լոյս է անճառ անեղն Աստուած,
Ունի պէս պէս փայլմունք փառաց,
Որ գոյն շնորհէ պէս պէս ծաղկանց,
Քանի՛ քան զայն ինքն է ծաղկած:

11. Սրովբէքն ըզդէմս ծածկէին,
Հայել ի նա ոչ կարէին,
Եւ բազմաչեայքն ոչ բաւէին
Ըմբռնել զպէսպէս զփառան անճառին[2]:

12.

13.

14.

15.

16.

17.

1. Բ. Թափուր, — 2. Ա. անճառելին:

12. Իսկ եղելոցս ընդհանրական,
Զանազան փառք տայ եղական,
Ըստ իւրաքանչիւրոյ բնութեան,
Տայ զարդարանքս յանգ և արժան։

13. Իւթականացս այս ըզգալի,
Տրւեալ է փառս ազգի ազգի,
Այլ ազգ ծաղկանց ՚ւ այլ ազգ երկնի,
Մարդկան արհեստ ազգի ազգի։

14. Նոյնպէս վերնոցըն գաւառի,
Տրւեալ է զփառս անճառելի,
Ոյժ զանազան և հրաշալի,
Ըստ իւրաքանչիւր դասակարգի։

15. Երկու ազգ փառք տայ եղելոց,
Այլ ազգ զգալեաց ՚ւ այլ ազգ վերնոց,
Զանճառական փառան զբւարթնոց,
Եւ ըզգալի ըստորնայնոցս։

16. Արդ օրինակ տամ քեզ յայտնի,
Կըրկին փառացն ազգի ազգի,
Մի արեգակն է աշխարհի,
Բայց կըրկին լոյս անտի ծագի։

17. Յանկալի լոյս է ճառագայթն,
Եւ այլ նուազ լոյս ի սպիտակ,
Պայծառն վերնոց է օրինակ,
Իսկ ստորնայնոցս լոյսն ի սպիտակ։

18. Այլ օրինակ քեզ յատկական,
Որ իմանաս՝ ուղիղ ըզբան,
Այլ ազգ է լոյսըն լուսնական,
Ի այլ ճառագայթն արեգական։

19. Նոյնպէս և փառքըն վերնական,
Նմանի լուսոյն արեգական,
Իսկ լոյս լուսնին գիշերական,
Նմանի փառացս այս երկրական։

20. Լկեալ ի միտըս դու քննէ՛,
Թ՝որն է պայծառ ի յայսցանէ,
Արեգականն որ ճաճանչէ,
Եթէ լուսնին ի գիշերէ։

21. Զայն ճառագայթն որ տայ վերնոցն,
Տայ և ըզնոյն մարդկան սըրբոց,
Զանճառ շընորհըք պէս պէս լուսոց,
Որպէս շնորհեաց Առաքելոցն։

22. Արդ Առաքեալքն ամենեքին,
Եւ պասք սրբոցն ի միասին,
Զհոսանս շնորհաց Հոգւոյն սրբին,
Ըզճառագայթն աստուածային։

23. Յանճառ շնորհէն զոր և առին,
Պէս պէս հըրաշըս գործէին,
Եւ որոց ձեռըն դընէին,
Տային լեզուացն ըզգիտուքիւն։

24.

25.

26.

27.

28.

29.

24. Սոյնպէս և որք բաղձան նըմին,
Եւ փափաքին անճառ շնորհին,
Տայ և նոցա զոր ինչ կամին,
Զանճառականն և գերկնայինն։

25. Բայց կայ պատճառ բանիս կըրկին,
Զ'ոմանք առնուն 'ւ ոմանք զըրկին,
Լըսէ 'ւ ուսիր զպատճառ սոցին,
Եթէ վասն էր բազումք զըրկին։

26. Աըդ որ ցանկայ փառաց երկըի,
Եւ զբաղանացն ազգի ազգի,
Զայն տայ նըմա զոր ինչ կամի,
Եւ ոչ տայ զայն յորմէ փախչի։

27. Նա ծածկագէտ յամենայնի,
Ինննէ զխորհուրդ մարդկան սըրտի,
Զոր ինչ բաղձայ և փափագի,
Զայն տայ նըմա պարգևք ձըրի։

28. Ինիստոս որ տայ զանճառ բարի,
Նա զայս ուսոյց մարդկան ազգի,
Թէ զոր խընդրէք՝ առնուք յերկրի,
Եւ որ բախէ նըմա բացցի։

29. Ընտրեա՛ դու քեզ ի քում սըրտի,
Թէ ո՞րն է լաւ և ցանկալի,
Այս անցաւո՞ր որ կորընչի,
Թէ կեանքն անանց 'ւ անճառելի։

30. Քրիստոս Միածինն անճառական,
Որ զարիւնդ եհեղ վասըն մարդկան,
Նա ոչ խնայէ որոց բաղձան,
Առնուլ ըզշնորհան անճառական:

31. Վասն այն ոմանք զարիւնս հեղին,
Ի այլք ի լերինս սովեալ ճրգնին,
Զի այն շնորհացըն հասանին,
Որ է անճառ և աստուածային:

32. Արդ որ վառին ի սէր նորին,
Վառի և շնորհն այն ի նոսին,
Ցընծան հըրճուին յանճառ շնորհին,
Որպէս և դասք մեռասանին:

33. Նոյնպէս և դու յանկա՛ նըմին,
Վառել ի սէր յանճառ շնորհին,
Զի նա է շող աստուածային,
Ցոր արեգակն ի մեզ ծագին:

34. Արդ նոյն շողայ անճառ շնորհին,
Անճառն Աստուած գայ ի հոգին,
Եւ ամենայն շնորհօք լըցցին,
Գիտել զխորհուրդ ապագային:

35. Նա է յայտնիչ ծածուկ բանին,
Ուր նա լինի ծածուկքն յայտնին,
Ի այլ զանազան հըրաշք փայլին,
Անճառակերպ հոգոյ նորին:

36.

37.

38.

39.

40.

41.

36. Խանդաղատեա՛ և զու նըմին,
Աչճառական մեծի շնորհին,
Զի նա բերէ զԱստուած Հոգին,
Հոգի մարդոյն բոլորովին։

37. Ընդ որ առաքեալքն ամենեքին,
Նովին շնորհօք առին զհոգին,
Զի նախ հրեղէն լեզուք տեսին,
Ի ապա առին զԱստուած Հոգին։

38. Բամեալ մասունք հոգոյ քոյին,
Եւ զօրութիւնք տասընորդին,
Մի մի մաքրեա՛ յաղտոյ չարին,
Զի բնակարան լիցի շնորհին։

39. Աչճառ շընորհքն աստուածայինն,
Ունի կըրկին ինչ զօրութիւն.
Նախ զի զԱստուած բերէ հոգին,
Եւ հրաշագործ առնէ զնոսին։

40. Տե՛ս զառաքեալն որ զայն առին,
Հոգով սըրբով լըցան նոքին,
Առին զլեզուացն ըզգիտութիւն,
Պէս պէս հրաշք կատարէին։

41. Որոց նոքա ձեռըն դնէին,
Տըւեալ լինէր նոցա Հոգին,
Տե՛ս զի ի ձեռն անճառ շնորհին,
Գայ և բնակէ Աստուած Հոգին։

42. Իւիք լինի մեծ անճառ շնորհին,
իմաստք, հաւատք և սրբրութիւն,
Հեզ, երկիւղած, խոնարհութիւն,
եւ սուրբ գբրոց ունկընդրութիւն:

43. Յամաք լինել յաղտոյ մեղաց,
Դատաբկանալ յամէն չարեաց,
Զի որ լցեալ է յայլ իրաց,
ի նա չբկայ տեղիք շնորհաց:

44. Այլ որ դատարկ է ի չարեաց,
եւ սառուցեալ յամէն մեղաց,
եւ բորբոքեալ սիրով Աստուած,
Նա միշտ լցցի յանճառ շնորհաց:

45. Ոամիկ խորհուրբքս մարմնական,
'ի անդամք մարմնոյդ և զգայարան,
ի գործոց իւրեանց դատարկանան,
Լինին շնորհացըն բնակարան:

46. Այլ որ ընչից սէրըն վառի,
Ուտէ 'ւ ըմպէ և պարարի,
Հոգին Աստուած անտի փախչի,
Զի տեղ չբկայ որ նա բնակի:

47. Քանի որ լի է արատով,
Հոտեալ նեխեալ զազիր գործով,
Նա բնակարան դիւաց գոլով,
եւ մոռացեալ զԱստուած հոգով:

48. Իսկ որ ցանկայ անճառ շնորհին,
Թողու ըզկամքըն մարդկային,
Զագահութիւն և զծուլութիւն,
Եւ զսէր ընչից անցաւորին։

49. Նոր կամք և վարք ստանալ պիտի,
Թողուլ զմարմնոյ կամքն որ ունի,
Այնպէս անճառ սիրով վառի,
Զաշխարհս յոչինչըս համարի։

50. Երկու տերանց լինել ծառայ,
Զկարես առնել զկամըս նոցա,
Վասն այն ըզմինըն թող 'ւ ատեա՛,
Զորն որ կամիս բոլոր սիրեա՛։

51. Այլ թէ զերկուքըն ծառայես,
Ի յերկոցունցն դատարկ ելցես,
Աշխարհս թողու զքեզ որ սիրես,
Եւ յայն կենացն ինչ որ գտանես։

52. Ցանկաս ընչից ազգի ազգի,
Դոքա խաբեն զքեզ յաշխարհի,
Ցորժամ աշխարհս այս անցանի,
Ում ցանկացար ոչինչ լինի։

53. Ընդ այս անցաւոր կեանս որ հայիս
Ցորժամ անցնի փոշիմանիս.
Ցանցեալ գործոյն ոչինչ շահիս,
'Ի ի տանջանացն ոչ ազատիս։

54· Նոքա որ զայս կեանս ընտրեցին,
փոշիմանեալ դառարկ գնացին,
Զլուսնական լոյսըն սիրեցին,
Զարեգական լոյսըն չտեսին։

55· Եկեալ ի միտս մորմոքին,
Ջինչ գործեցաք մեք ընդ անձին.
Լան, հառաչեն և նըւաղին,
Եւ այն լուսոյն այլ չըհասանին։

56· Իւրթ մարմնական այս կենցաղոյս,
Դառնայ փոշի ցընդեալ հողոյս,
Իսկ որ սիրեն զանանցըն լոյս,
Ձառագայթեն փառօք մարմնոյս։

57· Քան զայս այլ ինչ կայ ցանկալի,
Յետոյ մարմնով անմահասցի,
Աբեգական նըման փայլի,
Թագաւորել ընդ Քրիստոսի։

58· Այս է մեծ գործ անճառ շնորհին,
Որ զմեզ յանճառ փառսըն տանին,
Յայս կեանքս Հոգով սըրբով լըցին,
Ի անդ ժառանգեն զանճառ բարին։

59· Հասնիլ Ջանա՛ յանճառ շնորհին,
Ջայս ամենայն դաւանողին,
Յայս կեանս ծաղկէ լուսով զհոգին,
Ի անդ պըսակէ յանճառելին։

60. Ա՛յսօր դու սկիզբն արա բանին,
Շինել տաճար անճառ շնորհին,
Նիւթ ժողովեա՛ այն շինուածին,
Զպէսպէս ակունս բարեաց մասին:

61. Նոր հիմն եղեալ է հրաշագին,
Աստուածն Յիսուս յոյն անքընին.
Նոր հիմնարկեա՛ զքեզ ընդ նմին,
Շինել անշարժ զանխախտելին:

62. Նա հուր վառեալ է զլոյս շնորհին,
Թէ փայտ և խոտ շինես այրին,
Ոսկի՝ւ արծաթ ակունք պիտին,
Որ յարմարի այն շինուածին:

63. Ա՛յլ թէ փայտ՝ւ եղէգն և խոտ շինիս,
Երբ զայն այրէ դու մորմոքիս.
Ա՛յլ թէ պայծառ նիւթով շինիս,
Յորժամ վառէ ճառագայթիս:

64. Յայտնէ և զայս բանիւ Պօղոս,
Թէ հիմն է եղեալ Յիսուս Քրիստոս,
Զոր ինչ շինեն ի վրայ այժմոյս,
Հրով յայտնեսցին գործք շինուածոյս:

65. Իսկ դու ի վրայ հիմունս շինես,
Փայտ և եղէգն ի խոտ դիզես,
Յորժամ վառչի այրէ զգքեզ,
Եւ այն բոցոյն այլ չելանես:

66. Յաւ և կըսկիծ բերէ դա քեզ,
Այդ քո շինուածքդ որ կու գործես,
Ջանա՛ քակել զոր կու նիւթես,
Այլ նոր շինուածք տես որ գործես։

67. Ընդ այդ հիմանդ որ կու շինես,
Նըման նըմին նիւթ հաւաքես,
Հիմն այն Քրիստոս է զոր պաշտես,
Ահիւ շինեա՛ զոր ինչ գործես։

68. Նոր ազգ ակունք դու հաւաքէ,
Նոր մաքրութեան վարք ի սրտէ,
Այդ չէ ի բան զոր կայ ցրուէ,
Որ զքեզ յանշէջ հուրըն չայրէ։

69. Ժամատունն երկրիս է օրինակ,
Տաճարն՝ դրախտին յորմէ անկաք,
Իսկ բեմն երկնիցն՝ ուր կան հրեշտակք,
Սեղանն՝ աթոռն աստուածաբնակ։

70. Աստ ի տաճար դրախտին մըտցես,
Բեմն է երկինքն ուր ելանես,
Սեղանն աթոռն է ուր կանգնես,
'Ի ի տիպ Քրիստոսի պատարագես։

71. Մատամբ զԱստուած դու շօշափես,
Աչօք զանտեսըն տեսանես,
Ջհուր կայծականցըն ճաշակես,
Որպէս սրովբէն՝ այլոց բաշխես։

72. Այլ սրովբէն ոչ իշխէր մերձիլ,
Հուր կայծականցն բոցատեսիլ,
Այլ ունելոօք ջանայր հրպիլ,
Զի սարսափէր ի հրոյն այրիլ։

73. Բամք հրեշտակացն անմարմնական,
Ցահէ նորին սարսեալ դողան,
Դու շօշափես քոյին ձեռամբ,
Զոր բազմաչեայքն աչօք չտեսան։

74. Այսպէս և դու սարսեա՛ յահէն,
Ցորմէ դողան դասքըն հրեղէն,
Մի՛ կալ անմիտ 'ւ անառնօրէն,
Որ չկիզանիս ի հրոյ բոցէն։

75. Բամք ընտրելոցն ամենեքեան,
Որք տեսուքեանն արժանացան,
Ոչ իշխէին հայել ակամբ,
Որպէս Մովսէս և Եղիայն։

76. Այսպէս և դու սարսեա՛ յանձին,
Ցորոյ յահէն երկիր շարժին,
Ակիւ մերձեա՛ յանհառելին,
Ցորմէ սրովբէք դիմօք ծածկին[1]։

77. Յանկան հրեշտակք այղըմ շնորհաց,
Զոր ետ Աստուած հողեղինաց,
Դու շօշափես զանճառն Աստուած,
Որ է անտես ի հրեղինաց։

1. Ա. ծածանին։

78· Ընդ որ փափաքեալ հրեշտակք ցանկան,
'Նղ որ աղօտս[1] շնորհացս անճառական,
Բաղձան տեսնուլ և ոչ տեսան,
Զոր մարդկային ազգիս տուան։

79· Նոքա տեսնուլ չկարողացան,
Սերովբէից դասքն ամենայն,
Ծածկեալ զիմօք յահէն Դողան,
Սուրբ սուրբ երգեն ձայնիւ գոչմամբ։

80· Սուրբ լեր և դու նըման նոցին,
'Ի այնպէս սարսեա՛ որպէս նոքին,
Զի նոյն Աստուածն է ահագին,
Որ ի սեղան պատարագին։

81· Ընդ հրեշտակացըն կարգեցար,
Սպասաւորել Տեառն անընդատ.
Մի՛ ապրանաց հետեւանալ,
Եւ անկելոց դասուն ցանկալ։

82· Բամեալ մանկունք եկեղեցեաց,
Թառնեալ ի գունդս հրեշտակաց.
Եկեղեցին՝ տուն հարսանեաց,
Դուք յաւագասա փառօք բազմած։

83· Բարբառք ձայնից մեր հրճուանաց,
Հառաչէցէք միշտ առ Աստուած,
Լուցէք ըզՔահըս լապտերաց,
Զբուրմունք խընկոցըն բուրվառաց։

1. Բ. աղօթ.

84. Ոմանք հոգան զճանճն ու զտաւար,
'Ի եկեղեցին՝ մուխ ու խաւար,
Ոչ խունկ 'ւ ոչ ձէթ 'ւ ոչ ժամարար,
Ի պաշտօն կռոցն են պարապեալ։

85. Յանկան ոմանք բնակիլ ի գեղ,
Հայել յարատ ուտել 'ւ ըմպել,
Արծաթս և ինչըս ժողովել,
Զկամս և զմարմին իւրեանց պաշտել։

86. Ընդ հրեշտակացն ըզկարգն առին,
'Ի ի կարգ կանանց խառնեալ շըրջին,
Որք տեսանենըն՝ գայթակղին,
Եւ յԱստուծոյ յուսահատին։

87. Նոքա հրեշտակք են անուանեալ,
Բայց անկելոց դասն են խառնեալ,
Զվանք և զպաշտօն Տեառըն թողեալ,
Սուրբ կարգակցացն են արտաքսեալ։

88. Աս կանոնքն առ այնպիսին,
Որ կուսակրօնքն ի գեղ բնակին,
Թէ նըզովեալ է այնպիսին,
Եւ ժողովուրդն իւր ընդ նըմին։

89. Ոամիկ ժողովք հաւատարիմ,
Հալածեցէք դուք զայնպիսին,
Զի որք զնոսա ընդունեցին,
Ասցեն կըրկին զանէծք նոցին։

90. Իսկ որ ունին սէր առ Աստուած,
Լինին հնազանդ սուրբ կանոնաց,
Չկենան ի դուրս ի վանօրաց,
Այլ ի կարգի սուրբ կուսանաց։

91. Թանդաղատեա՛ սըրտիւ քոյին,
Եւ փափագեա՛ անճառ շնորհին.
Չի ճաճանչք լուսոյ ճառագայթին
Չանճամբ քոյով փայլատակին։

92. Ընդ նոյն շնորհացն անճառելի,
Աստուած առ քեզ եկաւորի.
Տեսցես զընթացք նորին հեռի,
Չերդ ճառագայթ փայլըս փայլի։

93. Բամեալ մասունք հոգոյ քոյին,
Ծաղկազարդի լուսով շնորհին.
Եւ զուարճացեալ հըրճուիս յանձին,
Պէս պէս փայլմանցն որ քեզ յայտնին։

94. Աստուած անտես է 'ւ անքննին,
Չկարես տեսանուլ զանճառելին,
Այլ զհետ ոտից գնացից նորին,
Տեսցես զերդ բոց զանճառելին։

95. Տեսցես ըզհետ ոտից նորին,
Որ միշտ առ քեզ երթևեկին,
Որպէս ըզբոց վառեալ փայլին,
Անճառակերպ ճառագայթին։

96.

97.

98.

99.

100.

101.

1. Ա. Ե

96. Քանզի յայտնեաց Աստուած յերկնից,
Ըստ Եսայեայ սըրբոց բանից,
Զտեղի հեռոյ իմոյ ոտից,
Ասէ Աստուած, փառաւորեցից։

97. Բայց թէ դու տեղ լինիս գնացից,
Երթևեկոյ նորին ոտից,
Անճառապէս ճառագայթիս,
Ա՛ստ անաուտ բանին փառաւորիս։

98. Անճառ բանին հաւատասցուք,
Ի՛ ի Բրիատոսէ զայս բանս ուսցուք,
Թէ՝ Ես և Հայր առ նա եկեսցուք,
Եւ օթեւանս զնա արասցուք։

99. Նոյն Եսայեաւ[1] զայս բանս ասէ,
Զերթևեկելն առ մեզ յայտնէ,
Զտեղի հեռոյ ոտից ասէ,
փառաւորեցից ուր երթիցէ։

100. Իսկ որք ցանկան այսըմ բանից,
Բաղձան փըրկչին երթևեկից,
Ցընծան տեսլեամբ ոտին հեռից,
փառաւորին անճառ հրաշից։

101. Յոլմունք լուսոյ ճառագայթից,
Ճառագայթէ ի նորին հեռից,
Եւ զհետ տեղւոյն նորին ոտից,
Հառաչելով համբուրեցից։

1. Ա. Եսայեաս։

102. Յուցեալ և զայս մարգարէին,
Տեսեալ զտեղի ոտից հետին,
Երկբրպագէր պատուանդանին,
Ուր և կացեալ էր ոտք նորին։

103. Ասէ զարձեալ նոյն Եսայեայ,
Հետքն այն երկիր է շափիւղայ,
Ներքոյ ոտից հետից նորա,
Որպէս ըզհուր շրջեալ ցոլայ։

104. Նոյնպէս եղև լեառնն Սինեայ,
Հրով վառեցաւ ընդ գալ նորա,
Եւ վերնատունն իջմամբ նորա,
Հրով վառեցաւ մեծ քան Սինեայ։

105. Կազմեա՛ դու զքեզ տաճար նորա,
Զի միշտ առ քեզ երթայ ու գայ,
Ի գնացից հետից ոտից նորա,
Պայծառանաս զերդ շափիւղայ։

106. Ահա են ընթացք ոտից նորա,
Որպէս եղև լեառնն Սինեա,
Մովսէս տեսեալ զհետս նորա,
Պայծառացան երեսք նորա։

107. Յընծացան դասքըն մեծասան,
Իջմամբ Հոգւոյն ի վերնատանն,
Անճառ շնորհօք նոքա լըցան,
Եւ գործէին հրաշք զանազան։

108.

109.

110.

111.

112.

113.

108. Արդ քահանայ սուրբ ժամարար,
Յանկա՛ շնորհացն անճառափայլ,
Զքեզ պատարագ տուր անբասառ,
Յանճառն Աստուած միշտ միանալ։

109. Խիւթով մարմնոյդ քո երկրական,
Լեր որպէս լոյս անապական,
Ի՛ որպէս ծաղիկ լեր անթառամ,
Որ անուշ հոտն ի քէն բուրան։

110. Ղօղեալ փախիր դու ի հնարից,
Զար ցանկութեանց մարմնոյ ախտից,
Մի՛ հետևիր սիրոյ ընչից
Զի մի զբրկիս յայսքան հրաշից։

111. Անճառ բանին ես սպասաւոր,
Մի՛ ծառայել գինչքն երկնաւոր.
Աստ կորընչին ինչքն անցաւոր,
Դու անդ երթաս խեղճ ու մոլոր։

112. Յանկա՛ վառիլ սիրով յԱստուած,
Ձառագայթիս յանճառ շնորհաց.
Զերդ Բագարատն յաշակերտաց
Հրով վառեցաւ ի տես բազմաց։

113. Ընդ Բագարատայ հայրապետին,
Որ էր վառեալ լուսով շնորհին.
Հրով վառեցաւ մէջ ամբոխին,
Որպէս ըզլոյս բոլորովին։

114· Ներկեա՛ զհոգիդ լուսով շնորհին,
Որ ճառագայթիս նըման նըմին.
Զի մի՛ այլ ներկ խաւարային
Զքեզ փոփոխէ որակ չարին։

115· Լոյսըն հերքիչ է խաւարին,
Զայս Տէրն ասաց սըրբոյ գընդին.
Թէ չգոյ ի քեզ մաւն խաւարին՝
Բոլորըն քո լոյս եղիցին։

116· Ուղիղ խըրատ տամ քեզ յայտնի,
Որ ճանաչես զքեզ յաշխարհի.
Թէ կայ ի քեզ շնորհաց տեղի,
Աշխարհս ոչինչ քեզ կու թըւի։

117· Իւթ մեծ շնորհին անճառական,
Հանել աշխարհս յաչաց մարդկան.
Այնպէս յԱստուած վառին բաղձմամբ,
Որ յայն սիրոյն ոչ կըշտանան։

118· Սուրբքն ամենայն զարիւնս հեղին,
Մերկ՝ ի լերինըս շըրջէին.
Տե՛ս դու ըզչափ սիրոյ նոցին,
Թ՝որչափ սիրով զնա սիրեցին։

119· Ուսի՛ր և դու զվարըս նոցին,
Վառիլ հոգով ի սէր Փըրկչին,
Փոխան արեան Տեառն ի խաչին,
Պարտ է հեղուլ զարիւնս անձին։

1. Բ. յարակ։

120. Յայսքան բանիցս որ ասացան,
Յանկա՛ շնորհացն անճառական.
Զի որք չունին ըզշնորհքըն զայն՝
Զուր և ունայն գատարկ մընան։

121. Նա է որ տայ աբիանալ,
Հըսկել, պահել 'ւ յաղօթըս կալ.
Ի սըրտմտութեան՝ ուրախանալ,
'Ի փորձուքիւնըն քաջ մընալ։

122. Շնորհքն այն լոյս է 'ւ անճառական,
Եւ Աստուծոյ է սեփական.
Զերթ ճառագայթ արեգական,
Նա յԱստուծոյ է անբաժան։

123. Ընդ որում շնորհքն այն եղիցի,
Աստուած առ նա եկաւորի.
Նախ այն շընորհքըն ծաւալի,
'Ի ապա Աստուած ի նմա յայտնի։

124. Նա զՀոգին սուրբ ի քեզ բերէ,
Պէս պէս հըրաշըս կատարէ.
Նա կուսանաց սուրբ վարք շնորհէ,
Եւ զքահանայս մաքուր պահէ։

125. Որպէս զոսկի մաքուր փայլմամբ,
Պահէ զմարմինն անապական,
Վառէ ի սէր ընդ բորբոքմամբ,
Մինչ զանցաւոր կեանքս ուրախանան։

126· Բամբ սըրբասնեալ քահանայից,
Որք հրեշտակացն էք դասակից·
Հառաչեցէք գոչմամբ սըրտից,
Առնուլ ըզշնորհն անճառ հրաշից։

127· Հառաչեցէք միշտ առ Աստուած,
Բանալ ըզդուռն անճառ շնորհաց·
Զի յայտնեսցի առ ձեզ Աստուած,
Ի ժամ սըրբոց պատարագաց։

128· Այլ որք չունին զշնորհըն զայն,
Պէս պէս գործովք աղտեղանան·
Ուտեն ՚ւ ըմպեն և ծուլանան,
Եւ յաղօթելըն ձանձրանան։

129· Յանկան ՚նդ աղօտ այնըմ շնորհաց՝
Ամենայն դասքըն հրեշտակաց·
Զայն որ շնորհեաց հոգեղինաց,
Առաքելոցն և ընտրելեաց։

130· Ընդ որս առաւել պարտ է ցընծալ
Բաղձալ շնորհին անճառափայլ,
Զի այնպէս փառք ետ մեզ անճառ՝
Որում հրեշտակք են փափագեալ։

131· Նոքա որ զայն շընորհքն առին,
Ոչ ծուլանան ՚ւ ոչ ձանձրացին·
Զաշխարհս յոչինչըն համարին,
Զի լոյս գարձան բոլորովին։

132. Այս երկու շնորհք են զանազան,
Մինն անցաւոր մինն անվախճան,
Մինն որպէս սուտեր է լուսնական,
Մինն ճառագայթ արեգական։

133. Նոքա ըզշնորհք սուտերին առին,
Երբ անցանէ փոշիմանին,
Իսկ որ անճառ շնորհին հասին,
Ընդ Աստուծոյ թագաւորին։

134. Ճառագայթեալ շնորհքըն լուսով,
Զանճառ ծաղկան հոտ բուրելով,
Որք զարդարին այսըմ լուսով,
Ծափիւս ծափեալ խայտան մարմնով։

135. Այս է պատճառ ամենայնի,
Զի ոմանք լինին հեզգ և մոլի,
Զի ուր շընորհքն այն չերևի,
Նա խաւարեալ է ի հոգի։

136. Ոամիկ մարդիկք հեզգ և մոլի,
Ցնորօք լըցեալ ազգի ազգի,
Երբ ցաւալից կեանս անցանի,
Հուր բորբոքեալ նոցա վառի։

137. Իսկ որք անճառ շնորհաց հասան,
Աստ և անտէն հըրճուեալ ցընծան.
Զինչ նեղութիւն որ նոցա գան,
Նոքա տանին ուրախութեամբ։

138. Յընծան հըրճուին և զուարճանան,
Որք այն շնորհօքըն ծաղկեցան.
Աղքատ գոլով փարթամանան,
Ձոխ փառաւոր որպէս իշխան։

139. Ընդ փորձութիւնն անհոգ լինին,
Որպէս և Յոբ երանելին,
Աչսպէս և սուրբքն ամենեքին,
Ընդ նեղութիւնսըն պարծէին։

140. Նոր օրհնութիւն քեզ անըսպառ,
Յիսուս Աստուած օր հաւասար,
Զմեզ ծաղկեցեր լուսապայծառ,
Մեծի շնորհօքդ անճառափայլ։

141. Տէր Աստուած նըւաստ և հեղ(գ),
Ի շնորհաց թափուր ինայեալ և մերկ,
Վասըն շնորհաց գրեցի զայս երգ,
Տունըս հարիւր քառասուն երեք։

142. Որք ընթեռնուք զայս և լըսէք,
Եւ սուրբ շնորհացըն փափագէք,
ԶԱրգիս եղբայր իմ յիշեցէք,
Խառնել ի դասս սըրբոց մաղթէք։

143. Զի նա ըզկամս իւրուրացաւ,
Վասն իմ կամացս յաստեացս ելաւ,
Առցէ զպըսակըս ծաղկափայլ,
Զկեանս անվախճան մարմնով անճառ։

144.

145.

144. Եւ ամենայն պատարագաց,
Տայ մասնակցիլ նըմա Աստուած,
Եւ ընդ սըրբոց մարտիրոսաց,
Առցէ զպըսակն անճառ փառաց։

145. Ի յութ հարիւր Հայոց թուական,
վատսուն և հինգ անցեալ է ամ.
վախճանեցաւ նա կուսութեամբ,
'Ի եթող կըսկիծ ինձ անվախճան։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Ի

Խրատոք վասն խնդրողաց ինչ ի Տեառնէ զոր ոչ զորոց խնդիրքն կատարի Աստուած[1]։

1. *Տեսի մեծ բան ՚ւ անճառելի,*
Ցոյս հիացմամբ զարմանալի,
Զոր հոգեղէնք խնդրեն յերկրի,
Լըսէ Աստուած ամենայնի։

2. *Եղիա ՚ւ Ենովք աղաչեցին,*
Լըսաւ Աստուած բանից նոցին,
Մարմնով յերկինս եհան զնոսին,
Չի քաղցը է Աստուած յուսացողին։

3. *Բամեալ սըրբոց զասքն ամենայն,*
Զոր խընդրեցին նոցա տըւան,
Բանիւ նոցա մեռեալք յարեան,
Եւ հուրն ի ցօղ փոխարկեցան։

4. *Աբրահամ սիրով զՏէրն աղաչեաց,*
Թէ ինձ յայտնես դու զքեզ Աստուած.
Զնորին խնդիրքըն կատարեաց,
Եւ հիւր երեկ նըմա Աստուած։

5. *Ոամիկք ՚ւ աղքատք որդիք մարդկան,*
Ահա ձեզ մեծ աւետեաց ձայն,
Չի զոր խնդրէք տայ զամենայն,
Զոր անհընար թըւի մարդկան։

1. Ա. Օր. համա. թիւ 23գ։ Բ՝ Օր. Պալեան էջ 230։

6. Աստուածն Յիսուս լոյսն աշխարհի,
Զայս խոստացաւ մարդկան ազգի,
Թէ որ խնդրէ առնու յերկրի,
Եւ որ բախէ նմա բացցի։

7. Քան զայս այլ ի՞նչ մեծ խնդալի,
Թէ զոր[1] խնդրես ամէն լինի,
Այս է մեծ բան և ցանկալի,
Քան զգանձս ոսկոյ և արծաթի։

8. Եկ երթիցուք ըզհետ բանին,
Թէ զոր խնդրէք ձեզ եղիցին,
Թողցուք զաշխարհս բոլորովին,
Զի զոր կամիմք մեզ լինիցին։

9. Աղաղակեմք գոչմամբ սրտի,
Եւ հառաչեմք անլռելի,
Առ գութ սիրոյն անճառելի,
Զի քաղցրացեալ մեզ ողորմի։

10. Լալով առ ոտս նորա անկցուք,
'Ի արտասուելով հառաչեսցուք,
Զսիրտ մարմնեղէն պատառեսցուք,
Մինչև տացէ զոր խնդրեսցուք։

12. Սիմէոնն այն սուրբ ծերունին,
Խնդրեաց տեսնուլ զքեզ կուսածին,
Կատարեցեր զխնդիրք նորին,
Ապրեալ զերեք հարիւր տարին։

1. Ա. թող։

12· *Ի քո լոյս բանիցդ յուսադրեցայ,*
Թէ մի՛ երկնչիլ բայց հաւատա՛,
Վասն այն գոչեմք Տէր ողորմեա՛,
Զթերի հաւատս իմ հաստատեա՛։

13· *Խիզեալ հոգով եմ և չնչին,*
Մեղօք մեռեալ բոլորովին,
Պայծառասատեղծ լոյսդ երկնային,
Նոր ըստեղծեա՛ զիս վերըստին։

14· *Ներկեալ հոգոյս խաւարային,*
Նոր ճառագայթ ծագեա՛ սրտին.
Շնորհա՛ ինձ նոր միտք լուսածին,
Նոր զուարճանալ յանճառ շնորհին։

15· *Երկմիտ թերի եմ և տրկար,*
Մըտօքըս կոյր, հոգիս խաւար,
Յոչ գիտելոյ զքեզ լոյս անճառ,
Կամ տրտմութեամբ տարակուսեալ։

16· *Ականջ հոգոյս է իմ խըցեալ,*
Անճառ խոստմանցդ ոչ հաւատալ,
Եւ է լեզուս մունջ և կարկեալ,
Զինդրէ յուսով զոր խոստացար։

17· *Ցընծամ երբեմն ի բան քոյին,*
Թէ զոր խնդրէք ձեզ եղեցին,
Բայց զի բոլոր հաւատ չունիմ,
Տարակուսեալ յուսահատիմ։

18. Աստուած ստեղծողդ ամենայնի,
Որ խաչեցար վասն աշխարհի,
Վասըն մահուան քո և խաչի,
Մեզ ողորմեա՛ քաղցր ու բարի:

19. Սիրաք մեր ի սէր քո հալեցան,
Աչքս յարտասուաց նըւաղեցան,
Քուն և հանգիստ յանձնէ հատան,
Ուտելն 'ւ ըմպելն յաչացս ելան:

20. Եկեալ ըզդուռըն քո բախեմ,
Հառաչելով աղաղակեմ,
Հանգիստ հատեալ ոչ հանդարտեմ,
Մինչև տայցես զոր ինչ հայեմ:

21. Զիս հաստատեա՛ լոյսդ երկնային,
Ի հաւատ, ի յոյս, ի սէր քոյին,
Պայծառացո՛ զլոյս հաւատին,
Զի թերութիւնս իմ փարատին:

22. Արդ դու բըժիշկ ես երկնային,
'Ի ես խոցոտեալ կըսկըծագին,
Դիր զլուսեղէն քո սպեղանին,
Զի վերք հոգւոյս իմ ողջասցին:

23. Ցոյսըս Թերի է իմ անձին,
Հաւատքս երկբայ ամենևին,
Զունիմ ըստ չափոյ մանանեխին,
Զի զոր կամիմ ինձ լինիցին:

24. Սոցա դու դեղ դիր քաղցրագին,
Իւրաքանչիւր մասանց սոցին,
Ջհաւատ և զյոյս և սէր քոյին,
Վառեա՛ լուսով զի հաստատին։

25. Բայց մի՛ շիջցես զպատրոյգ կայծեալ,
Այլ վառեսցես ճառագայթեալ,
Զբեկցես զեղէգըս ջախջախեալ,
Այլ բողբոջէն կանաչացեալ։

26. Այսուա՛ւ անճառ են բանք քոյին,
Թէ զոր խընդրես քեզ եղիցին.
Այնպէս հաւատք տուր յուսալի,
Բանք քո առ իս ճըշմարտեսցի։

27. Նոր լոյս ծագեա՛ յիմումս անձին,
Զքո ճառագայթդ աստուածայինն,
Զի հաւատք և յոյս իմ վառեսցին,
Ի առնուլ ի քէն ըզխընդրելին։

28. Ջաջալերեա՛ գիս յայն շնորհին,
Առ որ խոստումունք քո կատարին.
Զի ընդունակ եղէց բանին,
Թէ որ բախէ՝ բացցէ նըմին։

29. Սըրտիւ գոչմամբ հառաչագին,
Լալով առ ոտս քո անկանիմ.
Զոր ինչ հընարք կայ քո շնորհին՝
Հնարեաց և ինձ հասանիլ նըմին։

30.

31.

32.

33.

34.

35.

30. Վասըն խոսամանդ աստուածայինն,
Թէ զոր խընդրէք ձեզ եղիցին.
Տո՛ւր զայն շընորհքն իմոյ անձին,
Որպէս էառ Քանանացին։

31. Աղաղակեմ ես ընդ նըմին,
Շուտնս անարժան քում սեղանին.
Տո՛ւր ըզփըշրանք քում սեղանին,
Որ ի շնորհաց քոց անկանին։

32. Սիրտ իմ սիրով խանդաղատի,
Վառեալ ի սէր քո՝ նըւաղի.
Հե՛ղ զճառագայթ քո յիմս հոգի,
Զ՝ի տագնապէս յայս հանդարտի։

33. Նեղեալ տանջիմ ի խաւարի,
Երբ լոյս շնորհաց քոց հեռասցի.
Ի յորժամ զարձեալ եկաւորի
Ապա զառնայ շունչս ի հոգի։

34. Խաչեալդ Աստուած Յիսուս արքայ,
Գոչմամբ առ ոտըս քո անկայ,
Զանճառ քո լոյսդ առ իս ծագեա՛,
Եւ զաղաչանս իմ կատարեա՛։

35. Ընդ խընդրողացըն հաւատով,
Շնորհեա՛ և ինձ նոցին յուսով.
Թէ անարժան եմ ես հոգով,
Այլ դու ողորմած քաղցը և կարող։

36· Բամից ստեղծող Աստուածդ Յիսուս,
Կեանք ի մահու յոյս մեռելոյս.
Ճառագայթեա՛ խաւարեալոյս,
Պայծառաստեղծ մեռեալ հոգոյս։

37· Այնպէս հընարք ինձ հընարես,
Որ զանարժանս արժանացնես.
Զլոյս քո պայծառ առ իս ծագես,
Եւ զհրաշք լուսոյդ յիս կատարես։

38· Տաս խընդրոցաց զինդիրք սըրտի,
Քան զոր հայցեն 'ւ այլ աւելի.
Մինչև խընդրեալ իցեն յերկրի
Ասես. Ահա պատրաստեցի։

39· Ողորմութիւն քո անըսպառ,
Քաղցր և ներող և խնամակալ.
Որ վասըն մեր խաչեալ մեռար,
Քո խոցոցին ողորմեցար։

40· Խրթեա՛ և ինձ սէր քաղցրալի,
Զի տիգաւ մեղաց զքեզ խոցեցի.
Դու ծարաւիս իմում զարձի,
'Ի ես քեզ զարձայ քացախ լեղի։

41· Յօղեա՛ և յիս զվըրտակ շնորհին,
Որպէս յայնժամ քո խոցոցին.
Բա՛ց զաչք հոգոյս խաւարս անձին,
Որ կուրացայ բոլորովին։

42·

43·

44·

45·

46·

47·

42. Անճառագութ Աստուածդ Յիսուս,
Խաւարելոց ծագես դու լոյս,
Ի իմ խաւարեալ մըթին հոգոյս,
Դու քաղցրացիր քո սահեղծուածոյս:

43. Մանասէի ուրացողին,
Ի անհուն չարիք գործեաց մոլին,
Ոչ դարձուցեր զերես քոյին,
Զի յուսացելոց դուռըն բացցին:

44. Մովսէս լըցաւ շնորհիւ քոյին,
Դարձաւ ի սէր քո երկնային,
Կատարեցաւ ձեռօք նորին,
Զեաւթանասուն ըսքանչելին:

45. Եւ մեծն Յեսու Նաւեայ որդին,
Դարձոյց ըզգետն Յորդանանին,
Ըզարեգակնն ըզլուսին,
Ոտնակապեաց բանիւ քոյին:

46. Նոյնպէս դու զծովն քար դարձուցեր,
Զքարեայ պարիսպն զերդ ջուր հեղեր,
Ի վիմէն գետըս բըղխեցեր,
Եւ զմանանայն յերկնից հեղեր:

47. Նոյնպէս Դաւիթ քոյին շնորհիւ,
Յպան զԳողիաթ պարսաքարիւ,
Եւ հալածէր զղեան քընարիւ,
Զի էր լըցեալ հոգոյդ շնորհիւ:

48. Այսպէս արքայն Եզեկիայ,
Արեգակն դարձաւ վասըն նորա,
Մին օրն երեք օր եղև նմա,
Առանց գիշեր ի հրաշք նորա։

49. ՅԱբիմելեք ցուցեր հըրաշ,
Վաթսուն տարի քընեալ անշարժ,
Թուզըն մընաց դալար մատղաշ,
Զարթեաւ գիտէր զեռ զօրըն ճաշ։

50. Նոյնպէս մանկունքն որ ի հնոցին,
Ըզհուրն ի ցօղ վոխարկեցին,
Ի անհուն հըրաշք ցուցեր նոցին,
Ա՛ռ որըս կամք քո հաճեցին։

51. Մեռեալքն մարմնով որ ի տապան,
Յաւուր քո սուրբ խաչելութեան,
Թըւով հինգ հարիւր մարմնով յարեան,
Ընդ քեզ յերկինըս վերացան։

52. Այսպէս մանկունքն Եփեսոսին,
Երկու հարիւր ամ նընջեցին,
Ի յարեան մարմնով եւթանեքին,
Ի խնդրոյ մեծին Թէոդոսին։

53. Բամեալ հըրաշք քո անքընին,
Ոչ գոյ պատմել բոլորովին,
Զի ամենայն գործք քո բնաւին,
Են սքանչելիք յոյժ հրաշագին։

54.

55.

56.

57.

58.

59.

54. Դու անքընին ես ՚ւ ահագին,
՚Ի անճառագութ յամենեսին,
՚Ի ինձ քաղցրացիր Ցէր ընդ նոսին,
Որոց ցուցեր զքո սքանչելին։

55. Կեանք ես և լոյս բոլորովին,
Զորըս կամիս կենդանասցին,
Շնորհեա ինձ կեանք մեռեալս անձին,
Յիսուս Աստուած լոյս հայրածին։

56. Ասա բանիւդ աստուածային,
Զի մեռեալ հոգիս կենդանասցին,
Կամք քո շնորհէ կեանք մեռելին,
Ի կամելըդ գործքըն կատարին։

57. Նոյն լոյս կամօքդ աստուածային,
Ինձ քաղցրացիր Հօր Միածին,
Պայծառագործ կամօք քոյին,
Յոյց ինձ ըզհրաշք անճառ շնորհին։

58. Խընդրբուածովք լուսերամից,
Եւ ընտրելոց սըրբոց գընդից,
Ըստ հառաչմանց նոցին ձայնից,
Լից ըզփափաքս անարժանից։

59. Ընդ հարիւրապետին գոչեմ և ես,
Զպատգամ բանիս յըղել առ քեզ,
Զեմ արժանի բընաւ իսկ ես,
Եթէ ընդ հարկաւ իմ մըտանես։

60· Նոյն քո բանիւդ աստուածային,
Աւսա զի մանուկս իմ բժշկին,
Քանզի ես այր եմ մահածին,
Կարգեալ իշխան չարեաց դասին:

61· Դու որ զմեռեալսըն յարուցեր,
Բանիւ զբորոտսըն սըրբեցեր,
Զանդամալոյծքն ողջացուցեր,
Զխուլն և զհամերն արձակեցեր:

62· Ընդ անբաւ հրաշից քոց զանազան,
Զոր արարեր յազգըս մարդկան,
Ի նոյն սեղանից քոց հրաշազան:
Տուր ինձ փըշրանս ողորմութեան:

63· Բամեալ մանկունքն ի քոյն սեղան,
Յանճառ հրաշից քոց յագեցան,
Այլ ես անարգս նըմանըս շան,
Նոյն փըշրանաց դոքա ինձ տան:

64· Ողորմեսցիս ինձ ընդ նըմին,
Քանանացոյն քո աղախնին,
Որ հառաչմամբ կողկողագին.
Յառ փութով ըզխնդրելին:

65· Ղազար մեռեալ քո սիրելին,
Զորեքօրեայ ի տապանին,
Վասն արտասուաց քըւերց նորին,
Զնա յարուցեալ ցուցեր նոցին:

66·

67·

68·

69·

70·

71·

66. Այսպէս և ես գոչեմ ուժգին,
Ընդ Մարիամու և Մարթային,
Յարո՛ զմեռեալս ի գրոյ բանտին,
Վասըն սիրոյ քո քաղցրածին։

67. Յոյց կենդանի ինձ ըզմեռեալս,
Յանճառ հրզօրդ ապաւինեալս.
Չի անճարից դու ճարըս տաս,
Հրաշագործես զրան անհնարս։

68. Ընդ որոց և զիս զբւարճացնես,
Անճառ հրաշից տեսողս առնես,
Նոր լոյս պայծառ ստեղծագործես,
Զօրհնեալ անունդ փառաւորես։

69. Նոր օրհնութիւն քեզ հըրճուանաց,
Հօր ճառագայթ Յիսուս Աստուած,
Որ ոչ թողեր զմեզ ի ձեռաց,
Այլ կանգնեցեր հրաշիւք փառաց։

70. Իսկ պարտ է մեզ նախ զայս քննել,
Թէ Աստուած որո՞ց կամի լսել,
Զարժանաւորսն նախ գիտել,
Նոցին հետոցըն հետևել։

71. Նախ որ լըսէ բանից Փըրկչին,
Լըսէ Աստուած բանից նոցին,
Ի որ նախ առնէ զկամս արարչին,
Առնէ Աստուած զկամըս նորին։

72. Զկենալ հեռու մեզ ի Տեառնէ,
Զայնք մեր փութով առ նա հասցէ,
Թէ միջոցաւ հեռի իցէ,
Թէպէտ կանչեն նա ոչ լըսէ։

73։ Ընդ անիրաւացն սէր չըզբնել,
Ի հօթըն մահու մեղաց փախչել,
Կիրակի օրըն բան չառնել,
Զտասնաբրանեան օրէնս պահել։

74. Նոյնպէս և որ զԱստուած սիրէ,
Զկամք սիրելոյն Տէր կատարէ,
Որ յԱստուծոյ զողայ ու սարսէ,
Աստուած առ նա եկեալ բնակէ։

75. Ցոր ողորմած բարք գըտանի,
Աստուած նըմա ողորմեսցի,
Ի որքան բաշխեն այլոց ձըրի,
Ա՛նքան թըւով նոցա բաշխի։

76. Աղօթելով միշտ հառաչել,
Եւ ի Տեառնէ չանիւ ժըտել,
Գոչմամբ սըրտիւ զդուռըն բախել,
Ի առնու զինդիրքն այլ առաւել։

77. Սիրել զընկերն նըման անձին,
Բարի առնել առ թըշնամին,
Առանց կեղծեաց կալ ի բարին,
Ցայնժամ խնդիրքըն կատարին։

78. Տեառըն բաժին տասանորդել,
Զօտարքն ի տուն իւր ժողովել,
Զմերկն ըզգեցնել քաղցին բըրդել,
Եւ զդառնացեալսն մըխիթարել։

79. Որբս չվարէ նա ի սրտէ,
Թէպէտ շատ չար յայլմէ կըբէ,
Ա՛յլ իրաւամբք զանձն իւր սրտէ,
Փաղցըր սըրտիւ զայլք ճշմարտէ։

80. Խիթել փոխան չարեաց բարիս,
Սիրել զնոսա զերդ սիրելիս,
Լինիս մաքուր զերդ հայելիս,
Անճառ շնորհօք ճառագայթիս։

81. Ծագմունք լուսոյ անճառ շնորհին,
Ցայնժամ ի քեզ կերպարանին,
Ի՛ր անճառն Աստուած ընդ նոյն շնորհին,
Միշտ երեւի յոգւոջ քոյին։

82. Որք այսպիսի վարք ատասցին,
Նոցա խընդիրքըն կատարին,
Զի Տէր բարեացն առնէ զբարին,
Որք բնակարան լինին շնորհին։

83. Ցայս քան ու հինգ բանիցս որ կան,
Ա՛ր որս սոքա երևեցան,
Լըսէ Աստուած նոցին հայցման,
Եւ կատարին զոր կամենան։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԱ.

Տաղք վասն յատկութեան զանազան բարուց մարդկան. զի ի ԺԶ. ցեղըս բաժանին մարդիկ, որ են Ը. ազգն բարի եւ լսողք խրատու, Ը. չարք եւ ոչ լսողք, և վասն այն գրեցաւ զի դու որոց կամիս նոցին նմանեաց։[1]

1. Տես տասնուվեց ցեղըս մարդկան,
Որք և ունին բարք զանազան,
Տամ հայելի քեզ ցուցական,
Որ անդ տեսանես զամենեսեան։

2. Եղեալ ութ ազգըն պատուական,
Ըստ ութ բանին երանութեան,
Եւ ուր այլ չարք են և խոտան,
Ըստ խորհըրդոց չարեաց մարդկան։

3. Բամեալ սըրբոց դասքն ամենայն,
Առաքինիք են 'ւ աննըման,
Բարեօք ծաղկեալ են զանազան,
Գործօք խրատիչք ազգի մարդկան։

4. Արդ են ոմանք առաքինի,
Հեզ, քաղցրամիտ քան զաղաւնի,
Զայլս աղաչեն ողոքելի,
Թէ տուք խըրատ մեզ պիտանի։

1. Ա. Օր. հմմտ. Թիւ 23դ. Բ. Օր. Պալեան (Հայ աշուղներ) էջ 241. Տաղաչափութիւն՝ 4,—4.

5. Ոամիկ մարդիկ կան յաշխարհի,
Յորժամ սխալի շուտ ամաչի,
Չի մի այլ ոք զայն իմացի,
Եւ նախատինք նըմա լիցի։

6. Անձն որ անմեղ է ի չարէ,
Եւ պատահմամբ ինչ սըխալէ,
Յորժամ խրատեն շուտ ամաչէ
Փոշիմանեալ զանձն իւր տանջէ։

7. Բեզ խրատողիդ ոմանք լըսեն,
Զանձինս իւրեանց դատապարտեն,
Թէ վասն Է՛ր եղև այս մեզ, ասեն,
Որ այլք ըզմեզ յանդիմանեն։

8. Եւ են ոմանք՝ յորժամ սխալին՝
Յետ խրատելոյն շուտով դարձին,
Յանցեալ գործոյն փոշիմանին,
Եւ խրատողին շնորհակալին։

9. Այլ և ոմանք անմեղ գոլով,
Բայց բամբասեն չար նախանձով,
Այլ յանձն առնուն նոքա սիրով,
Թէ գործեցաք մեք զայդ մարմնով։

10. Լինին և այլք առաքինիք,
Եւ ցուցանեն զինքեանս մոլիք.
Ծածուկ ունին զգործքըն բարիք,
Զինքեանս կոչեն չար և մոլիք։

11· Սոյնպէս լինին այսըմ դիմակք,
Ութ ազգ մարդիկք չար ՚ւ անառակք,
Հինգն են խիստ չար ՚ւ անօրինակ,
Երեքն նուազ չարեօք միջակ։

12· Ի բնէ չարքն են սրտիւ անդարձ,
Որպէս և ազգ հեթանոսաց,
Կան յամենայն չար շաղախած,
՚Ի ոչ ամաչեն ի յիրերաց։

13· Իւրեանն ոմանք այլոց չարիս,
Ջանան պատրել զանմեղ հոգիս,
Ոմանք բանիւ չար ՚ւ ազեհիս,
՚Ի այլք զարդարեալ խաբեն զմոլիս։

14· Նորա երկու դասքն անառակ,
Մի քան զմին են խայտառակ,
Ջինքեանս ծաղկեն դեղով կանայք,
Լինին բազմաց չարեաց թալակ։

15· Եւ զայլ ոմանս յորժամ խրատեն,
Վիճեալ կըռուին ՚ւ աղազակեն,
Ըզխրատողէն չար համբաւեն,
Թըշնամանան և ոխ վարեն։

16· Ասեն թէ զի՞ քննես դու զիս,
Կան ինձ նըման յամէն տեղիս,
Թող զիս ի բաց որ չվնասիս,
Եւ թէ ոչ շուրջ տամ հաւատիս։

17·

18·

19·

20·

21·

22·

1. Բ. Ս

17. Յաւօք լըցեալ չար ՚ւ անըզգամ,
Լըկտի անդուքն և չար գազան,
Թէպէտ անդարձ կաս ի սխալմանն,
Խրատտուին սիրով տուր պատասխանն։

18. Ա՛յս է[1] սահմանքըն հիւանդին,
Համբուրեն զճեռըս հէքէմին,
Եւ շնորկակալ լինին նըմին,
Թէ դեղ տըւեր իմոյ ցաւին։

19. Սողոմոն զայս ըզգուշացնէ,
Թէ որ զչար մարդըն խըրատէ,
Ինարգանս անձին իւրում առցէ,
Չի չարն անդարձ է ի սրտէ։

20. Լլեալ ի դուրս աղաղակէ,
Զար խօսելոյն ոչ դադարէ.
Թ՚ես որ ընտրեալ եմ յաշխարհէ՝
Նա զիս վասն է՞ր յանդիմանէ։

21. Զայս Սողոմոն ասէ յայտնի,
Թէ չարն անարգէ զխրատ բարի,
Տո՛ւր յիմարին խըրատ բանի[2],
Յատելութիւն քեզ յաւելցի։

22. Ա՛յլ են ոմանք լըրբեալ յանձին,
Որ առ խրատողսըն ծիծաղին.
Նոքա յահեղ դատաստանին՝
Յամենեցունց ծաղըր լինին։

1. Բ. Ա՛յսպէս։ — 2. Բ. բարի։

23. Յորժամ սիրով լիրքքըն խրատին,
Այլ նոր լըրբեալ անըզգամին,
Նոքա ցասմամբ Տեառըն խրատին,
Յորժամ մեղօք պատուհասին։

24. Սոքա՝ զի լիրք են և լըկտի,
Եւ նըմանեալ դիւահարի,
Սիրով խրատեալ ոչ ամաչի,
Այլ ծաղր առնէ և յանդըգնի։

25. Բայց ոմանք լիրք են ի ծածուկ,
Յափշտակողք այլոց գաղտուկ,
Գայլք պատառողք քաղցրաբարուք,
Են ոչխարաց ծածկեալ մորթիւք։

26. Այնպէս դիմօք կերպարանին,
Որպէս հրեշտակ կան անմարմին,
Զայլք անարգեն զամենեսին,
Թէ ոչ ոք չկայ յիւրեանց կարգին։

27. Նոքա զմատաղըն ձեր ուտեն,
Եւ ձեր հոգոյ ոչինչ օգտեն,
Զմատաղ ձեր յիս տուք, ես գիտեմ,
Որ զձեզ հոգիդ կեցուցանեմ։

28. Ֆանգի ես գիրք կ'ուզեմ ստանամ,
Եւ ինչք չունիմ որ գինըն տամ,
Ես ինքն ըզձեր հոգիդ հոգամ,
Գին տուք որ գնեմ զաւետարան։

19 Սա զամենայն ոք անարգէ,
Ու զինքն միայն սուրբ ցուցանէ,
Ի տունս ի տունըս մըտանէ,
Եւ զամենայն մարդիկ խաբէ։

30. Խրատեն ոմանք զմոլեալ գերին,
Թէ մի՛ խաբել զայր և զկին,
Իակ նա չլըսէ ամենևին,
Այլ նոր լըրբի յեա խըրատին։

31. Ընկալեալ ոմանց զխրատ բարին,
Սիրով ականջ դընեն բանին,
Բայց աղաչանք առնեն նըմին,
Այժմ ոչ կարեն զըղջալ անձին։

32. Բամեալ բազումք մեղօք սխալին,
Բայց ունկըն դնեն խրատողին,
Թէպէտ չար են՝ լըսեն բանին,
Այլ ոչ լըրբեալ հակառակին։

33. Այլ կէսք սիրով պատասխանեալ,
Աղաչեմ կալ զիս հրաժարեալ,
Ի չարէս ոչ կարեմ դառնալ,
Բայց չեմ յանդուգն և կատաղեալ։

34. Տասնուվեց բանս այս շարադրեալ,
Չչարն և զբարին մատամբ ցուցեալ,
Ութըն բարիք են և ընտրեալ,
Իակ ութըն չար և անարգեալ։

35. Քանզի բազումք են վարք մարդկան,
Ազգի ազգի և զանազան,
կէսք հրեշտակաց նըման գառնան,
կէսք սատանայ՝ չարեաց ցանկան։

36. Մարդ որ լըսող լինի խրատի,
Հոգին Աստուած ի նա բնակի.
Զի որ լըսէ և ուսանի՝
Աստուածապաշտ նա եղիցի։

37. Աղաքինի մարդն և ամբիծ,
Ցանկայ լըսել սըրբոց բանից.
իսկ որ մոլեալ է գՀետ ախտից՝
Խըցէ զականջն որպէս խժից։

38. Բամեալ խըրատաք ի գրոց սըրբոց՝
Բանան ըզսիրտ մըտաց հոգոց.
Մարդըն ծաղկի լուսով գունոց,
ի զանազան բարեաց գործոց։

39. Դու երկու ունկն ունիս ի բաց,
Եւ մին լեզու զընտան արկած.
Երկու լըսէ և մին խօսեաց,
Մի՛ շատ ասել որպէս արբած։

40. կապ է եղեալ նա քո լեզուիդ,
կըրկին շըրթունք փակ բերանիդ.
Նախ զատամունքդ արգելք լեզուիդ,
կըրկին փականք չար գազանիդ։

41.

42.

43.

44.

45.

46.

41. Աճեալ է զդա Տէրն ի զընտան,
Որ չբարբանջէ բանս անպիտան,
Այլ բաց պահեաց զունկն երկոսեան,
Որ միշտ լըսէ զինչ զըրեցան։

42. Նախ ականջովդ զբանսըն լըսէ,
Զինչ որ ուսար լեզուաւ պատմէ.
Թէ չես ուսեալ բան յումեքէ՝
Մի՛ բարբանջել սուտ ի քեզնէ։

43. Այս տասնուվեց բանս որ գրեցան
Ըստ զանազան բարուց մարդկան,
Հինգն է սուտ, չար, երեքն խոտան,
Ընդ այլ բարիք գերազրական։

44. Զի կէսք զուտ չար են և խոտան,
Կէսք յետ խրատին լըրբին անձամբ.
Ոմանք ազուէս խաբողք մարդկան,
Ի այլք ծաղր առնեն զխրատուին անձամբ։

45. Գոն այլ երեք վատ և խոտան,
Ոմանք լըսեն բայց ոչ զըղջան,
Եւ այլք ասեն այժմ ոչ զառնամ,
Կէսք հրաժարին մինչ յաւիտեան։

46. Իսկ այլք բարիք ՚ւ առաքինի,
Ի ոմն ամաչէ յորժամ սխալի,
Ոմն յետ խրատուն զինքըն զատի,
Ի ոմն խրատեալ յոյժ հնազանդի։

47. Սուրբն աղաչէ ում հանդիպի,
Թէ ինձ խըրատ տուր պիտանի,
Ի յորժամ խրատեն՝ շնորհակալի,
Զի է Հոգով սըրբով ի լի։

48. Բայց կէսք յայլմէ տուտ բամբասին,
Ըստ նախանձու չարախօսին,
Սուրբքըն նոցա չհակառակին,
Այլ յանձն առնուն տէր գոլ բանին։

49. Այլ դու հայեաց յանձըն քոյին,
Թէ դու յորո՞ց ես ի սոցին,
Ի յուխտ բարեաց՞ն աստուածայինն,
Թէ յուխտ չարէն բոլորովին։

50. Բամեալ մանկունք եկեղեցոյ,
Լուարուք սիրով բանիս մերոյ,
Զի այս խըրատ է ձեզ հոգոյ,
Զի որոշէք զչարն ի բարոյ։

51. Ասիք զխորհուրդ բարեաց գործոց,
Զի զանազան են վարք սըրբոց,
Ձանկա՛ և դու նըմանիլ սըրբոց,
Ըստ սուրբ շնորհացն առաքելոց։

52. Ութ ազգ բանիցս ասացելոց,
Որ սեփհական է ընտրելոց,
Թէ դու ցանկաս լըսել գըրոց,
Խառնիս ի դաս պըսակելոց։

53.

54.

55.

56.

57.

58.

1. Ա. Ո՛

53. Եւ ուր ազգ չարն որ ասացան,
Ի նոցունց առ քեզ չերևենան,
Զի այն դիւացն է կերպարան,
Որք յԱստուծոյ հրաժարեցան։

54. Նիւթեայ անձին քում ըզբարիս,
Որ զանազան լուսով ծաղկիս,
Լեր քաղցր և հեզ զերդ զաղաւնիս,
Որ յընտրելոց երամք խառնիս։

55. Զարն և լըկտին և անըզգամն,
Լիրբն և յանդուգն 'ւ ամբարտաւանն,
Սատանայից խառնին երամն,
Որք տանջելոց են յաւիտեան։

56. Աչսօր չանա՛ դու զքեզ փոխել,
Ի յուի մասանց չարէն փախչել,
'Ի ուի ազգ բարեացըն նըմանել,
'Ի ընդ Քրիստոսի թագաւորել։

57. Թամեալ մասանց հոգոյ քոյին,
Եւ անդամօք զգայարանին,
Աչս զարդարանքս նոցա լիցին,
Որպէս հարսունք սոքօք պըճնին։

58. Իսկ ես յեռնեալս ամենայնի,
Տէր[1] Աստուածդ հեզգ և մոլի,
Զայսքան խըրատ ձեզ գրեցի,
Զի ճանաչէք զչարն և զբարի։

1. Ա. Որ էր աստուածդ։

59· Է՛ սա բարեացըն ցանկալի,
Իսկ չար մարդկան նախատելի,
Վացուն և մին տուն սա ունի,
Եւ խրատք բարեաց ազգի ազգի։

60· Ի դրախտն երկու ծառք յայտնեցան,
Ծառըն կենաց, ծառ գիտութեան,
Եւ սա է դրախտ հոգոց մարդկան,
Բարի և չար ծառք ի սմա կան։

61· Աւրհնեալ է կամքն արարչական,
Որ յայտնեաց մարդկան զայս երկոսեան,
Որ գրեաց զպատգամս տասընբանեան,
Հրաժարական 'ւ յանձնառական։

62· Այսպէս և բանքս որ աստ գրեցան,
Զարքն ու բարիքն որոշեցան,
Զարքըն վիշապք են և գազան,
Բարիքն տատրակք 'ւ աղաւնանման։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԲ

(Տաղ յարուբեանի[1])

1. Տէր մեր փառօք այսօր յարեաւ,
Երկիր շարժեալ և դողացաւ.
Քանզի ընդ յանապատ անցաւ,
Մարգարէիցն յայտնեաց կանխաւ։

2. Ելեալ մեռեալքն ի տապանաց,
Եղեն վրկայք մեզ կենդանեաց.
Եթէ յարեաւ խաչեալն Աստուած,
Զդըժոխս աւերեաց և քակեաց։

3. Բամբ հրեշտակացն յերկնից իջեալ,
Փայլակնաձև ճառագայթեալ,
Եւ հառաչմամբ ձայնիւ գոչեալ,
Եթէ Քրիստոս Աստուած յարեաւ։

4. Աւետը կանանցն իւղաբերից,
Քաղցրը ձայնիւ ուրախալից.
Դուք զի՞ խընդրէք արտասուալից,
Այսօր յարեաւ փըրկիչն էից։

5. Ոամիկ զինուոր պահպանք նորին,
Տեսեալ ըզլոյս ճառագայթին.
Անկեալ մեռան յահէ նորին,
Վրկայք սուրբք յարութեան Փըրկչին։

1. Մխակ Օր. համա. Թիւ 21։

6. Աստուածապէս փառօք յարեալ,
Կնիք մատանոյն ամբողջ պահեալ.
Կոյս գերեզմանէն յարուցեալ,
Որպէս և ի կուսէն ծընեալ։

7. Քրիստոս յարեաւ մեզ աւետիս,
Եւ համբարձաւ փառօք յերկինս.
Նըստաւ յաթոռ քառակերպից,
Յիսուս արարիչըն էից։

8, Եկեալ կանանցն իւղաբերից,
Բուրմամբ խընկոց անուշալից,
Տեսին զհրեշտակն իջեալ յերկնից,
Լուսապայծառ և հրաշալից։

9. Ասէր. «Յարեաւ զոր խաչեցին,
Քրիստոս Աստուած Նազովրեցին.
Եկայք տեսէք զթափուր տեղին
Ծալեալ վարշամակըն նորին»։

10. Լուեալ ըզձայն ուրախալից,
Սըրբոց կանանցն իւղաբերից,
Երթեալ պատմեն մեծասանից,
«Զեզ աւետիս, յարեաւ Փըրկիչ»։

11. Սիրով լըցան ուրախացան,
Սուրբ առաքեալքըն մեծասան,
Ծափիս տալով սիրտքըն խայտան,
Միշտ օրհնութիւն տան յարութեան։

12. *Ի Գալիլեայ երթեալ տեսին,*
Ճառագայթեալ դէմքըն նորին,
Անկեալ առ ոտս երկրպագին,
Մեծ հիացմամբ սարսափէին։

13. *Իւրք մարմնոյ կերպ փառաց փըրկչին*
Փայլէր լուսովն աստուածային,
Պայծառացեալ դէմքըն նորին,
Որպէս տեսին Թափօր լերինն։

14. *Նոյնպէս ճառագայթիւք յայտնեալ*
Անկեալ առ ոտս երկրպագեալ,
Կէսքըն եղեն յերկուացեալ
Որք ի Թաբօր զնա ոչ տեսեալ։

15. *Երկրպագեմք և մեք սիրով,*
Յիսուս Քրիստոս քեզ հաւատով,
Անկեալ առ ոտս քո արտասուով,
Ըզմեզ լըցո՛, Հոգւով սրբով։

16. *Ատուած պաշտեմք ըզքեզ մարմնով,*
Ջծնեալդ ի կուսէն Հոգւով սրբով,
Ընդ Թովմայի հառաչելով,
Տէր իմ և Ատուած իմ մարմնաւոր։

17. *Յընծամք և մեք ընդ հրեշտակաց,*
Ձայնիւ գոչմամբ հառաչանաց.
Տամք օրհնութիւն քեզ ի բարձանց,
Յիսուս Քրիստոս և տէր Ատուած։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԳ

Օրհնութիւնք[1]

1. *Տէրն*[2] *որ օրհնեաց զնախնին Ադամ,*
ԶԵնովք, զՆոյ և զԱբրահամ.
Նոր օրհնութիւն անանցական
Ծաւալեսցի զանձամբ սոցայն։

2. *Եկեալ օրհնեաց Տէր զիսահակ.*
Ի քէն ելցէ օրհնեալ զաւակ.
Նոր օրհնութիւն աստուածունակ,
Զսա ծաղկեսցէ բազմազաւակ։

3. *Բամբ հրեշտակաց, սուրբք ամենայն*
Միշտ լիցին միշտ պահապան.
Յաջողեսցեն զամենայն բան,
Եւ խափանեն զչարան[3] *ամենայն։*

4. *Այսպէս սիրեաց Տէր զԱբրահամ,*
Որպէս գիտեն[4] *ազգ ամենայն.*
Նոյն սէրն առաւ ողորմութեան
Իջցէ ի ձեզ յամենայն ժամ։

5. *Ոահ լուսեղէն սբմա բացցին,*
Առաջնորդել միշտ ի բարին.
Աստ տունըդ քո[5] *բարեօք ծաղկին,*
Ի անդ պըսակացն արժանասցին։

1. Ա. Օր. *համա.* քիւ 2բ։ Բ. Օր. քիւ 4գ։ Տաղաչափութիւն 4–4։ – 2. Բ. Տէրն *այր։* – 2. Բ. Խափանեսցեն զչարն։ – 4. Որ զնա սերն – 5. Ա. *տուն սորա։*

6. Աբքայն Դաւիթ, որդին Յեսսեայ,
Բախտաւորեալ Աստուածայ,
Որ նա յաղթեաց Գողիաթայ,
Թագաւորեաց տան Յակոբայ:

7. Քրիստոսիւ[1] սա երեալ բախտի
Ամէն դիմաց փառաւորի.
Աչք իշխանաց ձեզ քաղցրասցի
Եւ յաւագաց պատուաւորի:

8. Երկինք 'ւ երկիր սմա քաղցրասցին,
Ձեր անդաստանք պըտղօք լըցցին.
Ծնունդք անասնոց ձեր բազմասցին,
Եւ զաւակօք տունք ձեր ծաղկին:

9. Աւրհնեսցին վարօք և վաստակաւք,
Ագռ և ագին առ հասարակ.
Տուն և որդիք ձեր[2] և անդեայք
Փառօք ծաղկին բազմագունակ:

10. Լուիցէ Աստուած խընդիրք սորին,
Զոր ինչ կամին նոյն եղիցին,
Ամէն բարիք իւր յաջողին,
Եւ ամենայն չար խափանին:

11. Այսպէս օրհնէ Աստուած զսոսա
Որպէս զԵնովք և զԵղիա.
Այս կեանքս բարեաց դուրն բանայ,
Եւ պըսակացն արժա(նա)նայք:

1. Ա. Քև սա երես։ Ա. չունի 9–15 տունները։ – 2. Բ. իւր։

12. Սուրբք ամենայն ընդհանրական,
Կան բարեխօս ձեզ անդադար.
Թափանելով ամենայն չար,
Գով՝ ամենայն բարիս ծաղկեալ։

13. Եկեալ հասցեն ձեզ օգնական
Սուրբք ամենայն համայնգամայն.
Հալածելով զդեւս ամենայն
Եւ չարարուեստքն կախարդութեան։

14. Այսքան սրբունայքս որ ասա գրեցան,
Ձեզ օգնական լինին երբեակ.
Ձառն տեսանել իւր փաթերակ
Այլ խընդութեամբ բազմագունակ։

15. Այսպէս օրհնիք դուք Աստուծով,
Ձեր ընտանիք տամբք և որդովք,
Զոր ասա գրեցաք մէկ մէկ կարգով,
Կատարեսցէ Աստուած փութով։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԴ

Առաւաւոտ վասն Կիրակէի[1]

1. Տէրն է գրել[2] յօրէնքըն հին,
Մատամբըն սուրբ աստուածային,
Թէ պինդ պահեա[3] ըզկիրակին,
Եւ մի՛ գործեր ինչ ի նըմին։

2. Եթէ պահէք ըզկիրակին,
Հօտք ՚ւ անդաստանք ձեր բազմասցին,
Թէ հակառակ կենայք նըմին,
Ամէն բարիք ձեր խափանին։

3. Բամեալ ազանց ազգ մարդկային,
Ամէնն ունին ըզկիրակին,
Ուրբաթ՝ Տաճկին, Շաբաթ՝ Ջըհտին,
Օր հինգշաբթի՝ կըռապաշտին։

4. Ազգըն Հրէից յօրէնքըն հին,[4]
Հանց պինդ պահեն ըզկիրակին,
Որ թէ սպաննէ զնա թըշնամին՝
Նա ձեռքն ի վեր չբերէ նըմին։

1. Ա. Օր ամմա. Տօմար, տպ. Կ. Պոլիս 1721 էջ մկա–գ։ Բ. Օր. Պալեան (Հայ Աշուղներ) էջ 194։ Գ. Օր. Արարատ 1898 էջ 550 (հրտ. Գարեգին Վ. Յովսէփեան)։ Տաղաչափ. 4–4։ – 2. Բ. դրեալ։ – 3. Ա. պահես, Բ. պահէ։ – 4. Բ. օրէարէն զընեն.

5. Դամիկք մարդիկ Հայոց ազգին,
Որք ոչ պահէք ըզկիրակին,
Ո՛չ էք նըման դուք կռապաշտին,
Եւ ոչ Ցաճկին և ոչ Ջըհտին։

6. Այս է օրէնք քրիստոնէին
Ածել չածել ի կիրակին,
Այլ պարապել ժամատեղին,
Ականջ դընել քահանային։

7. Քահանայք դուք որ յաշխարհի
Երեսփոխան էք Քրիստոսի,
Թէ ժողովուրդն անօրինի՝
Աբիւն նոցա ի ձէնջ խընդրի։

8. Եւ արդ խրատեա՛ զամենեսին,
Որ պինդ պահեն ըզկիրակին,
Թէ չըլըսեն բանից քոյին,
Դու մի՛ երթար ի տունս նոցին։

9. Ասա՛ նոցա զօրէնքն յայտնի,
Որ ահն ի սիրտ նոցա անկցի,
Նա անաստուած է ՚ւ անհոգի,
Որ չի պահէ ըզկիրակի։

10. Լըսէ զօրէնք Հրէից ազգին,
Մակաբայեան նահատակին,
Որ Անտիոք խոզն անաստին,
Թէ զինչ գործեաց Հրէից ազգին։

11. Սուսեր առեալ կոտորեցին,
Զբոլոր մարդիկ Հրէից ազգին,
Նոքա ի վեր ձեռք չի բերին,
Թէ կու պահեմք ըզկիրակին։

12. Իսկ որ չպահէ ըզկիրակին,
Նախատ լինի Ջըհուտ ազգին,
Որ ո՛չ պահէ ըզկիրակին,
Թողու զօրէնըն Քրիստոսին։

13. Ախտուած չունի ամենևին,
Որ չի պահէ ըզկիրակին,
Եւ կամ չերթայ ժամատեղին,
Քան ըզՋհուտն այլ պիղծ կոչին։

14. Եղուկ ու վա՛յ է այն մարդին,
Որ չի պահէ ըզկիրակին,
Ոչ Թուրք ո՛չ Հայ է այնպիսին,
Այլ անաստուած բոլորովին։

15. Ազգըն Հրէից յօրէնքըն հին,
Շատ կիրակիք կու պահէին,
Ի յեօթն աւուրն ըզմինն օրին,
Ձմէկ շաբաթուն շաբաթ նըմին։

16. Ի յեօթն ամսոյն ըզմէկ ամիսն,
Ի յեօթ տարւոյն ըզմէկ տարին,
Զեզ յեօթն աւուր մին կիրակին,
Ձայս այլ չպահէք բոլորովին։

17. Դու տես ըզսէր Հրէից ազգին,
կին մը չպահեց ըզկիրակին,
կըրակ վառեց վասըն ցըրտին,
Ամէնքն ըզնա քարկոծեցին։

18. Նա բոց վառեաց վասըն ցըրտին,
Մեծ մահ անկաւ ամէն ազգին,
Մինչ որ զայն կինն քարկոծեցին,
Ապա եթող մահն ըզնոսին։

19. Թէ կրակ արար անտի մին կին,
Ցէր բարկացաւ բոլոր ազգին,
Որ չի պահէ ըզկիրակին,
Քարկոծելոց է այնպիսին։

20. Զայս օրինակ ղըրէք անձին,
Պինդ պահեցէք ըզկիրակին,
Զի բարկութիւնն աստուածային
Զի սատակէ զամենեսին։

21. Տեսէք զԱդամ հայր մեր նախնին,
Որ չի լսեց պատուիրանին,
Վեց հազար ամ չարչարեցին,
Ոյնպէս և դուք, ով լալագին։

22. Թէ չի պահէք ըզկիրակին,
Պէս պէս պատիժ ձեզ հասանին,
Այս կեանքս և օր դատաստանին,
Բարկութիւն մեծ գայցէ նոցին։

23.

24.

25.

26.

27.

28.

1. Կրակ
լան, տուզան

23. Ով չի պահէ ըզկիրակին,
Դուստր և որդիք իւր կոտորին,
Հօտք 'ւ անդաստանք պատուհասին,
Եւ պարտական հըրոյ լինին,

24. Նոյն Տէրն ասաց յօրէնքըն հին,
Թէ չի պահէք ըզկիրակին,
Ես ըզտարին բոլորովին,
Ձեզ կիրակի առնեմ կըրկին[1]:

25. Քրիստոս խաչեալ վասըն քոյին,
Եւ աւերեաց զդըժոխքըն հին,
Դու չպահելով ըզկիրակին,
Քեզ նոր դըժոխք շինես կրկին:

26. Ով չի պահէ ըզկիրակին,
Շատ բարկութիւն գանձէ յանձին,
Վասըն գործոյ կիրակէին
Գան պէսպէս ցաւք անդաստանին:

27. Կարկուտ, մորեխ 'ւ երաշտութիւն,
Ջորեակ, գալուկ և ժանգ հացին,
Անասնոց ցաւք որ[2] կոտորին,
Մահտարաժամ մուրացկութիւն:

28. Ահ և փախուստ և խռովութիւն,
Սասանութիւն և շարժ երկրին.
Թալան ու քանդ[3] աւերութիւն,
Հեղեղք յորվք և սպանութիւն:

1. Կրակ առնեմ ձեր միշտ կրկին: – 2. Գ. որ – 3. Ա. քա-
լան, աուգանք:

29· Լալուսն, ողբուսն և ցաւ անձին,
Ասա և յայն կեանքըս լինիցին,
Որք ոչ պահեն ըզկիրակին,
կրակով անձինք նոցա այրին։

30· Պարապ կեցիր ի կիրակին,
Գընա՛ ի ժամ յեկեղեցին,
Լըսէ՛ զքարոզ քահանային,
Խոստովանեա՛ զյանցանս քոյին։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ի ԵՒ

Տաղ ձեռնադրութեան[1]

1. *Ի մեծի հրաշափառ հանդիսիս,*
Շնորհաբաշխ պարգեւաց սուրբ ոգիս,
Հրաւիրեալ զմանկունս սուրբ ուխտիս,
Ի յօծումն օրհնութեան սուրբ շնորհիս:

2. *Ցենչալի տարփանօք քեզ բաղձամբ,*
Մաղթելով աղերսեմք հառաչմամբ,
Զմեզ մաքրեա՛ սուրբ իւղոյս օրհնութեամբ,
Ծաւալեա՛ զճառագայթս հրաւիրմամբ:

3. *Լ՛ը առ մեզ հուրդ Աստուած քացրու-*
Հե՛ղ զշնորհս գետօրէն ծաւալմամբ, թեամբ
Պանծալի քո պարգեւս եօթնարփեան,
Սուրբ իւղոյս շնորհաբաշխ օծութեամբ:

4. *Բամք հոտիս ժողովեալ միաբան,*
Ա՛ստ խորհըրդոյ սուրբ մեծի վերնատան,
Եւ սպասեմք քոյին սուրբ գալըստեան,
Շնորհաբուխ սուրբ Հոգիդ հաշտութեան:

5. *Աւծութեամբ որ ի քէն ընկալեալ,*
Սուրբ իւղոյս ծաւալմամբ մաքրափայլ,
Զճառագայթ քո խառնեա՛ անբասառ,
Եւ զմանկունս հրազինեա՛ յանապաղ:

1. Ա. Օր. համմ. թիւ 21բ։ Բ. Օր. Գանձ. որ միայն քանի մը տուն ունի, Համմ. Գիրք Աստիճան տալոյ, տպ. կ. Պոլիս 1752, էջ 153–5։ Տաղաչափութիւնն 3-3-3։

6· Ռամկացեալ ի շնորհացդ երկնային,
Պատրանօք ճաշակմամբ կողածնին,
Քեւ լըցաք պարգեւօք անքընին,
Զոր հրեշտակ անյաղօթ ցանկային։

7· Ազգ մարդկան հողեղէն մեղսածին,
Երկնահատ է և ծընունդ գիշերին,
Դու ծնանիս լուսակերպ վերըստին,
Ի յորդիս Հօր լուսոյ տուընջենին։

8· Փակտեսցես ըզխորհուրդ երկրային,
Շինելով զանդամունս ընդ գըլխին,
Վառեսցես գմիտք սոցա ընդ վերին,
Ուր Քրիստոս ընդ աջմէ Հօր նըստէր։

9· Երկնային լուսով քո զարդարեա՛,
Զգայարանս և զխորհուրդըս սոցա,
Միտք պայծառ լուսածին արծարծեա՛,
Միշտ յԱստուած կերպանալ յարակայ[1]։

1. Զեռագիրս այսչափս ունի։ Ըստ Աբարան ամսագրին (հմմտ. 1895 էջ 91) կը պակսի երեք տուն։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Ի Զ

Տաղ Ծննդեան[1]

1. *Տունկ անմահութեան բողբոջեցար սուրբ կոյս,*
Ծաղկաբար ծնար զանմահ պըտուղն Յիսուս։

2. *Եղեմ շընչական կենաց պըտուղ սուրբ կոյս,*
Ի քէն ծագեցաւ նոր արեգակն Յիսուս։

3. *Բամից արքային մայր և ծընող սուրբ կոյս,*
Դու ծընար մարմնով զանճառն Աստուած Յիսուս։

4. *Աղթառամ ծաղիկ նոր յայտնեցար սուրբ կոյս,*
Զհայրածին ծաղիկ բողբոջեցար Յիսուս։

5. *Ոամիկ մայրն Եւա քև ցընծացաւ սուրբ կոյս,*
Զի ծնար ցնծութիւն արարածոց Յիսուս։

6. *Անեղին տաճար և առագաստ սուրբ կոյս,*
Հին աւուրցն ի քէն նոր մարմնացաւ Յիսուս։

7. *Քև կատարեցաւ կամք Աբարչին սուրբ կոյս,*
Ջընութիւնս ազատեաց քև արարիչն Յիսուս։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 2գ։ Բ. Օր. թիւ 9բ։ Գ. Օր. թիւ 11բ։ Դ. Օր. թիւ 7ա։ Զ. թիւ 13ե։ Հմմտ. և Պալեան էջ 249։ Տաղ. 5–6։

8· Երկնից արքային մայր և ծընօղ սուրբ կոյս,
Զի անեղն Աստուած քև մարմնացաւ[1] Յիսուս։

9· Աստղն լուսափայլ ցուցար մոգուց սուրբ կոյս,
Եւ ի գիրկըս քո բազմեալ մանուկն Յիսուս։

10· Լեառնն զըմբռսեալ անուշահոտ սուրբ կոյս,
Բլուր կընդրկի ի քէն ծընաւ Յիսուս։

11· Սուրբ հարան անեղին դու կոչեցար սուրբ կոյս,
Զիւր սուրբ Միածին մարմնով ծընար զՅիսուս։

1. Բ. Դ. Մանուէլն Աստուած քև մարդացաւ։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Ի Է

Վասն երկոտասան կենդանակերպիցն՝ երկոտասան ազգաց և. երկոտասան անդամոց[1]։

Աշխարհս ունի ըզձև մարդոյ
Երկոտասան անդամք մարմնոյ,
Կենդանակերպքն ըստ խորհրդոյ
Է բաժանեալ վերայ մարդոյ։

1. *Խոյն է գլուխ՝ որ է Պարսիկ,*
Ցուլն պարանոց՝ Բաբելացիք,
Եկաւորն ուսքն՝ որ է Գամիրք,
Այս երեքեան՝ գարնան ծաղիկք։

2. *Խեցգետին՝ Հայք, լանջքն առ մարդիկ,*
Առիւծն է կողքն՝ Ասիացիք,
Կոյսն որովայնն՝ Ելլադացիք,
Ամառն առնեն այս կենդանիք։

3. *Կըշիռն Թիկունքն՝[2] Լիբէացիք,*
Կարիճն երանգն[3] Իտալացիք,
Աղեղնաւորն՝ Իլամացիք,
Եւ այս անդամքն է առ մարդիկ։

4. *Աշունն առնեն այս կենդանիք,*
Օր հետ աւուր սառնամանիք,
Ձի արեգակն առ կենդանիք՝
Փոխէ զորակն իւր ընթացիւք։

1. Ա. Օր. տպ. ի Կաթիլիան 1792։ Բ. Օր. Քիւ 18բ։ Գ. Օր. Կիրակոս պատմիչ. Նոտրգիր, (ի ս. Ղազար թ. 780) էջ, 396–404։ – 2. Բ. կոթունք։ – 3. Գ. եւարանք։

5· Այծեղջիւրն բարձքն է Ասրիք,
Զբրհոսն սբրունքն Եգիպտացիք,
Զուկն ոտից թաթքն որ է Հընդիկք,
Զմեռն առնեն այս կենդանիք։

6· Տէր Առաքել գրեցի զայս բան՝
ի յայտնութիւն մրտաց մարդկան,
Զի որք լսեն ճարտարանան,
ի քննութիւն բանիս փութան։

7· Զկենդանակերպն երկոտասան,
Եւ զեօթ աստեղս մոլորական,
Որք առ միմեանս երթան ու գան,
Եւ աշխարհի զազդումն[1] տան։

8· Հանճարամիտքըն հաւատան,
Եւ զմեկնութիւնն ևս իմանան,
Ազդումն չարի[2] և բարութեան,
Ըստ արժանեաց սոքօք մեզ գան։

9· Ոչինչ կարեն առնել 'ստ ինքեան,
Այլ Արարչէն առեալ[3] մեզ տան,
Զի ամենայն իր ըստ բնութեան,
Գործ ինչ ունի առանձնական։

10· Հբրոյն[4] այրելն է բընական,
Եւ լոյս բաշխել աչաց մարդկան,
Այսպէս սոցա աւանդեցան,
Առեալ զազդումն յաշխարհըս տան։

1. Գ. զաւումն։ – 2. Ա. չարեաց. Բ. բարուց և չարութեան։ – 3. Ա. Գ. առնել։ – 4. Բ. զբրոյն։

Վասն եօթն մոլորակացն և երկոտասան կենդանակերպացն՝ թէ ո՞րք որոյ են, կամ ո՞րպէս ընթանան, և կամ զինչ է գործ նոցա։

11. Կան եօթն աստեղք մոլորական,
Կենդանակերպք երկոտասան,
Ա՛մ իւրաքանչիւր յատուկ անուան,
Զազգումըն տան որդոյ մարդկան։

12. Հինգն է կրկին, ՚ւ երկուսն միայն,
Երկոտասան եօթանեքեան,
Մին մոլորակ ի յորկոսեան,
Միայն երկուքն ի մին մին տան։

13. Կոյսն ընդ ձրկանըն Ջօհալին,
Կըշիռն ընդ ջրհոսըն Մուշթարին,
Կարիճն ՚ւ այծեղջիւրըն Մառեխին,
Միայն առիւծն ասի Շամսին։

14. Աղեղնաւորն՝ խոյն Ջօհրայիլ[1],
Ցուլն ՚ւ եկաւորն Օտարիտին,
Իսկ խեցգետինըն Ղամարին,
Երկուսն յատուկ Հայոց ազգին։

15. Իսկ զյատկութիւն մոլորակին,
Թ՚ ո՞րպէս գընան յիւրեանց գօտին,
Մի մի պատեն եօթանեքին,
Զերկոտասան ազգ կենդանին[2]։

1. Գ. Ջօրհայիլ. – 2. Գ. կենդանակերպին։

16· *Ջօհալ աստղն՝ առաջին գօտին,*
Ի տանուտէր նախկին տարին,
Սա հասարակ ըզկենդանին
Վ՚ճարեալ պատէ[1] *յիսուն տարին։*

17· *Երսուն ամիս զմի կենդանի*[2]*,*
Երսուն օր մի աստիճանին.
Ջ՚ի կենդանիսն՝ յատուկ մին մին,
Գոյ աստիճան երեսնեկին[3]*։*

18· *Սա բնութեամբ ցուրտ է և չորին,*
Ջար՝ բայց խառնի յայլոց բարին.
Սա գոյն ունի[4] *յատուկ դեղին,*
Կոյան է և ձուկն իւր կենդանին։

19· *Տիրէ*[5] *ի մարդըն սև մաղձին,*
Օրն իւր շաբաթ հին կիրակին.
Ունի զհաւատ Հրէից ազգին,
Մինչ ի կէս օրն է ի կուսին[6]*։*

20· *Իսկ երկրորդ*[7] *աստղն է Մուշթարին,*
Սա է կարգեալ յերկրորդ[8] *գօտին.*
Եւ տանուտէր երկրորդ տարին,
Բնութեամբ բարի ամենևին։

21· *Սա ջերմ և գէջ է անդրստին,*
՚Նդդէմ չարութեան երեւակին.

1. Բ. պարտէ, — 2. Գ. զի մի կենայ մինին, — 3. Գ. երա-
նեկին, — 4. Ա. չունի, — 5. Գ. բերէ, — 6. Գ. Մինչև ի կէս ա-
ւուրն ջրհոսին, — 7–8. յերբորդ,

1. Ա. ի նա-
բակին, — 3
Ա. չոքին,

ի սա կենդանիքն ամենեքին,
Երկոտասան ամք վըճարին։

22. *Նոյնքան ամիս կենայ ի մինն*[1]*,*
Եւ նոյնքան օր յաստիճանին,
Որակ ունի ըսպիտակին[2]
Կըշիռն և ջրհոսն իւր կենդանին։

23. *Տիրէ ի մարդըն սա լերդին,*
Ունի սա զօր հինգշաբաթին,
Մինչ ի կէսօրն կայ ի կըշռին[3]*,*
Ունի զհաւասար քրիստոնէին։

24. *Երրորդ մասեին է դըժնային,*
կարգաւ ունի զերրորդ գօտին,
Սա տանուտէր երեք տարին,
Չարաբնութիւն ամենևին։

25. *Չկենդանակերպն ի միասին,*
Տարի և կէս պատէ զնոսին,
Ամիս ու կէս կենայ ի մին[4]
Եւ օր ու կէս աստիճանին։

26. *Սա բնութեամբ ջերմ է և չորին*[5]*։*
Դոյն իւր կարմիր ամենևին,
Աբիւնահեղքն ի սա ծնանին,
Եւ դասք չարեացն ի միասին։

1. Ա. *ի նմին*, — 2. Բ. *սպիտակագին*, Գ. *Սպիտակագոյն ոբակին*, — 3. Գ. *ի ձըկին*, — 4. Ա. *Ամայ ի նմին*, — 5. Ա. *չոքին*.

27. Տիրէ մարդոյն խարտեաշ անձին,
երեքշաբաթին է օր նորին.
Մինչ ի կէս օրն կայ ի կարճին,
եւ այծեղջիւրն է յետ նորին:

28. Ունի զհաւատ անհաւատին,
եւ յաջողէ չարագործին.
Չի ամենայն չարք որ լինին՝
Յատուկ յայս աստղըս ծընանին:

29. Զորա[1] Արեգակն է լուսածին,
Շամս անուանի յայլոց կարգին.
Ձեմէ փառօք ի չորս գօտին,
Ի տանուտէր չորրորդ տարին:

30. Ինութեամբ բարի է սա կըրկին,
Լուսապայծառ և չերմային.
Չկենդանակերպն ի միասին՝
Սա վըճարէ ի մին տարին:

31. Եւ մին ամիս կենայ առ մին,
Մին օր յամէն աստիճանին,
Սա թագաւոր է իւր ազգին,
Միայն առիւծն իւր կենդանին:

32. Տիրէ ի մարդըն սա սըրտին,
Ի յատուկ օրն իւր կիրակին.
Ի հաւատոյ միտս է սըմին,
Ձըշմարտագոյնն՝ ըստուգութիւն:

1. Բ. Զորա: Գ. Դարձեալ:

33. Հինգըն՝ զօհրայն է ըստ կարգին,
Ի հինգերորդ կարգեալ գօտին,
Սա տանուտէր է հինգ տարին,
Ինքըն բարի ամենեւին։

34. Սա բնութեամբ գէջ՝ մասն ինչ ջերմին,
Ուրախարար յամենեսին,
Սա կէս տարի պատէ զգօտին,
Եւ կէս ամիս ի մին կերպին։

35. Կէս օր կենայ յաստիճանին,
Խոյն և ազեղն իւր կենդանին,
Երիկամանցն տիրէ մարդին,
Օրն իւր յատուկ է ուրբաթին։

36. Բայց սա ունի զհաւատ տաճկին,
Շնացօղ պըճնօղ նըման նոցին,
Եւ որկրամոլ որպէս նոքին,
Բայց կու սիրէ զխաղաղութիւն։

37. Վեց՝ օտարիտ ի վեց գօտին,
Եւ տանուտէր ի վեց տարին,
Օգնէ բարոյն այլ և չարին,
Բայց զգիտութեանցն ազդէ հոգին։

38. Սա միշտ շըրջի ընդ արևին,
Վասն այն երկար ոչ երեւին,
Երեք ամիս պատէ ինքնին,
Չկենդանակերպան ի միասին։

39. Եօթն օր և կէս ի մին կերպին,
Եւ երեք ժամ յաստիճանին.
Է ընութեամբ չոր[1] գոյն երկաթին,
Պղընձատեսակ որակ ի Նմին։

40. Յուլն 'ւ եկաւորն իւր կենդանին,
Տիրէ մարդոյն ուղեղ[2] գըլխին,
Է ճարտասան ամենեւին,
Իմաստասէրքն ի սա ծնանին։

41. Զորեքշաբաթն է օր Նորին,
Մինչ ի կէս օրն կայ առ ցուլին[3].
Եւ յետ Նըմա եկաւորին,
Աստուած ծընաւ ի սմա տարին։

42. Իսկ եօթներորդ լուսնի գօտին,
Տէր և իշխան[4] է եօթն տարին.
Սա թագուհի երկնից ասի,
Բայց այլայլուկ բնութիւն սորին։

43. Սա ի յամիսն պատէ զգօտին,
Երկու օր և կէս ի մին կերպին,
Եւ ի մին ժամ յաստիճանին,
Ունի զհաւատ սադուկեցին։

44. Սա բանալիք երկնից գընդին,
Զազդումըն տայ յերկիր[5] ստորին.
Բայց որ ի սա ծընանիցին,
Շատ փորձութեան դիպեալ լինին։

1. Բ. Ապարքոտիա, Գ. Ապամբիտաս։ — 2. Գ. Թրակխիաս։ — 3. Գ. Արկիլ է (եօթ)։ — 4. Գ. Լիւանոտոս։

45. Բնութիւնն իւր էգ և ցըրտային,
Թոնաւ և գէջ ամենևին.
Բայց սա ազդէ ի ծնունդ սորին,
Եւ տայ աճումն որոց ծնանին:

46. Խեցգետինն է իւր կենդանին,
Տիբէ ի մարդըն սա թոքին.
Երկուշաբաթն է օր սորին,
Եւ կարճօրեայքն ի սա ծնանին:

47. Եւ է յատուկ հաւատ սորին,
Թառնահաւանքն ի միասին.
Զի ի սորա դարըն լինին,
Թառնահաւատաքն ամենեքին:

Վասն երկոտասան հողմոցն:

48. Հընչեալ հողմունքըն զանազան,
Ի չորս կողմանց աշխարհի գան.
Երեք երեք առանձնական,
Որք են բոլորն երկոտասան:

49. Արևելեացն՝ ասի Եւրոս,
Հարաւայնոցն՝ ասի Նօտոս,
Արևմտեցըն Զեփիւռոս,
Վաւռէք ասի՝ հիւսիսայնոցն:

50· Արեւելեայցն՝ Եւրոսի դաս,
Ապելիւոտ Եվկիկիաս.
Լիբանօտոս հողմըս է այս,
Եւրանօտոս հարաւ է այս։

51· Իսկ Արգիստէս արեւմտեայս,
Զեփիւռ և Լիբս՝ են ի մի դաս,
Հիւսիսայինքն է վառէաս
Ապարքիտաս և Թրասկիաս։

52· Եւրոս բնութեամբ է ջերմային,
Եւ տաղտապարափ բերէ ինքնին.
Ապելիոտ հողմըն բարի,
Արև, անձրև ի միասին։

53· Կեկիաս չոր է անդրստին,
Ցամաքեցնէ զամենեսին.
Արեւելեայք ասի սոցին,
Զոր երեքեանս ներգործեցին։

54· Լիբարօտոս հարաւային,
Մէգ մառախլաւ ամպ վըրդովին.
Նօտոս՝ որոտ փայլակնածին,
Եւ խիստ անձրև հեղեղային։

55· Եւրանօտոս ջերմ և բարին,
Հալէ ըզպաղս անհընարին,
Այս երեքեանս ի միասին՝
Հարաւային հողմըն կոչին։

56·

57·

58·

59·

60

1· Գ· Լ

56. *Իսկ Աբգեսաէս՝ կազմող ամպին,*
Ջեփիւռ՝ զծաղիկ բուսցնէ ինքնին.
Լբիս[1] անձրևօք գարնանային՝
Ոռոգանէ զամենեսին։

57. *Իսկ վաւրիաս հիւսիսային,*
Զամպըն կապէ զանձրև ի նմին,
Ապարքտիաս ցուրտ, ղըժնային՝
Ձնէ կարկուտ անհընարին։

58. *Իսկ Թրասկիաս է հուսկ վերջին,*
Նա ձիւն կապէ ձըմերային.
Այս են հողմունք ամենեքին,
Եւ այսքան գործ յատուկ նոցին։

Վասն թռուց ատենագ կենդանակերպից։

59. *Խոյն որ իշխան է ամպրոպայ,*
Ցասնևվեց աստղ կայ ի նըմա.
Ցուլն՝ որ ահեղ ձայնիւ գոռայ,
Երկոտասան աստղ է նորա։

60 *Եկաւորն՝ իշխան լիբէացւոց,*
Երկոտասան աստեղք թռուց.
Խեցգետն՝ իշխէ հողմոյն[2] հիւսիսոյ,
Ցասնևեօթն աստղ է ի լուսոյ։

1. Գ. Լբրա։ – 2. Գ. իշխան է հողմոց։

61· Առիւծն[1] իշխան արեւելից,
Երեքտասան է աստղալից·
Կոյսըն՝ մաքուր է ի յաղտից[2]
Տասներեք աստղ է ի կից։

62· Կշիռն ունի դարձ հաւասար,
Երկոտասան աստղահամար.
Կարիճըն՝ չոր և ցրտարար,
Տասներկու աստղ անբարբառ։

63· Աղեղն է ցուրտ և դառնաշունչ,
Նա քըսան աստղն է անմըռունչ.
Իսկ այծն է գէջ[3] հարաւաշունչ,
Քըսան երկու աստղ անտըրտունջ։

64· Ջըրհոսն է խիստ հարաւային,
Աստեղս ունի երեսուն և մին,
Ձուկըն՝ ցամաք է ընդ խոյին.
Տասնեօթն աստղ կայ ի նըմին։

65· Զօհալ աստղն է ամպայոլով,
Մուշթարին պարզ օդախառնով,
Մառեխն կիզիչ ապականող,
Շամս ջերմային հասուցանող։

66· Իսկ Զօհրան է մահացուցիչ,
Եւ Օտարիտն օդոյ վնասիչ.
Լուսինըն պարզ և սառուցիչ,
Այս յատկութիւն եօթանց աստղից։

1. Գ. Այծեղջիւրն։ – 2. Ա. յախտից։ – 3. Գ. Իսկ այծեղջիւրն։

67. Հայց[1] ըստ լեզուաց ազգին պարսից,
Եւ ըստ Հայոցըս բարբառից՝
Զանուանք աստեղց մոլորակից,
Պարսից ի մերս թարգմանեցից։

68. Արդ Զօհալ աստղն է Երևակ,
Եւ Մուշթարին է Լուսընթագ.
Մառեխն՝ Հըրատ, Շաման՝ Արեգակ,
Միայն անուամբ այլագունակ։

69. Զօրհայն[2] ասեն Լուսաբերին,
Եւ Օտարիտ՝ փայլածուին,
Ղամար կոչեն զանուն Լուսնին,
Միայն անուամբ զանազանին։

Վասն ընթացից Արեգական՝ առ կենդանակերպսն։

70. Այլ և յայտնեալ մեկնեմ զայս բան,
Յաստուկ յատուկ առանձնական.
Զպէսպէս ընթացս արեգական,
Առ կենդանիսն երկոտասան։

71. Ընդ Խոյին՝ եղջիւրն է գնացք նորին,
Եւ ընդ Ցլոյն պարանոցին.
Ընդ Եկաւորին նըստոյ տեղին[3],
Նոյն և ընդ կուրծսըն Խեցգետնին։

1. Ա. չունի 66–8 տուները։ – 2. Զօհրա։ – 3. Ա. նստոյ տեղին.

72. *Ընդ Առւծին մէջքն է գնացք նորին,*
Եւ ընդ երանս երթայ կուսին,
Ընդ կըշռին ձեռս ընդ վիզ կարճին,
Եւ ընդ սըրունս[1] Աղեղնաւորին։

73. *Ընդ բարձան երթայ Այծեղջիւրին,*
Եւ ընդ ականջսըն Ջըրհոսին.
Եւ ընդ Ձկան ոտից թաթին,
Այս է յատուկ ընթացք սոցին։

Թէ[2] յորմէմ աւուր ամսոյն մտանէ արեգակն ի կեն-
դանակերպն։

74. *Ի քսան 'ւ երկուսըն մարտ ամսին,*
'Ի ի չորեքտասան արեգի,
Նիսանի մին ի տուընջենի
Արեգակն ի խոյն մըտանի։

75. *Ի[3] (քսան և) մէկըն ապրիլի,*
Չորեքտասան ահկի ամսի,
Ի յարմինի ի ցորեկի
Արեգակն ի ցուլ մըտանի։

76. *Ի քսան և մէկըն մայիսի,*
'Ի ի չորեքտասան մարեցի,
Նիսանի[4] մինն ի գիշերի,
Գայ եկաւորըն մըտանի։

1. Գ. անար. – 2. Ա. չունի գլաջորդ տուները – 3. Ըստ Գ. Օր. ի· – 3. Բ. Սիւանի։

77. Յունիսի քսան[1] ըստ Հռոմի,
'Ի ի քսան և չորս[2] մարգաց ամսի,
Թամուզի մին, ի տուրնջենի՝
Ի խեցգետինըն մըտանի։

78. Յուլիսի քսան ի գիշերի,
Չորեքտասան հրոտից ամսի,
Ունինի մինն եբրայեցի,
Արևն յԱռիւծըն մըտանի։

79. Ի իննևտասան օգոստոսի,
Եւ ինն աւուր նաւասարդի,
Իլուլի մինն ի ցորեկի,
Մեծ լոյսն ի Կոյսըն մըտանի։

80. Ի ութուտասան սեպտեմբերի,
Հոռիի ինն Սարկաւագի,
Թըշրինի մին յաշնանմըտի,
Մտանէ ի Կշիռն ի տուրնջենի։

81. Ի ութուտասան հոկտեմբերի,
Սահմիի ինն ըստ որ հայի,
Մըշուանի մինն ի գիշերի,
Գայ ի Կարիճըն մըտանի։

82. Ի ութուտասան նոյեմբերի,
Որ է ի ինն հայոց ամսի,
Քասլևի մինն ի ցորեկի,
Աղեղնաւորըն մըտանի։

1. Գ. ութը (Ը)։ – 2. Գ. չորեքտասան (ԺԴ)։

83. Ի եօթնեւտասն դեկտեմբերի,
Քաղցի լինն ամեռնամըտի,
Տրեխի մինն ի գիշերի,
Նա յԱյծեղջիւրըն մըտանի։

84. Ի վեշտասանըն յունուարի,
Յարացի լինն ամեռնամիջի,
Շըբաթի մինն ի տուբնջենի,
Գայ ի Ջըրհոսըն մըտանի։

85. Ի հընգեւտասն փետրըվարի,
Մեհեկի լինն ամեռնավերջի,
Ադարի մինն ի գիշերի,
Արևն ի Ջուկըն մըտանի։

86. Ի եօթնեւտասըն մարտ ամսի,
Արեգի լինն ի տուբնջենի,
Աւելացի մինն երբայեցի,
Լոյսն Արտախոյըրն մըտանի։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԲ

Նորին Առաքել վարդապետի Սիւնեաց թիւք գրեանաց հին և նոր կտակարանաց[1]:

1. Տէր Առաքել դիտող Սիւնեաց,
Զուրկ և թափուր յամէն շնորհաց,
Շարադրեցի ըզկարգս գրանաց,
ԶԱստուածաշունչ կտակարանաց:

2. Վասն այն յայտնեմ ըզքանս գրանաց,
Ըզհին և զնոր կտակարանաց,
Զի ուսանիս զանունս կարգաց,
Զեօթանասուն երկու գրանաց:

3. Քառասունչորս գիրք հին կտակարան,
Ու քսանեութ նոր կտակարան.
Աստուածաշունչ կոչին նոքին,
Զոր խօսեցաւ Աստուած Հոգին:

4. Նախ է հինգ գիրք Մովսիսական,
Ծընունդք և Ելք և Ղևտական,
Թիւքն և Երկրորդ Օրէնքն որ կան՝
Խրատք աշխարհի ընդհանրական:

5. Վեց[2] օրհնութիւնք Յակոբեան,
Ի վրայ որդոցն երկոտասան.

1. Ա. Օր. համռ. թիւ 5ժե: Բ. Օր. Ս. Հայկունիի հրատարակութիւնը՝ «Բագրևանդ» ի մէջ, տպ. յէջմիածին 1894, էջ 375–8: սխալագիր և սխալատիպ օրինակ: Տաղաչափութիւն 4–4: – 2. Կը նշանակէ «վեցերորդ», ինչպէս և յաջորդ բացարձակ թիւերը:

Զի օրհնութիւնքն որ յԱդամայն,
Յորդոց յորդիս կարգաւ երթան։

6. Իսկ երկրորդ կարգն որ յետ[1] սոցա,
Գիրք եօթն՝ ցեսու որդի Նաւեայ,
Ութն՝ Դատաւորքն որ յետ նորա,
Ինքն Հրոութ մայրն Յովբէթայ։

7. Նա մայր[2] կոչի մեծին Դաւթեայ,
Կին Բոյոսի, մայր Յովբիթայ.
Զի Յովբէթ ծնաւ զՅեսսէ տրզայ,
Ի Յեսսէ ծընաւ զԴաւիթ արքայ։

8. Թագաւորութեանց գիրք չորեքին,
Սաղմոսն ու չորք գիրք Սողոմոնին,
Յոբ և Սիրաք սրբբահոգին,
Մենեկապետ Սողոմոնին։

9. Այս քան գիրք հին կտակարանին,
Որ մինչև ցայս վայր գիպեցին[3],
Ցետ այսորիկ բաժանէին,
Թագաւորութիւնքն ազգի նոցին։

10. Բորովամ որդի Սողոմոնին՝
Թագաւորեաց բոլոր ազգին.
Ի[4] Ռոբովամ ծառայ նոցին
Որ փախեաւ յահէ Սողոմոնին։

1. Բ. ևն։ – 2. Բ. Ա մայր։ – 3. Ա. գիտեցին։ – 4. Ա. Ի Ռոբովամ։

11. Զի սա յԵգիպտոս փախեալ մընաց,
Մինչ Սողոմոն արքայն նընջեաց.
Յետոյ եկեալ հակառակեաց,
Տասըն ցեղին թագաւորեաց:

12. Բրսան ու մին՝ գիրքն Եսային,
Բրսան ՚ւ երկուքն Երեմիային.
Բրսան ՚ւ երեքն Եզեկիէլին,
՚Ի երկոտասանքն ի միասին:

13. Այս երեսունևհինգ լինին,
Գըրեանքն Հընոյ Կառակարանին.
Մինչ ցայս վայր կարգըն երկրորդին՝
Մինչդեռ կային յիւրեանց երկրին:

14. Յետ այսորիկ գերի գնացին,
Ի Բաբելոն բոլորովին.
Երեթանասուն ՚ւ երկու տարին
Ազգն ամենայն գերի կացին:

15. Իսկ երկրորդ կարգն որ սկըսանին,
Երկու Եզրաքն են առաջին.
Որ յայլ և յայլ ժամանակին,
Միայն անուամբ համանմանին:

16. Մինն ի յազգէն էր Յուդային,
Մին Ղեւտական քահանային.
Յետ գերութեան Բաբելոնին՝
Զկըտակարանքն սոքա գրեցին:

17. Հին Եզրան է Սաղաթիէլ,
Որ ծնաւ որդի զՅօբաբաբէլ.
Հոգով սրբով լցեալ Սաղաթէլ,
Ջեղծեալ գըրեանքըն նորոգէր։

18. Զի կտակարանքն որ ընդ նոսին՝
Ի Բաբելոն կորեան նոքին.
Սոցա յայտնեաց Աստուած Հոգին
Որ զամենայն նորոգեցին։

19. Եւ երկու գիրք Մընացորդին,
Զոր վեցերին սոքա գրեցին,
Մընացորդ վասըն այն ասին
Որ յետոյ սոքա զՑնացեալսն գրեցին։

20. Դանիէլին և Եսթերին,
Մարուք և Մակաբայեցին,
Տուբիթ, Յուդիթ ու գիրք Նէէմին,
Որ երկրորդ կարգս աւարտեցին։

21. Ա՛յս են գըրեանք հին կտակին,
Քառասնեւչորս գիրք գըլխովին,
Աստուածաշունչ կոչին սոքին՝
Զոր խօսեցաւ Աստուած Հոգին։

22. Սաղաթիէլս այր ցանկալին,
Եւ հինգ ընտրեալ արք ընդ նըմին՝
Ջեղծեալ գըրեանս կտակարանին
Քառասուն օր զամէն գրեցին։

23. Հետ սոցա Նոր կտակարանին,
ԲըսանևուԹ գիրք անուանին.
Որ գալըստեամբն աստուածային՝
Զայս խօսեցաւ Աստուած Հոգին։

24. Նախ չորս գըլուխ Աւետարան,
Ու ԹուղԹք Պօղոսի չորեքտասան.
Առաքելոց Գործք որ գրեցան
Ու կաԹողիկէքն ամենեքեան։

25, Այլ և Տեսիլըն Յովհաննու,
Որ յայտնեցաւ նըմա յԱստուած,
Իր ընդ եղբարն՝ յաւուրն մահու՝
Որ գրեցաւ ի Յովհաննու։

26, Այս քսանեւուԹ գիրք ըստ կարգին՝
Կտակարանաց Նորոյ ուխտին,
Աստուածաշունչ կոչին սոքին,
Զոր խօսեցաւ Աստուած Հոգին։

27. Ըստ եօԹանասուն ՝ւ երկու լեզուին,
Նոյնքան Թուով գիրք շնորհեաց Հոգին.
Չի ամենայն ազգ առանձին
Առցէ ըզշնորհն աստուածային։

28. Այս լինելոց է յետ Նեռինն,
Որ գան ի հաւատս ամենքին.
Չի ամենայն լեզուք խոստովանին
ՉԲրիստոս Աստուած զանձն երեքին։

29· Եւ նոյն ցաւք Հոգոյն այսքան թուով,
Զոր Տէր յայտնեաց այս խորհըրդով,
Եօթանասնեկին եօթըն չափով,
Թողցես եղբօրն զմեղսն իւր յոլով։

30· Վասն այն եւս գրեանք այսքան թուով՝
Որպէս ծաղկունք դեղ կազմելով·
Եւ թէ մահու մեղքըն չափով,
Եօթանասնեկին եօթըն թըւով։

31· Զորս հարիւր լինսուն են համարով,
Զոր չորս տարերքս յաւելորդով
Մեղս մեղանչեմք ութ խորհըրդով։

32· Ընդ այսքան դեղ շնորհեաց չափով,
Զոր մեղանչեմք նոյնքան թըւով·
Զի սըրբեսցուք յաղտէ հոգով
Սուրբ գրէանաց ունկըն դնելով։

33· Այժմ օրհնութիւն տամք ցընծալով,
Երեք անճանցըն՝ հաւատով,
Զոր այսչափ խրատ գըրեաց փութով,
Զմեզ ի մեղաց ազատելով։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԻԹ

Տաղ մեծի ուրբաթին[1]

1. Այսօր բանն Աստուած կացեալ (յ)առենի,
Վասն յանցանաց նախահօրըն դատապարտի։
Ոամկական գընդին, զՏէրն ըմբռնեցին,
Պիղծ փարիսեցի զըպիրներն հրէական ազգին։

2. Առեալ և տարան զկեանքն ազգի մարդկան,
Առ Աննա քահանայապետն և կայիափա։
Քննեալ հարցանեն, սուտ վրկայս բերին,
Զմիածին որդին Աստուծոյ մահապարտ առին։

3. Եւ զինուորք չարին զձեռսըն կապեցին,
Տարեալ հարցուցին առաջին չար Պիղատոսի։
Լոյսն անճառական կայր մերկ ի յատեան,
Այն որ ի յահէն իւր երկինք և երկիր դողան։

4. Վերինքըն սարսեալ 'ւ ահիւ զարհուրեալ,
Որ տեսին զՅիսուս ի յերկրի մարմնով չար-
Ապտակ ածէին լուսափայլ դիմին [չարեալ։
Այն որ Սրովբէքն ի յահէն թևասքօղէին։

5. Բարուն երկնաւոր տէր և թագաւոր [ւոր։
Փուշապսակ առեալ ի գլուխդ յազգէն մեղա-
Դասքըն տիրասպան զտէրն Յիսուս տարան
Ի խաչափայտին բեւեռեալ զկեանքն ազգի
[մարդկան։

1. Միակ Օր. հնձոս. թիւ 8։ Տաղաչափութիւն 5–5, 5–3–5։

6· Այլ մայր Միածնին կայր ընդդէմ խաչին,
Լայր ողբմագին և ողբայր զիւր Աստուածորդին։
Պարծանաց տեղի մօրըդ քո կուսի,
Վասն էր սուգ ածեր ծնողի քո յանկարծակի։

7· Երանի տային ինձ ազգ մարդկային,
Արդ այսօր տեսան զիս բոլոր դատերքն Եւային։
Տուք ինձ վայ ամէն, կանայք համօրէն,
Որ տեսի խաչեալ զիմ որդին (յ)ազգաց անօրէն։

8· Իմ յուսոյ տեղի, ստեղծողըդ ծովի,
Վասն էր կաս ջրէ կարօտեալ, գոչեաս Ծարաւի։
Եկէք ողբացէք ինձ և ձայնակիցք
Բոլոր արարածք ըստեղծեալ յընչէ ոչէից։

9· Մի՛ ծագեր արփի զարեգակդ յերկրի,
Որ այսօր ըզլոյս իմ աչացս՝ մերկ ի խաչ տեսի։
Եկ տե՛ս Գաբրիէլ, զիմ Աստուածորդին,
Որ ինձ խոստացար թէ նըստի յաթոռն Դաւթի։

10· Ծագը եղէ Հրէից օրս այս բօթալից,
Լացէ՛ք զիս լացէք ամենայն ծընողք տղայից։
Իմ յոյսըն հատաւ, իմ լոյսըն շիջաւ,
Իմ կենդանութիւնըս գընաց մահըս մօտեցաւ։

11· Ողբացէք զգերիս վայ տուք ծընօղիս,
Որ տեսայ ի խաչ բեւեռած զիմ Յիսուս որդիս։
Խիւսեցէք յարմար ձայն կականաբար,
Երկինք և երկիր միաբերան սուգ ասէք ճարտար։

12. Բամբ հրաբուն զօրացն, դասին երկնաւորաց,
Ահեղ ուրբաթի զարմացեալք՝ կային սարսափած:
Բևեռքն որ հարին ի մարմին Փըրկչին,
Նոյնժամայն բոլոր արարած շարժեալ դողային:

13. Աւրն եղև գիշեր կամաւ Տեառըն մեր,
Արեգակն եղև խաւարեալ և դարձաւ ըստուեր:
Թել թել դառնային ծածկոյթ տաճարին,
Վէմք պատառեցան ի ահեղ ձայնէն Յիսուսի:

14. Իսկ դու աղաչեա՛ սուրբ Աստուածածին,
Ըզխաչելեալն Յիսուս կենդանին օրն աներեկին:
Նոյն տալ քաւութիւն մեզ ամենայնի,
Բազմամեղ բանիս երգոյի՝ Տէր Ադաքելի:

ԲԵՐԹՈՒԱԾ Ի.

Ի Սուրբ Յակոբ Մծբնացի[1]

1. *Անճառ միածնին, Հօրն երկնաւորին,*
Ընտրեալ ի յերկրէ սուրբ Յակոբ,
քրոջէ մարմնային:

2. *Ոահին վերընթաց՝ կամաւ յօժարեաց,*
Սուրբ հայրըդ[2] տէր Յակոբ,
յազգէն Պարթևաց:

3. *Անմարմնոց նըման մարմնով նիւթական[3],*
Ձրգնաւոր ամբիծ սուրբ Յակոբ,
ցանկալի մարդկան:

4. *Քաջ հովիւ բարի որդոց[4] Սիոնի,*
Աստուծոյ ընտրեալ հայրապետ[5],
տեսող Քրիստոսի:

5. *Երկնային՝ յերկրի, հրեշտակ ի մարմնի,*
Աքանչելագործող սուրբ Յակոբ,
Նըման Յիսուսի:

6. *Լուսափայլ հոգով լեռնաբնակ գոլով,*
Ի լեառնն Մասիս հետևեալ՝
զտախտակն առնելով[6]:

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 2գ; Բ. թիւ 4դ; Գ. թիւ 5ժբ Դ. թիւ 7դ; Ե. թիւ 8բ; Տպաչափուխին 5–5, 5–3–5; – 2. Բ. Գ. հայրն; – 3. Գ. հնմանան; – 4. Ըստ Բ.ի, այլք՝ «որդւոյ»; – 5. Բ. տէր Յակոբ; – 6. Ա. առևլով;

7. *վէմ անխախտելի յալեաց աշխարհի,*
վիմին սաստելով սուրբ Յակոբ,
խըրատիչ բարի։

8. *Ականաղբիւր բըղխէր, զցաւագնեալս բուժէր,*
Գնացս ի վրայ գետոց իսկ առնէր
ծառ բուսուցանէր։

9. *Բամբ Պարսից ազգին ի Մծբին գնացին*[1]*,*
Աղօթիւք սըրբոյն Յակոբայ՝
Նըկուն դառնային։

10. *Դասըն հարազանց*[2] *մեծ հայրապետաց,*
Եղև գերազանց, տէր Յակոբ,
զԱրիոս հերձեաց։

11. *Աղբիւրըն կենաց, հայրն աստուածազգեաց*[3]
ՅԱրտամետ զաղբիւրն արգելեաց,
զկանայս խըրատեաց։

12. *Պետըն*[4] *պատուական, այգուն*[5] *տիրական,*
Ջորթն այգոյն իսկոյն չորացուց
Որ ի փուշ դարձան։

13. *Եւ զիշխանն երկրին զՈստան գաւառին,*
ԶՄանաճիրհըն չար անիծեալ
զերկիրն[6] *ընդ Նըմին։*

1. Բ. *մտին*։ – 2. Բ. *Դասք սրբոց հարանց*։ – 3. Բ. *մեծազգեաց*։ – 4. Բ. *չունի զայս տուն*։ – 5. Գ. *այգին*։ – 6. Դ. *զնորին*։

14. Տարեալ ի հողոյն[1] տապանէ սըրբոյն[2]
Եւ արձակեցան ի կապից
ի բանտարկելոյն[3]։

15. Ի յաւուր ոճնի[4] քո յիշատակի,
վասըն մեր հայցեա՛ հայր զըթած,
առ Տէրն ամենի։

16. Ես[5] տէր Աղաքեալ, անճամբ տառապեալ
վասն իմ հայցեցէք (յ)Աստուծոյ
զթողութիւն շնորհեալ։

17. Զեղբայրն իմ Բարսեղ, զքահանայն անմեղ
Եւ հայրն իմ Դաւիթ յիշեցէք
ի յաղօթըս ձեր։

18. Ով որ զմեզ յիշէ ուղիղ ի սըրտէ,
Ծաղկալից պըսակն ընկալցի
յԱստուծոյ մերմէ։

1. Գ. Տարեալ ըզհոգւոյն։ – 2. Գ. սուրբ հայրապետին։ – 3. Գ. 'ւ յանիծից նորին։ – 4. Ա. Գ. ուժի։ – 5. Ըստ Բ. և Ե. օրինակաց։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԱ.

Գովասանք Սուրբ Աստուածածնին յԱռաքելէ[1]

1. Ամպ լուսոյ հրածին, ցօղ քո քաղցրագին,
կայծակնատեսիլ լուսագեղ,
Սուրբ Աստուածածին։

2. Բուրմունք խընկալի, հոտ քո նարդոսի,
Անթառամ ծաղիկ Մարիամ
չըքնաղ Տիրուհի։

3. Գըտեալ արտաքոյ, զմեծ արքայն լուսոյ,
Համբուրեաց նախնին սիրաբաղձ,
սուրբ շըրթամբըդ քո։

4. Դէմք գեղոյ քոյին, արեգակնածին,
Ի քէն ծագեցաւ լոյսն էից՝
ճառագայթ որդին։

5. Երգէ Եսայի, ահա կոյս յղասցի,
Զանմայրն ի հօրէ զլոյս որդին՝
անհայր ծնանի։

6. Զարմացմամբ ի լին, Յոր երանելի քեզ
Զինչ երկիր իցէ յորում մեծ [բարբառի,
լոյսն ագանիցի։

1. Մխակ Օր. Պալեան (Հայ աշուղներ) էջ 137.

7. Ելեալ լոյս որդին յարգանդէ քոյին,
Մուտ անսերմն և ել աներկունք,
զերդ ծաղիկ ծառին։

8. Էդեմ ծաղկածին, ծառ կենաց բանին,
Որ ի քոյ պտղոյդ ճաշակէ,
մահու չմեռանին։

9. Ըռընգունքըդ քո՝ խունկ անուշ հոտոյ,
Բըղխէ մեղր և կաթն անուշից,
ի քոյդ բերանոյ։

10. Թիթեղն երկնային, թեթև ի մարմին,
Թռուցեալ վերացար դու մարմնով
ի փառս անքընին։

11. Թառամեալ նախնին, հող դարձաւ կըրկին,
Քև բողբոջեցաւ ծաղկազարդ
գունովն առաջին։

12. Ժըպտեցաւ նախնին, մայրըն լալագին,
Զի դու արեգակն յայտնեցար,
դուստըր լուսածին։

13. Ի յաւուրս վերջին, վեցերորդ դարին,
Զոյգ անուամբըդ քո փըրկեցան,
ստեղծեալքն յօր վեցին։

14. Լո՛ւր դուստր իմաստուն, ազատիչ նախ-
Լո՛ւր և տես զանտեսն յեղելոց, [նոյն,
աչօք մաքրագոյն։

15. Խանդաղատեցին, դասքըն վերնային,
Գալ քեզ ընդ յառաջ բաղձանօք,
հարսըն լուսածին։

16. Ծրար խնկոց ստաշխին և կինամոնին,
Հոտ քո բուրեցաւ ի յաշխարհ
վերին գաւառին։

17. Կամքն աստուածային ի քեզ կատարին,
Դու միայն գըտար անարատ,
յազգըս մարդկային։

18. Համբուրեաց նախնին, քև զարքայն վերին,
Զայն որում պասքին լուսեղէնքն
և ոչ հասանին։

19. Ձեռք քո միածնին, ստեղծ ըզնախնին,
Դարձեալ նոյն ձեռօք փըրկեցաւ,
տարածմամբ խաչին։

20. Ղևտական ազգին, դու պարծանք կըրկին,
Պատարագեցաւ քահանայն,
քո Աստուածորդին։

21. Ձաշակեաց նախնին զմահըն ցաւագին,
Ջնա կենագործեաց չարչարանք,
քո սուրբ Միածնին:

22. Մերկացաւ նախնին, զփառս որ ի դրախ-
Դու զարդարեցեր զնա փառօք, [տին,
սուրբ ծննդեան քոյին:

23. Ցղացար դու կըրկին, զՀօր ծընեալ Որդին,
Քեւ ազատեցաւ մայրն Եւա,
յայր Բեթղեհէմին:

24. Նոր ծննդեամբ քոյին, նոր լոյս ծաւալին,
Դասք հրեշտակաց վայր իջեալ,
յայր Բեթղեհէմին:

25. Շուրջ կալով գայրին, գունդք հրեղէն դասին,
Եւ փառք ի բարձունս երգէին,
քո սուրբ Միածնին:

26. Որ նըստէրն յերկին, յաթոռ հայրենին,
Խանձարրապատեալ ի մըսուր,
յանբանից տեղին:

27. Չհանդուրժեալ փըրկչին, յաթոռն երկնային
Գայր և ծնանէր ի կուսէդ՝
վասն իւր պատկերին:

28. Պ
Զի

29. Ջ
Ա.յ

30. Ո
Ծա

31. Ա
Մի

32. Վ
Ջմ

33. Տ
Որ

34. Բ
Քան

28. Պատուեցաւ նախնին, ի փառս առաջին,
Զի եղև որդի Ադամայ,
Բանըն Հայրածին։

29. Ջամբեցեր նըմին, զկաթըն կուսածին.
Այնմ որ կերակրէ զարարածս,
բանիւն իւրային։

30. Ոամիկ մեր նախնին, կանգնեցաւ կըրկին,
Ծափըս ծափելով խայտային,
յօր ծնընդեան քոյին։

31. Սուրբ Աստուածածին, մայր կենաց բանին,
Միշտ բարեխօսեա՛ վասըն մեր
յաւուրն յահեղին։

32. Վերին գաւառին, սուրբ հարսնարանին,
Ջմեզ արժանացո՛ մայր լուսոյ
այնմ առագաստին։

33. Ցունկ ես ծաղկածին, անթառամ ծաղկին,
Որպէս ըզծաղիկ դու ծնար՝
կուսութեամբ զՈրդին։

34. Բամբ զօրաց վերին, ի քէն սարսափին,
Քանզի դու ծընար ծաղկափայլ,
զարարիչ նոցին։

35. Ցընծացեալ բերկրին, հոգիք ի բանտին,
Քեւ ազատեցաւ մայրն Եւա,
յոր ծնընդեան քոյին։

36. Խիւթ մարմնոյ նորին, կանգնեցաւ կըրկին,
Եղեւ մանկաբարձ մայրն Եւա,
սուրբ ծնընդեան քոյին։

37. Փայլեալ ծաղկէին, ծառք կենաց դըրախտին,
Քանզի ծաղկեցան նախաստեղծքն,
ի փառս առաջին։

38. Քեզ հարսն անեղին, եւ քո միածնին,
Տացուք աւրհնութիւն գոհութեամբ,
յանանց կայանին։

Ամէն։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԲ

Տաղ Յարութեան[1]

1. Դասքն հրէական, էին պահապան,
Սուրբ գերեզմանին, որ եղաւ
մարմինն անձրման։

2. Դասքն[2] իւղաբերից, յոյժ արտասուալից
Իբր անյուսալից խնդրէին
զԹագաւորն երկնից։

3. Քահանայքըն չար եղին մատնեհար,
Թէ անհընար է որ չըկայ՝
գողանալոյ ճար։

4. Իւղաբերքն եկին, խունկս անուշ բերին,
Ողբալով լային պարառեալ՝
շուրջ գերեզմանին։

5. Տեսին[3] ահագին, զհրեշտակն ի վիմին,
Որ ձայնէր նոցա զի՞ խնդրէք
մեռեալ զկենդանին։

6. Աշակերտն[4] Յոհան, Որդին Որոտման,
Տեսեալ[5] զգերեզմանն և զկտաւն՝
ի մարմնոյ ունայն։

1. Ա. Օր. ձեռ. Պալեան (Հայ աշուղներ) էջ 177։ Բ. Թիւ 2ժ. Գ. Թիւ 13գ. և այլն։ Տաղաչափութիւն՝ 5-5, 5-3-5։ — 2. Գ. և ոմանք չունին այս տունը։ — 3. Տեսեալ։ — 4. Գ. այլք և-ւն առաջ ունին յաջորդ տուները։ — 5. Ա. տեսին։

7. Կանայք սիրելին, դարձան և կրկին,
Աւետիս տային Պետրոսին
՚ւ ընկերաց նորին։

8. Քեզ[1] մեծ աւետիս. յարեաւ կենդանի,
Յիսուս միածինն որ անմեղ
վիրաւորեցին։

9. Յարուցեալ վիմին, Սիմոն Պետրոսին,
Յոհան սիրելին, փութապէս
անդ հետևեցին։

10. Մրտեալ Պետրոսին, ի գերեզմանին,
Տեսեալ զարմանայր զվարշամակն
առանց մեռելին։

11. Դարձան և գնացին անդ՝ ուստի եկին,
Բայց Մարիամու անդ կացեալ՝
լայր ողորմագին։

12. Զայն բարձեալ նորին, Մագդաղենացին,
Տեսեալ զմիածինըն կացեալ
ի մէջ պարտիզին։

13. Ո՛վ պարտիզպան, ասա ո՞ւր տարան.
ԶՅիսուս Միածինն որ կարծեմ
թէ դու ես նման։

1. Գ. Ձեզ։

14. Ասէր[1] Միածին, այն Մարիամին
Մ՛վ դու Մարիամ, ընդէ՞ր լաս
անձամբ վըշտագին։

15. Մի լար Մարիամ, ես եմ կենդանին
Յիսուս միածինն որ անմեղ
վիրաւորեցին։

16. Մի՛ լար ո՛վ դու կին, ես եմ կենդանին,
Եկ տես զտեղին զոր խոցեաց
ազգն Իսրայէլին։

17. Մի՛ լայր ցաւագին, յարեաւ կենդանին,
Մեռեալն ի խաչին, գոր ասաի
գերեզմանս եդին։

18 Մի՛ լայր Մարիամ Մագդաղենացի,
Ես եմ միածինն որ յարեայ
ի գերեզմանին։

19. Դարձի՛ր և գընա առ Սուրբ Տիրուհին,
Աւետեա՛ նըմա թէ տեսայ
ես ըզքո որդին։

20. Դարձի՛ր և ասա՛ Պետրոսի որ գայ,
ՋՀեր Տէրըն տեսայ, որ գընաց
ի Գալիլիա։

1. Ա. Բ. չունի 14 և 15 տուները։

21. *Ի դժոխան ով երթայ, Ադամ աւետիս տայ,*
Ջեր Տէրն կու գայ՝ բանական
Հոգովն Ադամայ։

22. *Ասցէք Ադամայ, տեսէք յորժամ գայ*
Աբիւք դէմ նորա, նշան կայ
Ի մարմնոյն վերայ։

23. *Նըշան բևեռացն, ոտիցն և ձեռացն,*
Յորժամ խոցեցին նա, երկինք
և երկիր դողայ,

24. *Ջինուորն որ երաց, զկող մարմնոյն կենաց,*
Ջուր 'ւ արիւն մարդկան կենարար
Ի մարմնոյն[1] *բղխեաց։*

25. *Փառք Հաւրն անեղին, Որդոյն միածնին,*
Պատիւ սուրբ Հոգւոյն որ այսօր
զմեզ ազատեցին։

1. Գ. ի կողէն։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԳ

Վասն յանկացուցանելոյ զդասս առ հասարակ անձնանց սրբոց. որ են յերկոտասան գլուխս բաժանեալ. յորոց զանազան շնորհք յայտնեցան մարդկան։ Այսպէս և դիմակ սոցին՝ մասունք չարեաց, զոր սերմանեաց սատանայ զորումն յազգաւ քնուշեանս մասունս չարեաց ՑՀ որ է Լ ԲԺն և ՑՀՆ մասն և է սա Է, Ծ ի խոր-հուրդ զանազանեալ[1]։

1. Երկոտասան դասք են սրբոց,
Առաքինեաց և ընտրելոց.
Որք ի շնորհացն աստուածայնոց,
Առեալ բաշխեալ մարդկան որդոց։

2. Դասք դասք սրբոցն ամենեքին
Պէսպէս շնորհօք յաշխարհ բերին.
Այլ նահատակքն 'ւ այլ մարգարէքն
Այլ առաքեալքն 'ւ որք ըստ կարգին։

3. Նախ Նահապետք են առաջին,
Որ զհաւատ և զյոյս հաստատեցին.
Զգործըս բարեաց՝ մարդկան ցուցին,
Զի ճանապարհ լիցին նոցին։

4. Աբէլ և Սէթ 'ւ Ենովս որդին,
'Ի Ենովք մարմնով գնացեալ յերկին,
Նոյ, Մելքիսէթ ճրգնեալ յանձին,
Մեծն Աբրահամ, որդիք նորին։

1. Մեակ Օր. հմմտ. Թիւ 23ե։ Տաղաչափ. 4–4։

5. Եւ Մարգարէքն ըզհետ նոցին, 11.
Զգալուստ փըրկչին գուշակեցին.
Եթէ Աստուածն անքընննելին,
Լինի որդի սըրբոյ Կուսին:

6. Եւ Աւրաքեալքն ըզհետ նոցին, 12.
Որք և զԱստուած աչօք տեսին.
Նոքա զաշխարհըս զարձուցին,
Զխաչեալ Աստուած պաշտել նոցին:

7. Եւ մարտիրոսքն ամենեքին, 13.
Զարիւնս իւրեանց յերկիր հեղին.
Պէսպէս հըրաշըս գործեցին,
Զաշխարհս յԱստուած հաստատեցին:

8. Եւ հայրապետք հովիւ հօտին, 14.
Զուղիղ հաւատս հաստատեցին.
Զգայլ հերձուածողսըն հերքեցին,
Ոչ մոլորել զոչխարք հօտին:

9. Եւ քահանայքն յեկեղեցին, 15.
Զեւթըն խորհուրդն աստուածային.
Նման հրեշտակաց կան ի մարմին,
Ինն աստիճան որպէս նոքին:

10. Եւ հըգնաւորքն որ ի լերինն, 16.
Փաղց և ծարաւ և մերկ կացին,
Զհոյլսըն դիւաց հալածեցին,
Ի անճառական փառաց հասին:

11. Դասք կուսանաց ամենեքին,
Պըճնեալ հարսունքն առագաստին.
Որպէս զոսկի մաքուր ճեացին,
Ի ժանկոյ մեղացըս մարդկային:

12. Եւ վարդապետքն ամենեքին,
Որք ուսուցիչք մարդկան լինին,
Զխորս անճառիցն յայտնեալ ցուցին,
Զմարդիկ յիմաստըս վարժեցին:

13. Եւ ուսումնականքն ամենեքին,
Որք ունկընդիր լինին խրատին,
Մինչև ի մահ կըրթեալ վարժին,
Ի հրահանգ բանից աստուածային:

14. Եւ հաւատացեալք ամենեքին,
Ի ամուսնացեալքն ըստ օրինին,
Որք զանկողինս սուրբ պահեցին՝
Որքան ահին այնքան մերձին:

15. Ու ապաշխարողքն ի միասին,
Որք յետ մեղացըն զըղջացին,
Ցարքայութեանըն բազմեցին,
Ըստ Քրիստոսի անսուտ բանին:

16. Այս են ընտրեալքն ամենեքեան,
Որք են թըւով երկոտասան,
Սոքա բոլոր ամենեքեան
Են ժառանգողք արքայութեան:

17. Բայց ըստ գործոցն են զանազան,
Առնուլ պըսակ այլանըման.
Ազգի ազգի փառօք խայտան,
Որպէս ծաղկունքն են զանազան:

18. Երկոտասան թիւս այս մեծի,
Բազում խորհուրդըս սա ունի.
Ծնունդքն Յակոբայ 'ւ աստեղքն երկնի,
'Ի երկոտասանքն ընդ Քրիստոսի:

19. Սոքա բոլոր ամենեքեան,
Ըերեն յաշխարհ(ս այս) զանազան.
Եւ որք նոցա հետեւեցան
Պըսակեսցին նոցին նըման:

20. Այսպէս դիմակք սոցին սկըսան,
Պատճառ չարեացըն զանազան.
'Ի են երեսուն երկոտասան
Որ ի գրոց սըրբոց առան:

21. Որ է նախկին և առաջին,
Եօթն մահուչափ մեղք չարին.
Եւ հինգ այլ չար որ միշտ լինին,
Հրաժարական ըստ օրինին:

22. Դարձեալ յատու(կ) երկոտասան,
Կան դասք չարեաց յազգըս մարդկան.
Նոցա պատիժքն են զանազան,
Դասք դասք ջոկին առանձնական:

23.

24.

25.

26.

27.

28.

23. Նախ սպանողաց դասքն առաջին,
Եւ ուրացողքն ամենեքին.
Պոռնիկքն և գողք 'ւ աւազակին,
Եւ կախարդացն որ մոլեգնին:

24. Եւ հայհոյիչ հերձուածողին,
'Ի որ արտաքոյ բնութեան յանձին.
Դասք մատնողացն և սրտխօսին,
Նենգաւորաց ու կեղծաւորին:

25. Այլ գըլխովին են մեղք մարդկան,
Ընդդէմ բարեացն երկոտասան.
Իսկ չար մասունքըն զանազան
Բազմապատիկ երևենան:

26. Զարք քսանուչորս յոյժ զանազան,
Որ է կըրկին երկոտասան.
Ի բանսարկուն երևեցան
Սկիզբն և այլ չարութեան:

27. Իսկ այլ չարեաց գործ զանազան,
Նոքօք յաշխարհ սերմանեցան,
Քսանուչորս իւրն է սեփական,
Զայլս տան գործել որդոց մարդկան:

28. Զարք զոր գործեն որդիք մարդկան,
Երեք հարիւր 'ւ հօթըն տասամբ,
Որ է երեսուն երկոտասան,
Եւ հօթն յիսուն ըստ խորհըրդեան:

29. Նախ չարութիւնքըն սեռական
ի բանսարկուն երևեցան.
Զի նախ նոքա յինքեանց սկըսան,
'ի ապա առ այլս տարածեցան:

30. Նախ զի ըսկիզբն եղև չարեաց
Եւ նոր գըտող չարին մասանց.
Եւ կամակոր 'ւ յինքեանց շարժած
'ի անյագ ի չարն եղև մոլած:

31. Զայլս յաստեղացն ընդ իւր քարշեաց,
Եւ Աստուծոյ հակառակեաց.
Զբարին ատեաց ու զչարն սիրեաց,
Զոր հիանամք թէ զի'նչ գործեաց:

32. Անգեղջ ի չարըն մընացին,
'ի այլոց պատճառ եղեն չարին,
Ցիմարքն ի փառացն եկին,
Զյաւիտենից տանջանքն առին:

33. Հըպարտութիւն և բարկութիւն,
Նախանձն և սուտն և չկամութիւն,
Թաբողութիւն 'ւ ատելութիւն
Եւ ի բարեացըն ծուլութիւն:

34. Մահք, սըրտմտութիւն, ցաւք դառնութեան
Եւ փորձութիւնըքն զանազան.
Եւ պատուհաս պատժոց մարդկան,
Որ վասն մեղաց յաշխարհի կան:

35. Այսքան չարիքս ի նա սկըսան,
Եւ այլ մասունքն իւր զանազան,
Նոքօք յաշխարհ տարածեցան,
Սերմըն չարեաց յազգըս մարդկան:

36. Երկոտասան մասամբք չարին,
Յանցեան նախնիքն մեր ի զրախտին,
Թէպէտ որ մին պըտուղ կերին
Երկոտասան չար գործեցին:

37. Եղեն ագահ ու ոկրամոլ,
Փառասիրեալք եղեն և գող.
Պատուիրանաց Տեառն անարգող,
Ի յետ խաբելոյն միմեանց մատնող:

38. Յետ խաբելոյն մեղայ չասցին,
Այլ և գպատճառն յԱստուած հանին,
Արդարանալ կամէր գերին,
Զի յաղթեսցէ Տեառն Արարչին:

39. Նա կամեցաւ Աստուած լինել,
Ու ստեղծողին հակառակել,
Զայսքան վրնաս էր նա գործել,
Զանայր անպարտ գալ և անմեղ:

40. Այսքան չարեօք նախնիքն յանցին,
Ի պատրանացըն բանսարկուին.
Որ զմոյնք մահուն ի նմա լըցին,
Նոքօք զբնութիւնըս դեղեցին:

41. Երկոտասան պատիժք առին,
Ըստ երկոտասան մասանց չարին,
Ականջս և որք չարեօք սխալին
Տայ զպատուհասն կըշռով չարին:

42. Եւ զայս յայտնեալ մարգարէին,
Որպէս ասէ ի սաղմոսին,
Հաց յարտասուաց տաս յանցողին,
Եւ արտասուս չափով չարին:

43. Նախ յԱստուծոյ աչացն ելան,
Եւ ի լուսոյն յայն մերկացան.
Որպէս ըզգող գնացեալ թաքեան,
Ի տեառն ձայնէն սարսափեցան:

44. Ի ծաղկաւէտ դրախտէն հանան,
Անէծս առին կըսկըծական,
Ցայս ցաւալից յերկիրս անկան,
Փուշ և տատասկ նոցա բուսան:

45. Եւ տըրտմութեամբ որդիս ծընան,
Ի մահն Աբելի մորմոքեցան.
Ի յեղոյ մահուամբ ի հող դարձան,
Վեց հազար ամ չարչարեցան:

46. Երկոտասան պատիժք առին
Կըշռով մեզացն որ գործեցին,
Դու մի՛ կենալ, անհոգ անձին,
Թէ քեզ նըման գործքըն չարին:

47.

48.

49.

50.

51.

52.

47. Իսկ յետ նոցա զասքըն չարին,
Զչարն ի բնութիւնըս ցանեցին.
Ի ազգի ազգի չարիք բուսին,
Զոր ասացից կարգաւ մէն մին։

48. Նախ սպանութիւնն ի կայենէ,
Ագելութիւն ևս ի նմանէ.
Պոռնկութիւն ի նոյն ազգէ,
Կռիւ և զըրկուիլն ի նոցանէ։

49. Երկոտասան չար կայէն գործեաց,
Ի երկոտասան պատիժ կըրեաց.
Զի զատաւորն արգարն Աստուած՝
Ցայ կըշռելով զպատիժ չարեաց։

50. Նախ զի զեղբայրն իւր ոչ սիրեաց,
Այլ ընդ անմեղն այն նախանձեաց.
Զար նենգութեամբ զեղբայրն սատեաց
Զարչարանօք ըզնա սպանեաց։

51. Զնա գողացաւ յիւր ծընողաց,
Եւ խաբելով տարեալ սպանեաց.
Զսիրտ ծընողացըն կըսկըծեաց,
Սուգ դառնութեան նոցա գործեաց։

52. Յետ սպանելոյն նա ոչ խըղճաց,
Ի մահ եղբօրն ոչ արտասուեաց.
Ի երբ Տէրն եհարց՝ «Աբէլ» չասաց,
Այլ լըրբութեամբ պատասխանեաց։

53. Նախ յԱստուծոյ նա առեցաւ,
Եւ չարաչար անիծեցաւ.
Երթն ազգ պատիժ մարմնով տարաւ,
Եւ սպանութեան պատճառ եղաւ։

54. Ցեղոյ սրբով նա սպանեցաւ,
Ի Ղամէքայ սպանեալ կորեաւ.
Փոխան արեան արիւնն՝ հեղաւ,
Ի ժժոխքն անանց չարչարեցաւ։

55. Այս նմա պատիժ երկոտասան,
Փոխան չարեացն իւր զանազան.
ԶԱբէլ նա յայս կենացս եհան,
Վասն այն զըրկի նա յաւիտեան։

56. Դարձեալ չարիք երկոտասան,
Ի Ղամեայ կանանցըն գործեցան.
Պատճառ չարեաց նոքա եղան,
Ի նոցա մեղացն աշխարհս անցան։

57. Ադա ու Սէլլա[1], կին Ղամէքայ,
Եւ Նոյեմի դուստրը նոցա,
Ծարուր ու անգուր զինչ դարդ որ կայ,
Չերգ գուսանաց սկըսան նոքա։

58. Նոքա խաբեցին զազգըն Սէթայ,
Եւ յԱստուծոյ հանին զնոսա.
Պոռնըկեցան չարքըն ընդ նոսա,
Ընդ միա(նո՞)ձանց կուսից նոքա։

59.

60.

61.

62.

63.

64.

1. Ձեռագիրն ունի «Ադդա ասէլլա»։

59. Բոզք 'ւ անըզգամք, լիրբքն ու լըկտին,
Զմարդիկ ի չար բորբոքեցին.
Մինչև զԱստուած բարկացուցին,
Եւ զՋըրհեղեղն երկրի բերին։

60. Պատճառ չարեաց եղեն նոքին,
Կանանց լըրբից բոզից ազգին.
Որքան յաշխարհ բարիք լինին,
Այնքան պատժոք նոքա տանջին։

61. Ղամէքս այս չէ հայրըն Զոյին,
Այլ նա յազգէն էր Կայենի,
Կանայք սորա բոզք և լըկտի
Որ խաբեցին զորդիք Սէթի։

62. Արդ որք նոցա նըման լըրբին,
Զարդարք առնեն և սընգուրին,
Զմարդիկ խաբեն և պոռնըկին
'Նդ Ադդայ ու Սելայ մասնակցեսցին։

63. Դարձեալ և այլ մասունք չարին,
Երկոտասան ու յոյժ դըժնային,
Զոր յետ յանցման Ջըրհեղեղին
Դևք նոր չարիք վաստակեցին։

64. Կռապաշտութիւն ի Կայնանէ,
Ու կախարդութիւն ևս ի Նմանէ,
Դեւք մահարերք ի նոցանէ
Յաստեղաբաշխ կախարդ ազգէ։

65. Կայնան՝ որդին Արփաքսաթայ,
Որ ի Նոյէ որդոյն Սէմայ,
Սա աստեղօք կախարդ դառնայ,
'Ի աստուած կոչեն որդիքն ըզնա։

66. Այս էր պատճառն մեծի չարի,
Կռապաշտութեան մարդկան ազգի.
Վասն այն զանուն այս Կայնանի,
Զյիշեաց Մովսէս յիւրումըն գրի։

67. Ըզթիւ կենաց սորա յիշեմք,
Ամք հինգհարիւր 'ւ երսուն 'ւ երեք,
Զաստեղս երկնից ու զկենդանակերպքն
Սա յոյժ քննեաց կախարդ աստեղքն։

68. Վասն այն կանոնք եկեղեցոյ,
Զտայ թոյլ զաստեղսըն քննելոյ.
Այլ հետեւիլ բարեաց գործոյ,
Զի լցցին շնորհօք Հոգւոյն սըրբոյ։

69. Նա սկիզբն եղև կախարդութեան,
Եւ աշխարհի կռապաշտութեան.
Առնէր ազանդս զանազան,
Եւ զարմացնէր զամենեսեան։

70. Թողին զԱստուած ազգըս մարդկան,
Ու զդեւք պաշտէին ամենեքեան,
Զարարչագործ Ցէրն ուրացան
Ու ձեռագործից հնազանդեցան։

71.

72.

73.

74.

75.

76.

71. Զօճ և զկարիճըն պաշտէին,
Զդուստր և զորդիսըն զոհէին.
Զաստուածապաշտըն տանջէին
Ու զկուռան պաշտել տային նոցին:

72. Եւ մարդակերպք եղեն մարդիկք
Որպէս գազան չար կատաղիք.
Մարդակերպաց աշխարհն յայտնիք,
Մերկ խայտառակ որպէս վայրիք:

73. Զոր Մատթէոս և Անդրէաս,
Գնացին յաշխարհն մարդակերպաց,
Եւ զարծուցին զնոսա յԱստուած,
Եղեն շնորհօք ըզգօնացած:

74. Դարձեալ և այլ չարիք որ կան
Ի զանազան ազգըս մարդկան,
Զոր յիշելոյ ոչ է արժան,
Զանկարգ չարիքն երկոտասան:

75. Նախ գործըըն չար Սողոմական
Որք յանասունս ազտեղանան.
Ի որք շաղախին գիմ ախտութեամբ,
Սոքա են գործք ընդդէմ բնութեան:

76. Ոմանք առան յայնպէս դեղոյ,
Որ խափանին ի ծնանելոյ.
Ցան ըզհաշիւ տեառն Աստուծոյ,
Ցամէն տարի մանկան միոյ:

77. Ոմանք զտըղայն անցոյցք առնեն,
Ի այլք ըզծննդեան զմանկունս խեղդեն,
Այլք դեղ տալով զմարդիկ վնասեն,
Զմարդասպանից զպատիժն առցեն:

78. Այլք ի բազում կանայս երթան,
Ի անասնաբար ապտեզանան.
Պահք ու զաւրիկ նոցա չըկան,
Այլ որպէս շուն լըրբին անձամբ:

79. Այլ(ք) խառնակին ըզհետ ազգին,
կէսք խնամանան աւազանին.
Ոմանք երթան յայլ անկողին,
Շունք և պոռնիկք կոչին սոքին:

80. Գոյ վեց ազգ չար յազգ մարդկային,
Որով վեցիւք շարժմամբ սխալին,
Ի այս երից մասանցն որ ի հոգին,
վեց են կողմունքն, վերին ու ներքին:

81. Խորամանկութիւն ու ագիտութիւն,
Ցանդրգնութիւն ի երկչոտութիւն,
Շըռայլութիւն ու ժլատութիւն,
Սոքա են չար մոլութիւն:

82. Դարձեալ և այլ սոցին նըման
Գոն չար մասունք վեցից շարժման,
Որով լինի մարդն յերերման
Ոչ հաստատեալ յուղիղըն բան:

83.

84.

85.

86.

87.

88.

83. Ի վեր հպարտանալ, ի վայր ծուլանալ,
Յետ դառնալով յօրէնս չկենալ.
Յառաջի չար գործըն փութալ
Յաջ կեղծաւոր, յահեակ սրխալ։

84. Դարձեալ և այլ սոցին նըման,
Գոն չար մասունք երկոտասան,
Որով մարդիկ մոլոր գընան,
Ոչ գիտելով զՏեառն հըրաման։

85. Յարատ հայել և պագչոտել,
Պըճնիլ մարմնով և սընգուրել,
Խարդ լինիլ և գայլք պատրել,
Յանմեղ անձինս գայթակղեցնել։

86. Կաշառ առնուլ 'ւ երեսպաշտել,
Զայլք բամբասել զկէսք հայհոյել,
Ոխ վարելով զայլս անարգել,
Զինքըն գովել, զայլս այպանել։

87. Սուտ բարբանջել, երդումն ատել,
Զտէրն ուրանալ զմարդիկ մատնել,
Զրկամ լինել, զմարդ տուգանել,
Զինքըն գերի դիւաց մատնել։

88. Դարձեալ կան և այլ մեղք մարդկան
Յատուկ յատուկ երկոտասան,
Զոր և առնեն յամենայն ժամ
Աւրք և կանայք 'ւ ամենեքեան։

89· Ի գուր խօսել, գայլք զբրպարտել,
Բարոյն չարիս հատուցանել,
Ֆբսբուս լինել[1] և զբրգբռել,
Կբռիւ սիրել 'ւ ազմուկ առնել։

90· Կբշռօք խաբել, զչափքն այլալել,
Եւ գողանալ և կողոպտել·
ԶԱտուած թողուլ ու զինքն պաշտել,
Զհոգին յանշէջ հուրբն մատնել։

91· Դարձեալ և այլ չարիք մարդկան,
Նոյնքան թբւով երկոտասան,
Ցորոց վերայ զևքըն խընդան,
Զի սպասաւոր զբտին ինքեան։

92։ Միշտ արբենալ, ուտել 'ւ ըմպել
Թբշնամանալ, զայլք հալածել,
Զչարքըն սիրել զբարիքն ատել,
Եւ զխբրատուն իւր նախատել։

93· Նենգբս պահել չարիս խորհել,
Եւ զընկերէն չար համբաւել·
Զոմանս ատել, զայլք հարկանել,
Զայլք սուս առնել, զինքըն զորղել։

94· Դարձեալ և այլ չարիք մարդկան,
Սերմն որոմանց երկոտասան։
Ա՛ռ օրս սոքա երևենան,
Զայն հալածել պարտ է մարդկան։

1. Այսպէս յՕր. կամ «Ֆասբուս» (Ֆաուս?)։

95. Ոմանք լինին կեղծաւորեալ.
Ծածուկ՝ են գայլ, 'ւ յայտնի ոչխար.
Աղմուկ գործեն միշտ գաղտաբար,
Եւ երևին խաղաղարար։

96. Խօսքըն կակուղ և սիրտըն չար,
Զմարդիկ վնասեն անխըղճաբար.
Զինքըն ցուցնէ որպէս յիմար,
Զարիս գործէ հըզօրաբար։

97. Զայլս անարժան կոչէ վատթար,
Զինքն անմարմին ցուցնէ 'ւ արդար,
Զայլոց բարիք անուանէ չար,
Զչարն իւր՝ բարի անմեղաբար։

98. Դարձեալ և այլ մասունք կան չար,
Երկոտասան նուրբ ծածկաբար.
Դու հըներեա՛ միշտ անդադար,
Այն չարն ի քեզ չերևենալ։

99. Անահ, 'ւ անշարժ և անամօթ,
Անշաղաւաթ 'ւ անսէր 'ւ անգութ.
Անըզգամեալ լիրբ և յանդուգն,
Լըկտի գազանք կատաղեալ շունք։

100. Անհնազանդ կամք չարաբարուք,
Անշնորհակալ զծնողս անարգուք.
Զարախընդացք ոտնահարուք,
Եւ խստասիրտք օձաբարուք։

101․ Թ·ինոք[1] լըցեալք՝ յայլըս փըսխեն,
Որպէս կարին բանիւ խոցեն․
Դըժնիկ ժանեօք զայլք խոցոտեն,
Զար մախանօք հանեն վարեն։

102․ Դարձեալ և այլ բան զանազան,
Մասունք չարեաց երկոտասան․
Որք ի բարեաց Թափուր մընան
՚ի անհաւատից վարուց ցանկան։

103 Ոմանք չպահեն ըզկիրակին,
Եւ ոչ երԹան յեկեղեցին
Ոչ ի չարեաց փոշիմանին,
Եւ ոչ զյանցանս խոստովանին։

104․ Ողորմութիւն առնել չունին,
Եւ ոչ աչօքն յաղքատ հային․
Ոչ տան նոքա տեղ տընանկին,
Եւ հիւանդաց տես չըգնացին․

105․ Զմերկըն տեսեալ ոչ զգեցուցին,
Եւ բանտարկեալսն բանիւ չհարցին․
Զօտար մեռելն ոչ ողբացին,
Ըզսըգաւորն չքաղցրացուցին։

106․ Դարձեալ և այլ մասունք չարին
Երկոտասան և խըղճազին։
Որք Աստուծոյ բաժին չտուին,
Եւ զնըՆջեցեալսն ոչ յիշեցին։

1. Այլ. խմա․ «Թիմնօք»

107. Յեկեղեցին պըտուղ չըտուին,
Եւ տասանորդ ոչ մատուցին,
Եւ խունկ և ձէթ չտարին խաչին,
Եւ Աստուծոյ ծունըր չըդրին։

108. Նընջեցելոց խաչ չօրհնեցին[1],
Գնացեալ հոգոյն ժամ ոչ տըւին.
Ըզգերեզմանսն ոչ օրհնեցին,
Յամէն տօնի զնա չյիշեցին։

109. Խընկով զնա ոչ անուշեցին,
Մոմով, ձիթով լոյս չարարին.
Ի նորհասէն բաժին չհանին,
Ամի յամէ մատաղ չարարին։

110. Դարձեալ և այլ մասունք չարին,
Երկոտասան ազգ մարդկային.
Զայս ոչ առնեն ամենեքին,
Այլ անիրաւք առնեն գնոսին։

111. Ոմանք զմարդիկ գերի վարեն,
Եւ այլք զընեալ ծառայ պահեն,
Այլք անողորմ զմարդ հարկանեն,
Կէսք զհնազանդեալս դուռըն պահեն։

112. Ոմանք զկորուստըն գըտանեն,
Ոչ տանի տեառն յորժամ խընդրեն,
Նոքա զգողից պատիժն առցեն,
Ընդ զըրկողացն հաշիւ տացեն։

1. Յօր. չահեցին։

113· Ոմանք ի փոխ կու տան շահով,
Եւ զմեղքն առնուն նովին չափով,
Ի այլք ի վաճառն խաբեն յոլով.
Զգործքըն բարեաց փոխան տալով։

114· Ոմանք լինին կատակերգուք,
Այլք մոլեգնեալք և ծաղրածուք.
Այլք խեղկատակք անկար խաղուք,
Եւ այլք գօսանք դի(ւ)աց պարուք։

115· Դարձեալ և այլ մասունք չարին,
Երկոտասան յոյժ լալագին.
Զոր դասք դիւացըն ժողովին,
Եւ խրախճանան ի գործք նոցին։

116· Զայն գուսանաց, և խաղ ասել,
Ծափս հարկանել և ծիծաղել,
Եւ պար գոլով շատակ առնել,
Յուրախութիւն մարմնոյ մոլել։

117· Աղփուրթ խօսել, շատ բարբա(ն)ջել,
Խեղկատակել, զմեղք մրտածել,
Պարապ նըստել առասպելել,
Շատ քուն լինել զարթչիլ խրմել։

118· Դարձեալ մասունք երկոտասան,
Զոր չարքն առնեն թըշնամութեան,
Նոքա դիւաց են բնակարան,
Անհաւատից դասուց նըման։

119. Այլք ոտընհար մարդկան լինին
ի փորձութեան ժամանակին,
Որպէս Հրէայք Տեառն արարին
Նախատելով զնա ի խաչին:

120. Ոմանք չթողուն զանկեալն կանգնել,
Այլ Ջանան նոր ցաւս յարուցանել.
Երթան բանիւ զնա նախատել,
«Թէ չէր արժան՝ զայն չէր կըրել»:

121. Եւ ամենայն հնարիւք Ջանան,
Որ մարդ չլինի նմա օգնական.
Եւ ընդ անկումն նորա խընդան,
Թէ աչք մեր զնա այնպէս տեսան:

122. Ուրախութեամբ պատմեն բազմաց,
Թէ՝ նա արժան էր այն չարեաց.
Ջայս մարգարէն Դաւիթ գըրեաց,
Որ Սիմէի զնա նախատեաց:

123. Տեսեալ ըզնա ծագրաքըմին,
Եւ են(?) գքելով ընդ նա խօսին,
Արդ ինչ փորձանք որ քեզ եկին,
Ջանան թէ գուժ տան խոցածին:

124. Դարձեալ մասունք որ զանազան
Ջարատեսակք երկոտասան.
Ջար դէք գործեն յաղօթից ժամն
Առ ժողովուրդն և քահանայն:

125. Ոմանք ի ժամ գան և նըստին, 131.
Կէսք մին նընջեն և մըրափեն,
Ոմանք կցեալ ձեռօք կանգնին.
Եւ խաչ չհանեն յերեսանին։

126. Ոմանք զրոյց տան ընդ միմեանս, 132.
Ու չունին զականջն յԱստուծոյ բանս.
Զի չեն եկեալ յուսով ի ժամս,
Այլ կոո(կու?) հաշուին զայն և տուգանս.

127. Ոմանք եկեալ յեկեղեցիս, 133.
Միտքն ի դրրաց կայ ի չարիս.
Աչօք հայի ի կոյս 'ւ ի կոյս,
Զերդ զայլազգի կանգնեալ անյոյս։

128. Ոմանք կանգնին նման չոր փայտի, 134.
Ծունըր չըդնեն յեկեղեցի.
Այլ բեռն ընկնին գաւազանի,
Զթիկունքըն տան ընդդէմ սրմի։

129. Ոմանք ասեն զբանս աղօթին, 135
Բայց միտըն չէ ի վրայ բանին.
'Ի երբ ժամ ասելըն վըճարին,
Նոքա չգիտեն թէ գինչ ասցին։

130. Ոմանք ասեն Պաղմոս ծէրաա, 136
Զի ոչ ունին յոյս և հաւատ.
Զանան պըրծնուլ 'ւ երթալ ի զատ,
ի գործ մարմնական այսըմ նեբհակ։

131. Ոմանք չունին յոյս առ Աստուած,
Ի ոչ ապօթեն յուղիղ մըտաց,
Ինպէս նեղին ի ժամատեղաց,
Զինչ զընդանեալ կամ տուգանած։

132. Ոմանք կանչեն ձայնիւ ուժգին,
Զի յաղթեսցեն զձայն ընկերին.
Ի յորժամ լինի ինքն առանձին
ԶԱստուած չյիշէ ամենևին։

133. Կէսք զարդարեալ երթան ի ժամ,
Զի ցուցանեն զինքեանս մարդկան.
Աչօք իւրեանց զրազումս որսան,
Արատ մըտօք աղտեղենան։

134. Դարձեալ և այլ պատճառըս կան,
Յաստուկ մասունք երկոտասան.
Թէ զայս չարիք որ ասացան,
Վասն էր գործեն որդիք մարդկան։

135 Նախ օրինաց ունկն չդնեալ,
Ու չուսանին զԱստուած պաշտել.
Բարեաց գործոց ոչ հետեւիլ,
Այլ յանձաւոր կեանս են համեալ։

136. Որք ըզմահուան յօրըն չյիշեն,
Եւ զդատաստանն ի միտ չածեն,
Եւ զդժոխոց ահըն չքննեն,
Նոքա զամէն չարիս գործեն։

137. Որք յԱստուծոյ շնորհէն զբրկին,
Եւ բնակարան դիւաց լինին,
Ի բարեաց գործոց նոքա փախչին,
Եւ յամենայն չար շաղախին։

138. Դարձեալ զանազան պատճառ բանիս,
Թէ որպէս խաբեն զևքն ըզմոլիս.
Զի ոմանք կամին առնել բարիս.
Այլ զոր ոչ կամին կըրեն զչարիս։

139. Նախ զգայարանք մարդոյն խաբեն,
Եւ ընդ նըմին զմիաբըն երգեն.
Ապա զխորհուրդըն ցընորեն,
Ի յետոյ ըզկամքն ի չար դարձնեն։

140. Զմեղք մարդոյն քաղցըր ցուցանեն,
Մակաւ սակաւ ի նոյն կըրթեն.
Զահն և զամօթըն վերացնեն,
Լիըր ե անրգամ, լըկտի դարձնեն։

141. Ի սէր չարին զմարդըն վարեն,
Զմահն և զդըժոխքըն մոռացնեն։
Զայսքան հընարս նոքա գործեն,
Ի ապա զհոգի մարդոյն գերեն։

142. Զանդամքն գործիք մեղաց կազմեն,
Զյօժարութիւնն չարեօք ներկեն.
Ի գործ չարին միշտ յաջողեն,
Զբարին՝ անարգ, սուտ ցուցանեն։

143.

144.

145.

146.

147.

148.

143. Զականջ հոգոյ մարդոյն խըցեն,
Զաչքն յարտասուաց սառուցանեն.
Յաղօթելոյ զլեզուն կարկեն,
Յողորմութեանց զձեռքըն կապեն:

144. Ի բարեաց գործոցըն ծուլացնեն,
Եւ ի չարիան արիացնեն,
Ի յԱստուծոյ յուսահատեն,
Ի ապա յամէն չար շաղախեն:

145. Նախ զմարդն՝ իւրեանց բանիւ առնեն,
Եւ միշտ առ նա երթևեկեն.
Ապ՛նքան չարեօք զնա կախարդեն
Որ զերդ զանասուն անբան դարձնեն:

146. Ապա զմասունք չարեաց սերմանեն,
Յանեն յոգին անասնական.
Ի նա բուսանին փուշք զանազան,
Որ զյաւիտենից կըսկիծըն տան:

147. Երբեմն յերազն ըզնա խարեն,
Պէս պէս հնարիւք՝ որչափ կարեն.
Երբեմն արթուն չարեօք մոլեն,
Մինչ զամենայն չար կատարեն:

148. Եւ դէտ կենան դևքըն նըմա,
Չի զի՛ բարի գործոյ ցանկայ.
Թէ որ բարեաց խըրատ ինչ տայ՝
Շուտով հանեն ի մտաց նորա:

149. Դժար ցուցանեն զբարին նըմա,
Եւ ձանձրացնենյինչ լաւ որ կայ,
Ջի զամենայն բարի որ կայ,
Գարշ և անարգ ցուցնեն նըմա:

150. Այսքան հնարիւքըս զանազան,
Գերեն նոքա զոգիս մարդկան.
Ի ապա զմասունսըն չարուքեան
Լըցցեն ի նա զկըն ամենայն:

151. Զսովորութիւն գործոց չարին,
Վկրակացու ղընեն նըմին,
Եւ զհեշտութիւն մեղաց գործին
Մատրուակող մըտաց նորին:

152. Մատրուակէ զևն առ հոգին,
Թիւնով լըցեալ թաան ի ձեռին.
Զպէս պէս որակք մասանց չարին
Ֆաղցրացուցնեն մըտաց նորին:

153. Այս են բոլոր չարեաց մասունք
Երեք հարիւր ՚ւ եօթանասուն,
Որ ոք ազատ են ի սոցունց
Մեծ երանի նոցին հոգոյն:

154. Իսկ որք ունին զայսքան չարիս,
Անգարձ ՚ւ անհոգ կան յաշխարհիս,
Թառնին ի դաս դիւաց գընդից
Առնուն զտանջանքն յաւիտենից:

155. Պաշտեն զԱստուած բանիւ լեզուին,
Այլ ուրացեալ են ի սըրտին.
Ոչ հաւատան բանից նորին,
Եւ ոչ ահեղ դատաստանին։

156. Աըդ դու քըննեա՛ մըտօք քոյին,
Թէ դու յորո՞ց ես ի սոցին,
Ցայսքան գործոց չարեաց մասին
Ա՛ռ քեզ քանի՞ մասն երևին։

157. Հաշիւ գիտես, նիստ համարեա՛,
Թ՝ առ քեզ քանի՞ կու երևենայ.
Մէն մին հանեալ ի քէն ձըգեա՛
Որ սատանայ ի քեզ չըխն(դ)այ։

158. Աւձ ու կարիճ են քեզ դոքին,
Մի՛ ժողովել ի ծոց քոյին.
Զի մի՛ ըզթունքըն մահածին,
Փըսխեն ի քեզ դոքա մէն մին։

159. Սոքա են զօրքըն բանսարկուին,
Այդ հեծելով ի մեզ կըռուին.
Մի՛ ժողովել յանձըն քոյին
Զի մի՛ գերեն զհոգիդ նոքին։

160. Որքան դեռ կաս՝ շուտով Ջանա՛
Փախչիլ ի յայդ չարեացդ որ կայ.
Զի մի՛ խոցեն զհոգիդ դոքա
Պէսպէս սըրովն որ նոցա կայ։

161· Զի յետ մահուան հոգեվարին
Յորժամ երթաս յօղըս վերին,
Դոքա հեծեալք չարեաց լինին
Մեծ զառնութեամբ ընդ քեզ կըռուին։

162· Դևքըն գոչեն ձայնիւ ուժգին,
«Այո՛, այո՛, աչք մեր տեսին.
Զի նշան չարեաց մերոց ի դմին
Զայսքան համարք չարեաց մասին։

163· Այս չար հեծեալքըս բանսարկուին,
Յերթալ հոգոյդ՝ ըզքեզ պատին,
Ի վեր ի վայր, յաջ ՚ւ յահեկին
Յեա և յառաջ մըրցեալ կըռուին։

164· Որք յայս չարեացս ազատ լինին,
Ուրախութեամբ երթան յերկինս,
Բարեաց գործոց լուսով փայլին,
Դասք խաւարին անտի փախչին։

165· Սոքա են զէնքըն բանսարկուի,
Որ հանապազ ընդ մեզ կըռուին,
Յանձն որ սոքա ոչ երևին՝
Դևք ընդ նոսա այլ բան չունին։

166· Զայս Յակովբոս յայտնէ ի գրին,
Սուրբ Տեառնեղբայրն ՚ւ առաքինին,
Կացէք հակառակ չարախօսին
Եւ փախստական ի ձէնջ լինին։

167·

168·

169·

170·

171·

172·

167. Նոքա անթիւ են ՚ւ անմարմին,
Գան և առ քեզ կերպարանին,
Եւ նոյն կերպիւն այն օրն յայտնին,
Զոր ինչ առ քեզ գործով ցուցին:

168. Ի քո գործելն ըզկերպն առին,
՚Ի այն անմարմինքն եղեն մարմին,
Ոչ թէ զմարմին զգալի նիւթին,
Այլ կերպարան գործոյ չարին:

169. Ցիպ գործոյն նիւթ եղև նոցին,
Նոքա տեսակ՝ որ ստորոգին.
Եւ ստորոգրեալն յենթակային,
Ցիպ զկերպացու որպէս մարմին:

170. Արդ քո գործեալ տիպքըն չարին,
Եւ ստորոգեալ տեսակ նոքին,
Անջինջ պատկերք կերպարանին,
Ըստ զանազան գործոց քոյին:

171. Զաւակ ծննդոց են քո նոքին,
Ցետ քո մահուանն ոչ մեռանին.
Այլ ընդ հոգոյ քո կան նոքին,
Վ.ըկայք ահեղ դատաստանին:

172. Եւ Սողոմոն ՚սա այս խորհըրդոց,
Յայտնէր զծընունդ մեղաց գործոց.
Թ՚ որպիք ծընեալք ի չար անկողնոց՝
Վ.կայ են մեղաց ծնողաց իւրոց:

172· Վասն այս մանկանց ծնընդոց ախտի,
Խրատէ Դաւիթ ի Սաղմոսի.
Ասէ նըմա է երանի՝
Որ կալեալ մանկունս հարցէ զքարի։

174· Նոքա այլ ազգ ոչ մեռանին,
Չի անմահ հոգոյդ ծընան նոքին.
Խոստովանանքն է մահ նոցին,
Պարսաքարիւն[1] աստուածային։

175· Վասըն մանկանցս այս պատկերի,
Դաւիթ առ Տէր այսպէս խօսի.
Տէր ի քոյին սուրբ քաղաքի,
Չպատկերս նոցա անարգեցի։

176· Ընդ առաւօտս սպանանէի,
Ըզմեղաւորս ասէ յերկրի.
Սատակեցից ի քաղաքի
Չորս անօրէն գործով ծնանի։

177· Արդ դու ուսի՛ր ըզծնունդ սոցին,
Թէ սոքա որպէս ծընանին,
Չի սատանայ է հայր սոցին,
Իսկ մայրըն դու, յորմէ ծնանին։

178· Գայ սատանայ առ պիղծ հոգին.
Եւ սերմանէ զչարն ի նոսին,
Նա յըղանայ ի խորհըրդին,
Եւ ծնանին գործով զդոսին։

1. Ձեռագիրն՝ «քարսաքա–իւն» ունէր։

179·
180·
181·
182·
183·
184·

179. Վասն այն նա հայր կոչէ չարին,
Դու մայր և ծնող որդոց նորին.
Ամուսնացար դու ընդ նըմին,
Ի պիղծ յանկողինս ցանկականին:

180. Դու հարսն էիր սուրբ փեսային,
Ի տուն հարսանեաց յեկեղեցին.
Թողեր զփեսայն քո երկնային,
Խառնակեցար ընդ օտարին:

181. Արդ ծնեալ մանկունք քո գըժնային
Ունին զբնութիւն սերմանողին,
Պէս պէս պատկեր խաւարային,
Կերպարանեալ ի քէն ծնանին:

182. Այսքան մասունքս որ ասացան,
Ծնանի ի քէն դիւաց նըման,
Եւ գան ի քեզ ի դատաստան,
Վկայեն գործոց քոց չարութեան:

183. Մի՛ կալ անհոգ դու ի մարմնի,
Թէ անցեալ գործք իմ չերևի,
Քո ծնեալ մանկունք ագգի ազգի,
Աղաղակեն յայնմ ատենի:

184. Արդ ծնեալ մանկունք քո ցաւագին,
Ընդ հօրն իւրեանց միաբանին.
Ի չորս տեղ ընդ քեզ պատերազմին:
Զքեզ խոցոտեն կըսկըծագին:

185. Ի ճանապարհ հոգոյն կըռուին,
Զքեզ մորմոքեն ի կայանին.
Խայտառակին յօրն ահագին.
Ի դժոխքն անքուն որդունք լինին:

186. Այսօր ջանա՛ սպանել զնոսին,
Խոստովանել քահանային.
'Ի ապաշխարեա՛ զքեզ լալագին,
Զծնողդ այնքան չար զաւակին:

187. Քեզ օրինակ տամ ըզգալի,
Որ հաւատաս այսըմ բանի,
Զի որ զյանցանս չխոստովանի՝
Մեղքն այն վիշապ նոցա լինի:

188. Քանզի եղև կին մի մեռեալ,
Ոչ էր զյանցանս խոստովանեալ.
Զի պատարագ ... ցուցեալ՝
Երկու վիշապ ի ծծէն կախեալ:

189. Էհարց ըզնա որդին նորին,
Զինչ են վիշապքդ ո՛վ լալագին,
Պատասխանեց նա առ որդին,
'Ի յայտնեաց նըմա զպատճառ չարին:

190. Պոռնըկեցայ ընդ օտարի,
'Ի երկու որդիս ծնեալ սպանի,
Զայն չյայտնեցի քահանայի.
Այս այն վիշապքն են դըժնալի:

191. Այպէս լինին ամենեքին,
Որք գյանցանս ոչ խոստովանին.
Զի ծնեալ մանկունք մասանց չարին,
Մէն մին վիշապ գառնայ նոցին։

192. Մի՛ սէր կապել դու ընդ չարին,
Այլ հակառակ լեր բանսարկուին.
Թէ այն մասանցն ի քեզ չյայտնին,
Նորա հետ քեզ այլ բան չունին։

193. Այս քեզ խրատ է առանձին,
Թէ կամիս որ գևք ի քէն փախչին.
Պատրաստ կացիր քոյին անձին՝
Որ յայսքան չարեացս ի քեզ չերևին։

194. Մի՛ տարակուս լինել անձին,
Թէ վասն ՚ր յինէն գևք չհալածին,
Զի որքան ունիս ի մասանց չարին՝
Ի քեզ այնքան գևք կան ընդ նմին։

195. Բայց թէ հանես մասունք չարին,
Յանձնէ քումմէ բոլորովին
Յայնժամ ի քէն գևք հալածին,
Ըստ Յակոբայ սրբոյ բանին։

196. Զի սատանայ ի շուրջ կու գայ,
Տեսնու թէ յո՛րտեղ կան սոքա.
Թուէ զհամարք չարին որ կայ,
Այնքան գիւօք բնակէ առ նա։

197. Եւ Տէրն յայտնէ զխորհուրդ նոցա,
Թէ սատանայ ի շուրջ կու գայ.
Ասէ. իշխան աշխարհիս գայ,
Եւ յիս ինչ ոչ գտանեն նոքա։

198. Այսպէս և դու պարծիլ փութա՛,
Որ յայնքան մասանց ի քեզ չերևայ.
Ի յորժամ հային ի քեզ նոքա,
Ի քեզ չգտանի ի գործոց նոցա։

199. Եւ որքան բարեաց գործք դու ունիս,
Այնքան հրեշտակ բնակին առ քեզ.
Եւ թէ բազում բարիս գործես
Բանակք զուարթնոց շուրջ կան առ քեզ։

200. Ահա քեզի բան յոյժ խրատական,
Զարեաց ու բարեացըն զանազան.
Զո՛ր և կամիս թէ լինենան՝
Ի կամըս քո է ամենայն։

201. Արդ թիւ մասանց չարեաց նոցուն
Երեք հարիւր ՚ւ եօթանասուն,
Ունի զխորհուրդ սա խորագրոյն
Ի զանազան բանից հոգոյն։

202. Հարիւրըն[1] թիւ է կատարած,
Երեքն հոգոյ մարմնոյ մըտաց.
Եւթանասունն եօթանց մեզաց՝
Զոր սատանայ ի մեզ ցանեաց։

1. Բն. «Հարիւր ընդ թիւ է կատարման». յետոյ կատարած սրբագրուած։

203. Թիւս այս հարիւր խորհըրդական,
Ունի խորհուրդ ինչ զանազան.
Է տասըն տասն և հինգ քըսան,
Տասնուչորս եօթն ՚ւ երկու յիսեամբ:

204. Հարիւրըն թիւ է կատարման,
Յիսունն ազատ թիւ յոբելեան.
Տասն ըստ հոգոյս մեր զօրութեան,
Տասն են մարմնոյս մեր զգայարան:

205. Քսանն ի խորհուրդ կըրկին տասեան,
Որպէս ասէ Աւետարանն.
Տասն երկու չորս եօթն ՚ւ երկու մընան
Ունի խորհուրդ սա զանազան:

206. Որ հարիւր մասամբ չարեօք սխալին՝
Պարտի զհարիւր քոռ ցորենին.
Թէ զըղջանայ՝ քսանըն թողցի,
Մինչև բոլորն ապաշխարի:

207. Դարձեալ հարիւրն է հինգ քըսան,
Որք հինգ հարիւր պարտին դեկան.
Ունի երկու յիսուն յինքեան,
Զի ոմանք յիանի են պարտականն:

208. Իսկ տասըն տասն և հինգ քըսան,
Որպէս ասէ Աւետարանն.
Տես թէ կարճս կըռուիլ տասամբ,
Որ գայ առ քեզ քսան հազարամբ:

209. Տան է հոգւոյդ քո զօրութիւն,
Տան այլ մարմնոյդ ըզգայութիւն.
Թէ այդ քըսանովդ ընդ քեզ կըռուին՝
Տան անդամօք չյաղթես նոցին։

210. Ու թ՛ երկոտասան անդամք քոյին,
Ութ չար խորհուրդն որ կայ յանձին,
Կռուին ընդ հինգ զգայարանին,
Հինգն ոչ յաղթէ այն քըսանին։

211. Իսկ տասնուչորս եօթն որ ի նմին,
Է կըրկին եօթն 'ւ երկու միացին.
Եօթըն մահու մեղքն որ գործին՝
Եօթն այսըս չար ի նա բնակին։

212. Եւ տասն հոգոյդ քո զգայութիւնն,
Եւ չորս տարերքդ որ ի մարմին,
Թ՛ եօթըն մահու մեղօք լըցցին՝
Երկուսդ կորզին հոգի ու մարմին.

213. Դարձեալ երկու յիսունք դորին,
Ազատարար է ըստ գըրին.
Պարտիս հարիւր մար զձէթ շնորհին,
Ցորժամ զըղջաս՝ յիսունն թողցին։

214. Իսկ որ զհարիւր զմասունք չարին՝
Ցանձին իւր պահէ զայլսն ընդ նըմին.
Անէծք առցէ անզեղջ հոգին,
Ըստ Եսայեայ մարգարէին.

215. Որ հարիւրամեանն է ծերացեալ,
Ի Բաբելոնի մեղաց դարձեալ՝
Նա մեղաւոր և անիծեալ
Կոչի որ յայս չարս է ծերացեալ։

216. Հարիւր թիւս է երկու յիսնեան.
Ի է տասըն տասն և հինգ քըսան.
Տասնուչորս եօթ ՚ւ երկու մընան,
Յայսքան խորհուրդն սոքա ցուցան։

217. Քսան հազարաւ զևք գան կըռուին,
Ընդ մեր գօրութեան հոգոյ տասին.
Զայս Տէրն յայտնեաց բանիւ նախկին.
Զի ուսցիս խորհուրդ մասանց չարին.

218. Որպէս հարիւրն է հինգ քըսան,
Այսպէս ծնանէ հինգ տասեան.
Հարիւրին կըռուին զքսան հազարեան,
Ընդ տասն հընգից քոց զգայարան։

219. Զի հազար թիւն որ կատանին[1](?)
Տասըն հարիւրն է որ կըրկնին.
Հարիւրն է քսան հինգ ըստ թըւին,
Որ ընդ հինգ տասանց յիսնին կըռուին։

220. Եօթըն մահուչափ մեղք չարին,
Տասնչորս ամին գան սկըսանին.
Իսկ երկու մասըն որ ծնացին՝
Մանկունք և ծերն ազատ լինին։

1. Այսպէս ունի Ջեռագիրն։ «Կատարին» թէ «կայ տասնին»։

221· Վասն այն փըրկիչըն քաղցրագին,
Ոռեալ մանուկ մի ի գըրկին՝
Օրհնեաց ըզնա ու զնմանս նըմին,
Թէ այսպիսեացս արքայութիւնն։

222· Մասունք չարեաց որ ասացան,
Երեք հարիւր եօթանասնեան՝
Ի երեսուն երկոտասան,
Եւ վաթսունվեց ըստ խորհըրդեան։

223· Երիտասարդն երեսնամեան,
Միալի յանդամքն երկոտասան,
Եւ մեղանչէ վեցիւք շարժմամբ,
Եօթըն մահու մեղօքն անձմամբ։

224· Երեք հարիւր վաթսուն և հինգ
Ջօդուածք որ կան յամէն մարդիկ,
Ջգայարանօք իւրեանց հընգիւք
Շարժին ի գործ մեղաց ախտիւք։

225· Մասունք չարեաց սատանային,
Երեք հարիւր եօթանասնին,
Որք յայս չարիքըս շաղախին,
Լինին բոլոր դիւաց բաժին։

226· Նոքա թըւով են եօթն յիսուն,
'Ի երկոտասան գոլ երեսուն.
Ու կերպ զանազան որ կայ նոցուն՝
Երեք հարիւր 'ւ եօթանասուն։

227·

228·

229·

230·

231·

232·

227. Ընդ զգայարանք քո ի մարմին,
Հընգեառասան ընդ մին կըռուին.
Ընդ երկոտասան անդամք քոյին՝
Բըսան հազարք պատերազմին։

228. Իակ զօրութեանց հոգոյ քոյին՝
Տասն տասըն զևք գան և կըռուին
Յայս կեանս յաղթեն մասամբ չարին,
Ու կըռուին յետ հոգեվարին։

229. Ընդ աչացդ յիսունքըն կու կըռուին,
Այսպէս և այլ զգայարանին.
Զայս Սողոմոն ասաց նախկին,
Թէ յիսնաւոր աչք մեր լիցին։

230. Տեառն օրհնութիւն յամէն լեզուաց,
Որ յայտնեաց մարդկան զհնարքըն դիւաց.
Զի մի լիցուք յայլմէ խաբած,
Այլ որոշեմք զչարն ի բարեաց։

231. Որ այսքան չարեօքս հիւանդանայ՝
Ճարտար հէքիմ պիտի նըմա.
Դեղօք հանել զցաւն նորա
Որ զյաւիտենից մահըն չըտայ։

232. Արդ դեղ ցաւոյս ձեր ղըժնային,
Կայ ի սուրբ գիրքն աստուածային.
Ի են վարդապետք՝ հէքիմ նորին,
Որ զդեղ ցաւոյն գտին մէն մին։

233. Բայց թէ առողջ լինել կամին,
Ու զդեղն ականջօքըն ճաշակեն,
Յայնժամ մեղաց մաղձըն բուժին
'Ի առողջացեալք կենդանասցին։

234. Բայց կայ վեց ազգ դեղ պիտանի,
Որ յայն ցաւէն կու ազատի.
Ու թէ յայն վեցէն մին պակսի
Ալ հնար չըկայ թէ բըժըշկի։

235. Նախ զի չառնու այլ յայն մաղձէն
Ու փոշիմանի յանցեալ բանէն,
Եւ դադարի ի չար գործէն.
Սըրտիւ գարշի ի մեղաց ախտէն։

236. Ապա մէն մին խոստովանին
'Ի ապաշխարեն գոչմամբ սըրտին.
Որք զայս վեց դեղս առնուն նախկին՝
Նոցա ամէն ցաւ փարատին։

237. Տէր Աստքեալ հոգով սըրտումս,
Զգասս ընտրելոցն ցուցի ի գրումս.
Եւ զամենայն չարեաց մասունս
Երեք հարիւր եօթանասունս։

238. Ոտանաւորք այս մէն մին առն,
Երկու հարիւր և քառասուն,
Պատմէ գերամբ սըրբոց դասուն
Ու զներհակ նոցին չարեաց մասունս։

239.

240.

239. Այժմ օրհնութիւն անզբաւական,
Միաանական երրորդութեանն,
Որ ազատէ զազգս մարդկան
Յայսքան չարեացըս զանազան։

240. Աղդ աղաչեմ զձեզ միաբան,
Որք ընթեռնուք զայս ի յատեան՝
Զտէր Աստուած հեղգ ՚ւ անարժան
Յիշէք յաղօթս ձեր սըրբազան։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԻ

(Բահ գեղեցիկ)[1]

1. Երկնից և երկրի Աստուած
քեզ յերկինս ասեմ թէ մեղայ,
Թողեալ է հոգիս մեղօք
ինձ ճարակ Տէր իմ դու արա՛։

2. Բարուն ես անուանեցայ
տիրական անուն ընկալայ,
Հոգոյս հակառակ եղայ
նըմանեացն ոչ հետևեցայ։

3. Գոչեմ ցաւագին անձամբ,
յանառակն ես նըմանեցայ.
Դու ինձ հայրական գըթով
անառակ որդւոյս ողորմեա՛։

4. Աղբեր բարութեան Յիսուս
կենդանի ջուր ինձ պարգևեա՛.
Սամարացւոյն եմ նըման
ի մեղաց զոգիս ազատեա՛։

5. Ոամիկ մեղսասէր կամօք
մաքսաւոր ես երևեցայ,
Աստուած քաւեա՛ զմեղաւորս
զի կամաւ ես գայթակղեցայ։

1. Մխակ Օբ. հմմտ. Հայ երգ, էջ 168։ Տաղաչափութիւն 7–8 (Քուչակեան)։

6. Ամբաւ է չարիքս Տէր իմ,
անհամար խաբեաց սատանայ.
Այլ առ քեզ ինձ յոյս ունիմ
որ զհոգիս իմ արդարանայ։

7. Քրիստոս[1] կենարար փըրկիչ,
ի մեռեալ հոգոյս իմ գըթա՛.
Թաւարեկոյս լոյս ծագեա՛
զմոլորեալս ի քեզ ժողովեա՛։

8. Եղեալ եմ յիսուն ամաց
Զմահու օրն մոռացայ.
Վախեմ թէ մեղօք մեռանիմ
ինձ յետին համարըն մընայ։

9. Լալով աղաչեմ ըզքեզ տէր,
Քո արեամբդ եմ գընեալ ծառայ.
Մի թողուր զիս ի ձեռաց
սուրբ խաչիդդ քո պարըսպեա՛։

10. Ի քեզ եմ յանձն սուրբ կոյս,
առ Քրիստոս դու բարեխօսեա՛.
Մեղսասէր Աւազելիս
յօրն ահեղ միթէ ողորմեա՛,

1. Հայերը «Յիսուս» ունէր։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Լ[1]

1. Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ
և յառնեն մեռեալքն ի հողուն՝
Կէսքըն լուսափայլ յառնեն
աստեղաց նըման գոյնըզգուն:

2. Կէսքըն սևերես յառնեն,
գըլխիկոր՝ ի խիստ յամօթոյն,
Մեզսագործքըն խիստ էին
յամօթոյն սևերես լինին:

3. Այնչափ չարաչար տանջին
և այրին զինչ մոմն ի հըրոյն,
Երնեկ ասեն այն պահուն՝
որ հասնին ի յեզրն ի մահուն:

4. Յայն ահէն ո՛վ չի վախէ.
կրակի երեքն է անհուն.
Ի՛ ի սառնամանեաց միջէն
կըրճըտէ զատանն ի ցըրտոյն:

5. Այնչափ հառաչեն ու լան
որ զառնայ արտասուքն յարիւն,
Եւ միշտ յերեքած կենան
զինչ շարժի տերևն ի քամուն:

1. Քերթուածս անանուն կը գտնուի չատ մը տպագրանաց մէջ. հրատարակուած է նաև Պ. Զօպանեանէն (Անահիտ Թ. 27):

6. Վա՛յ ասեն հազար բերան,
աւազեն ի մէջն ի հըրոյն,
Որ ոչ բարի ոչ գործեցին,
կեր եղան որդանցն որ անքուն։

7. Կաթիլ մի ջըրէն խընդրեն,
կարօտին և ոչ գըտնուն.
Անճարակ ի վայր մընան,
պապակի լեզուն ի տապուն։

8. Հալին ու մաշին ի հուրն,
կուրանան աչերն ի լալուն։
Եւ տանջին անշէջ հըրովն,
կեր լինին ժանեաց վիշապուն։

9. Եղբարք ձեզ խըրատ մի տամ,
մի՛ կենայք դուք շատ խոր ի քուն,
Զարթի՛ք և արթուն կացէք,
խիստ ի մօտ ենք յօրն ի մահուն։

10. Աշխարհս է յերազընման
որ լինի մէկ անուշ ի քուն,
Եւ ի քուն լինելն ի ներս՝
գանձ գըտնու անթիւ և անհուն։

11. Խընդայր ու ցընծայր ի սիրան
՝ւ ուրախանայր ի գանձին սիրուն,
Ու հանց համարէր ի միտն
թէ լինէր իշխան մեծատուն։

12. Երբ լինքն ի քընոյն զարթեաւ
ու տեսաւ նա է սուտ ի քուն՝
Յայնժամ փոշիման դարձաւ
ի վերայ իւր շատ խընդալուն։

13. Յորժամ հրամայէ Աստուած
ու խընդիր գան մարդուն հոգուն՝
Պահիկ մի դադար չի տան
որ տեսնու զորդիքն իւր սիրուն։

14. Զաչերն ողորմիկ ածէ
ու նայի ի դէմ սիրելուն,
Ի ճարկէ ճարակ ընկնի,
չըգըտնէ հնար զերծանելուն։

15. Հառաչէ սըրտէն ի վեր
ու կոչէ զմայր տղաքներուն,
Ու հանց պատասխան տայ իւրն՝
որ նուաղի ի խեղճ ասելուն։

16. —Ֆո կէս մարմընոյդ եմ ես,
որ անցնիմ ի նեբքև հոդուն,
Զագճը, ձեր ծընողն եմ ես,
որ երթամ, այլ ո՛չ գամ ի տուն։

17. Հիմիկ դուք ձեզ պէտ արէք
ու իմացէք գչարն ու զբարին
Զարին ատեցող լերուք,
որ չլինիք բաժին գեհենին։

18. *Բարեացըն սիրող լերուք*
գործեցէք ՚ւ արէք ձեզ անուն,
Գէմ քան ըզթարթել ական՝
մահն ի մօտ է Աղամորզւոյն։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԶ

Երգ անուշ և պիտանի նուագողաց[1]

1. *Առ քեզ պաղատիմ լալով,*
անճառ լուսոյ մայր սուրբ կոյս.
Դու բարեխօսեա՛ վասն իմ
առ քո միածինն Յիսուս։

2. *Ուահիւ մեղօք կորստեան*
ես մոլորեցայ սուրբ կոյս.
Ինձ առաջնորդեա՛ գընալ
առ քո միածինն Յիսուս։

3. *Արդ աղաղակեմ ձայնիւ*
և մեղայ ասեմ սուրբ կոյս.
Միթէ ողորմի սիրով
ինձ քո միածինն Յիսուս։

4. *Քերովբէ դու մարմնաւոր,*
աթոռոյն նըման սուրբ կոյս.
Զի զԱստուած մարմնով ծընար
որ անուանեցաւ Յիսուս,

5. *Երկինք և երկիր այսօր*
Քեզ երանեցին սուրբ կոյս.
Քանզի զքեզ միայն ընտրիւր
արժանեաց տեղի Յիսուս։

1. Միակ Որ. հմմտ. թիւ 5ը։ Տաղաչափութիւն 7–7։

6. Լուսատու հոգոց եղեր,
և ցաւիչ մեղաց սուրբ կոյս,
Դու վասն իմ աղերսեսցես
ի ազատարարն Յիսուս։

7. Վարդ անթառամ գըտար՝
անթառամ գունով սուրբ կոյս,
Դեղ բըժըշկութեան յայտնեալ
ի քէն կուսածինն Յիսուս։

8. Անտեսըն հրեղէն զօրաց՝
քև տեսաւորեալ սուրբ կոյս,
Ստեղծող գոյից ամէնի
ի քէն կոչեցաւ Յիսուս։

9. Բամից փըրկութեան պատճառ
դու եղեր երկրի սուրբ կոյս,
Նոյն առ Տէր վասն իմ հայցեա՛
զի և յիս գըթա Յիսուս։

10. Դաւանիմ զքեզ մայր բանին
և Աստուածածին սուրբ կոյս,
Աղաչեա զաստուածորդին
վասն իմ ըզփըրկիչն Յիսուս։

11. Աղբիւր անըսպառ եղեր
ջըրոյն կենդանի սուրբ կոյս,
Ջծարաւեալ ոգիս արբո՛
որ ծրնար զաստուածն Յիսուս։

12· Պարծանք կուսանաց եղեր
արանց և կանանց սուրբ կոյս,
Երկինք և երկիր գովեն զքեզ
և ըզքո որդին Յիսուս։

13· Ես եմ խաւարեալ մեղօք,
դու իմ լուսատուն սուրբ կոյս,
Լուսով քո առաջնորդեա՛
առ լուսաւորիչն Յիսուս։

14· Ցենչամ ես յօժարութեամբ
հոգով զքեզ յիշել սուրբ կոյս,
Ինձ Ադաքելիս համար
յիշեա՛ 'ւ աղաչեա՛ զՅիսուս։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԷ

Երգ վասն Էջմիածնի[1]

1. Այս ասեմ բան գովեստի[2]
Մօրըն լուսոյ՝ սուրբ տաճարի,
Աստուածորդոյն իջման տեղի,
Աթոռ անմահ[3] թագաւորի։

2. Բարգաւաճեալ[4] փառօքն անճառ,
Էջմիածին լուսով պայծառ[5].
Յարկ օրհնութեան աստուածարեալ,
Լեառըն մաքուր Աստուած բնակեալ[6]։

3. Գովեալ արին առաքինեաց,
Գրիգորիոս մեծ արուսեակ,
Որ[7] տրտմական ձըմեռն եբարձ,
Քև ի տանէն Հայաստանեաց։

4. Դարձեալ այգին որ ծաղկեցաւ,
Որ քրտնաջան ի մըշակաց,
Բերեալ ողկոյզ մեզ վաղահաս,
Արբեալ գինի անապական։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 20ա։ Բ. Օր. թիւ 5ա։ Գ. Արարատ ամսագիր (հրտ. Քարամեանցի) 1895 էջ 199–201։ Դ. թիւ 8գ։ Վերջինս ունի միայն 1, 2, 10–6, 18. 19 տուները (տես և «Հայ էջեր, Զօպանեանի էջ 1)։ Տաղաչափ. 4–4։ – 2. Ա. գովելի. Բ. գովեստից։ – 3. Ա. Ամէնզօր։ – 4. Ա. չունի 2–4 տուները։ Գ. ու կարգաւ ունի սկիզբի տուները 6, 2, 3, 5, 7, 8, խառնակ են և յաջորդքն։ – 5. Գ. լուսապայծառ։ – 6. Բ. Աստուածաբնակեալ լեառն մաքուր։ – 7. Գ. փոխանակ գ և դ տողերու՝ ունի յաջորդ տան բ և գ տողերը, որով չունի տուն 4ը, այսինքն ա և դ տողերը, այս պակաս տան տեղը ունի հետեւեալը. «Այս ցընծայ Վաղարշապատ Մայրաքաղաք երկնաքանդակ Ամուր պարիսպ, բարձր աշտարակ, Ցիչեալ ակամբ գոյն ըզգանակ»։ Գ. օրինակն ևս ունի զայս տուն։

5· Ա՛յլ դուք որդիք հօրըն մեծին,
Լուսաւորչին սուրբ[1] Գրիգորի,
Յօժար սըրտիւ փափաքելի[2]
Զայնակցեցէք իմոյս բանի։

6· Թէպէտ չունիմ ըստ արժանի,
Ասել նըմա երգ ցանկալի,
Քանզի մեղօք[3] ի յաշխարհի,
Միաքըս հոգով յոյժ ցընորի[4]։

7· Ա՛յլ փափագիմ տեսլմամբ[5] սըրտի,
Գովել ըզմեր լուսոյ[6] տեղի,
Ըզպանծալին[7] Հայաստանի,
Զաթոռ մերոյ Լուսաւորչի։

8· Զայն[8] որ Քրիստոս ընտրեաց յերկրի,
Զիւր հաստատուն տուն և տեղի,
Եւ էջ փառօք իւր[9] հրաշալի,
Նըման հրզօր թագաւորի[10]։

9· Է՛ջմիածին, անուն պատուեալ,
Յամենեցուն երկրըպագեալ,
Ի հրեշտակաց բարեբանեալ,
Ի մարդկանէ փառաւորեալ։

1. Գ. մեր։ – 2. Բ. փափագի։ – 3. Գ. մեղաւոր։ – 4. Բ. միտըս հոգով յօժարացնորի։ – 5. Գ. Ա՛րդ փափագիմ տենչմամբ։ – 6. Գ. յուսոյ։ – 7. Բ. Զպարծանքն ազգիս։ Գ. Զաթոռըն մեր սուրբ Գրիգոր Հայաստանեայց Լուսաւորչի։ – 8. Ա. չունի զայս տուն. Բ. Ա՛յն։ – 9. Գ. չունի «իւր»։ – 10. Բ. Տեսիան մերոյ Լուսաւորչի։

10. *Էջմիածին, աթոռ մեծի*
Դու Աստուծոյ ահաւորի[1]*.*
Յորում անճառ լոյսըն բազմի
Երրորդութիւնն անմիջոցի[2]*։*

11. *Էջմիածին, վերնոցն նըման*[3]*,*
Ուր անմարմին[4] *դասուց կայան,*
Յորոց[5] *օրհնի միշտ անխափան,*
Աստուած[6] *անեղ և անվախճան։*

12. *Էջմիածին, յերկրի երկին*[7]
Դըմբեթաձև շինեալ մեծին,
Որում եցոյց ըզձև քոյին[8]*.*
Անճառն Աստուած լուսաւորչին։

13. *Էջմիածին, ղըրախտ լուսով*[9]*,*
Աստուածորզւոյն տընկեալ աջով,
Որ էջն ի քեզ ոսկի կռանով[10]*,*
Ինքն իւր ձեռամբ հիմնարկելով։

14. *Էջմիածին, դու նոր տապան*[11]*,*
Հանգիստ կամացն աստուածութեան.
Սուրբըն Գրիգոր Նոյի նըման[12]*,*
Շինեաց ըզքեզ՝ տեղ փըրկութեան։

1. Ա. Թագաւորին երկնաւորի։ – 2. Գ. Դ. Աստուածն մի։ – 3. Բ. վերնանըման։ Դ. վերնոց։ – 4. Գ. անմարմնոց։ – 5. Գ. որով. Դ. որում օրհնին։ – 6. Դ. ՋԱստուած։ – 7. Գ. երկինք յերկիր։ Դ. երկրորդ երկին։ – 8. Գ. Յորում եցոյց զՅիսուսեան Քրիստոսին, անեղն Աստուած...։ Դ. ձեռ։ – 9. Գ. յաջորդ տողերը չունի, զանոնք 32երորդ տունէն առած է։ – 10. Դ. ուսով։ – 11. Գ. տապան։ – 12. Գ. Դ. Նոյեան տապան։

15. *Լ֊ջմիածի՛ն, դու տաղաւար,*
Սուրբ Միածնին եղեր[1] *տաճար.*
Զի աւետիան ի քեզ[2] *էառ,*
Հայր նոր որդւոյս[3] *եղև պատճառ։*

16. *Լ֊ջմիածի՛ն, դուռըն երկնից,*
Ի քեզ իջեալ Աստուածն էից,
Հանդերձ զօրօք հրաբուն խըմբից[4]*,*
Քրիստոս որ Հօրն[5] *աթոռակից։*

17. *Լ֊ջմիածի՛ն, տուն*[6] *բարձրելոյն,*
Եւ բնակարան տու օծելոյն.
Որ յայտնեցաւ հօր մեր նախնոյն,
Սուրբ Գրիգորի Պահլաւունոյն[7]*։*

18. *Լ֊ջմիածի՛ն, երկրորդ Սինայ*[8]*,*
Յորում իջեալ անմահն[9] *արքայ*
Անդ Մովսէսի տեսեալ ըզնա[10]*,*
Եւ առա Գրիգոր սուրբ[11] *գերակայ։*

19. *Լ֊ջմիածի՛ն, պայծառ խորան,*
Քան ըզնախնին[12] *վըկայութեան,*
Անդ էր[13] *օրէնք փոփոխական,*
Եւ քեզ նորոյս[14] *ճըշմարտութեան։*

1. Ա. Գ. տեղ և։ – 2. Բ. ի քէն։ – 3. Բ. Հօր և Որդւոյ։ Գ. Հայրն որ։ Գ. Սուրբ Հայրն և մեզ պատճառ եղեալ։ – 4. Բ. զօրքըն հրաբունից։ Գ. Գ. տեսից։ – 5. Գ. Գ. Այն որ ընդ Հօր։ – 6 Գ. դուռ։ – 7. Բ. պահլաւանոյն։ Գ. Լուսաւորչի սուրբ Գրիգորոյն։ – 8. Ա. սինեայ։ – 9. Գ. ի քեզ իջեալ երկնից։ 10. Բ. անգըր տեսեալ Մովսէսի գնա։ – 11. Գ. Գ. այլ։ – 12. Գ. Գ. նախնոյն։ – 13. Բ. անդէն։ – 14. Ա. Եւ ի քեզ նորս. Գ. Եւ ի քեզ նոր։

20. Էջմիածին, նըման ցուցար,
Դու[1] Սաղիմայ յար և յարմար,
Ընդ փըրկութիւն[2] Տէր մեր արար,
Ի քեզ Հայոց առանձնաբար:

21. Էջմիածին, սուրբ[3] հարսնարան,
Նըման վերնոյն անզուգական,
Յորում կուսանքըն հարսնացան,
Սուրբ[4] Հռիփսիմանքըն[5] պատուական:

22. Էջմիածին[6], սուրբ փեսային
Դու առագաստ յերկիր սորին[7],
Յորում իջեալ փեսայն վերին,
Հանդերձ զօրօքն իւր երկնային:

23. Էջմիածին, արքայարան[8],
Թագաւորին անմահական[9],
Զքեզ[10] զարդարեաց Աստուածըն բան,
Իւրըն տեղի[11] օրհներգութեան[12]:

24. Էջմիածին, տեղ պարծանաց,
Լուսաւորչին Հայոց մեծաց,
Վերապատուեալ ի հրեշտակաց,
Եւ յիջմանէ բանին կենաց:

1. Բ. դուստր: Գ. արև յարմար: – 2. Բ. անդր խնկութիւն: Գ. զօրութիւն: – 3. Գ. դու: – 4. Ա. չունի «սուրբ»: – 5. Գ. չունի 22. 28, 29, 38, 48, 49 տուները: – 6. Բ. դու առագաստ երկնաւորին: – 7. Բ. նա: – 8. Բ. արքայական: Գ. դու տես խորան: – 9. Գ. երկնից կայան: – 10. Գ. Հզատակաց ժողովարան, Քահանայից օրհներգութեան: – 11. Բ. զօրհանապազ: – 12. Ա. օրհներգութիւն:

25. Էջմիածին ժողովարան.
Ազգիս մերոյ թափառական[1].
Որում եղեալ եմք ցիր և ցան
Վասըն մերոյ անկարգութեան[2]:

26. Էջմիածին տեղ նորոգման,
Եղծեալ ազգիս թըշուառութեան[3],
Խընդրուածովք հօր մեր հայցման
Լուսաւորչին[4] պարթևական:

27. Էջմիածին տաճար շինեալ[5]
Ի յԱստուծոյ դու հիմնարկեալ[6],
Լուսաւորչին զքեզ աւարտեալ,
Մեզ[7] փըրկութեան պատճառ եղեալ,

28. Էջմիածին պայծառ արփի,
Ի քեզ ծագեալ շողն Յիսուսի,
Այն որ զօրօք հրաբուն սեռի,
Իջեալ ի քեզ անմեկնելի:

29. Էջմիածին դու խըմբարան[8],
Ազգիս Հայոց Թորգոմական.
Թագաւորաց էին կայան[9]
Հայրապետաց ժողովարան:

1. Բ. Գ. Թորգոմական: – 2. Գ. անարգութեան: – 3. Գ. թշուառական – 4. Գրիգորի: – 5. Բ. Գ. դու հիմնարկեալ: – 6. Բ. Գ. մեր: – 7. Բ. դու լոյս խորան: – 8. Բ. կայեան:

30. Լ՚ըմիածին տեսլեան[1] տեղի,
Լուսաւորչին մեր[2] Գրիգորի,
Զի Աբարիչն ամենայնի,
Ետես մարմնով իջեալ յերկրի։

31. Լ՚ըմիածին աղբիւր կենաց,
Ջաղցրավըտակ յորդախաղաց,
Որ և ետես հայրըն շնորհաց,
Զայծն ի գառինս[3] փոխանակած։

32. Լ՚ըմիածին դըրախտ պըտղով[4],
Ցոր[5] ձիթենիք բուսանելով,
Սուրբ Սահակայ տեսանելով,
Որ[6] զապագայն գուշակելով։

33. Լ՚ըմիածին շնորհաց[7] այգի,
Սուրբ ողկուզին Հօր միածնի,
Որ միշտ ի քեզ պատարագի,
Անբիծ արիւնըն Քրիստոսի։

34. Լ՚ըմիածին ծով սառնորակ,
Ջոր և ետես սուրբըն Սահակ.
Զի պարգևեաց[8] հոգւոյն յըստակ,
Ցուցանելով մեզ օրինակ։

35. Լ՚ըմիածին դու[9] բուրաստան,
Ցրնկեալ աչովըն հայրական,

1. Բ. տեսեալ։ – 2. Գ. սուրբ։ – 3. Բ. ի գառանցըն։ Գ. փոխանակեաց։ – 4. Գ. չունի այս տողը (հմմտ. 13երորդ տունը)։ – 5. Գ. Նոր։ – 6. Գ. Եւ։ – 7. Գ. անմահ։ – 8. Ա. Զի պարգևեաց։ – 9. Բ. Ոհծ։

Վարդն որ ի քեզ անուշ բուրման,
Լուսաւորիչըն[1] *հայկազան։*

36. *Էջմիածին*[2] *անեղաշէն,*
Քաղաք[3] *շինեալ ի Աբրչէն.*
Հաստատ հիմամբք ի հօր բանէն,
Որ ձեացոյց զքեզ լուսեղէն[4]*։*

37. *Էջմիածին գաւիթ մեծին,*
Սուրբ Սիոնի երկնաւորին,
Որք աստ ի քեզ գան ժողովին,
Յանդ[5] *ի վերինն ուրախասցին*[6]*։*

38. *Էջմիածին պարիսպ հըզօր,*
Շինեալ ձեռամբն ամենազօր,
Որ ի յերկնից էջ կամաւ[7] *Հօր,*
Եւ մարմնացաւ յորովայն մօր։

39. *Էջմիածին կաթուղիկէ,*
Հիմնարկեցար ի Քրիստոսէ.
Աւարտեցար ի Գրիգորէ
Զարդարեցար ի Տըրդատէ։

40. *Էջմիածին մայր*[8] *հաւատոյ,*
Եւ ապաւէն տեղիք յուսոյ.
Բարեաց պատճառ և սիրտ[9] *սիրոյ,*
Դու ընտրեցար ի Աստուածոյ։

1. Ա. Լուսաւորչին։ Գ. հայկազան։ – 2. Բ. չունի զառնս զայս։ – 3. Գ. տաճար։ – 4. Լուսաւորչէն։ – 5. Ապա վերինն։ Բ. Սիոնին։ – 6. Ա. կամ։ – 7. Բ. տէր ի Տհաւնէ։ – 8. Բ. մեծ. – 9. Գ. սիրտ։

41․ Էջմիածին տեղ փառաւոր,
'Ի անուամբ աՀեղ և Հրաշաւոր,
Գեղեցկատես և սքանչաւոր,
Բարձրահայեաց և ահաւոր։

42․ Էջմիածին դու վեհագոյն[1],
Պատիւ առեր ի բարձրելոյն
Զափակցեցար[2] յանեղ աջոյն
Զարդարեցար ի սուրբ Հոգոյն։

43․ Էջմիածին շնորհաց բաշխող,
Ի[3] խաւարէ ի լոյս բերող,
Ազգիս Հայոց նոր նորոգող
Եւ ի յորդիս լուսոյ ծընող։

44․ Էջմիածին սուրբ գանձանակ[4],
'Ի անճառ լուսոյն դու ընդունակ․
Որ զքեզ ընտրեաց յերկրի համակ՝
Ազգիս Հայոց բարձր աշտարակ։

45․ Էջմիածին[5] փառօք լըցեալ[6],
Քան ըզԹափօր պայծառացեալ․
Որ անդ մարմնով զլոյսն իւր ցուցեալ
Նոյն լուսակերպ առ մեզ իջեալ։

46․ Էջմիածին երկնից նըման,
Դու[6] գերագոյն և պատուական,

1. Գ. գերագոյն։ — 2. Բ. ջատակեցար?։ — 3. Գ. Զմեզ։ — 4. Բ. անձնանակ։ — 5. Գ. աշտանակ — 6. Բ. չունի սատի ի վայր տունս հինգ։ — Գ. «լըցար բառ այնմ կը յարմարցնէ և յաջորդ տողերը։ — 6. Ա. Ի այն։

Քանզի ստեղծողն արեգական,
Ի քեզ իջեալ ի կերպ[1] մարդկան։

47. *Իջմիածին պարծանք Հայոց,*
Քան զամենայն ազգ երկրայնոց[2]
Չի արարիչն արարածոց,
Չքեզ սըրբութեամբ[3] արդարացոյց։

48. *Իջմիածին զուստըը լուսոյ,*
Մօր սիովնի վերնոյն սըրբոյ.
Իջեալ առ քեզ ի յաթոռոյ,
Անախտ փեսայն եկեղեցւոյ։

49. *Իջմիածին ծընար որդի,*
Զորդիս Հայկայ ու Արշակունի,
Զթորգոմացիս և զԱրմենի,
Զաչքանազան Պահլաւունի։

50. *Իջմիածին քև ճոխացան,*
Սուրբ հայրապետք մեր ամենայն[4].
Գրիգորիոս պարթևական,
Արիստակէս[5] կոյս պատուական։

51. *Իջմիածին սուրբ վըրթանէս,*
Եւ Գրիգորիս, Յուսիկ, Ներսէս.
Ի քէն շընորհք առին պէսպէս[6]
Եւ զօրացան անճառապէս։

1. Գ. կերպիւ։ — 2. Գ. բոլորնոց։ — 3. Գ. քնութեամբ։ — 4. Բ. սուրբ հայրապետքըն ամենայն։ — 4. Բ. փախուցած է մէկ ու կէս տող և ունի այսպէս «Արիստակէս և Գրիգորիս, Յուսիկ Ներսէս». և այլն։ խառնակ է և Գ.բ։ — 5. Բ. այսպէս։

52. Լ֊ջմիածին նոր նորոգեալ,
Եւ վերըստին պայծառացեալ։
Ի քեզ Քրիստոս կըրկին իջեալ.
Եւ զհընութիւն[1] քո նորոգեալ։

53. Առաքել է[2] մըտօք[3] տըկար
Այսքան բաներս անկեալ ի շար,
Ով ոք երբէք[4] սըրտիւ յօժար,
Ցիշէք առ Տէր զիս սըրբաբար[5]։

54. Եւ որք յիշեն զմեզ ի բարին,
Եւ ասիցեն զՏէր ողորմին,
Յաւուր մեծի դատաստանին
Արժան լինին «Եկայք» ձայնին։

1. Գ. զօրհնութիւն։ — 2. Բ. Ա֊ռ քեզ մեղօք եմ ես տըկար։ — 3. Ա. մեղօք։ — 4. Բ. երբէ։ Գ. Եւ որք։ — 5. Բ. բարեբար։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԼԸ

Խրատ[1]

1. Ամենայն փառք մարդոյ գատարկ և ունայն,
Սողոմոն զայս ասէ շնորհօք տիրական[2]
Բոլորից թէ լինիս դու տէր և իշխան՝
Բայց յետոյ մըտանեն ի հող 'ւ ի զընդան։
Մի՛ մընալ, մի՛ մընալ անդարձ ի մեղաց,
Մի՛ մաներ մի՛ մաներ զհոգիդ տանջանաց[2]։

2. Գարշելի ժահահոտ մեղօք մի՛ խարիր,
Դողն երակ քեզ սպասէ, զայս լաւ իմացիր։
Դադարեա՛ ի մեղաց[4] բարեաց հեռևիր,
Դուռըն բա՛ց ի սըրտիդ և խոստովանիր։

3. Եթէ յայսմ աշխարհի մեղօք մոլորիս,
Եղկելի օր մահուն դու փոշիմանիս,
Ջերթ գերազ գիշերոց ես յանցաւորիս
Ջարթնուցուս դու յետոյ 'ւ այլ ոչ հասանիս։

4. Ի յիմար և անգէտ որ զայս չիմանայ,
Որ անդարձն ի մեղաց դիւացն է ծառայ,
Ըմբռնեալ է տոռամբ ըզնա սատանայ,
Ոչ թողու Աստուծոյ բաժին լինենայ։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 2ա։ Բ. Օր. թիւ 5ժ 13բ։ Գ. թիւ 5ժբ՝ հմմտ. նաև թիւ 8բ։ Արարատ ամսագիր 1895, էջ 127։ Տաղ. Դ. ի ս. Պատար. էջ 163։ Տաղաչափ. 3–3–2–3։ — 2. Բ. հոգով լիս-կան։ — 3. Ամէն տան վերջը կրկնել այս երկու տողերը։ — 4. Բ. չարեաց։

5. Թէ չունիս մարդ բարի որ զքեզ խըրատէ՝
Զօր մահուն դու յիշէ ՚ւ այնով ճանաչէ,
Ժամանակ մի ծաղկի նըման կը փայլէ,
Բայց յետոյ լալագին ի հող մըտանէ։

6. Ի թաղել մեռելին ճարակ դու արա՛,
Երբ նորա օրն եհաս քեզ այլ պիտի գայ.
Լաւ մըտօքըդ հայեա՛ց[1] ի մարմնոյդ վերայ,
Որ այսօր կենդանի վաղըն ի հող դառնայ։

7. Խաբանի յօր մահու խորհուրդն ամենայն,
Զինչ խորհիս և գիտես զայն քեզ ինացական.
Ծածկեցաւ փառքն ամէն և առ ըզվախճան,
Չի գընայ մարդն ի տուն յաւիտենական։

8. Կոչնականն երբ գայցէ հոգոյն յաւանդման
Նա չըտայ այլ համբեր մարդոյն հրաւիրման.
Հառաչմամբ ակնարկէ ազգերն ամենայն
Ի նոցունց բաժանի խիստ ողորմական։

9. Չեըընտու ոչ լինի ով ոք[2] մեռելին,
Ոչ լինին օգնական ի ժամ վախճանին.
Ղօղելով փախիցէ ահէ հրեշտակին,
Ոչ կարէ ազատիլ ի ժամն ահագին։

10. Ձըշմարիտ մեղաւոր մարդոյն մահն է չար
Որ ի յայսմ աշխարհի չարաբ իւրըն ճար.
Մահ եկեալ ըմբռնէ զնա յանկարծաբար,
Չերդ ըզգող գիշերի անտես ծածկաբար։

1. Ա. Բ. միայդ հայեաց։ — 2. Գ. լինելով ոք։

11. Յերկնային ճանապարհն առեալ գնա տանին
Դեւքըն գան ընդ հոգոյն այն պատերազմին.
Նա մընայ եղկելի մեղաւոր հոգին,
Զոր տեսեալ Անտոնի սուրբ ճըգնաւորին:

12. Ճահ չըկայ աշխարհիս ով ոք դատեսցի,
Բայց միայն թէ բարեաց գործոց հետեւի.
Ով գանձէ ի յերկինս գանձ անապական
Վայելէ անըսպառ կենօքն անվաղճան:

13. Զողորմի հայրն որդոյն օրն դատաստանին,
Քեզ վըկայ մեծատունն և Աբրահամին.
Պապակէր մեծատունն ի հուր գեհեննին,
Կարօտէր ծագ մատին աղքատ Ղազարին:

14. Ջանք արա այս աղօթից մինչ կաս կեն-
Որ յանշէջ գեհեննոյն հոգիդ ազատի [դանի
Ռատ բաշխեաց քաղցելոց ի քում սեղանի,
Զի առնուս փոխարէն ձեռամբն Յիսուսի:

15. Սարսափին յԱրարչէն գործողքըն չարեաց
Դողալով մատնեսցին հըրոյն տանջանաց.
Վայ գոչեն խառնելով ընդ անքուն որդանց,
Թանձրամած խաւարաւ ընդ սառնամանեաց:

16. Տեսութեամբ Քրիստոսի արդարքն ամենայն
Ցընծացեալ բերկրանօք յերկինս վերանան.
Ռամկական[1] զուարթնոց լինին համաձայն,
Եւ օրհնեն զտէր Աստուած յաւիտենական:

1. Գ. Ռաբունական:

17. Յանկալի սեղանոյն կենաց հալորդին,
Յագենան յերևել փառաց Աբարչին.
Խիւսեսցին միութեամբ սիրով անմահին.
Չարանացեալըք մաքուր անախտ փեսային։

18. Փառս երգեն Աստուծոյ մըշտընջենաւոր
Յարազուարճ խընդութեամբ փառաքն երկնաւոր.
Քեզ լիցի այս խըրատ ով մարդ բանաւոր
Որ զըղջաս և լինիս Տեառն արժանաւոր

19. Անիմաստ[1] առաքել քեզ ճարակ արա՛
Որ կենաց ի յերկինս քեզ առաջնորդեա՛
Աստուծոյ խընամողին զքեզ անձին արա՛
Քանզի նա հայրաբար վասըն քո հոգայ։

20. Երկընչիր ի մեղաց, զարձիր և զըղջա՛,
ալագին հառաչմամբ զԱստուած աղաչեա՛
ղշըրթանց օրհնութեան պըտուղ ընծայեա՛
Եկելոց ստեղծողին որ կայ և մընայ։

1. Բ. Գ. չունի զայսորդն։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ԼԹ

Ողբ ի Տէր Ազարիայ վարդապետէ[1]

1. *Այբէն մինչև ի քէն Քրիստոս մեզայ քեզ,*
Բիւրապատիկ մեղօք[2] *ազտեղացայ ես*
Գաղտնեաց դու ծածկատես[3] *մըտաց քննօղ ես*
Դողամ և սարսափիմ թէ զմեզս իմ յիշես։

2. *Երազով կենցաղոյս ուրախանամ ես,*
Զարթնում ի յօր մահուն փոշիմանիմ ես,
Էղուկ ու վայ է ինձ, մոլորեցայ ես,
Ընդ ճանապարհ բարի ոչ գնացի ես։

3. *Թէպէտև թողութեանց չեմ արժանի*[4] *ես,*
Ժըռտեալ աղաղակեմ դու[5] *ողորմած ես.*
Ի բարձրագոյն պատիւ յօժարեցայ ես,
Լուսաւորիչ հոգոց անուանեցայ ես։

4. *Խաւարեցայ մեղօք ի յաշխարհի ես,*
Ծուլութեամբ մեղկացեալ զկեանքս անցուցի
Կապեալս եմ ի չարիս անխըզելի ես
Հընար ազատութեան Տէր[6] *յոյսըն դու ես։*

5. *Ձևով վարդապետի կերպարանիմ ես,*
Ղեկօք կամաւ չարին[7] *միշտ ընթանամ ես.*
Ձըրագ եկեղեցոյ անուանեցայ[8] *ես,*
Մեղօք հողմով չարին անցեալ շիջայ ես։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 5ժա։ Բ. Օր. թիւ 11ա։ Տաղաչափ 6–5։ — 2. Բ. չարիօք մոլորեցայ ես։ — 3. Բ. ծածկագէտ. — 4. Բ. արժանի չեմ ես։ — 5. Բ. Ձի։ — Բ. հոգիս իմ դու ես։ — 7։ Բ. չարին կամաց։ — 8. Բ. անուանեցայ եկեղեցի։

6. Յորոգայթ որսողին յանկարծ անկեալ ես,
Նետիւք չար թըշնամոյն անտես խոցայ ես[1].
Շընչաւոր կենդանի երեւեցայ ես,
Ոգով ի մէջ մարդկան կամաւ մեռայ ես:

7. Չեմ անտեղեակ[2] գըրոց, վասն այն կոծիմ ես
Պատճառ գայթակղութեանց շատոց լինիմ ես
Ջանամ յաչս[3] ամենի կեղծաւորիմ ես,
Ռաբի ի մարդկանէ կամաւ կոչիմ ես[4]:

8. Սիրեմ զյառաջագահ ընթրիս բազմիլն ես,
Վասն այն յաստուածախօս բանէն դատիմ ես
Տիրամայր սրբուհի՝ իմ[5] յօյսըն դու ես,
Բամից արարողին վասն իմ աղերսես:

9. Ցօղով քո արտասուաց զվէրս իմ փարա-
խուծեալ հիւանդ[7] հոգւոյս ճարտար բժիշկ |տես
փութա՛ ով Առաքել բարիս գանձել քեզ,
Քանզի գողըն հոգւոյդ յերակ սպասէ քեզ[9]:

Յորդորակ է նորին[10]

10. Առ քեզ աղաղակեմ արքայ երկնաւոր,
Յիսուս Աստուածորդի անմահ թագաւոր.
Սիրտս է խոցեալ նետիւք չարին կամաւոր,
Յորդոր ձայնիւ գոչեմ մեղայ կամաւոր:

1. Ա. վիրաւորեցայ ես: — 2. Բ. անգ. տեղեակ: — 3. Բ. կեղ-ծաւորել յաչս ամենայնի ես: — 4. Ա. ռաամ զիս կոչել: — 5. Բ. քեզ եմ յանձին ես: — 6. Ա. Արտասուօք: — 7. Ա. Խիւանդա-ցեալ հոգւոյս բժիշկն դու ես: — Ա. եղկելի բանիս գործել չես: — 9. Ա. Ուրել գոչով փոխուած սպանէ զքեզ : — 10. Ըստ Բ. ի. Ա. չունի զյաջորդն:

11· Ամէնիմաստ ճարտար բժիշկ զաւրաւոր,
Ոեւին տուր ինձ ըմբել գործ արդիւնաւոր·
Ամրա զիս արժանի տեսոյդ ըղձաւոր,
Քաղցրաձայն բարբառոյդ քո երանաւոր։

12· Եւ ընդ հրեղէն զօրացդ մըշտընջենաւոր,
Լինել օրհնաբանիչ քեզ և սպասաւոր,
Երդ երգել բզփառըս պատշաճաւոր,
Հօր և Որդւոյ, Հոգւոյ բնութեամբ միաւոր։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ Խ

Ողբ ոգեշահ[1]

1. *Ամենահ բընութիւն առի*
ու ըզմահու օրն մոռացայ,
Բերանն իմ չարեաց[2] *պատճառ՝*
վա՛յ, ըզլռելս[3] *որ ես չիմացայ։*

2. *Գանձուն որ խընդիր ելայ՝*
կորուսի, ի խոր խոցեցայ.
Դարձեալ ինձ ի յուշս եկի[4]
իմացայ որ ես խաբեցայ[5]*։*

3. *Երազ տեսայ ես մահուս*[6]
՝ւ ի նմանէ յոյժ[7] *զարհուրեցայ,*
Ջարթեայ ի մեղաց քընոյն[8]
զառագաստն ինձ փական գըտայ։

4. *Ի լոյս միածին փեսայ*
զհարսնացեալն[10] *արժանաւորեա՛*
Ընկեալ եմ[11] *չարին կամօք*
և խաբեալ[12] *կամայ ՝ւ ակամայ։*

1. Ա. Օր. Հաւաքուածն ոտանաւորաց Ը. ի ս. Պ.ազաբ ընդօրի-նակուած Բարիզեան ձեռագիրներէ էջ 22։ Բ. հմմտ. թիւ 5ժգ։ Գ. թիւ 15բ։ Դ. թիւ 4բ։ Ե. թիւ 3ա։ Զ. թիւ 6ա։ Տաղաչափ. 7–8 (Քուչակեան)։ – 2. Դ. Զ. չարին։ – 3. Դ. լեզուիս։ Ե. Զ. լռեալս։ – 4. Դ. Ե. դարձեալ երբ մըտաւ ածի։ Զ. յոյս եկի։

5· Թաւալիմ մեղաց տըղմով[1]
Թափելոյ ճարակ մի չըկայ,
Ժանտախտիւ[2] լըցեալ եմ ես
Ժահահոտ մեղօք խոցեցայ[3]

6· Իմ Տէրն ինձ պատուէր երետ[4],
Ըզպատուիրանս ես[5] մոռացայ·
Լուսով զարդարեալ պըսակ
Եդ ի գլուխս և ես չիմացայ։

7· Խաւարեցաւ միտք հոգոյս[6]
Խորասոյզ[7] ընկըղմեցայ,
Ծով մեղաց պատեալ[8] է զիս,
Նաւաբեկ[9] ալեօք վարեցայ։

8· Կապեցաւ իմ միտք հոգոյս
Կարապետ[10] բանին մոռացայ·
Հըրդեհեալ կիզեալ շիջոյց[11]
Վատ ոսոխ չարըն[12] սատանայ։

9· Զայն ողորմ ածեմ գերիս,
Միթէ տէրն իմ ի յիս գըթայ[13],
Դարձ եմ անառակ որդին
Ի հօրէ իմ բաժանեցայ։

10· Ձըշմարիտ առի զբաժինն
Ա՛ւ ի յօտար երկիր վարեցայ,

1. Ե· մեղօք գերիս։ – 2. Բ, Ե· Զ· ժանտախտիւք։ – 3. Զ· խոփեցայ։ – 4. Ա· պատուիրեր էր։ – 5. Բ· Գ· Զ· ես զայն։ Ե· պատուիրանն արձէս Ադամայ։ – 6. Ե· խաբեցայ հոգով գերիս։ – 7. Զ· խրատոյ վիսոր։ – 8. Ե· ծածկել։ – 9. Ե· տարաբոյս։ – 10. Ե· Նաւապետ։ – 11. Ե· կիզեաց զհոգիս։ – 12. Ե· պիղծ։ – 13. Ա· Ե· Զ· միթէ իմ Տէրն ինձի խղճայ։

Մեծ և հրաշալի փառացն
փոխանակ[1] *խոզարած եղայ։*

11. *Յորժամ ի սաստիկ սովոյն*
չարաչար վիրաւորեցայ.
Նորոգող հացին փոխան[2]
կերակրոց խոզից ցանկայ։

12. *Շըրջեալ տեսութեամբ մըտացս*
և յանկարծապէս[3] *իմացայ*
Ո՛հ, ո՛հ, մեղուցեալ անձամբս[4]
Զի յանճառ լուսոյն զըրկեցայ։

13. *Զարաչար ախտիւք լըցայ*[5]։
ասեմ. վա՛յ օրըն որ ծընայ[6]
Պարտապան մեղաց գըտայ
զլուսեղէն զգեստըն մերկացայ։

14. *Զանամ և*[7] *առ Հայր դիմեմ,*
կարդալով ասեմ. Հա՛յր[8] *մեղայ՝*
Ոամկական վարուք լըցայ
զիս վարձական[9] *մի տէր, համարեա՛։*

15. *Սաստիկ պատիժ ունիմ տէր,*
ես ինձէն գիտեմ զոր մեղայ.
Վաստիար գործքս անթիւ որ կայ
բարձրացեալ ի գըլխոյս վերայ։

1. Ե. փոխարէն։ – 2. Զ. կենաց։ – 3. Բ. Զ. յանկարծ ապա։ – 4. Ա. անձինս։ – Զ. ծնայ։ – 6. Զ. եղայ։ – 7. Բ. ես։ – 8. Բ. թէ մեղայ։ – 9. Ա. վայրկեանին։

16. *Տո՛ւր ինձ արտասուս աչաց*
զբազմութիւն մեղացս իմ լուա՛.
Բարուն բարերար Քրիստոս
Թողութեան գիս արժան արա՛։

17. *Ցընծութեամբ լցո՛ զհոգիս*
թէպէտ յոյժ մեղօք լըլկեցայ.
Եւ յանմահական հացէդ
սովելոյս կըրկին պարգևեա՛։

18. *Փըրկիչ բոլորից ստեղծո՛ղ*[1],
ստացիր[2] *ըզփառըս յարակայ,*
Քրիստոսի և Հօր Հոգւովդ
հին և նոր անուն[3] *մեծանայ։*

1. Ա· Փրկիչդ ... ստեղչիդ։ Չ· ստեղծիչ։ – 2. Չ· ստացար։ – 3. Բ· մեծանուն։

ՓԵՐԹՈՒԱԾ ԽԱ.

Ողբ[1]

1. *Առ քեզ գոչեմ սըրտիւ մեղայ,*
Յիսուս Քրիստոս ինձ ողորմեա՛.
Անթիւ չարեօք մոլորեցայ
Այժըմ դարձեալ ասեմ մեղայ։

2. *Յաւազանէն որ ես ծընայ*
Մինչև ցայսօր մեղօք յանցեայ.
Ազգի ազգի չարեօք լըցայ
Այժըմ դարձեալ գոչեմ մեղայ։

3. *Սարսափելով անձն իմ դողայ*
Որ ի չարէն ես յաղթեցայ
ի յարարչէդ ես հեռացայ.
Այժըմ դարձեալ ասեմ մեղայ։

4. *Յիշեմ զատեանն առաջի կայ*
Յորժամ յերկնից գայցես արքա,
Զհամար պարտուցն իմ մոռացայ
Բայց ողբալով ասեմ մեղայ։

5. *Անդամ գըլխոյդ ես կոչեցայ*
Եղբայր շնորհօք անուանեցայ,
Մեղօք ի քէն բաժանեցայ
Դարձեալ գոչեմ թէ ահէր մեղայ։

1. Միակ Օր. հմմտ. թիւ 5ժ։ Տարաչափութիւն 4–4։

6. *Ռամիկ հոգոյս իմ ողորմեա՛յ*
Զհարեալս ի քէն դարձեալ յօղեա՛յ
Ցաջակողմեան դասըն խառնեա
Եւ հանապազ ձայնեմ մեղայ։

7. *Արդ իմ կամաւ հաւանեցայ*
Ի գործ մեղաց ես հեշտացայ
Նետիւք չարին խոցոտեցայ
Զըղջանալով ասեմ մեղայ։

8. *Քանանացոյն նըմանեցայ*
Թէ շուն կոչես յանձին կալայ.
Որդի Դաւթի ինձ ողորմեա
Ես հանապազ ձայնեմ մեղայ։

9. *Երկնային հաց տէր իմ արքայ,*
Ի փըշրանաց ինձ ընձեռնեա՛.
Զսովեալ հոգիս իմ կերակրեա՛
Ես հանապազ գոչեմ մեղայ։

10. *Լոյս ճըշմարիտ ի յիս գըթա*
Զիս քո տեսոյն արժան արա
Ինձ արտասուս տէր պարգեւեա
Որ հառաչմամբ ասեմ մեղայ։

11. *Էիդ տացուք փառք յարակայ*
Ընդ Հօր հոգովըդ մըշտակայ.
Առաքելիս յոյժ անիմայ
Արքայութիւն Տէր պարգեւեա՛։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԲ

Մաղթանք յետ Եկեղեցին[1]

1. Աստուածածին անհարսնացեալ[1],
Ըզպաղատանըս մեր ընկալ,
Ի հանգըստեան ժամուս հասեալ,
Առ քեզ գոչեմ անձամբ թաղծեալ։

2. Բանին կենաց բարձող եղեր,
ԶԱստուած մարմնով պարագրեցեր,
Առ Բանն Աստուած բարեխօս լեր,
Ի փորձանաց ըզմեզ փըրկել։

Խաչի

3. Գովեալ ես դու փայտ փըրկութեան,
Ամէնօրհնեալ յաղթող նըշան,
Ի գիշերիս ըստուերական
Ծագեա՛ մեզ զլոյսդ արփիական։

4. Գողան ի քէն գունդք խաւարին,
Ամենահրաշ զէն Արարչին.
Ըզմեզ պահեա՛ շնորհիւք քոյին,
Ի գիշերիս աղջամըղջին։

1. Ա. Օր. հմմտ. Թիւ 2ժա։ Բ. Օր. Թիւ 8ժ։ Տաղաչափ. 4–4։
2. Ի լս. Ա. օրինակին «ամէնօրհնեալ»։ Բ. ամէն օրհնեալ։

Առաքելոց

5. Երկոտասան սուրբ առաքեալք,
Եւթանասուն աշակերտեալք,
Յանճառ լուսոյն լոյս անուանեալք,
Յորթոյն կենաց պտղաբերեալք,

6. Ձեզ աղաչեմք արտասուագին,
Եւ պաղատիմք կողկողագին,
Վանիչք լերուք դիւաց գընդին,
Ոչ մերձանալ առ մեզ չարին։

Մարգարէից

7. Լերն ընտրեալք բանին կենաց,
Գումարք դասուց տեսնողաց,
Որք զապագայն ժամանակաց՝
Գուշակեցիք հոգով շնորհաց։

8. Ընդ մեզ լերուք աղօթակից,
Որք Աստուծոյ էք խօսակից,
Փրկել ըզմեզ ի վըտանգից,
Ի յարթնութեան և յերազից։

Սուրբ Յովհաննէսին

9. Թագաւորին երկնաւորի,
Երկըրպագող ի յարգանդի.

Մեծ կարապետ սուրբ ամէորդի,
Միջնորդ կենաց և օրինի։

10. *Ժամանեա՛ մեզ ի յօգնութիւն,*
Զի մի՛ մրացուք ի փորձութիւն.
Մաքուր մարմնով լինել ի քուն՝
Աղդար հոգով մընալ արթուն։

Ս. Սահակ

11. *Ի քէն հայցեմք արտասուագին,*
Նախավկայ Ցեառն արարչին,
Սուրբ Ստեփանոս բացօղ երկին,
Ցեսող զՅիսուս յաջմէ ծնօղին։

12. *Լեր բարեխօս արեամբ քոյին,*
Տալ մեզ հանգիստ ի յանկողին.
Աղթուն լինել յառաւօտին,
Բարեբանեալ գլոյսդ անքընին։

Լուսաւորչին

13. *Խընդրեմք ի քէն հայր պատուական,*
Լուսաւորիչ ազգի մարդկան,
Տէր սուրբ Գրիգոր պարթևական,
Լեր մեզ պարիսպ և պահապան։

14. *Ընծօղաբար ի մեզ գթա՛,*
Ջցրուեալ որդիքս քո ժողովեա՛,

Յուրախութիւն ըզմեզ կոչեա՛,
Եւ ի բարին առաջնորդեա՛։

Մարտիրոսաց

15· *Կենդանարար Թագաւորին,*
Դուք ճըշմարիտ զինուորք նըմին.
Սուրբ մարտիրոսք վըկայք փըրկչին,
Որք յաղթեցիք ըզթըշնամին։

16· *Հօրըն լուսոյ միշտ մաղթեցէք,*
ԶՄըղին ընդ Հօր աղաչեցէք,
Հոգոյն շնորհօք մեզ օգնեցէք,
Ի բանսարկուէն զմեզ թափեցէք։

Ճգնաւորաց

17· *Զիւնափայլ երամք ընտրեալ,*
Ճգնաւորաց դասք երանեալ,
Թըռչնոց երկնից էք նըմանեալ,
Յայրս և ի ծերպըս բընակեալ։

18· *Ղօղեալ հոգոց մեր ի մարմին,*
Լերուք պարիսպք ընդդէմ չարին.
Զի յաղթեսցուք հակառակին,
Խորտակելով զչնըս նորին։

Կոչական

19· *Ձրագունք վառեալ լուսով ի լի,*
Սուրբ կուսանաց դասք երամի,
Աւժան եղեալք յառագաստի՝
Եւ անթառամ սուրբ պըսակի։

20· *Մեզ բարեխօս լերուք սիրով,*
Առ Տէր Յիսուս աղերսելով,
Ի փորձանաց զմեզ փըրկելով,
Անշէջ հըրոյն ազատելով։

Հրեշտակաց

21· *Յանեղ լուսոյ աստուածային,*
Լուսոյ ստեղծեալք բանի նորին.
Զարդարեցայք հոգով շնորհին,
Դասք իննակի զօրք երկնային։

22· *Նախախնամել զմեզ փութասջիք,*
Եւ յօգնութիւն առ մեզ հասիք
Որ յԱստուծոյ հրաման առիք,
Մ՛վ հըմարիտ մեր սիրելիք։

Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն

23· *Շընորհացու ազգի մարդկան,*
Տէր մեր Յիսուս անբընական.

Ըզմեզ պահեա՛ միշտ անսասան,
Ասի մինչ օր քո գալըստեան։

24· Ողորմութիւն մեզ պարգեւեա՛
Չհիւանդ հոգիս մեր բըժըշկեա՛
Ի բանսարկուէն ըզմեզ փըրկեա՛
Եւ ի չարեաց անփորձ պահեա՛։

25· Զար իշխանքըն խաւարին,
Որք ընդ ծառայս քո մարտընչին,
Քո նըշանաւ սըրբոյ խաչին՝
Աներևոյթք կործանեսցին։

26, Պարգևիչ բարեաց մարդկան.
Ամենառատ ամենեսեան,
Պատրաստեցո՛ մեզ անխափան,
Զպէտըս հոգոյ և մարմնական։

27· Ջուր շընորհեա՛ ինձ արտասուաց,
Զի լըւացից զգործըս չարեաց.
Աւժան եղէց քոց հարսանեաց,
Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանաց։

28· Ահ բարի իմ տէր Յիսուս,
Եւ հաց կենաց սովեալ հոգոյս,
Առաջնորդեա՛ մոլորելոյս,
Եւ կերակրեա՛ զմիտս ընդ մարմնոյս։

29. Սըրբեա զհոգիս յաղտոյ մեղաց,
Ի զանազան չար փորձանաց.
Տուր ինձ գընալ ըստ քո կամաց,
Զի արժանի եղէց փառաց։

30. Վ իրաւորեաց զիս Թշնամին,
Այն որ չկամի զկեանք մարդկային,
Զի բըժըշկեա՛ Տէր երկնային,
Լուսաւորեա՛ լուսով քոյին։

31. Տըրամեալ հոգոյս լեր ըսփոփիչ.
Ցաւած մարմնոյս լեր դարմանիչ.
Մոլար մըտացըս լեր ուղղիչ,
Ամենառատ բարեաց տըւիչ։

32. Բամից սըրբոց ազաչանաց,
Ինձեակ դասուց հրեղէն զօրաց,
Առաքելոց քոց սիրողաց,
Մարգարէից տեսանողաց։

33. Յանկալի հայրապետաց,
Եւ երջանիկ վարդապետաց.
Արիւնաներկ մարտիրոսաց,
Եւ գերազոյն հըզնաւորաց։

34. Խիւսապըսակ սուրբ կուսանաց,
Որք փեսայիդ սպասեն փառաց,
Եւ ամենայն մաքուր անճանց,
Հետևողաց քոյին կամաց։

35· Փըրկեա զհոգիս ի տանջանաց,
Զազրատեսիլ անքուն որդանց,
Լըսել տուր զձայն քո աւետաց,
Զոր խոստացար քոց սիրելեաց։

36· Քեզ Հօրըդ փառք միշտ առաքեմք,
ԶՄըղիդ ընդ Հօրըդ դաւանեմք.
Ըզհոգիդ սուրբ բարեբանեմք,
Երրորդութեանդ երկրպագեմք։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԴ

Խրատական բան ի գրոց[1]

1. Ա՛ր՝ եկ ասեմ բան հրաշական,
Զպատճառ մեղացըն զանազան.
Են երեսուն ՝ւ երկոտասան
Որ ի գըրոց սըրբոց եղան[2]:

2. Որ է նախկին և առաջին՝
Եօթըն մահու չափ մեղք չարին,
Եւ հինգ այլ չար որ միշտ յիշին,
Հրաժարական ըստ օրինին:

3. Դարձեալ մասունք այլ գանազան,
Զարատեսակք երկոտասան,
Զոր գևք գործեն աղօթից ժամ՝
Ա՛ռ ժողովուրդն և քահանայն:

4. Ոմանք ի ժամ գան և նըստին,
Կէսք մի նընջեն և մըրափին,
Ոմանք կըցեալ ձեռօք կանգնին,
Խաչ չի հանեն ի յերեսին,

5. Ոմանք զըրուց տան ընդ միմեանս,
Զունին զականջն[3] Աստուծոյ բանս,
Զի չեն եկեալ յուսով ի ժամս,
Ա՛յլ կոո հաշուին և կամ տունգանս:

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 2ը. Բ. օր թիւ 8ը։ Տպագրափ. 4–4։ – 2։ Բ. արան։ – 3. Բ. ականջ։

6· Ոմանք եկեալ յեկեղեցին՝ 12·
Եւ միաք ի դրած[1] կայ ի չարին,
Աչօք հայեն յայսկոյս ՚ւ յայնկոյս
Չերդ զայլազգի կանգնեալ անյոյս։

7· Ոմանք կանգնին նըման փայտի, 13·
Ծունըր[2] չըղնեն յեկեղեցի,
Այլ բեռն ընկնին գաւազանի,
Չթիկունքըն տան ընդդէմ յորմի։

8· Ոմանք ասեն զբան աղօթին, 14·
Բայց միաքըն չէ ի վրայ բանին.
Երբ ժամ ասելըն վրճարին՝
Նոքա չգիտեն թէ զինչ ասին։

9· Ոմանք ասեն սաղմոս ծայրատ, 15·
Չի ոչ ունին յոյս և հաւատ,
Չանան պըրծնուլ[3] երթալ ի զատ,
Գործ մարմնական չարին խառած։

10· Ոմանք չունին յոյս առ Աստուած, 16·
Ոչ աղօթեն ուղիղ մըտաց.
Անպէս նեղին ժամատեղաց
Զինչ զընտանեալ կամ տուգանած։

11· Ոմանք կանչեն ձայնիւ ուժգին[4] 17·
Չի յաղթեսցեն զձայն ընկերին,
Ցորժամ լինի ինքն առանձին՝
ՉԱստուած չյիշէ ամենեւին։

1. Բ. միաքն դրած։ – 2. Բ. ծունըր։ – 3. Ա. պծնուլ. – 4. Ցօր. յոյժգին։

12. Որք ըզմահուան օրըն չյիշեն՝
Եւ զդատաստանն ի միտ չածեն,
Եւ զղըժոխոց ահըն չքննեն՝
Նոքա զամէն չարիս գործեն.

13. Դու հարսն էիր սուրբ փեսային,
Տուն հարսանեաց եկեղեցին.
Թողեր զփեսայն քո երկնային,
Խառնակեցար ընդ օտարին։

14. Այն ծննեալ մանկունք քո ցաւագին,
Ընդ հօրն իւրեանց միաբանին,
Զորս տեղ ընդ քեզ պատերազմին,
Զքեզ խոցոտեն կըսկըծագին։

15. Ի ճանապարհ հոգոյդ կըռուին,
Զքեզ մորմոքեն ի կայանին.
Խայտառակեն յօրն ահագին,
Ի դժոխքն անքուն որդունք լինին։

16. Այսօր չանա՛ ըսպանանել,
Խոստովանել քահանային
Ապաշխարեա՛ դու լալագին,
Չծընօղդ այնքան չար զաւակին։

17. Քեզ օրինակ տամ ըզգալի՝
Որ հաւատաս այսըմ բանի.
Չի որ զյանցանս չխոստովանի՝
Մեղքն այն վիշապ նոցա լինի։

18· Քանզի եղև կին մի մեռեալ
Որ չէր զանցանս խոստովանեալ
Ի պատարագ որդոյն ցուցեալ
Երկու վիշապ ծծէն կախեալ։

19· Եհարց ըզնա որդի նորին,
Զինչ են վիշապքդ ո՛վ լալագին,
Պատասխանեաց նա առ որդին
'ի յայտնեաց նըմա զպատճառ չարին։

20· Պոռնըկեցայ հետ օտարի,
Երկու որդիս ծնեալս սպաննի,
Զայն չյայտնեցի քահանայի,
Այս ան վիշապքն են դըժնալի։

21· Այսպէս լինին ամենեքին՝
Որք զանցանս ոչ խոստովանին.
Զի ծնեալ մանկունք մասանց չարին,
Մէկ մէկ վիշապ դառնան նոքին։

22· Մի՛ սէր կապեր դու ընդ չարին,
Այլ հակառակ լեր բանսարկուին.
Թէ այն չարիքն ի քեզ չյայտնին,
Նոքա հետ քեզ այլ բան չունին։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԴ

Անձինք Նարեկացւոյն[1]

1. Արփիական լոյսդ երկնային
Յիսուս Քրիստոս Հօր Միածին.
Լցեր շնորհիւ քո երկնային՝
Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին.

2. Բղխեալ աղբիւր անհիւթական
Անճառ Հոգւովդ աստուածական,
Մեղուցելոց յոյս փրկութեան,
Յանցաւորաց ազգի մարդկան։

3. Գանձ անըսպառ անապական
Եւ աննիւթով շարադրական.
Զի որք առնուն՝ փարթամանան
Տահող յերկնից արքայութեան։

4. Դեղ խոցելոց ի բանսարկուէն
Ու անջատումն ի չար ախտէն.
Մեզ օգնական լինի և զէն,
Ընդդէմ այսոց նենգաձգողէն։

1. Օր. Հաւաքումն տօնաւորաց Ը. ի ս. Ղազար էջ 20. Բ. Օր. գիրք աղօթից, տպ. Կ. Պոլիս։

5․ *Երանելի տէր սուրբ Գրիգոր,*
Դուռըն բացեր մեզ հոգևոր.
Ուահ դու ցուցեր մըտաց մոլոր
Բանիւ քոյին արդիւնաւոր:

6․ *ԶՔրիստոս Աստուած աչօք տեսար,*
ԶՀոգին Աստուած սուրբ ընկալար.
Հօրըն լուսոյ ուռ կազմեցար,
Յորժըն Քրիստոս պատուաստեցար:

7․ *Էին հըրովըն մաքրեցար,*
Անտես բոցովըն վառեցար.
Ընդ Աստուծոյ խօսակցեցար,
Մեղուցելոց ցուցեր դու ճար:

8․ *Ընտրեալ ծաղիկս ի Սուրբ Գըրոց,*
Հաւաքեցեր ի մի շարոց.
Դեղ կազմեցեր հիւանդ հոգոց,
Պարգևեցեր ծեր մարդկայնոց:

9․ *Թախանձանաց բանս լալագին,*
Բարբառեցար դու ի խորին,
Խորտակեցեր զժանիս չարին,
Դիւաց գընդին լէգէոնին:

10․ *Ժամանակաւ յետին ցուցար,*
Քան զառաջինսն գեր պատուեցար.
Յերեկոյիս լոյս ծագեցար,
Քան զմիջօրեայ պայծառացար:

11. Իմաստութեամբ քո անքընին,
Անբիծ վարուքդ իսկ ի մարմին.
Եղեր պարծանք տանս Աբրամին,
Ազգանազեան Հայկայ զարմին։

12. Լուսաւորչին համանրման.
Գրիգորիոս արթուն անուն,
Զի որք նովաւ ի լոյս գարձան՝
Եւս առաւել քև ցընծացան։

13. Թաչեալ մարմնով ընդ Քրիստոսի,
Ջօր հանապազ միշտ ազօթի
Գրիգորիոս լոյս գերարփի,
Լուսաւորիչ մեզ ի հոգի։

14. Ծաղիկ յաշնան ժամ յայտնեցար,
Անմահութեան հոտ բուրեցար.
Գրիգորիոս ծառ ծաղկեցար,
Պըտուղ կենաց պարգևեցար։

15. Կեանք մեղուցեալ մարդկան ցուցեր,
Յուսահատից յոյս կանգնեցեր՝
Գրիգորիոս բանս երգեցեր,
Յանցաւորաց կանոնս եղեր։

16. Հաղբըն չարին անխըզելի
Որ ընդ մարդկան պատուաստեցի,
Գրիգորիոս սուր երկսայրի,
Սուրբ ազօթիւքդ կը խորտակուի։

17· Զայնիւ քոյին հրակոզական,
Սանդարամետքն ահիւ դողան.
Գրիգորիոս դու աննըման,
Հոգանիւթեայ բնութեանս մարդկան։

18· Ղամբարափայլ ճաճանչ փառաց,
Ի գաւառին ըՌըշտունեաց,
Քան զարեգակն ընդ աստեղաց,
Նոյնպէս բանքս ընդ այլ կըտակաց։

19· Ձըրագ եղեալ յաշտանակի,
Ըստ հրամանի Տեառն Յիսուսի,
Գրիգորիոս մարմնով յերկրի,
Հոգով ի դասս հրեղէն գընդի։

20· Մըշտահոսան Հոգովն անճառ,
Յարմարեցեր բանիւ մեզ ճար.
Գրիգորիոս մըտօք պայծառ,
Փարատեցեր զմեզաց մըռայլ։

21· Յանեղ լուսոյդ լոյս կոչեցար,
Յաշտանակի մարմնոյդ եղար.
Եկեղեցւոյ Ջահ վառեցար,
Խաւար հոգոց դու լուսարար։

22· Նախանձաւոր հարանց վարուց,
Ձըգնաւորաց նախնի դասուց.
Գրիգորիոս, ցանկ խըրատուց,
Բանս խօսեցար վասըն նոցունց։

23. Ճառաւիղօք բաբունական,
Առեր շընորհս և գաւազան,
Քարոզ լինել որդոց մարդկան
Կոխելով զօձն անդընդական։

24. Ուրախանան յաւէրժական,
Ազգըս Հայոց Թորգոմական,
Յորժամ լըսեն զքո խօսեալ բան,
Որ դեղ կենաց է փըրկութեան։

25. Զարին յաղթեմք քոյին երգով,
Եւ զնա ուժգին խոցոտելով,
Զորպէս մեղաց մեր մաքրելով,
Քաղցրանըւագ այսու գեղով։

26. Պարուց վերնոցն հըրակերպեան,
Ելեր մարմնով համանըման.
Գրիգորիոս կանգնեալ արձան,
ԸՌըշտունեաց ծովն յանդիման։

27. Ջընջեցեր զախտըս մեր մեղաց
Սուրբ աղօթիւք քո յոտընկաց
Գրիգորիոս դեղ պարծանաց,
Ակըն լուսոյ Հայաստանեայց։

28. Ռետին կենաց մեզ կազմեցեր,
Առատապէս խսկ բաշխեցեր.
Գրիգորիոս կոչ արարեր,
Զքաղցեալս հոգով կերակրեցեր։

29. Սուրբ ու մաքուր բանիւ քոյին՝
Այլասեռից ազգ ցանկային.
Եռափափաք սիրով եկին,
Եւ գըծագրեալ առեալ գնացին։

30. Վըշտացելոց դու մըխիթար,
Եւ նեղելոց անդորրարար։
Տէր սուրբ Գրիգոր հայր բարերար
Այսահարից դեղ և հընար։

31. Տաղանդ շնորհաց զոր ընկալար,
Բազմապատիկ զայն շահեցար,
Գրիգորիոս կատարեալ այր,
Աստուածութեանըն կամարար։

32. Րամից ստեղծչին դու խօսակից,
Ճըգնաւորաց աղօթակից,
Վարդապետաց հանուրց վարժից,
Գրիգորիոս պետ բազմալից։

33. Ցընծան մանկունք սուրբ հաւատոյ,
Ընդ լուսակիր յաղօթըս քո.
Գրիգորիոս դու սիւն լուսոյ,
Հայաստանեաց եկեղեցոյ։

34. Իխանդ հոգոյս (իմ) մարդկային,
Բարեխօսեա՛ Տեառն Յիսուսին,
Սուրբ աղօթից քոց կըցորդին
Բանք Տիրամօր Աստուածածնին։

35. *Փայտըն կենաց սըրբոյ խաչին,*
Եւ ձայն սըրբոյ Հայրապետին,
Յեփանոսին, սուրբ Գրիգորին
Յորդիս լուսոյ ըզմեզ ծնողին։

36. *Ի և ըզԲրիատոս փառաբանեմք,*
Ընդ Հօր Հոգով օրհնաբանեմք,
Երրորդութեան երկրպագեմք,
Աստուածութիւն մի դաւանեմք։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԵ

Տաղ յԱռաքելէ[1]

1\. *Արքայ անմահ երկնային,*
Անեղ անճառ անքընին,
Մեղայ գոչեմ լալագին,
Յիշեա՛ զիս յօրն ահագին։

2\. *Ոսկի չարեօք բազմագոյն,*
Մոլորեցայ հեռագոյն.
Մեղայ ձայնեմ բարձրագոյն,
Փրկեա՛ զիս յանշէջ հրոյն։

3\. *Արդ բանսարկուն զիս խաբեաց,*
Կամաւ ի մեղքըն մատնեաց.
Մեղայ քեզ Քրիստոս Աստուած
Փրկեա զիս ի տանջանաց.

4\. *Քան զամենայն մարդ որ կան՝*
Զեղէ օրինաց հաւան,
Մեղայ, ասեմ անխափան,
Արժանացո՛ քաւութեան։

1\. Միակ Որ. հմմտ. թիւ 5մբ։ Տաղաչափ. 4–3։

5. Ես իմ կամաւ մեղուցի,
Քան զաւազ յեզերս ծովի.
Մեղայ գոչեմ ի յերկրի.
Գըթա՛ յիս յօրն ահեղի։

6. Լուսոյն ծընօղ Տիրամայր,
Ապաւածորգւոյն գու տաճար.
Հոգիս ի քեզ զենահար,
Բարեխօսեա՛ անդադար։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԶ

Գովասանութիւն Սաղմոսին[1]

1. *Իմանալի այս բուրաստան,*
Տընկեալ հոգովն աստուածական,
Որով Դաւիթ էր ընթական,
Գըրիչ հոգւոյն իմաստութեան։

2. *Վըտակօրէն առատ բըղխեալ,*
Մեծ մարգարէն աստուածարեալ,
Գետոց նըման յորդ խաղացեալ.
Եւ բանաւոր տունկ բուսացեալ։

3. *Արփի պայծառ լուսով ծագեալ,*
Զեկեղեցիս լուսաւորեալ.
. . . . . .
. . . (*երկու տող կը պակսի*)։

4. *Բարունապետ սա զարդարէ,*
Որով սըրմա աշակերտէ.
Զիմաստ առեալ գիտուն գործէ,
Զտըրհաս մըտօք յաճումն ածէ։

1. Միակ Օր. հմմտ. Հաւաքումն Ոտանաւորաց Զ (ի ս. Ղազար) գրուած 1460ին (յէջ 519). խորագիր «Գովասանութիւն Սաղմոսին ի Առաքել վարդապետէ ասացեալ» Տաղաչափ. 4–4։

5. Դաստիարակ մանկանց լինի,
Որով անանին յեկեղեցի.
Կաթն անխարդախ ըստ Պօղոսի,
Որք փափագին սիրով սըրտի:

6. Այլ թէ ասեն ըզսա ծայրատ[1],
Ի ոչ բոլորեն ըզտունն հաստատ,
Ի մեծ բարոյն մընան աղքատ՝
Յորժամ գայցէ Աստուած ի դատ:

7. Պըտակ փառաց տայ ամենի,
Բանք Սաղմոսիս մեծին Դաւթի,
Որք պարապին երգոյս մեծի,
Որով Աստուած սովաւ խօսի:

8. Եւ թէ ասեն կըտրատելով,
Կիսատրնով բարբառելով,
Վա՛յ է պահեալ նոցա յոլով,
Զի յԱստուծոյ են ամօթով:

9. Տես որ երգես հոգով ըզսա,
Որով բազում պարգև քեզ տայ.
Զի շատ իմաստըս գերակայ՝
Ի Սաղմոսիս այս թաքուն կայ:

10. Ի սա պատմող նախնի բանից
Նահապետաց, մարգարէից,
Այլ և ըստեղծ յոլով էից
Աբրահամոց ի յանգոյից:

11. Նոյն և գործովըն տէրունի
Մարդեղութեանըն Քրիստոսի,
Յառաջագոյն պատմող լինի
Զոր ինչ արար մարմնով յերկրի։

12. Այլ և խըրատէ հայրաբար,
Տեառըն լըսել երկիւղաբար.
Զբարիս գործել միշտ անդադար,
Եւ ի չարէն փախչել յօժար։

13. Ոսետին մեղու խորիսխ ասէ,
Զբանն Աստուծոյ ով ճաշակէ
Իբըր զարծաթ ընտրեալ յերկրէ
Եւ քան զականս պատուական է։

14 Այլ սաստէ (սա) անըզգամին
Զըպատմել զգործս աստուածային.
Որ են անզեղջ գործել չարին,
Եւ կամարար սատանային

15. Բաղցրաբարբառ վարդապետէ,
Զերրորդութիւնըն դաւանէ.
Մեղաւորաց յոյս հաստատէ,
Որով զըղջայ 'ւ ապաշխարէ։

16. Երանական հիմն արկանէ,
Որ ի յԱստուած վերաբերէ,
Ութ անկիւնիւ ի սա պարսպէ,
Ապաստանից քաղաքս նոր է։

17. Լերին վերայ է հաստատեալ,
Վաթսունևչորս դըրամբք շինեալ,
Հարիւր 'ւ յիսուն պատուհանեալ,
Ի սուրբ Հոգւոյն սա կատարեալ:

18. Է ամենից սա պիտանի
Երգ սաղմոսիս այս ցանկալի.
Կենցաղոյս (այս) որ անցանի
Ամէն և յաւուր դատաստանի:

19. Վարդապետաց թելադրութիւն,
Հայրապետաց դաւանութիւն,
Քահանայից ըզգաստութիւն,
Սաղմոս այս մեծ իմաստութիւն:

20. Ամէն հըզնող հարքըն ամենայն՝
Ոըք յանապատս բընակեցան՝
Սորին չնորհօք արիացան
Սաղմոսիս այս հըրաշազան:

21. Սովաւ յաղթեալ մարմնոյ կարեաց,
Դասք երջանիկ սուրբ կուսանաց,
Ոըք փեսային սպասեն փառաց
Զայնիւ երգոյս այս սաղմոսաց:

22. Մարախրոսաց գունդք երանեալ,
Ոըք սուրբ զարիւնս իւրեանց հեղեալ,
Սովաւ եղեն քաջալերեալ,
Իւ տանջանացըն համբերեալ:

23· Գերագունիւ այս սուրբ երգոյ
Ցընծան մանկունք եկեղեցւոյ.
Սա է պատճառ սուրբ հաւատոյ,
Հիմն և աւարտ մեծ խորհրդոյ։

24· Է սա արմատ մըկըրտութեան,
Առիթ լինի դարձի զըղջման,
Սովաւ օրհնին պըսակ մարդկան,
Որք օրհնօք յաշխարհ եկան։

25· Ով որ զՔրիստոս պատարագեն,
Ըզհիմն՝ սաղմոս այս արկանեն,
Եւ որք անփոյթ ըզսա առնեն՝
Կըրկին ըզՏէր ի խաչ հանեն։

26· Ռամք համօրէն քրիստոնական,
Սովաւ դընեն ի հող տապան,
Այլ և յաւուրն այն յարութեան
Պատճառ լինին օրհներգութեան։

27· Գանձ անսպառ է մարդկային,
Բանք սաղմոսիս այս քաղցրագին,
Որ ոք ստանայ մըտօք խորին
Եւ ամբարէ զայս ի հոգին։

28· Քանզի տղայոց է ցընծութիւն,
Կատարելոց՝ իմաստութիւն,
Ծերոց լինի սա զգաստութիւն,
Եւ հիւանդաց՝ առողջութիւն։

29. Այդ որք հոգով ըզսա երգեն,
Մըտօք ըզբան սորա քննեն,
Աստուածախօս ինքեանս առնեն
Զծորանս Հոգւոյն սըրբոյ ծրծեն:

30. Հանգչին յուսով ի յաշխարհի,
Այլ և մաքրին յախտէ չարի.
Նաև լըսողք սիրով սըրտի
Վարձատրութեան (է) արժանի:

31. Այլ որք ասեն շաղփաղ(փ)ելով,
Եւ ոչ ըզտունս վրճարելով,
Ինքեանք զինքեանս նըզովելով
Ընդ հայհոյիչսըն դասելով:

32. Նոքա չառնուն վարձս բարեաց,
Այլ նըման են չար մըշակաց.
Որք զաշխատանս կըրեն անձանց
Եւ ոչ հասնին սուրբ պրսակաց:

33. Այս են նըման շէբրասացի,
Փուխով վրճար տան կանոնի,
Նա բանսարկուն ուրախ լինի,
Եւ սուրբ Հոգին փուխով փախչի:

34. Այլ և ասողքըն սաղմոսին՝
Որ քահանայ անուամբ կոչին,
Եւ ոչ ասեն, այլ մըրափին՝
Փակեն ըզդուռն առագաստին:

35· *Իսկ որ ասեն հանդարտաբար,*
Մեղմով ածեն զտուն ի վրճար,
Վերին դասուցն են հաւասար,
Եւ Աստուծոյ կամակատար։

36· *Նաև լսողք այս խրատիս*
Ասէք սրբոյն «Տէր ողորմեա՛»
Խընդրող Գէորգ քահանայի,
Եւ Աղաքել վարդապետի։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԷ

Տաղ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ[1]

1. Բանք սաղմոսին է պատուական,
Լցեալ հոգւոյն աստուածական,
Եւ որք յասելն յօժարանան՝
Արքայութեան արժանանան։

2. Իսկ որ ծայրատ սաղմոս ասէ,
Կիսատ տընով յաւարտ ածէ,
Նա յԱստուծոյ ամօթ կըրէ,
Եւ ի բարեացն անմասն ելնէ։

3. Սաղմոսըն գանձ է անըսպառ՝
Ով որ ստանայ մըտօք պայծառ՝
Զլապտեր հոգւոյն պահէ ի վառ
Եւ մըտանէ ի փառս անճառ։

4. Իսկ որ ասեն ծայրատելով,
Անմըտաբար շաղփաղփելով՝
Վա՜յ է նոցա պահած յոլով,
Զի յԱստուծոյ են ամօթով։

1. Ա. Օր. հմմտ. Պալեան (Հայ աշուղներ) էջ 169։ Բ. Օր. Տաղ. Գ. Թիւ 1339 (ի ս. Ղազար)։ Տես և Արարատ 1894 էջ 251։ Տաղաչափ. 4–4։

5. Սաղմոսն աղբիւր կենդանարար,
Մեղաց քաւիչ և սրբարար,
Ով որ ասէ զսա մեղմաբար,
Նա սուրբ Հոգոյն լինի տաճար։

6. Այլ որք ասեն զսա կիսատուն՝
Վընաս առնուն իւրեանց հոգոյն.
Թէպէտ կենան գիշերն արթուն՝
Դատարկ մընան ի սուրբ վարձուն։

7. Սաղմոսըն հաց է երկնային,
Սեղան կազմեալ մեծին Դաւթին,
Որ ի հացէս այս կերակրին՝
Աստուածային սիրովն յագին։

8. Այլ որք չասեն 'ւ ի քուն լինին,
Եւ սաղմոսին ոչ փափագին,
Յանմահական հացէն սովին
Յաւուր մեծի դատաստանին[1]։

9. Եղբարք ինձ միտք դիր դու հոգով,
Տեսի տաճար մի լի լուսով,
Շինած կազմած ութ անկիւնով,
Եւ աստիճանքն իւր համարով։

10. Վաթսունուչորս ոսկի դռնով,
Հարիւր 'ւ յիսուն պատուհններով,

1. Մինչև հոս ունի Բ. Օրինակն։

ի նմա կուսանք կու գան լալով,
Բոզք և պոռնիկք պարեն հոգով,
Այլ որ կամի յօժար սըրտով
Ըզնա խըմէ ոսկի թասով։

11. *Ութ մախաղ ես ունէի*
Եւ ամէն մէկն ընդ քըսակի,
Զոր որ պիտէր՝ զայն բանայի,
Նա ինձ բուրէր հոտ կընդըրկի։

12. *Ութ փարչ տեսի կաթամբ լըցած,*
Դունով էին քան զհուր վառած։
Յորոց արբի ես անքատած
Ի ոչ լիացայ գերդ ծարաւած։

13. *Շընորհալից մին աղիւսակ*
Ունի հազար լեառն ըսպիտակ.
Նոցա մաքիքն են սևորակ,
Իւրեանց հովիւքն որպէս հրեշտակ։

14. *Մօրըն արգանդն էր սևային,*
Հօրըն բարակ ամենևին.
Որդիքըն սեաւ ծընանէին,
Դաշտ սպիտակ բնակէին։

15. *Դաշտ մի արձակ և պատուական,*
Լըցեալ ծաղկօք յոյժ զանազան.
Ոչ յեղանակս միայն գարնան,
Այլ անթառամ ժամս ամենայն։

16· Աչդ ով եղբարք իմ պատուական,
Հարք և որդիք մեր սիրական,
Այս բանքս որ կայ մեզ խրատական
Մեզ ի յօգուտ է հոգեկան։

17· Զի որ ասէ սաղմոս հոգով,
Զմիաքըն պահէ յինքըն ժողով,
Նա վերանայ յերկինս պսակով,
Եւ միանայ 'նդ Աստուած սիրով։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԼ

Վասն շարականի արարողաց[1]

1. *Յաստուածային շնորհաց վերին,*
Իմաստուխիւն հօր միածին.
Աչքին զծորանս հոգոյն մեծին,
Վարդապետաց գունդ երամին։

2. *Որեհին կենաց պատրաստեցին,*
Եւ շարական անուանեցին.
Ամենալի զարդարեցին,
Հայաստանեայց աւանդեցին։

3. *Քանզի ձայնիւ սահմանեցին,*
Եղանակով հաստատեցին.
Երգելով միշտ յեկեղեցին,
Ի փառս անճառ Թագաւորին։

4. *Լուսաբողբոջ ծառ տընկեցին,*
Ի գնացս գետոց աստուածային.
Վայելչապէս շքեղացուցին,
Դուստրը վերնոյ մօր սիոնին։

5. *Անուանք սըրբոցն որ ասացին՝*
Ըզշարականս հոգով շնորհին,
Բաբունն այն քաջ և բազմալին
Մեծըն Մեսրոպ զարմանալին։

1. Միակ Օր. հմմտ. Թիւ 5ժդ. Տաղաչափ. 4–4, ս. սիւն.

6· Դարձեալ Մովսէս Խորենացին,
Ի Անանիայ Շիրակացին,
Այլ և Պետրոս ըսքանչելին՝
Որ Դետաղարձ անուն եղին։

7· Ցաղթող բանիւ երանելին,
Տէր Ստեփանոսն այն Սիւնեցին.
Եւ Ստեփանոսըն Մոկացին՝
Որ զՍրբուհիւն ասաց խաչին։

8· Պլեհիկոսըն ցանկալին,
Տէր Կոմիտասըն հրաշալին.
Եւ տէր Ներսէս կըլայեցին,
Եւ Կիրակոս եզընգացին։

9· Տընտես բանիցն աստուածային,
Գէորգէոսն Սկիւռացին[1],
Էին շնորհօք ամենալին՝
Սուրբըն վարդան յուսոյ տեղին։

10· Այլ և Ցոհան եզընկացին,
Որ մականուն Պլուզ ասին.
Ցորս և այլ ոք ի կարգ սոցին,
Որ ոչ գիտեմք զանուն նոցին։

11· Նոցա գըլուխըն ամենին
Մեսրոպ, Սահակն էր պարթևին.
Բուն թարգմանիչք Հայոց ազգին,
Սուրբ երաժիշտք աստուածային։

1. Յօր. «Սկաւացին»։

12. Այնք որ ութեակ ձայնս կարգեցին,
Եւ կըրկնակի Յաեղի եղին՝
Նոցա շընորհքն ընդ մեզ լիցին,
Ամէն և յաւուրն ապագային։

13. ՅԱռաքելէ բարեաց անծին,
Ծընեալ եղև բանս ի կարգին.
Զձեզ աղաչեմ զամենեսին՝
Ցիշման առնել զիս ի բարին։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԽԹ

Տաղ Հոգոյ[1]

1. *Յիշելով զօր մահուն սիրտ*
իմ սասանի,
Յահագին ատենին[2] անձն
իմ զարհուրի:

2. *Անաչառ դատաստանն ի*
միտս անկանի,
Աստանօր մորմոքի հոգիս
ի մարմնի:

3. *Ռամկական չար գործով այս*
կեանքս անցուցի,
Ռահ մեղաց ինձ կորըստեան
զուր ինձ փորեցի:

4. *Արարչին սպառնալեացն[3] ի*
յայնմ ատենի
Անհանգիստ տատանմամբ
միտս իմ ցընորի:

5. *Քաղեցի զփուշ մեղաց*
ինձէն դիզեցելով[4],
Քանզի նիւթ շինեցի[5] զիս
անդ այրելով:

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 8գ: Բ. Օր. թիւ 7ե: Տաղաչափ. 3-3-5: – 2. Բ. ատենէն: – 3. Բ. սպառնալեօք: – 4. Ա. դիզեցի: – 5. լինիցիմ:

6. Եկ մըտօքըդ քըննեա՛ անձ
իմ խելագար,
Եթէ յէ՞ր ես անհոգ ատ
անուանաբար։

7. Լըրբութեամբ աներկիւղ մեղաց
ցանկանաս,
Լեռնակերպ որդն անքուն
անդէն յըղանաս։

8. Վայ ՚ւ եղուկ է պահեալ քեզ
յայնմ աւուրն,
Վախճան ոչ գոյ հըրոյն
անշիջանելին։

9. Անհանգիստ դառնաշունչ
դիւօքըն պատեալ,
Աննըշոյլ խաւարի ի
գուբն ընկեցեալ։

10. Բամկական հրեղինաց զօրօքն
նախատեն
Բարուննոյն առաջի ոսոխ
ինձ յառնեն։

11. Դողալով սարսափիմ
վէրօք չարաչար,
Դառնագոյն տանջանօք որ
ոչ գոյ վըճար։

12· Ամենայն արարածք զիս
զառն ողբացէք,
Եղկելոյս արժանի կոծ
յօրինեցէք։

13· Պետ անուն եւ կամաւ յանձն
իմ ընկալայ,
Պղծալից չար մեղօք
խիստ խոցոտեցայ։

14· Երանի թէ չէի ծընեալ
յաշխարհի,
Զինչ ծընայ և եղէ բաժին
գեհենի։

15· Տընկեցայ յԱբարչէն այգի
պըտղաբեր,
Տառապեալըս կամաւ
եղէ փըշաբեր։

16· Լական Հօր բանին ծընօղ
Տիրամայր,
Եղկելի իմ հոգիս ի
քեզ զենէհար։

17· Անկանիմ առաջի քո
և պաղատիմ,
Անճարակ առենին յոյս
ըզքեզ ունիմ։

18. Յարաժամ աղաչեմ զքեզ
Աստուածածին,
Յաղտեղիս ակնարկեա՛
սըրբութեամբ քոյին։

19. Սըրբելով ի մեղայ զիս
յայսմ աշխարհի
Եւ արժան առնելով
տեսոյն Յիսուսի։

ԹԵՐԹՈՒԱԾ Ծ

Ողբ և խրատ աւետեացուն[1]

1. *Ի միտ առէք զողբըս բանիս*
Զոր ծանուցանեմ ես եղկելիս.
Որ ժողովեալ էք այս տեղիս,
Եւ ամփոփէք զմեղօք գերիս:

2. *Յաշխարհս անհոգ ես բնակեցայ,*
Կերայ, արբի 'ւ ուրախացայ.
Ազգի ազգի մեղօք լըցայ,
Եւ զմահու օրըն մոռացայ:

3. *Անմահ մընալ զիս կարծէի,*
Վասն այն՝ զբազումըս զըրկեցի,
Զհամարըն տալն ես չյիշեցի,
Ոչ ըզտանջանըն աններելի:

4. *Ոահիւ չարեօք մոլորեցայ,*
Յանցաւորըքըս խաբեցայ.
Ի բանսարկուէն ես խոցեցայ,
Զճարտար բըժիշկն ոչ իմացայ.

5. *Աւր ըստ օրէ զկեանըս անցուցի,*
Զհոգւոյս քակտումն ի միտ չածի.
Զփափուկ մարմինըս պահեցի
Զհոգիս մեղօք սևացուցի:

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 21ժ. Բ. Օր. թիւ 63 Ջեռ. ի վիճն. (Հ. Ն. Ակինեան)։ Տպաչափ. 4-4

6. Քանզի ծնընդեամբ աւազանին,
Որդի եղէ Հօրն երկնային.
Նըմանեցայ անառակին
Զերամ խոզիցն արածողին։

7. Երկիւղ մահու զիս պատեցին.
Խընդրակը հոգոյս իմոյ հասին,
Իմ սիրելեաց բաժանեցին
Բարեկամաց որոշեցին։

8. Լերանց նըման որդունք անքուն
Կան և մընան իմոյ գնալուն,
Զոր գիճութեամբ ցանկանալոյն
Մնուցի ի մէջ հրեղէն ծովուն։

9. Է տարտարոս[1] կայ ինձ պահած
Որ մէգ և մուխն է թանձրամած.
Գեհէն հըրոյն է բորբոքած,
Մեղաւորաց տանջանք կազմած։

10. Խօսից իմոց ունկըն դըրէք,
Զանցաւոր կեանքս անարգեցէք,
Զայս ահագին օրս յիշեցէք.
Եւ ի չարեաց դադարեցէք։

11. Նէղ և դըժար ճանապարհ կայ,
Ցորժամ հոգին անդ վերանայ.
Գունդքըն դիւաց ի դէմ կու գայ,
Պատերազմին ըզհետ նորա։

1. Բ. տարակոյս։

12. Դուք աղօթիւք պաղատեցէք,
Պատարագօք ինձ օգնեցէք.
Ի գիւաց (գիս) ազատեցէք
Ի ի խաւարէն յոգս անցուցէք։

13. Բախճանապէս ցընծայ հոգին,
Այն որ աստի արդար գնացին.
Իսկ մեղաւորքըն թախանձին
Յորժամ յիշեն զօրն ահագին։

14. Ես երկնչիմ յահէ փըրկչին,
Քանզի զհամարն ի միտ չունիմ,
Մատնին ի հուրն յաւիտենին,
Անշէջ կրակովըն տառչորիմ։

15. Ահեղ ձայնիւ նա բարբառէ,
Զօղիան յայծեացըն բաժանէ.
Ըզչարագործսն անիծանէ,
Եւ զարեգործսըն պըսակէ։

16. Ցընծան արդարքն ի միասին,
Յորժամ լըսեն զձայն կենսատուին,
«Եկա՛յք օրհնեալք Հօր իմ վերին,
Ժառանգեցէք անճառ բարին»։

17. Սըրտաբեկեալքն յահեղ ձայնէն.
Զարեաց գործողքն որ յահեկէն.
Լըսեն ըզձայն «Երթա՛յք յինէն»
Ի կենարար տեառն Յիսուսէն։

18. Տէրըն ներսաի յաթոռ փառաց,
Հանդերձ դասուք աշակերտաց,
Յայտնին տեղիքըն բեւեռաց,
Կողն՝ որ արիւն և ջուր բղխեաց։

19. Եղկելի դասքըն Հրէից,
Մատնին ի հուրն յաւիտենից.
Որք խաչեցին զարքայն երկնից
Այն որ անտեսն է սրովբէից։

20. Փառօք մեծաւ ուրախասցին,
Երկրպագուք սրբոյդ խաչին.
Մատիրոսաց դասքըն հրճուին
Որք սուրբ զարիւնս իւրեանց հեղին։

21. Առնուն պըսակ լուսով կազմած,
Զոր կենարարըն պատրաստեաց.
Թառնին ի դասըս հրեշտակաց,
Լինին յաւէժ ուրախացած։

22. Նոյն և կուսանքըն ցընծասցեն,
Եւ յառագաստըն մըտանեն.
Որք փեսայի գալոյ սպասեն,
Զլապտերս և իւղըն լուցանեն։

23. Որք ի յայս կեանքս ուրախացան,
Կերան արբին և շընացան,
Անդէն սրգով մեծաւ ողբան,
Աններելի հուրն անվախճան։

24. Սուրբ հարք ՚ւ եղբարք և սիրելիք,
Որք զերգ ողբոցըս լըսեցիք,
Մի յանցաւորըս դուք խարիք
Կամ սեփական ձեզ համարիք:

25. Նըման գողոյ է գիշերի,
Մահն ի վերայ գայ հասանի.
Այլ զառնալոյ ճար ոչ լինի,
Յամէն գիմաց յուսահատի:

26. Ով Աստաքել մեղօք խաւար,
Որ վարդապետ անուանեցար,
Այլոց գիտես ցուցանել ճար,
Դու հանապազ կենաս յիմար:

27. Յառաջընթաց[1] գործէ բարի,
Ի ապա խրատող լեր ամենի,
Զի մարդ՝ ասելն ոչինչ օգտի,
Այլ օրինակն որ երևի:

1. Բ. Յառաջն գու:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԾԱ.

Տաղ աւուրչ և. գեղեցկազան[1]

1. *Աստուածածին կոյս Մարիամ սըրբուհի*
Մայր և ծընող փըրկչին մերոյ Յիսուսի.
Ի քեզ հանգեաւ կենդանարար սուրբ Հոգի,
Մեղաւորացս մաղթեա՛ շնորհել թողութիւն։

2. *Ահա կենցաղոյս մեր զընացից ի մարմնի,*
Պատահեցաք յոյժ թըշնամոյ անմարմնի,
Զոր կողոպտեաց զմեզ ի շնորհէն որ ձըրի.
Մաղթեա՛ շնորհել մեզ տրկարացս օգնութիւն։

3. *Աւազական կենօք հղաք մեք գերի,*
Զոր խոցեցաք արդէն մարմնով ի յոգի,
Աղաչանօք խընդրեմ ի քէն Տիրուհի,
Խընդրեա՛ շնորհել մեզ տրկարացս օգնութիւն։

4. *Քանզի ըզքեզ կալաք մեզ յոյս ի մըտի,*
Զի փըրկեցաք մեք ի յաղբիւրն որ գաղտնի.
Բարեխօսեա՛ ի քէն ծընեալ Միածնի,
Մեզ ողորմել յաւուրն վերջին ատենի։

5. *Երկըրպագեմք քեզ տիրածին կոյս օրհնեալ*
Դու ի համայնց բնաւից ազանց երանեալ,
Աղերսանօք ժըտեմք ի քէն մեզ գըթալ,
Ըզմեզ առնել արժան բարեացն պատրաստեալ։

1. Մխակ Օր. հմմտ. թիւ 9դ։ Տաղաչափ. 4–4–3։

6· Ականելով քո առաջի ողբալով,
Ըզդէմըս մեր յանիւն ոտիցդ փարելով,
Ըզսէր որդւոյ առ քեզ ազերս ձրգելով
Մեզ ողորմեա՛ ուժգին ձայնիւ կարդալով։

7· Լուսաւորեա՛ ըզմիտըս մեր խաւարեալ,
Նաև փըրկել յալեաց ծովէս ընկղմեալ,
Քեզ երգեսցուք մեք գոհութիւն սըխրացեալ
Աստուածածին կոյս Մարիամ դու օրհնեալ։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԾԲ

Բաղձանք հոգեւական սիրոյ ի Տէր Առաքելէ ասա-
ցեալ յերգ երգոցէն[1]

1\. *Ահա մեծ լեառն և ահագին,*
Լուսաբորբոք ըստ Սինային,
Այր մի պայծառ ի գլուխ նորին,
Որպէս ըզլոյս բոլորովին:

2\. *Արբեցուցես զիս ի գինոյ,*
Յիւղագործացդ անճառ սիրոյ,
Զի ծարաւի սիրտըս հոգոյ,
Յօշարակաց քոց նըռնենոյ:

3\. *Բնակեալդ ի լեառըն զըմըռսոյ,*
Պայծառացեալ նըման լուսոյ,
Սիրտ իմ վառեալ բոցով ի հրոյ,
Ի բաղձմանէ քոյին սիրոյ:

4\. *Բարձրադիտակ լեառն ահագին,*
Անճառակերպ և անքընին.
Յորժամ ելի ի գլուխ նորին,
Հիանալիք զիս պատեցին:

1. Միակ Օր. հմմտ. Պալեան (Հայ աշուղներ) էջ 129 – 134, Տաղաչափ. 4-4:

5· Դոչմամբ հայցեմ հառաչագին,
Ցեսանելոյ ըզքեզ կըրկին,
Յո՛յժ ինձ ըզդէմս քո լուսածին,
Ըստ առաջնոյ տեսլեան կերպին։

6· Գլուխ իմ լըցաւ ջըրով ցօղոյ,
Վարսք իմ թացեալ ի տարափոյ,
Ցինև հոսին ծաւալք գետոյ,
Ի մեծաձայն հառաչելոյ։

7· Դիտամբ սիրոյ քո նըւաղիմ,
Եւ որպէս մոմ հալեալ մաշիմ,
Վառեալ սիրով ընդ քեզ ափշիմ.
Խանդակաթեալ այլագունիմ։

8· Դարձի՛ր, դարձիր ո՛վ ցանկալի,
Դարձ ի պարտէզ քո ծաղկալի,
Դարձեալ բնակեա՛ յիմում սըրտի,
Զի հանդարտի շունչս և հոգի։

9· Ե՛կ սիրելի, ե՛կ մերձաւոր,
Թէպէտ անճառ ես ՚ւ ահաւոր,
Սիրա իմ խոցեալ սիրով քո նոր,
Հալեալ մաշիմ անձամբ բոլոր.

10· Ջմուռ և հալուէ դու հոտ անուշ,
Եւ դաշտ խընկոց ծաղկեալ անփուշ,

Քեզ փափաքիմ մասամբ հոգոյս,
Չի մաշեցայ դիտմամբ մարմնոյս։

11. Էկեալ էանց իմ ցանկալին,
եւ[1] հոգիս եղ ի բան նորին,
Չի խնդրեցի զիմ լոյսն անձին,
եւ ոչ եւս ձայն ինձ տարփալին։

12. Ընկրկմեցայ ի ծով սիրոյ,
Չինև հոսին զբօսանք լուսոյ,
Բայց ի տապէ սիրոյն բոցոյ,
Ոչ զովանամ ի ծարաւոյ։

13. Թէպէտ հոսին ջուրք հեղեղին,
ի պատատեալ խորոց սըրտին,
կայծ մի սիրոյս ոչ շիջանին,
Այլ հըրդեհիմ անձամբ նըմին։

14. Թէ[2] ի դիտումըն քո հայիմ,
Ցոչ հասանելն անձամբ մաշիմ.
եւ թէ թողում զի մոռասցիմ,
Եւրս քան զեւրս տագնապիմ։

15. Ժառանգելոյ ըզքեզ ցանկամ,
Բայց անարժան գոլ վերջանամ,
Ոչ հանդարտիմ, ոչ զովանամ,
Եթէ զիարդ ընդ քեզ ցընծամ։

1. Պալեան ունէր «և հոգիս է լի»։ — 2. Չոս աւելորդ կրկնուած է այս տունը. հմմտ. 25երորդ տունը։

16. Ի գեղ պայծառ քո հայելով
Բոցակիզեալ լինիմ սիրով,
Ճառագայթեալ ես դու լուսով,
Ջանճառ ծաղկանց հոտ բուրելով։

17. Լեառն զըմբոսեայ լուսով ծաղկեալ,
Եւ դու նըմա պայծառացեալ,
Սիրտ իմ սիրով ի քեզ հարեալ,
Դիտմամբ ի սէր քո պըշուցեալ։

18. Խանդաղատի սիրտըս հոգոյ,
Ի համբուրիլ քոց բերանոյ,
Սիրով պասքիմ ի ծարաւոյ,
Ըմպել զըսաինըս քո գինոյ։

19. Ծաղիկ փըթթեալ դու անթառամ,
Վառեալ ի միտս իմ անխափան,
Յանուշահոտ քոյին բուրմամբ,
Սիրաք մեր հալեալ նըւաղեցան։

20. Կայծ լուսախառն և կարեհան,
Ճառագայթեալ արեգակամբ,
Միշտ տեսութեանըդ քո ցանկամ,
Եւ համբուրիդ անմահութեան։

21. Համբուրելոյ ըզքեզ բաղձամ,
Հալեալ սըրտիս խանդաղատմամբ,
Տարակուսեալ եմ և հոգամ,
Թէ յանհասն ո՛րպէս մերձենամ։

22. Զայն տ՝ւր հոգոյս յանկարծակի,
Պէսպէս ազդմամբ քո սքանչելի,
Հեղ ըզշնորհս քո եւմնարփի,
Որով հոգիս առ քեզ մատչի։

23. Ղամպար վառեա՛ ի գիշերի,
Ցան խաւարեալ հոգոյս բանտի,
Եւ շող ծագեա՛ մըթանս յարկի,
Միաքս ընդ շողոյն առ քեզ թըռչի։

24. Ճառագայթեա՛ դու ի հոգիս,
Եւ միացիր սիրով ընդ իս,
Խառնեա՛ ըզլոյսդ ընդ պատկերիս,
Ի քո առեղծեալ գործըս ձեռիս։

25. Միշտ ի դիտումըն քո հայիմ,
Ի յոչ հասանելն անձամբ մաշիմ,
Եւ թէ թողում զի մոռասցիմ,
Եւրս քան զեւրս տագնապիմ։

26. Յիսուս Աստուած լոյս աշխարհիս,
Որ ի յերկինս երկնից նըստիս,
Ծագեա՛ յերկնից զլոյսդ ի հոգիս,
Որ յանմահից փառաբանիս։

27. Ներկեա՛ ըզմիտս և զգայարան,
Յորակ լուսոյդ անճառական,
Որ առաս ծագկանց գոյն զանազան,
Տուր պէս պէս շնորհս ինձ անթառամ։

28· Շըրթունք քո սուրբ որպէս շուշան,
Բղխեն զմուռս լիութեան,
Եւ նիւթ մարմնոյդ անապական,
Ծաղկեալ լուսով միշտ զանազան։

29· Որ նըստիս (դու) ի պարտիզի,
Ցանուշահոտ բուրաստանի,
Ձձայն քո արա ինձ լսելի,
Զի հանդարտի սիրտս և հոգի։

30· Զըհանդարտիմ ի քոյդ սիրոյ,
Սիրտ իմ վառեալ որպէս ի հրոյ,
Ակլագունի բնութիւնս մարմնոյ,
Ի կիզմանէ բոցոյն սիրոյ։

31· Պըսակ փառաց դու իմ գլխիս,
Եւ լուսատու ակն ի սըրտիս,
Ցորժամ ի միտս իմ անկանիս,
Նուաղեալ հալի առ իս հոգիս։

32· Ցամբեա՛ հոգոյս ճաշակ լուսոյ,
Ձմասունք սորա պայծառացո՛,
Ձպէսպէս որակք լուսոյ ցուցո՛,
Հայել ի փառսդ անճառելոյ։

33· Ոամիկ խորհուրդ մեր մոլորեալ,
Ձհետ անցաւոր սիրոյ գնացեալ,
Դարցո՛ յանճառ սիրոյդ ցանկալ,
Եւ անըսպառ ուրախանալ։

34. Սերտեա՛ զհոգիս ի սէր քոյին,
Եւ զօրացո՛ զմաուունք սորին,
Խանդաղատիլ առ ցանկալի
Որում հրեշտակք սիրով պասքին։

35. Վառեա՛ զխորհուրդ իմ անխափան,
Տարփալ սիրոյդ անճառական,
Ցո՛յց և ըզքեզ հոգւոյս ական,
Նոր ճառագայթ արեգական։

36. Տուր ինձ զիմաստ քո զանազան,
Ա՛ստ բազմաչայիցըն տեսութեան,
Հայել հոգով համանգամայն,
Ի պէս պէս փառս քո անվախճան։

37. Բամեալ մասանց իմոյ հոգւոյս,
Ճառագայթեա՛ զքեզ Տէր Ցիսուս,
Հրաշազարդեա՛ զանդամք մարմնոյս
Լինել գործով քեզ ի հաճոյս։

38. Ցո՛յց ինձ զազգմունք լուսոյդ փառաց,
Որպէս ի դասըս հրեշտակաց,
Ա՛րա՛ զհոգիս իմ լուսընթաց
Երթևեկել առ քեզ Աստուած։

39. Իւամամբ խառնեա՛ զիս ընդ լուսոյ,
Պայծառանալ մասամբք հոգւոյ,
Ջերդ զարեգակըն փայլեցո՛,
Ջանդամքըս քո Տեառնըդ գբևոյ։

40· Փայլմունք լուսոյ գըլխոյ քոյին,
Յանդամք մարմնոյս քո ծաւալին,
Ի ի գալստեան քո ահագին,
Հոգիս մարմնով ճառագայթիւ։

41· Ինձ աւրհնութիւն յիսուս Աստուած,
Ի յերկնայնոցըն հրեղինաց,
Ի գալըստեան քոյին փառաց,
Աւրժանացո՛ զմեզ պըսակաց։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԾԳ

Տաղ[1]

1. Ամբէն մինչև ի քէն զքէն գոհանամ ես,
Որ քո սուրբ ծընընդեամբդ, ազատեցեր զմեզ։
Բանդ որ Հօրէ ծոցոյ մարմնով ցուցար մեզ,
Եւ ես հաւատացեալ՝ երկրպագեմ քեզ։

2. Գալըստեամբ քո յաշխարհ լոյս ծագեցար
Ձխաւարն անգիտութեան յինէն փարատես։ մեզ
Դաւանեմ ես ի Հօր յէութենէն զքեզ,
Մարմնովդ որ ի կուսէն ի փրկութիւն մեզ։

3. Եկաւորութեամբ լուսաւորեցուս,
Ըզմիտս և ըզխորհուրդս ի հնազանդել քեզ։
Ձհոգիս ճառագայթեալ առաքեա՛ առ մեզ,
Ձի հոգով նորոգեալ միշտ ըսպասեմ քեզ։

4. Էից արարչագործ ծանուցեր ըզքեզ,
Գալով ի Յորդանան ի մաքրութիւն մեզ։
Ընդ մեծին Յովհաննու ազաղակեմ ես,
Ահա գառն Աստուծոյ ի փըրկութիւն մեզ։

1. Միակ Օր. հմմտ. Պալեան (Հայ աչուղներ) էջ 140–142։ Տագաչափ. 6-5։

5· Թափօրական ի լեառըն յայտնեցեր զքեզ,
Եւ զէութիւն բնութեան քո ծանուցեր մեզ։
Ժողովեալ և մեք յանուն քո առ քեզ,
Ընդ քո ընտրեալ դասուն լուսաւորեա՛ զմեզ։

6· Ի յերկնից վրկայեալ Հօր ձայնիւ առ քեզ,
Թէ դա է իմ որդին ի փըրկութիւն ձեզ։
Լուսով ճառագայթիւըն թըմրեցո՛ զմեզ,
Լուսով յամպըս հոգւոյն մեզ հանդիպիլ քեզ։

7· Խորհուրդ ծածկեալ ընդ Հօր որ յայտնեցար
Խանդաղատեալ սըրտիւ առ քեզ գոչեմ ես։
Ծագեա՛ զլոյս քո շնորհացդ և զմայլեցո՛ զմեզ,
Ընդ մեծին Պետրոսի՝ մեզ դաւանել զքեզ։

8· Կարող ամենայնի հրաշիւք ցուցեր մեզ,
Զմովսէս և զՀեղիաս ի վկայութիւն քեզ։
Հօր քո երկնաւորի ժառանգ արա զմեզ,
Նա և արժանապէս ժառանգակից քեզ։

9· Զիւնատեսիլ փայլմամբ սպիտակացո՛ զմեզ,
Ի տիպ քո հանդերձիդ ի բնակութիւն քեզ։
Ղամբար պայծառ լուսոյ հոգովդ մաքրեա՛ զմեզ
Լինել հօր քո տաճար սրբութեամբ և քեզ։

10· Ճառագայթիդ լուսովն պայծառացո՛ զմեզ,
Զոր յայնժամ ի Թափօր փայլեցուցեր զքեզ։
Մեծի հարսնարանիդ արժանացո՛ զմեզ,
Մեծի նոր արքայիդ երկրըպագեմ ես։

11· Թը
Նը
Տե

12· Ցեր
Որ
Յա

13· Զը
Այ
Պա
Թո

14· Ընդ
Ո
Թը

15· Ա
Վ
Լի

16· Լու
Բա
Մա

11. Ցահեղ քումբ գալստեանդ հանդիպեցո՛ զմեզ,
Թըռչիլ մարմնով յերկինս գալ ընդ առաջ քեզ։
Նըստեալդ յերկնից յերկինս կարողացո՛ զմեզ,
Տեսնուլ մարմնոյ աչօք յաթոռ փառաց զքեզ։

12. Շարժեա՛ զմիտս և զխորհուրդս խանդաղատել
Յերկնից յառագաստիդ փառօք պարել մեզ։ [քեզ
Որպէս ծաղկեալ շուշան նոր բողբոջեա՛ զմեզ,
Ցառնել ի մեռելոց և հանդիպիլ քեզ։

13. Զըխառնիլ ի դաս չարեացն որք ուրացան զքեզ,
Այլ ընդ պըսակելոցն ուրախացո՛ զմեզ։
Պարիլ ընդ աղաւնեացն յերամ խառնեա՛ զմեզ,
Թռուցեալ գալ ընդ յառաջ և հանդիպիլ քեզ։

14. Ջահիւք սուրբ լապտերօք պայծառացո՛ զմեզ
Ընդ դասս սուրբ կուսանաց գալ ընդ առաջ քեզ։
Ոտբքի երկնագընաց կարողացո՛ զմեզ,
Թըռչիլ մարմնով յերկինս վերանալ ընդ քեզ։

15. Սըրբոց յաջակողմեանցըն դասեցո՛ զմեզ,
Աչալուրջ երեսօք միշտ տեսանել զքեզ։
Վերանալ ընդ նոսա ամպով խառնեա՛ զմեզ,
Լինել ժառանգակից Հօր Հոգւոյ ՝ւ առ քեզ։

16. Տացես արեգակամբ ճառագայթել մեզ,
Լուսովըն թափօր ներմանակցիլ քեզ։
Բամից պարգեւատու ծաղկազարդեա՛ զմեզ,
Մտանել ի յառագաստ հարսանեաց ընդ քեզ։

17· Յոլմունք ճառագայթիցդ փայլեցուսցէ զմեզ
Լինել պայծառութեամբ նըմանակից քեզ։
Իւսեալ պըսակ փառաց դաւանողիս զքեզ,
Ի հայրական սեղան քո բազմեցո՛ զմեզ։

18· Փըթթեա՛ ծաղկապաճոյճ պըսակովդ ըզմեզ,
Պայծառ գոլ հանդերձիւ հարսանեաց ընդ քեզ։
Քեզ փառք և օրհնութիւն պըսակողիդ զմեզ,
Պատիւ և գոհութիւն Հօր, Հոգւոյ և քեզ։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԾԴ

Տաղ վասն քահանայի[1]

1. Դարձեալ և այս է կամք Փըրկչին,
Ըսպասաւանել զմեզս ի մարմին,
Իսկ որ յարգէ զմեզս ի հոգին՝
Ջինչ մասն ունի նա ընդ Փըրկչին։

2. Դարձեալ նա սուրբ է և արդար,
Եւ դու պէսպէս մեղօք լըցար.
Աչդ նա լոյս է և դու խաւար,
Միմեանց դիմակ ներհակաբար։

3. Իշխանութիւն ասէ ունիմ
Ջինչ և առնեմ միշտ կատարիմ.
Թէև ի մեզըս զառածիմ
Յիշխանութեանս ոչ խափանիմ։

4. Իշխանութիւնքն աստուածային
Ի սըրբութեան վերայ հանգչին,
Երբ ենթակայքըն լուծանին՝
Իշխանութիւնքըն խափանին։

5. Որպէս սպիտակ որակ ձիւնին
Որ սասուցեալ կայ ի նըմին,
Յորժամ սառումըն լուծանին
Սպիտակութիւնըն խափանին։

1. Միակ Օր. հմմտ. Պալեան (Հայ աչուղները) էջ 178–181. Տաղաչափ. 4–4։

6. Եւ որպէս կայծ վառեալ նիւթին
Որքան ի վառ կայ լոյսն ի նմին,
Երբ շիջանի կայծն ի նիւթին
Այլ չներգործէ անմեներին։

7. Որքան ի վառ կաս արծարծեա՛,
Պօղոս ասէ զայս Տիմոթեայ,
Այսպէս (և) դու վառել փութա՛
Զիշխանութիւն շնորհաց նորա։

8. Երբ զայս փրչումս էառ Ադամ
Վառեալ եղև յիշխանութեան.
Դու արծարծեա՛ զփրչումն զայն,
Որով լինիս տէր և իշխան։

9. Եւ յառաքեալսըն մեռաւան
Փրչեաց ըզնոյն ի վերնատան.
Արար զնոսա տէր և իշխան
Ցերկրէ յերկինս համանգամայն։

10. Առեր և դու զփրչումըն զայն
Սուրբ մեռոնիւն օծելութեան,
Փութա՛ վառել զայն անխափան,
Ընդ առաքեալսն լինել իշխան։

11. Արդ որ մաքուրն է ի հոգի,
Լինել միջնորդ է արժանի.
Իսկ որ կաւօտն է միջնորդի
Այլոց միջնորդ զի՞արդ լինի։

12. Եւ այս է գործ քահանային,
Զանձն օրինակ տալ ի բարին,
Իսկ որ ունի զչարն ի յանձին
Գայթակղեցնէ զամենեսին։

13. Բայց որ հնազանդ է Աստուծոյ,
Յորժամ սխալի մեղօք մարմնոյ
Ցեօթըն խորհուրդ եկեղեցւոյ
Ջունի հրաման մերձենալոյ։

14. Կանոնքըն զայս օրինադրէ
Թէ մեղուցեալ ոք ի կարգէ
Տասն երկու ամ ապաշխարէ,
Ապ ի խորհուրդ մերձիլ չիշխէ։

15. Թէ անարժան որ ճաշակեն
Դատաստանըս անձին ուտեն,
Ո՞րքան ապա պատուհասեն
Որք անարժան պատարագեն։

16. Արդ մի՛ առնէք զայս բան անփոյթ
Որպէս Նաբաթ և Աբիուդ.
Որ ի խընկել միայն եմուտ
Հրով այրեցան մեզ ի խորհուրդ։

17. Վասն որոյ պարտ է սասանիլ,
Զփոքըրը սխալմունս՝ մեծ համարիլ.
Քանզի ահ մեծ է և սարսիլ,
ՁԱստուծոյ սրոյն ձեռն անկանիլ։

18. *Որք ի խորհուրդն աստուածային*
Մեռեալ հոգւով մեղօք մերձին,
Ընդ Աստուածասպանսըն կարգեսցին
Կայիափայ և Աննայինն:

19. *Էրէցն ունի զկարգ հրեշտակի*
Միաւեալն՝ ի դաս դիւաց դասի,
Թէ ապաշխարէ ազատի
Բայց այլ հրեշտակ ոչ անուանի:

20. *Իսկ թէ ի մեղսըն յամառի,*
Եւ անխըտիր ի կարգ մերձի,
Ոչ թէ մարդկան հանգոյն տանջի,
Այլ և դիւաց ներքոյ դատի:

21. *Այս բաւական է նիւթ բանին,*
Որք յԱստուծոյ ահէն սարսին,
Իսկ որ չունին զահն ի սըրտին
Յանհաւատից կարգն են նոքին:

ԲԵՐԹՈՒԱԾ ԾԵ

Տաղ Աստուածածնի[1]

1. Աստուածածին բարեաց պատճառ
Սուրբ ՚ւ անարատ յերկրի գըտար.
Մեր Արարչին տուն և տաճար,
Ամենօրհնեալ կոյս տիրամայր:

2. Ի հրեշտակաց ես դու պատուեալ,
՚Ի ի մարդկան երկրըպագեալ.
Բրիսաոնէից պարծանք եղեալ,
Մայր Աստուծոյ զքեզ դաւանեալ:

3. Դու[2] անթառամ ծաղիկ պայծառ,
Եւ համաւփիւռ լուսով լըցեալ.
Անմահութիւն ի քեզ բուրեալ,
Հօրն Ադամայ փըրկիչ եղեալ:

4. Մեղաւորացըս դու ես ճար,
՚Ի ի դըժոխոցն ազատարար,
Ջոր սատանայ զազգըս գերեալ,
Քեւ փըրկութիւն նոցա եղեալ:

5. Մեք փըրկութեան ենք խիստ յոժար,
Հոգով աղքատ, մարմնով տըկար.
Քո միածին սիրուն համար
Մեզ բարեխօս լեր անդադար,

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 9ա, Բ. թիւ 2ե, Գ. Օր. Տաղ Ջ. է ա. Ղազար թիւ 534 էջ 8: Տաղաչափ. 4–4: – 2. Բ. չունի այս տունը:

ԲԵՐԹՈՒԱԾ ԾԶ

Գովեստ սուրբ Աստուածածնին[1]

1. *Տուի ես զանազան խընկոց,*
Ըզքեզ հոգին վառեաց ի բաց,
Բուրեալ հոտ անուշ հոգոց։

2. *Եկեալ սուրբ Հոգին Աստուած՝*
Ըզքեզ ոսկի բուրուառ կազմեաց,
Ըզկայծն անշէջ ի քեզ վառեաց։

3. *Բամբ հոգեղինաց դասին*
Զազբացեալ մեղօք նեխին,
Բեւ ի հոտ անոյշ փոխին։

4. *Անկեալքն ի թիւնից օձին*
Մեռեալ մահացան կըրկին.
Դու ես դեղ կենաց նոցին։

5. *Որբին երկնային Քիսուս*
Հօրն իւր ճառագայթ և լոյս՝
Ի քէն մարմնացաւ մեզ յոյս։

6. *Ոամիկ մեղուցեալ Եւայ*
Քեզ խանդաղատեալ ողբայ,
Դու ես լոյս և կեանք նոցա։

1. Ա. Օր. հմմտ. թիւ 10գ։ Բ. Օր. թիւ 5դ։ Տագաչափ. 5–2։

7. *Առեալ նա զպըտուղ չարին՝*
Յոյժ մորմոքեցաւ հոգին.
Դու ազատարար նոցին։

8. *Քոյդ բաղձմամբ վառեալ նոքին՝*
Կերան ըզպըտուղ ծառին.
Դու լըցեր զփափագ նոցին։

9. *Եկեալ մանանայն երկնից՝*
Զքեզ ոսկի սափոր ելից,
Բաշխեաց կերակուր էից։

10։ *Անդ ի հայրական սեղանն*
Կերակրին որդիք մարդկան
Զուխըս քոյին փափկութեան։

11. *Լեր դու բարեխօս նոցին*
Յաւուրն ատենի մեծին՝
Որք ըզքեզ խոստովանին։

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

ԱՌԱՔԵԼ, ՍԻՒՆԵՑԻՈՑ ՔԵՐԹՈՒԱԾՈՑ

Ահա ասեմ բան գովեստի 265
Ահա բաղձամ քեզ ցանկալի 1
Ահա մեծ լեառն և ահագին 335
Ահա մին ծառ տեսի 8
Ամենայն փառք մարդոյ 276
Ամպ լուսոյ հրածին 205
Այբէն մինչ ի քէն գովիս դու 15
Այբէն մինչ ի քէն զբան 30
Այբէն մինչ ի քէն զփառս 36
Այբէն մինչ ի քէն զքեզ Աստուածածին . . 23
Այբէն մինչև ի քէն զքէն գոհանամ ես . . 343
Այբէն մինչև ի քէն Քրիստոս 280
Այգի անկեալ էք վայելուչք 41
Այսօր բանն Աստուած կացեալ 199
Անճառ 'ւ անքնին 53
Անճառ ճառագայթ լուսոյն 48
Անճառ միածին հօրն երինաւորին . . . 202
Անմահ բնութիւն առի 283
Անքանակ էին անորակ գոյին 60
Աչք իմ ծովացեալ 66
Ա՛ր քեզ գոչեմ սրտիւ 287
Ա՛ր քեզ պաղատիմ լալով 262
Աստուածածին անհարսնացեալ 289
Աստուածածին բարեաց պատճառ 35
Աստուածածին կոյս Մարիամ 333
Աստուածային դրախտ 71
Ար՝ եկ ասեմ 297
Արփիական լոյսդ 301
Արքայ անմահ երկնային 308
Բանք սաղմոսիս ի պատուական 317
Դասքն հրէական 211

Դարձեալ և այս է կամք 347
Երկնից և երկրի Աստուած 256
Երկուասան դասք են սրբոց 215
Իմանալի այս բուրաստան 310
Ի մեծի հրաշափառ հանդիսիս 173
Ի միտ առէք զողբս բանիս 328
Խոյն է գլուխ որ է պարսիկ 177
Յաստուածային շնորհաց 321
Յիշելով զօր մահուն 324
Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ 258
Տաճար լուսոյ տուն արքային 89
Տարփմամբ սիրոյ քեզ տագնապիմ 324
Տեսեալ Մարիամ զՏէրն 82
Տեսէք զխորհուրդ 92
Տեսի գիտուն անճառելոյ 111
Տեսի մեծ բան 'ւ անճառելի 136
Տես տասնուվեց ցեղիս մարդկան 150
Տէր Առաքել դիտող Սիւնեաց 193
Տէր մեր փառօք այսօր յարեաւ 161
Տէրն է գրել յօրէնքըն հին 167
Տէրն որ օրհնեաց զնախնին 164
Տունկ անմահութեան 175
Տունկ խնկաբեր ծաղկածին 78
Տուփ ես զանազան 352
Տուփ ես լուսափայլ խնկին 87

. . 347
. . 256
. . 215
. . 310
. . 173
. . 328
. . 177
. . 321
. . 324
. . 258
. . 89
. . 324
. . 82
. . 92
. . 111
. . 136
. . 150
. . 193
. . 161
. . 167
. . 164
. . 175
. . 78
. . 352
. . 87

ԱՒՂՂԵԼԻՔ

Է.Ջ	ՏՈՒՆ	ՏՈՂ.	ՎՐԻՊԱԿ	ՈՒՂԻՂ.
48	1	3	*Ցաղագս*	*Ցաղագս*
52	33	2	*գմայլեալ*	*գմայլեալ*
57	30	3	*գմայլդն*	*գմայլդ*
61	7	3	*ե միջի*	*ի միջի*
62	20	2	*արենճախախ*	*արենշաղախ(?)*
63	23	2	*իմ եւա*	*եմ եւա*
76	26	4	*ծանր*	*ծունր*
104	75	1	*Նոյնպէս*	*Սոյնպէս*
134	143	1	*իւրուրացաւ*	*իւր ուրացաւ*
184	»	—	(*ծանօթութիւնք վո*~	յէջ 186)
186	51	4	(*դնել 1, 2 ծնթ.*)	
»	52	3	(*դնել 3 թիւ ծնթ.*)	
»	54	1	(*դնել 4 թիւ ծնթ.*)	
188	»	*ծնթ.*	*յախտից*	*յախտից*
190	75	3	*ի յամինի*	*ի յարի մինն*
»	76	3	*Նիսանի*	*Սիւանի*
191	78	3	*Ունինի*	(*երր. Աբ*)
»	82	2	*Որ է ի*	*Տրէի*
199	2	2–3	*բերին, առին*	*բերեն, առնեն*
209	29	1	*կուսածեն*	*կուսածին*
211	1	2	*եղաւ*	*եգաւ*
224	57	3	*դարդ*	*զարդ*
227	72	1.3.	*մարդակարպք*	*մարգակերք*
»	73	2	*մարդակերպաց*	*մարգակերաց*
»	75	3	*գիճ ախտութեամբ*	*գիճախտութեամբ*
230	83	3	*Քրսբիւս*	*Քրսփուս*
»	90	1	*այլալել*	*այլայլել*
»	93	4	*սուսառնել*	*սուտ առնել*
»	94	3	*առ օրս*	*առ որս*
232	»	*ծնթ.*	*Ապ.*	*Սպ.*
233	109	4	*Ամի յամէ*	*Ամ ի յամէ*
234	116	3	*Եւ պալ գոլով*	*Եւ պար գալով*
235	123	2	*Եւ ենգքելով*	*հենգքնելով(?)*
236	128	4	*սրմի*	*որմի*
238	139	2	*երգեն*	*գերեն*
239	148	2	*զի՛*	*մի՛*

Է.Ջ	ՏՈՒՆ	ՏՈՂ.	ՎՐԻՊԱԿ	ՈՒՂԻՂ.
242	165	1	*գանսարկուի*	*բանսարկուին*
243	169	4	*զկերպացու*	*կերպացու*
246	188	3	*պատարագ...*	*պատարագ որդ-*
247	191	1	*Ասպէս*	*Ասսպէս [ւոյն*
250	209	3	*ընդ*	*ընդ*
251	218	3	*հարիւրին*	*հացիւրքն*
256	*ծնթ.*	»	*Հայ երգ*	*«Հայերգ»*
258	5	1	*հառաջեն*	*հառաջեն*
259	6	3	*Որ ոչ*	*Որ ոք*
265	*ծնթ.*	4	*գոլելի*	*գովելի*
»	*ծնթ.*	12	*գոյն ըզգանակ*	*գոյնըզգունակ*
268	17	2	*ւոու*	*դու*
279	19	1	*առաքել*	*Առաքել*
»	20	2	*ալագին*	*Լալագին*
»	»	3	*զչըրթանց*	*ի չըրթանց*
»	4	4	*Եելոց*	*Եղելոց*
283	3	4	*փական*	*փակած*
285	11	4	*ցանկայ*	*ցանկացայ*
312	16	4	*նոր է*	*նորէ*

Ցէջ ժ. այն կարծիքն յայտնած ենք թէ Առաքել մի միայն Բարսեղ անուն եղբայր մ'ունեցած է, թէև Բարսեղի յիշատակարան մը «գեղբարան» ունի։

Ժթ. քերթուածին յիշատակարանով (հմմտ. աստ էջ 134–5) Առաքել կը խնդրէ յիշել զիւր Սարգիս եղբայրը որ «վասն իմ կամացս յաստեաց ելաւ» կ'ըսէ և Հայոց 865 թուականին (այն է 1416) կը վախճանի կուսութեամբ։

ՅԱՆԿ

Էջ

Ա. — Առաքել Սիւնեցւոյ վարքը . . . . ե
Բ. — Ձեռագիրք Առաքել Սիւնեցւոյն քերթուածոց . . . . . ԺԻ
Գ. — Մատենագրութիւնք Առաքել Սիւնեցւոյ . . . . . ԽԱ
— Ուղղելիք . . . . . ՃԵ
— Բերթուածք Առաքել Սիւնեցւոյ . . 1—353

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

	Ֆր.
Արբազան Հայկազունք. – տպ. 1902	1 —
Ջարդանկարք Աւետարանի Մլքէ Թագուհւոյն. տպ. 1902	10 50
Կոստանդին Երգնկացի. – տպ. 1905	1 —
Առաքել Սիւնեցւոյ Ագամագիրքը. – տպ. 1907	1 —
Հայ Մամուլը տասնեհինգ տարուան մէջ. – տպ. 1909	1 —
Սև էջը. – տպ. 1910	1 —
Առաքել Սիւնեցի և իր քերթուածները. – տպ. 1913	2 —

Ֆր.
1 —
10 50
1 —
1907 1 —
1 —
1 —
2 —

Oeschgerleinband Fr. Uhlendorf
Haltbarkeits-
Garantie
Kommerzial-E. Ausstellung 09

